

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปิยะพงษ์ มอญแสง

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุซฐิปัณจิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มกราคม 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปิยะพงษ์ มอญแสง

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มกราคม 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

THE PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF LOCAL HISTORY CURRICULUM IN FANG RIVER
BASIN TO ENHANCE ACTIVE CITIZENSHIP FOR UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENT

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Education Program Degree in Curriculum and Instruction
January 2025
Copyright 2025 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ของ ปิยะพงษ์ มอญแสง

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ออมสิน จตุพร)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสันต์ สรรพสุข)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งทิวา กองสอน)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิไลภรณ์ วิชญวัฒน์)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกิด)

..... คณบดีวิทยาลัยการศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. รักษิต สุทธิพงษ์)

เรื่อง:	การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ผู้วิจัย:	ปิยะพงษ์ มอญแสง, วิทยานิพนธ์: กศ.ด.(หลักสูตรและการสอน), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสันต์ สรรพสุข อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งทิพา กอง สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลภรณ์ วิชญาวัฒน์
คำสำคัญ:	การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, ลุ่มน้ำฝาง, พลเมืองตื่นรู้

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพความต้องการและสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร 4) ประเมินหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพความต้องการ และความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1.1 ผู้บริหารพบปัญหาด้านนโยบายจากส่วนกลาง ครูขาดการสนับสนุนด้านทรัพยากร นักเรียนมองว่าวิชาประวัติศาสตร์ยังไม่น่าสนใจ จึงต้องการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน

1.2 ความรู้ท้องถิ่นประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝาง แบ่งออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง, ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง, การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2. เอกสารหลักสูตร มี 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) หลักการ, 2) จุดมุ่งหมาย, 3) คำอธิบายรายวิชา, 4) โครงสร้างรายวิชา, 5) กิจกรรมการเรียนรู้, 6) การวัดและประเมินผล, 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่หนึ่งประเมินหลักสูตร ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่สองประเมินหลักสูตร ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 และมีระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61

4. ผลการประเมินหลักสูตร สะท้อนถึงประสิทธิภาพที่ดีต่อผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้วิจัย ชุมชน และนักเรียน มีความพึงพอใจ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59

Title: THE PARTICIPATORY DEVELOPMENT OF LOCAL HISTORY CURRICULUM IN FANG RIVER BASIN TO ENHANCE ACTIVE CITIZENSHIP FOR UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENT

Author: Piyapong Monsang, Dissertation: Ed.D.(Curriculum and Instruction), University of Phayao, 2024

Advisor: Assistant Professor Dr. Wasan Sapphasuk Co-advisor Assistant Professor Dr.Rungtiwa Kongson Assistant Professor Dr.Wilaiphorn Witchayawat

Keywords: Participatory Curriculum Development, Local History, Fang River Basin, Active Citizenship

ABSTRACT

The research objectives were to: 1) study the needs assessment and synthesize of local historical knowledge, 2) develop and validation, 3) implementation, 4) evaluation. The sample group consisted of 40 Mathayomsuksa 4 students selected through purposive sampling using a one-group posttest design.

Research findings:

1. Needs assessment and local historical knowledge of Fang River Basin

1.1 Administrators encountered with central policies, teachers lacked resources support, students found history uninteresting. Therefore, there was a need to build cooperation.

1.2 Local historical knowledge of Fang River Basin was categorized into 3 sets: legends and Perception of Fang River Basin, Changes in Fang River Basin, Becoming Active Citizen.

2. Curriculum documents consisted of 7 components: 1) principles, 2) objectives, 3) description, 4) structure, 5) activities, 6) assessment and evaluation, 7) materials and resources. The first group of experts evaluated at a high level with a mean of 4.24 S.D. 0.45, The second group of experts evaluated at a high level with a mean of 4.28 S.D. 0.39

3. The implementation results showed that students achieved a high level of understanding with a mean of 3.87 S.D. 0.68, and a high level of active citizenship with a mean of 4.23 S.D. 0.61

4. The evaluation reflected positive outcomes for students, teachers, administrators, researcher, communities. Students reported high satisfaction with a mean of 4.21 S.D. 0.59

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เพราะได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผศ.ดร.วสันต์ สรรพสุข อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้ชี้แนะกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้ผู้วิจัย ขอขอบคุณ ผศ.ดร.วิไลภรณ์ วิชญาวัฒน์ และ ผศ.ดร.รุ่งทิพา กองสอน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำ และคอยดูแลช่วยเหลือในทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.อมสิน จตุพร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.เกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ ผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยาลัย การศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อชี้แนะให้คำปรึกษาในการพัฒนา วิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยกราบขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน นายกเทศมนตรี ตำบลสันทราย รวมทั้งผู้รู้ในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวม ข้อมูล ผู้วิจัยซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบใจนักเรียนทีมเยาวชน พลเมืองฝางชนูในฐานะผู้ช่วยนักวิจัยตัวน้อย ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.นพัต อัสภาภรณ์ ดร.ชัยณรงค์ จารุงศ์พัฒนะ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก ดร.สุจินดา คำเงิน และ ดร.เกษราภรณ์ สิงห์คะมณี ที่ได้กรุณา เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้คำแนะนำ ชี้แนะและปรับแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์อย่างยิ่ง ขอขอบคุณครูปู ที่ให้กำลังใจตลอด รวมทั้งเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาเอกทุกคน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ พี่แขก แม่แต๋ น้าเย็น พี่ศรี พี่แพน และเหล่ามิตรสหายทุกคน ที่คอยเฝ้าช่วย จิตใจ ขอขอบคุณทีมงาน PLC มีคำตอบ ครูก่อ ครูคมเพชร ที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบใจ นักเรียน ม.4 ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฯ เป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ ครอบครัวมอญแสง ที่เป็นกำลังใจจนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดและอบรมเลี้ยงดู และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย เสมอมา

ปิยะพงษ์ มอญแสง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	13
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม	15
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.....	29
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองต้นรู้.....	41
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม	57
ตอนที่ 5 บริบทลุ่มน้ำฝาง	61
ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	70
กรอบแนวคิดในการวิจัย	79

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	83
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	83
ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	92
ระยะที่ 3 การทดลองใช้ลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	100
ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้ลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	115
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	124
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	124
ระยะที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้.....	140
ระยะที่ 3 การทดลองใช้ลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	183
ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้ลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	188
บทที่ 5 บทสรุป.....	194
วัตถุประสงค์การวิจัย	194
วิธีดำเนินการวิจัย	194
สรุปผลการวิจัย.....	196
อภิปรายผลการวิจัย.....	199
ข้อเสนอแนะ	208

บรรณานุกรม.....	210
ภาคผนวก.....	220
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจหลักสูตรฯ และเครื่องมือวิจัย	221
ภาคผนวก ข หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	222
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	251
ภาคผนวก ง ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	275
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	279
ประวัติผู้วิจัย.....	282

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของนักวิชาการด้านหลักสูตร.....	23
ตาราง 2 แสดงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม	27
ตาราง 3 แสดงการวิเคราะห์แนวความคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์.....	38
ตาราง 4 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบพลเมืองต้นรู้.....	45
ตาราง 5 แสดงการปรับปรุงองค์ประกอบความเป็นพลเมืองต้นรู้.....	50
ตาราง 6 แสดงองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองต้นรู้ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	51
ตาราง 7 แสดงแนวทางการวัดและประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้.....	55
ตาราง 8 แสดงเกณฑ์การแปลผลคะแนนจากเครื่องมือวัดความเป็นพลเมืองต้นรู้.....	57
ตาราง 9 แสดงการวิเคราะห์แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง.....	101
ตาราง 10 แสดงการกำหนดประเด็นในการสร้างแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองต้นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	107
ตาราง 11 แสดงรูปแบบการจัดกิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	114
ตาราง 12 แสดงประเด็นข้อคำถามในแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	118
ตาราง 13 แสดงผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม.....	125
ตาราง 14 แสดงผลการศึกษาความต้องการด้านเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม	129
ตาราง 15 แสดงสรุปประเด็นเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.....	134
ตาราง 16 แสดงการกำหนดขอบเขตและลำดับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	139

ตาราง 17 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง	169
ตาราง 18 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง	171
ตาราง 19 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง ...	174
ตาราง 20 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง.....	176
ตาราง 21 แสดงสรุปประเด็นเพิ่มเติมในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่งและผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง.....	179
ตาราง 22 แสดงผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผู้นำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	187
ตาราง 23 แสดงผลการประเมินระดับความเป็นพลเมืองต้นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	188
ตาราง 24 แสดงผลการประเมินพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผู้นำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	192

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 82

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 123

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจรากเหง้า พัฒนาการ และความเป็นมาของสังคมมนุษย์ การศึกษาประวัติศาสตร์ไม่เพียงแต่ช่วยให้เราเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต (Wineburg, 2001) นักประวัติศาสตร์และนักการศึกษาหลายท่านได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นรากฐานของการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 (Seixas and Morton, 2013) การสอนประวัติศาสตร์ยังมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ของชาติ และพัฒนาความเป็นพลเมืองในหลายประเทศทั่วโลก ดังเช่นกรณีของประเทศฝรั่งเศสที่ใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ในการสร้างความเป็นชาติและความเป็นพลเมือง โดยเน้นการสอนประวัติศาสตร์ชาติควบคู่กับประวัติศาสตร์ยุโรปและประวัติศาสตร์โลก เพื่อส่งเสริมค่านิยมของประเทศและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (Tutiaux-Guillon, 2017, Online) ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ ใช้การสอนประวัติศาสตร์เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชาติและความเป็นพลเมืองในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเน้นการเล่าเรื่องราวของการสร้างชาติและความท้าทายที่ประเทศต้องเผชิญ (Koh, 2010, Online) เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนี ที่ใช้การศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์วิพากษ์เหตุการณ์ในอดีต โดยเฉพาะช่วงการปกครองของระบอบนาซีเพื่อส่งเสริมผู้เรียนได้ฝึกฝนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Gryglewski, 2010) จากกรณีศึกษาตามตัวอย่างข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงวิธีการที่แตกต่างกันในการใช้การสอนประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโดยแต่ละประเทศได้ปรับใช้วิธีการที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของตน แต่ยังมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างพลเมืองที่มีความรู้ มีความคิดวิเคราะห์ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

การสอนประวัติศาสตร์ในระบบการศึกษาไทย มักเน้นการนำเสนอเนื้อหาในระดับชาติหรือสากลเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นการสร้างสำนึกความเป็นชาติและความเข้าใจในประวัติศาสตร์โลก (ธีระ นุชเปี่ยม, 2553) แม้ว่าแนวทางนี้จะมีความสำคัญในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติและความเข้าใจในบริบทโลก แต่ก็มักละเลยความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งมีความใกล้ชิดและเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน การขาดความสนใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้

อาจนำไปสู่ปัญหาสำคัญหลายประการ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการก็มีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงการสอนประวัติศาสตร์ผ่านหลักสูตรประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง แรงกดดันดังจะเห็นได้จากการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้สัมภาษณ์ โดยชี้ให้เห็นถึงความต้องการปรับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันและให้ความสำคัญกับการใช้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนรู้ผ่านเรื่องราวในท้องถิ่นให้มากขึ้น และจะต้องมุ่งส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียนอีกด้วย แต่ถึงกระนั้นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร หรือการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และการสร้างความเป็นพลเมือง จำเป็นที่จะต้องออกแบบให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของผู้เรียน ทั้งความแตกต่างของท้องถิ่น บริบทแต่ละพื้นที่ ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (ตรีนุช เทียนทอง, 2564, 2 กันยายน, สื่อบริการออนไลน์)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงปัญหาของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยแล้ว พบว่าหลักสูตรการศึกษาของไทยเน้นความเป็นเอกภาพของโครงสร้างและเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดให้วิชาประวัติศาสตร์อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนตามกรอบที่กำหนด รวมถึงส่งเสริมความเป็นเอกภาพของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) มาตรฐานการเรียนรู้มุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ ความเป็นไทยควบคู่กับมุมมองสากล การให้ความสำคัญกับวิชาประวัติศาสตร์ หลักสูตรได้แยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นรายวิชาเฉพาะ โดยกำหนดให้เป็นวิชาบังคับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไทยและส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2544-2550 ดังที่ ภิญญพันธ์ พงนะลาวัณย์ (2561) นำเสนอการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของบริบททางเศรษฐกิจและการเมือง ที่ส่งผลต่อการกำหนดเนื้อหาและแนวทางการสอนประวัติศาสตร์ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2550 การปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้สภาวะที่ประเทศเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และความขัดแย้งทางการเมือง ส่งผลให้เกิดการมุ่งเน้นการสร้างอัตลักษณ์ชาติไทยในแนวทางกระแสหลักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยที่เป็นเอกภาพ อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวได้ละเลยมิติของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการเชื่อมโยงเนื้อหาประวัติศาสตร์กับบริบทท้องถิ่นและการพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิรูปการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบต้องคำนึงถึงทั้งด้านเนื้อหา วิธีการสอน และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีความหมาย

และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในบริบทสังคมปัจจุบัน รวมทั้งสร้างสมดุลระหว่างการนำเสนอประวัติศาสตร์แห่งชาติกับการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและมุมมองที่หลากหลาย รวมถึงการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมพร้อมนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้และมีวิจารณญาณในโลกที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสมบูรณ์และความลุ่มลึกให้กับการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมไทย งานวิจัยทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สำคัญสองชิ้นได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของไทยอนันต์ ชูโชติ (2553) ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยใช้วิธีการบูรณาการข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง นำเสนอแนวคิด ภูมินิเวศประวัติศาสตร์ และชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในบริบทประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในขณะที่ วราภรณ์ เรืองศรี (2557) ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองเชียงใหม่ โดยเน้นพลวัตของชุมชนในกลุ่มแม่น้ำปิง ทำทนายมุมมองประวัติศาสตร์แบบรัฐชาติ และนำเสนอการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นต่ออำนาจรัฐส่วนกลาง งานวิจัยทั้งสองชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการเติมเต็มช่องว่างของประวัติศาสตร์นิพนธ์กระแสหลัก ซึ่งมักเน้นมิติของรัฐชาติและชนชั้นนำ โดยนำเสนอมุมมองที่ครอบคลุมถึงบทบาทของปัจเจกบุคคลและชุมชนท้องถิ่น อันเป็นการเพิ่มความเข้าใจในพลวัตและความต่อเนื่องของสังคมไทยในระดับรากหญ้า

นอกจากนี้ ปัญหาของการไม่รู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และความเข้าใจในรากเหง้าของตนเอง ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2557) ได้ชี้ให้เห็นว่า การขาดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทำให้ผู้คนไม่สามารถเชื่อมโยงตนเองเข้ากับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ยังอาจนำไปสู่การไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน (สุนทร ชุตินทรานนท์, 2555) การขาดความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังอาจส่งผลให้การตัดสินใจในระดับนโยบายหรือการพัฒนาท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การฟื้นฟูการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงมีนัยสำคัญในการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง อันจะนำไปสู่การสร้างภาพที่สมบูรณ์และซับซ้อนมากขึ้นของพลวัตทางสังคม การบูรณาการองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนจะเป็นกลไกสำคัญในการสถาปนาองค์ความรู้นี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมหลัก อีกทั้งยังเอื้อต่อการขยายความและเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์กระแสหลัก นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองพื้นที่ทางความทรงจำอีกด้วย

มากกว่านั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังเป็นจุดเริ่มต้นในการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างพลเมือง

ที่มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นและเข้าใจปัญหาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ดังที่ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2560) ได้เสนอว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของชุมชน ทำให้สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าและอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน การเตรียมพลเมืองต้นรู้เพื่อให้เข้าใจประวัติศาสตร์ผู้คนในท้องถิ่นจึงเป็นภารกิจสำคัญของการศึกษาในยุคปัจจุบัน แนวคิดเรื่องพลเมืองต้นรู้ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในวงการการศึกษาและการพัฒนาสังคม โดยมุ่งเน้นการสร้างพลเมืองที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างกระตือรือร้น

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะช่วยพัฒนาพลเมืองต้นรู้ เนื่องจากช่วยสร้างความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของท้องถิ่น ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่น ดังงานวิจัยของ เรณู อรรถาเมศร์ (2554) ซึ่งให้เห็นต้นแบบโครงการวิจัยที่ส่งเสริมการใช้ประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาครูผู้สอน ร่วมกับการใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นที่ศึกษา นับได้ว่าเป็นโครงการวิจัยที่ประสบความสำเร็จและในการสร้างความรู้ ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้เป็นอย่างมาก ที่ทำให้เกิดการไหลเวียนของความรู้ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จนได้เนื้อหาหลักสูตรของชุมชน และชี้ให้เห็นได้ว่าการใช้ประวัติศาสตร์ในการศึกษาท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจนเกิดเป็นภาพซ้อนทับกับของชุมชน ทำให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงของชุมชนได้ชัดเจนมากขึ้น และนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนและการสร้างความตระหนักในพลังชุมชนของตนเอง โครงการศึกษานี้ได้เปลี่ยนความหมายของการใช้ประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการแก้ไขปัญหาผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม การทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นถึงข้อค้นพบในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มักให้ความสำคัญกับการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับแนวคิด "3 F" ซึ่งประกอบด้วย Folk (ชาวบ้าน) Food (อาหาร) และ Festival (เทศกาล) อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจพลวัตทางประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น แนวคิดนี้ครอบคลุมการศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของคนในท้องถิ่น รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์วัฒนธรรมการบริโภคและการประกอบอาหาร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับบริบททางนิเวศวิทยาและสังคมของท้องถิ่น อีกทั้งยังมุ่งศึกษาเทศกาลและงานประเพณีสำคัญ โดยวิเคราะห์นัยและความสำคัญที่มีต่อชุมชน ปัญหาดังกล่าว จึงส่งผลให้การบูรณาการองค์ความรู้เหล่านี้เข้าสู่หลักสูตรเป็นไปอย่างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา

ประเทศในอนาคต การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาอย่างเชื่อมโยง รวมทั้งมีส่วนร่วมในชุมชน จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง อันนำไปสู่การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองต้นรู้

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้จะเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพให้กับสังคม รวมถึงเป็นการเตรียมพร้อมประชาชนในการรับมือกับความท้าทายระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ และการย้ายถิ่นฐาน โดยช่วยพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นระดับโลกและส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมโลก นอกจากนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสมานฉันท์ทางสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการพัฒนาความเข้าใจและการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม อีกทั้งการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองต้นรู้ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการการศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Taylor, 2003) การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของท้องถิ่นอย่างแท้จริงเนื่องจากได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง รวมถึงช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความผูกพันต่อหลักสูตรในหมู่ผู้มีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ยงยุทธ ชูแว่น, 2562) ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา ชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาพลเมืองที่มีความตื่นรู้และมีส่วนร่วมในสังคม นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมยังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศ และมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาถึงบริบทพื้นที่ลุ่มน้ำฝางมีตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอฝาง แม่สาย และไชยปราการ มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสลับภูเขา

โดยมีแม่น้ำฝางเป็นแม่น้ำสายหลัก พื้นที่แห่งนี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในฐานะส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา ปรากฏร่องรอยทางโบราณคดีหลายแห่ง และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งคนพื้นเมือง ไทใหญ่ และกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมกันและสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกส้ม ลิ้นจี่ และลำไย ขณะเดียวกันพื้นที่นี้ก็ต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะน้ำท่วมฉับพลันในฤดูฝน ที่สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือน และพื้นที่การเกษตร รวมถึงการมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนก็นำมาซึ่งความท้าทายในการจัดการแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยมีแรงงานข้ามชาติในพื้นที่อำเภอฝางและแม่อาวกว่า 20,000 คน ส่วนใหญ่มาจากประเทศเมียนมาร์ฉะนั้นด้วยความหลากหลาย ความโดดเด่น และสภาพปัญหาของพื้นที่ลุ่มน้ำฝางลุ่มน้ำฝางข้างต้นจึงมีความน่าสนใจทั้งในแง่การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เข้าใจและได้ข้อมูลลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความเป็นจริงของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนพัฒนา การอนุรักษ์ และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในและนอกชุมชน กอปรกับนโยบายการศึกษาของประเทศไทยที่ประกาศพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามมติของคณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, สื่อออนไลน์) ส่งผลโดยตรงต่อโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนในเขตพื้นที่ตามประกาศพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีสถานะเป็นสถานศึกษานำร่องที่จัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการจังหวัดเชียงใหม่, 2564, สื่อออนไลน์) ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นโอกาสสำคัญในการมุ่งเน้นการสร้างภาคีเครือข่ายให้เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่น ๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่จริง เน้นการแก้ปัญหาโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และสะท้อนผลของการปฏิบัติงานเพื่อมุ่งหวังให้เกิดการแก้ปัญหาได้อย่างครอบคลุมและคุ้มค่า

ฉะนั้น จากสภาพปัญหาด้านหลักสูตร การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสภาพบริบทในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นพลเมืองจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพด้วยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการเข้าใจมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ยังสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองมากขึ้น

โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่กำลังพัฒนาอัตลักษณ์และความเป็นตัวของตัวเอง การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีภาวะเพียงพอที่จะเข้าใจความซับซ้อนของประเด็นทางสังคมและการเมือง และสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์กับสถานการณ์ปัจจุบันได้ โดยผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นสาระความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ความต้องการของคนในพื้นที่นำมาใช้เป็นเนื้อหาในการพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ตอบสนองกับปัญหาในวิถีชีวิตจริง และศึกษาผลลัพธ์ที่ตามมาของความร่วมมือนั้น

คำถามของการวิจัย

1. สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ความต้องการของคนในท้องถิ่น และองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นอย่างไร
2. การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีแนวทางและองค์ประกอบอย่างไร
3. การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลเป็นอย่างไร
4. ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 1.1 เพื่อศึกษาสภาพความต้องการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
 - 1.2 เพื่อสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการ ด้านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. สภาพ ปัญหา การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ความต้องการ ในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสภาพปัญหาในปัจจุบันของท้องถิ่น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน
2. ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน
3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนศิลป์ไทย-สังคมศึกษา จำนวน 9 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของพื้นที่ในการวิจัย ให้มีอาณาเขตชัดเจน โดยเลือกชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย ชุมชนโป่งน้ำร้อน ชุมชนบ้านปางควาย ชุมชนบ้านสันมะเฟือง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลตำบลสันทราย และโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ เป็นขอบเขตของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้านการศึกษาสภาพความต้องการ ในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2566

ส่วนที่ 2 การสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้นำชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง จำนวน 1 คน
2. ประชาชนชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง จำนวน 6 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้านการศึกษาสภาพความต้องการ ในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2566

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง

พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จำแนกเป็น 3 ประเด็น ครอบคลุม 6 มิติ (ณัฐติกาญจน์ สีเหนียง, 2555) ดังนี้

1.1 ความทรงจำและตำนานในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง ครอบคลุม มิติประวัติศาสตร์ เนื้อหาด้านตำนานการก่อตั้งชุมชน, การอพยพของทหารจีน, โครงการหลวง, โครงการจัดตั้งจังหวัดฝาง, เหตุการณ์อุทกภัย

1.2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง ครอบคลุมมิติวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และกลุ่มคนไทยภาคอีสาน มิติทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรด้านน้ำพุร้อน, บ่อน้ำมัน, ดอยอ่างขาง มิติภูมิปัญญา ได้แก่ งานหัตถกรรม งานศิลปะ การจัดการฝายกั้นน้ำ มิติเศรษฐกิจ ได้แก่ การเกษตรกรรมผ่านการปลูกหอม กระเทียมพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว

1.3 การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ครอบคลุม มิติสังคม ได้แก่ การเลือกตั้งท้องถิ่น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุขชุมชน

โดยหลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (ชนัท ธาตุทอง, 2552; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554ก;

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ, 2559; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2560; มารุต พัฒนาผล, 2567ก; Taylor, 2003; Ornstein and Hunkins, 2018

2. เอกสารประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรเกิดความเข้าใจ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน คำชี้แจงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเอกสารที่อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สื่อการสอน แหล่งเรียนรู้

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 ของการวิจัย จำนวน 7 คน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการ จำนวน 2 คน
3. ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นนักวิชาการ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ที่มีความชำนาญในด้านหลักสูตรและการสอน หรือการวัดและประเมินผล หรือการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ความเหมาะสมของหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้านการศึกษาสภาพความต้องการ ในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. 2566

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระการเรียนรู้

สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551
จำนวน 1.0 หน่วยกิต ระยะเวลา 40 ชั่วโมง

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 จำนวน 40คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง
เนื่องจากเป็นแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา ซึ่งมีจำนวน 1 ห้องเรียน

ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรต้น หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมือง
ต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตัวแปรตาม

1. ความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัดโดยแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ความเป็นพลเมืองต้นรู้ วัดโดยแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองต้นรู้ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567

**ระยะที่ 4 เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการจัดกิจกรรมเวที
แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อรับฟังการสะท้อนคิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา
หลักสูตร

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1
ของการวิจัย จำนวน 7 คน
2. ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย
จำนวน 40 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย เดือนมีนาคม พ.ศ. 2567

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง** หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มี 4 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (R1) ระยะที่ 2 เป็นการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม (D1) ระยะที่ 3 เป็นการทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม (R2) ระยะที่ 4 เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม (D2)

2. **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง** หมายถึง เรื่องราวความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตามสภาพความเป็นจริง ด้านพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงการปรับตัว การแก้ปัญหา การร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์เครือข่ายที่เกิดขึ้นมาใหม่ของคนในท้องถิ่น มีลักษณะเป็นประวัติศาสตร์จากมวลชนที่สะท้อนภาพลักษณ์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และอาชีพของคนในท้องถิ่น

3. **พื้นที่ลุ่มน้ำฝาง** หมายถึง พื้นที่ชายแดนตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 150 กิโลเมตร มีพรมแดนติดกับประเทศเมียนมาร์ มีแม่น้ำกก และแนวเทือกเขาแดนลาว เป็นพรมแดนธรรมชาติ ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอฝาง อำเภอแม่สาย อำเภอไชยปราการ โดยในอำเภอฝาง ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย ในตำบลแม่สูน จำนวน 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านแม่สูนน้อย เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีอายุค่อนข้างยาวนาน จึงมีภูมิปัญญาของชุมชนในด้านต่าง ๆ และมีเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่โดดเด่น เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตจากการขยายตัวของชุมชนเมือง และลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 100-1,000 เมตร มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ในด้านการเกษตรกรรม และความศรัทธาในความเชื่อตามวัฒนธรรมชาติพันธุ์และพุทธศาสนา

4. **หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง** หมายถึง หลักสูตรระดับรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

5. **การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม** หมายถึง ความร่วมมือในการสร้างหลักสูตรร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนร่วมนำสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ นักเรียน ผู้นำชุมชน

และปราชญ์ชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเสมอภาค โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการดำเนินการวิจัย

6. พลเมืองตื่นรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงคุณค่าของท้องถิ่นของตนเองของผู้เรียน ในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง สามารถใช้ทักษะทางประวัติศาสตร์ในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เคารพในความหลากหลายและสิทธิของผู้อื่น พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน รับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง และมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น 2) ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น 3) จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น และ 4) การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เพื่อนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ หรือมีบริบทใกล้เคียง สามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์เนื้อหาอื่น ๆ ให้เกิดการผสมผสานอย่างสมดุล สอดคล้องกับความต้องการ ระดับความสามารถ ช่วงชั้นของผู้เรียนของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ หรือวางนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคต

2. ได้ชุดความรู้ที่เกิดขึ้นด้วยแนวการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จะทำให้เกิดการสร้างสำนึก ความทรงจำร่วมกันของคนในท้องถิ่น เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของท้องถิ่น ชี้ให้เห็นวิถีชีวิต ภาพสะท้อนสังคมที่เป็นจริง ผ่านระบบความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ บนเงื่อนไขทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การเรียนรู้ การแก้ปัญหา การสั่งสมประสบการณ์ เพื่อถ่ายทอดให้แก่คนในท้องถิ่นได้รับรู้ตัวตนเรียกได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ของมวลชน

3. ผู้เรียนเกิดสำนึกในตัวตน เกิดความภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เกิดการตื่นตัว เพื่อต่อสู้เรียกร้อง ความเปลี่ยนแปลงของระบบเครือข่ายทางอำนาจที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ตระหนัก เข้าใจในปัญหาเชิงโครงสร้าง และสามารถแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้

4. ความร่วมมือที่เกิดขึ้น จะทำให้เห็นภาพอุปสรรค แนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะวางเป้าหมายในระดับที่จะส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน องค์กรเอกชน และหน่วยงานในท้องถิ่นให้มีคุณภาพและเกิดผลในระยะยาวต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมือง
ตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม

1. ความหมายของหลักสูตร
2. แนวคิดสำคัญของหลักสูตรสมัยใหม่
3. หลักสูตรท้องถิ่น
4. หลักสูตรระดับรายวิชาเพิ่มเติม
5. องค์ประกอบของหลักสูตร
6. การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

1. ความหมายของประวัติศาสตร์
2. ความสำคัญของประวัติศาสตร์
3. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
4. ประวัติศาสตร์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. แนวความคิดทางประวัติศาสตร์

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้

1. แนวคิดพลเมืองตื่นรู้
2. องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้
3. การวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

1. ความหมาย และองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรม
2. การประยุกต์ใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ลุ่มน้ำฝาง

ตอนที่ 5 บริบทลุ่มน้ำฝาง

1. บริบทภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความท้าทาย
2. สภาพปัจจุบันด้านโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ชุมชน

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ หลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นเหมือนกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะพัฒนาหลักสูตรที่จะนำไปเป็นกรอบในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ จึงมีการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและวิเคราะห์ประเด็นสำคัญเพื่อชี้ให้เห็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร จนนำไปสู่การตอบคำถามของการวิจัย ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นักการศึกษาได้นำเสนอมุมมองที่หลากหลายและน่าสนใจเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตร ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2553) ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) นิยามหลักสูตรว่าเป็นมวลประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า มวลประสบการณ์ทั้งหลาย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับจัดประสบการณ์เรียนรู้ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เขามีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวังไว้

สุเทพ อ่วมเจริญ (2556) ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือแผนการจัดการศึกษาที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มารุต พัฒนาผล (2567ก) นิยามหลักสูตรว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554ข) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งมองว่าหลักสูตรสมัยใหม่ควรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ

และคุณลักษณะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2553) ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2566) มองหลักสูตรว่าเป็นแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และการเปลี่ยนแปลงของโลก

Wiles (2008) มองหลักสูตรเป็นแผนสำหรับการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล ที่สถาบันการศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

Kelly (2009) นิยามหลักสูตรว่าเป็นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดของผู้เรียน

Oliva (2009) กล่าวว่า หลักสูตรคือแผนหรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดที่ผู้เรียนได้รับภายใต้การดูแลของโรงเรียน

Biggs and Tang (2011) นำเสนอแนวคิดของหลักสูตรที่เน้นความสอดคล้องโดยมองว่าหลักสูตรควรเป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจนระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล พวกเขาเชื่อว่าหลักสูตรที่ดีควรสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

Null (2011) ให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็นหัวใจของการศึกษา ที่รวมทั้งเนื้อหา วิธีการสอน และเป้าหมายของการศึกษาเข้าด้วยกัน

Fink (2013) มองหลักสูตรเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้เรียนในระยะยาว โดยขยายความหมายของหลักสูตรให้ครอบคลุมถึงการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีผลกระทบต่อชีวิตของผู้เรียน ซึ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เขามองว่าหลักสูตรควรเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง

Ornstein and Hunkins (2018) มองว่าหลักสูตรไม่ใช่เพียงแค่เอกสารหรือแผนการสอน แต่เป็นแนวทางที่ครอบคลุมทุกประสบการณ์การเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

Apple (2019) นิยามหลักสูตรในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมองว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์และวัฒนธรรมของสังคม

Beetham and Sharpe (2019) ขยายความหมายของหลักสูตรให้ครอบคลุมมิติของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยมองว่าหลักสูตรควรรวมถึงการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Pinar (2019) นิยามหลักสูตรผ่านแนวคิด Currere ว่าเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ซับซ้อนและเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่จำกัดเฉพาะในบริบทของโรงเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ แผนหรือกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมการออกแบบและจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมด ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงในบริบทดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมในด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรไม่ใช่เพียงเอกสารหรือเนื้อหาวิชา แต่เป็นระบบที่มีความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ มีทักษะการคิดขั้นสูง และมีความพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

แนวคิดสำคัญของหลักสูตรสมัยใหม่

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้สร้างความท้าทายใหม่ ๆ ให้กับระบบการศึกษาทั่วโลก ทำให้เกิดความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนแนวทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไปเรียกว่าหลักสูตรสมัยใหม่ นักการศึกษาร่วมสมัย ได้นำเสนอมุมมองที่แตกต่างกันไปเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรสมัยใหม่ ดังนี้

สมเกียรติ อินทสิงห์ (2562) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการคิด ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก เน้นการลงมือปฏิบัติ และสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน โดยมีเป้าหมายหลักคือการเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในการออกไปรับใช้สังคม

Freire (2000, Online) เสนอว่า หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือในการปลดปล่อยผู้เรียนจากการกดขี่ทางความคิดและสังคม โดยส่งเสริมการศึกษาแบบการตั้งปัญหา (Problem-posing Education) โดยมองว่าหลักสูตรสมัยใหม่ควรเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสร้างความรู้ผ่านการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาในสังคม

Taylor (2003) นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรสมัยใหม่ที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการตระหนักถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เขามองว่าหลักสูตรควรเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการกับประเด็นปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริง โดยหลักสูตรสมัยใหม่ควรมีลักษณะที่เป็นการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง

ซึ่งไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสิ่งแวดล้อม

Priestley and Biesta (2013) นำเสนอแนวคิดหลักสูตรเป็นกระบวนการ ซึ่งมองว่าหลักสูตรสมัยใหม่ไม่ใช่เพียงเอกสารหรือแผนการสอนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างและปรับเปลี่ยนหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้เน้นความสำคัญของการปรับตัวและการตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของผู้เรียนและสังคม

Schiro (2013) มองหลักสูตรสมัยใหม่ในมุมมองที่กว้างขึ้น โดยเสนอว่าหลักสูตรควรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม และความรู้ที่สำคัญของสังคม พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ยังเน้นความสำคัญของการพิจารณาบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในการพัฒนาหลักสูตร

Fullan and Langworthy (2014) ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้เชิงลึกใหม่ ซึ่งมองว่าหลักสูตรสมัยใหม่ควรเป็นกรอบแนวคิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่

Ornstein and Hunkins (2018) มองว่าหลักสูตรสมัยใหม่เป็นแผนการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

Drake and Reid (2018) เสนอว่าหลักสูตรสมัยใหม่ควรเป็นกรอบแนวคิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน และมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกยุคใหม่ พวกเขาเน้นย้ำว่าหลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับชีวิตจริง

จากพัฒนาการของความหมายของหลักสูตรข้างต้น มีการเปลี่ยนแปลงจากการมุ่งเน้นที่การวางแผนและกำหนดเนื้อหา ไปสู่การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียนและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในแนวคิดทางการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้นโดยผู้วิจัยให้ความหมายของหลักสูตรเป็นมวลประสบการณ์ที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยหลักสูตรมีบทบาทในการกำหนดทิศทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับ

ความต้องการของสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับ การบูรณาการ เทคโนโลยีและการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง

การทบทวนข้างต้นชี้ให้เห็นได้ว่าหลักสูตรสมัยใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ จากการมุ่งเน้นเนื้อหาสาระไปสู่การให้ความสำคัญกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย การสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน และการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของโลกดิจิทัล ผู้วิจัยมองเห็นความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบองค์รวม ว่ามีความเหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ เนื่องจากแนวคิดนี้มองหลักสูตรในมุมมองที่กว้างและลึกซึ้ง ครอบคลุมทุกประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และชุมชน อีกทั้งยังเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น เช่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ในการร่วมออกแบบ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง

หลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่นมีนิยามที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเสนอความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ตามแนวคิดของนักการศึกษา ที่ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ ดังนี้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) ได้อธิบายว่า หลักสูตรท้องถิ่นคือการจัดการศึกษาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554ก) ได้ขยายความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรแกนกลาง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทของท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สากล โดยชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็สามารถเชื่อมโยงกับความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2566) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่าเป็นการจัดมรดกประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีการนำ

ทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มารุต พัฒผล (2567ข) ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่า หลักสูตรท้องถิ่นในยุคปัจจุบันควรเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทและความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในท้องถิ่น และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นกับโลกภายนอก

Keiny (2009) เสนอว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผ่านการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

Gruenewald and Smith (2010) ได้ขยายความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น โดยเสนอแนวคิด การเรียนรู้อิงถิ่นฐาน ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาที่ใช้ชุมชนและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นเป็นบริบทในการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับท้องถิ่นของตน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

Madsen (2013) นำเสนอแนวคิดที่ว่า หลักสูตรท้องถิ่นควรเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาในบริบทของท้องถิ่น โดยบูรณาการความรู้ท้องถิ่นเข้ากับความรู้สากล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมโลก

Sobel (2016) ได้เน้นย้ำความสำคัญของการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น โดยอธิบายว่า หลักสูตรท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สำรวจ เรียนรู้ และเข้าใจระบบนิเวศในท้องถิ่นของตน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน

Greenwood (2019) ได้เสนอว่า หลักสูตรท้องถิ่นควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจเชิงวิพากษ์ต่อประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนของตน

Demarest (2023) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในยุคดิจิทัล โดยอธิบายว่า หลักสูตรท้องถิ่นควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างท้องถิ่นกับโลกกว้าง ผ่านการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเครื่องมือออนไลน์ในการสำรวจ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ ทั่วโลก

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นข้างต้นชี้ให้เห็นว่านักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศต่างให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่นในฐานะที่เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยบูรณาการองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรแกนกลางและความรู้สากล เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

ขณะเดียวกันก็พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 หลักสูตรท้องถิ่นมุ่งสร้างความตระหนักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทท้องถิ่น โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นกับโลกภายนอก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมโลกได้

หลักสูตรระดับรายวิชาเพิ่มเติม

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับระดับของหลักสูตรและการเลือกใช้หลักสูตรที่เหมาะสมมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรระดับรายวิชามีความสำคัญในฐานะที่เป็นกลไกช่วยให้การเรียนการสอนมีทิศทางที่ชัดเจน มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สอนสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครบถ้วนตามที่หลักสูตรกำหนด นอกจากนี้ หลักสูตรระดับรายวิชายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา เพราะช่วยให้สถานศึกษาสามารถควบคุมมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้มีนักวิชาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พัชรี ศรีสังข์ (2552) ได้กำหนดประเภทของหลักสูตรไว้ 3 ระดับ ได้แก่ระดับชาติ หรือหลักสูตรแกนกลาง ระดับท้องถิ่นหรือสถานศึกษา และระดับห้องเรียนหรือหลักสูตรรายวิชา

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) ได้จำแนกระดับของหลักสูตรไว้ 5 ระดับ ประกอบด้วยหลักสูตรระดับอุดมการณ์ หลักสูตรระดับปกติ หลักสูตรระดับการเรียนรู้ หลักสูตรระดับปฏิบัติการ หลักสูตรระดับประสบการณ์ ซึ่งการเลือกใช้หลักสูตรต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับสถานศึกษา ผู้เรียนและท้องถิ่น ให้มีความสอดคล้องกันอย่างต่อเนื่องจากชาติสู่สถานศึกษา

มารุต พัฒนาผล (2567ก) ให้ความหมายของระดับของหลักสูตรว่าเป็นการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบ ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย โดยได้สังเคราะห์รูปแบบของหลักสูตรไว้ 8 ประเภท ดังนี้ หลักสูตรรายวิชา หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรเสริม หลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรอิงมาตรฐาน หลักสูตรที่เน้นประสบการณ์หลักสูตรรายบุคคล หลักสูตรสมรรถนะ

Ornstein and Hunkins (2018) ให้ความหมายว่า หลักสูตรระดับรายวิชาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น ๆ โดยระบุเนื้อหา กิจกรรม และวิธีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

Wiggins and McTighe (2020) กล่าวว่า หลักสูตรระดับรายวิชาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความเข้าใจที่ลึกซึ้งและการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทที่หลากหลาย

Fink (2013) นิยามว่า หลักสูตรระดับรายวิชาเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและมีผลกระทบต่อชีวิตของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลเข้าด้วยกัน

เนื่องด้วยหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ที่มีมาตรฐานตัวชี้วัดไว้อย่างครอบคลุมแล้ว ในการพัฒนาหลักสูตรใหม่ ด้วยการกำหนดระดับของหลักสูตรจากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมองว่า การกำหนดหลักสูตรระดับรายวิชา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด เป็นสิ่งที่เหมาะสมโดยระบุเนื้อหา กิจกรรม และวิธีการประเมินผล ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้งและการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้ผู้สอนสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลเข้าด้วยกัน

องค์ประกอบของหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของหลักสูตรที่มีความสอดคล้องและมีความสัมพันธ์กัน จึงจะทำให้หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ประกอบที่จะนำมาประกอบรวมจนเรียกว่าหลักสูตร จากแนวคิดของนักการศึกษา ดังนี้

ฉันท ชาติทอง (2552) ได้ระบุองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความมุ่งหมาย 2) เนื้อหาวิชา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผล

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554ก) ได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร 4 ประการ จะต้องประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2559) ยังได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่หลักสูตรจะต้องมี อาจมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภท รูปแบบของหลักสูตร เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหลักสูตรในระดับชาติจะมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ วิสัยทัศน์, หลักการ, จุดหมาย, สมรรถนะสำคัญ, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, มาตรฐานการเรียนรู้, ตัวชี้วัด, สาระการเรียนรู้, กิจกรรม, เวลาเรียน, โครงสร้างเวลาเรียน , การจัดการเรียนรู้, สื่อ, การวัดและประเมินผล, เกณฑ์การประเมิน ในขณะที่หลักสูตรท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรแกนกลางมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของท้องถิ่น ก็จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ หลักการและเหตุผล, จุดมุ่งหมาย, สาระการเรียนรู้, คำอธิบายรายวิชา, โครงสร้างรายวิชา, แนวทางการจัดการเรียนรู้, แนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้, แนวทางการวัดและประเมินผล

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) เนื้อหาสาระ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) กิจกรรมการเรียนการสอน 6) สื่อการเรียนรู้

การสอน 7) การวัดและประเมินผล และ 8) เวลาเรียน แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศ

มารุต พัฒนาผล (2567ก) ได้ศึกษาแนวคิดทาบในเรื่องหลักสูตร ได้ระบุว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล

Taylor (2003) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยเสนอองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการและเป้าหมาย 2) เนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ 3) วิธีการสอนและการเรียนรู้ 4) การประเมินผล และ 5) บริบททางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมในระยะยาว

Ornstein and Hunkins (2018) นักการศึกษาพร้อมสมัย ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ มากขึ้น ประกอบด้วย 1) เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และมาตรฐาน 2) เนื้อหาสาระ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) การประเมินผล 5) การจัดการหลักสูตร และ 6) บริบททางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตร

จากการศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของนักวิชาการด้านหลักสูตร ทำให้สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรได้ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของนักวิชาการด้านหลักสูตร

ที่	นักวิชาการ	องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตร
1	ฉันท ชาติทอง (2552)	1) ความมุ่งหมาย 2) เนื้อหาวิชา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผล
2	วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554ก)	1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	นักวิชาการ	องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตร
3	จักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2559)	1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) สารการเรียนรู้ 4) คำอธิบายรายวิชา 5) โครงสร้างรายวิชา 6) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 7) แนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้ 8) แนวทางการวัดและประเมินผล
4	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560)	1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) เนื้อหาสาระ 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5) กิจกรรมการเรียนการสอน 6) สื่อการเรียนการสอน 7) การวัดและประเมินผล 8) เวลาเรียน
5	มารุต พัฒนา (2567ก)	1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การประเมินผล
6	Taylor (2003)	1) หลักการและเป้าหมาย 2) เนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ 3) วิธีการสอนและการเรียนรู้ 4) การประเมินผล 5) บริบททางสังคมและวัฒนธรรม
7	Ornstein & Hunkins (2018)	1) เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และมาตรฐาน 2) เนื้อหาสาระ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) การประเมินผล 5) การจัดการหลักสูตร 6) บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

จากตาราง 1 ผลวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเห็นว่าองค์ประกอบหลักสูตร มีความหลากหลาย ตั้งแต่ 4 ถึง 8 องค์ประกอบ นักวิชาการไทย จักรกฤษณ์ จันทะคุณ และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ เสนอองค์ประกอบที่ละเอียดและมีจำนวนมากกว่านักวิชาการท่านอื่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรในสมัยใหม่มากขึ้น และให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบรายวิชามากที่สุด โดยการระบุถึง หลักการ, คำอธิบายรายวิชา และ โครงสร้างรายวิชา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม ส่วนองค์ประกอบพื้นฐานที่พบในแนวคิดของนักการศึกษาส่วนใหญ่ ได้แก่ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์, เนื้อหา, วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนรู้, และการประเมินผล ในขณะที่ Taylor (2003) ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตร ที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเพิ่มเติม

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร โดยเลือกประเด็นที่สำคัญที่สุดจากนักวิชาการ มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ ประกอบด้วย 7 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) เป้าหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล และ 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (ชนัท ธาตุทอง, 2552; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554ก, จักรกฤษณ์ จันทะคุณ, 2559; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2560; มารุต พัฒนาผล, 2567ก; Taylor, 2003; Ornstein and Hunkins, 2018)

การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการการศึกษาทั่วโลก โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554ก) ได้เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน และออกแบบหลักสูตร โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการอย่างแท้จริง

มารุต พัฒนาผล (2567ข) ได้ขยายแนวคิดการมีส่วนร่วมโดยเน้นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และองค์กรภายนอก ในการพัฒนาหลักสูตร โดยมุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร เพื่อสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี

สุเทพ อ่วมเจริญ (2556) ได้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรในชุมชนมาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงในชุมชน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2559) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้ใช้ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการออกแบบหลักสูตร เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายในศตวรรษ ที่ 21

Taylor (2003) ได้ให้ความสำคัญของการเจรจาต่อรองระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการ พัฒนาหลักสูตร Taylor มองว่าการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมควรเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตร มีความสอดคล้องกับความต้องการและประสบการณ์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

Null (2011) นำเสนอแนวคิดที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงบริบท ทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง โดยมุ่งเน้นการสร้างหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นธรรมและ ความเท่าเทียมในสังคม

Pinar (2019) พัฒนาแนวคิดที่มองการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ ที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน โดยเน้นการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยน ความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

Priestley and Biesta (2013) นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ หลักสูตรเป็นกระบวนการ ซึ่งมองว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในห้องเรียน โดยครูและนักเรียน มีส่วนร่วมในการสร้างและปรับเปลี่ยนหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็น ในการสร้างหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ในยุคปัจจุบัน

Apple (2019) นำเสนอแนวคิดที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึง ประเด็นทางอำนาจ ความเหลื่อมล้ำ และความหลากหลายในสังคม โดยมุ่งสร้างหลักสูตรที่ส่งเสริม ความเป็นธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมมีการขยายขอบเขตและมุมมอง ที่หลากหลายมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม รวมถึง การมองการพัฒนาหลักสูตรในบริบทของโลกาภิวัตน์ แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายาม ในการสร้างหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลาย และส่งเสริม การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน รวมทั้ง การพัฒนาหลักสูตรต้องมุ่งเน้น กระบวนการออกแบบและสร้างหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เช่น ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร โดยมีเป้าหมาย

เพื่อสร้างหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนและสังคม แนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสมัยใหม่ที่ไม่เน้นขั้นตอนอย่างชัดเจนแต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่มาสับสนุนอย่างลึกซึ้ง

ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย เช่น ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร โดยคำนึงถึงประเด็นทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมกลุ่มน้ำฝาง และมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงนำขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ มาใช้เป็นขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร และนำองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นสิ่งที่คาดหวังจะให้เกิดขึ้นแบบมีส่วนร่วม มีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วม ดังตาราง

ตาราง 2 แสดงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอน	องค์ประกอบ	แนวทางการมีส่วนร่วม
การพัฒนาหลักสูตร	ของหลักสูตร	ในการพัฒนาหลักสูตร
การศึกษา สภาพปัจจุบัน ความต้องการและ สังเคราะห์ชุดความรู้		โดยการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์จากคน ในชุมชน และผู้บริหาร ครู ผู้เรียน เพื่อวิเคราะห์ บริบทและความต้องการเพื่อการแก้ปัญหา หรือการเปลี่ยนแปลงในชุมชนโดยยึดหลักเพื่อให เกิดประโยชน์ สูงสุดกับชุมชน
การพัฒนาหลักสูตร	1) หลักการของหลักสูตร	โดยการกำหนดหลักการมาจากผู้วิจัย และ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในและนอกชุมชน ตรวจสอบ ความเหมาะสม ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ ทั้ง 7 ของหลักสูตร 1. เน้นการรับความรู้จาก การลงมือปฏิบัติจริง ของคนในชุมชน 2. การพัฒนาอยู่บนฐานความต้องการของชุมชน หรือความสามารถของชุมชน 3. ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของชุมชน 4. คนในชุมชนเป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน 5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่สิ่งที่ค้นพบ และความรู้ที่ได้รับ

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตร	องค์ประกอบ ของหลักสูตร	แนวทางการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตร
การศึกษา สภาพปัจจุบัน ความต้องการและ สังเคราะห์ชุดความรู้		โดยการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์จากคน ในชุมชน และผู้บริหาร ครู ผู้เรียน เพื่อวิเคราะห์ บริบทและความต้องการเพื่อการแก้ปัญหา หรือการเปลี่ยนแปลงในชุมชนโดยยึดหลักเพื่อให้ เกิดประโยชน์ สูงสุดกับชุมชน
	2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	1. กำหนดโดยผู้วิจัยและ และคนในชุมชนร่วมกัน 2. กำหนดปัญหาภายใต้การยอมรับวัฒนธรรม ของชุมชน
	3) คำอธิบายรายวิชา	เนื้อหาที่สำคัญเป็นการบูรณาการประสบการณ์ ชีวิตของผู้เรียนกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สู่การออกแบบเนื้อหา
	4) โครงสร้างรายวิชา	เน้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของท้องถิ่น
การนำหลักสูตรไปใช้	5) กิจกรรมการเรียนรู้ ของหลักสูตร	โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการ เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ และเน้นการทำ กิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ ในชุมชน
	6) การวัดและประเมินผล	การประเมินตามสภาพจริงที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลง ของผู้เรียนให้ความสำคัญกับการประเมิน เชิงปริมาณและคุณภาพ
การประเมินหลักสูตร	7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้	การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการ รวบรวมและนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการเก็บข้อมูล ด้วยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม และการประเมินโดยผู้เรียน ในการวิเคราะห์ ผลกระทบของหลักสูตรต่อนักเรียน ชุมชน ผู้วิจัย เพื่อการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ครู และชุมชน

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นถึงแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้ โดยองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร
ประกอบด้วย 7 ประการ คือ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบาย

รายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล และ 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทและแนวทางการเข้ามามีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มต่าง ๆ

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ความหมายของประวัติศาสตร์

ความหมายของประวัติศาสตร์มีหลากหลาย โดยประวัติศาสตร์ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคม ในเรื่องความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นบทเรียนที่สำคัญมนุษย์รุ่นหลังที่จะนำไปใช้พัฒนาตนเองเพื่อสร้างความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ประวัติศาสตร์ ของนักวิชาการที่สำคัญ ดังนี้

ทวิศิลป์ สืบวัฒนะ (2554) ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ว่า มาจากภาษาอังกฤษว่า History ซึ่งมาจากภาษากรีก ว่า Historia แปลว่า การสืบสวน สอบสวนโดยผู้ที่ประดิษฐ์คำดังกล่าวคือ Herodotus ซึ่งเป็นบิดาแห่งวิชาประวัติศาสตร์ เมื่อประมาณ 2,000 ปีที่ผ่านมา

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2523) ได้กล่าวว่า ประวัติศาสตร์เป็นการอธิบายเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงซึ่งอาศัยข้อจริงที่พิสูจน์ได้ในระดับหนึ่งเป็นเครื่องมือในการอธิบาย

สมโซติ อ่องสกุล (2552) ได้กล่าวว่า ประวัติศาสตร์เป็นการสืบค้นความจริงเกี่ยวกับอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลา โดยสืบค้นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานที่มีมากมาย เพื่อให้เข้าใจจนสามารถอธิบายความจริงเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างไร

สิริวรรณ ศรีพหล (2553) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และมีหลักฐานอ้างอิง คำนิยามนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เหตุผลและหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวิทยาศาสตร์ที่เน้นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยหลักฐาน

เฉลิม มลิลา นิตีเขตต์ปรีชา (2559) ให้ความหมายว่า ประวัติศาสตร์ว่า หมายถึง บันทึกเรื่องราวของโลกในอดีตถึงปัจจุบัน วิวัฒนาการ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ (2560) นิยามว่าประวัติศาสตร์คือการศึกษาและตีความเรื่องราวในอดีตของมนุษย์ผ่านร่องรอยหลักฐานที่หลงเหลืออยู่เป็นการเน้นย้ำถึงการตีความและการใช้หลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยตระหนักถึงข้อจำกัดของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มักมีเพียงบางส่วนที่หลงเหลือมาถึงปัจจุบัน

Ranke (1824) นิยามประวัติศาสตร์คือ การศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยแนวคิดนี้เน้นความสำคัญของการใช้หลักฐานชั้นต้นและการวิพากษ์หลักฐานอย่างเข้มงวด เพื่อให้ได้ความจริงทางประวัติศาสตร์ที่ปราศจากอคติ และเป็นที่มาของวิธีการทางประวัติศาสตร์

Carr (2018) ให้ความหมายประวัติศาสตร์คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่าง นักประวัติศาสตร์กับข้อเท็จจริงของเขา เป็นบทสนทนาไม่รู้จบระหว่างปัจจุบันกับอดีต และเน้นย้ำว่า ประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงการรวบรวมข้อเท็จจริงในอดีต แต่เป็นกระบวนการตีความผ่านมุมมองของนักประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน โดยการตีความนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและการเลือกสรรหลักฐานของนักประวัติศาสตร์

จากความหมายที่หลากหลายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์เป็นการศึกษา เรื่องราวของมนุษย์ในอดีตอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างมีเหตุผล เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ ในอดีตและความเชื่อมโยงกับปัจจุบัน ทั้งนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงการท่องจำข้อมูล หรือเหตุการณ์ แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการเชื่อมโยง ข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับอดีตของมนุษยชาติ นอกจากนี้ ความหมายของประวัติศาสตร์ที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัต ของการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ไม่หยุดนิ่ง และความพยายามของนักประวัติศาสตร์ในการพัฒนา วิธีการศึกษาและตีความอดีตให้มีความลุ่มลึกและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนแปลงไป การทำความเข้าใจความหมายที่หลากหลายของประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ และพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ความสำคัญของประวัติศาสตร์

การศึกษาประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษย์และสังคม ไม่เพียงแต่เป็น การเรียนรู้เรื่องราวในอดีต แต่ยังช่วยให้เราเข้าใจปัจจุบันและคาดการณ์อนาคตได้อย่างมีวิจารณญาณ ประวัติศาสตร์พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการเชื่อมโยงข้อมูล อีกทั้งยังมีบทบาท ในการสร้างสำนึกร่วมและอัตลักษณ์ของชุมชนและสังคม ช่วยให้เข้าใจรากเหง้าของวัฒนธรรม และค่านิยมที่หล่อหลอมสังคมปัจจุบัน การตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์จึงเป็นพื้นฐาน สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับ ความต้องการของสังคม ดังมีนักวิชาการกล่าวไว้ อาทิ

Burston (1954) นิยามประวัติศาสตร์ในบริบทการศึกษาว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การกระทำของมนุษย์ในอดีต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความเข้าใจในเหตุการณ์สำคัญและบุคคลที่มี

อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเน้นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ว่าช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรากฐานของสังคมปัจจุบัน และพัฒนาทักษะการวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

Collingwood (1994) เสนอว่าประวัติศาสตร์ในการศึกษาควรเน้นการตีความและการเข้าใจความคิดของผู้คนในอดีต มากกว่าการท่องจำข้อเท็จจริง โดยมุ่งพัฒนาทักษะการคิดเชิงประวัติศาสตร์ในผู้เรียน โดยความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ว่าช่วยพัฒนาความเข้าใจในมนุษย์และสังคม ตลอดจนส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Wineburg (2001) นำเสนอแนวคิดที่ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ควรพัฒนาการคิดทางประวัติศาสตร์ในผู้เรียน ซึ่งหมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างจากปัจจุบัน โดยเน้นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ว่าช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การวิเคราะห์หลักฐาน และการเข้าใจมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในโลกยุคปัจจุบัน

Seixas and Morton (2013) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการคิดทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยประกอบด้วยแนวคิดหลัก 6 ประการ ได้แก่ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงสาเหตุและผลกระทบ มุมมองทางประวัติศาสตร์ และมิติทางจริยธรรมของประวัติศาสตร์ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ว่าช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐาน และการเข้าใจความซับซ้อนของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ชัยรัตน์ โตศิลา (2555) นิยามประวัติศาสตร์ว่าเป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างมีวิจารณญาณ ชัยรัตน์เน้นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ว่าช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการใช้หลักฐานอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21

การศึกษาความหมายของประวัติศาสตร์ หากมองประวัติศาสตร์ในมุมมองทางด้านปรัชญา ก็อาจหมายถึง องค์ความรู้ แต่หากมองประวัติศาสตร์ในด้านของการเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ก็จะหมายถึงแนวทางการในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งจะมีวิธีการให้ได้มาซึ่งข้อมูลแตกต่างกันไปตามกระบวนการทางด้านทฤษฎีการสร้างความรู้ เช่น แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ จะเป็นการให้ความสำคัญกับหลักฐานและเรียงลำดับพัฒนาการของหลักฐาน ในขณะที่การศึกษาประวัติศาสตร์สังคม ก็จะเป็นการศึกษาถึงวิถีคิด การให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อม ผ่านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม หรือการวิเคราะห์วาทกรรม เป็นต้น

ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การศึกษาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตมุมมองจากส่วนกลาง ไปสู่มุมมองจากท้องถิ่นมากขึ้น โดยความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีหลากหลายตามยุคสมัยของการศึกษา โดยมีนักวิชาการด้านการศึกษาท้องถิ่น ได้นิยามความหมายต่าง ๆ ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ ดังนี้

จิตา สาระยา (2529) ได้กล่าวเกี่ยวกับความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า เป็นการลงไปศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคมท้องถิ่นที่มีพลชนเป็นตัวเคลื่อนไหว คือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมที่เน้นพลชนเป็นประวัติศาสตร์ที่คนภายในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นจริงซึ่งในที่นี้จะใช้คำว่า ประวัติศาสตร์จากภายใน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและมีความเปลี่ยนแปลงเสมอ ประวัติศาสตร์จากภายในมิได้คาดหมายหาข้อเท็จจริงจากข้อมูล แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกเชื่อว่าเป็นเช่นนั้น ประวัติศาสตร์แบบนี้จึงเกิดจากแรงสะท้อนทางความคิดของคนในสังคม ซึ่งปรากฏในรูปของตำนาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องปรัมปรามาแล้วแต่อดีตและโดยการสัมภาษณ์ สืบสวนในปัจจุบัน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2535) ให้คำนิยามประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในมิติของการต่อสู้อย่างหนึ่ง คือ การหาพื้นที่ยืนของชุมชนที่อยู่นอกภูมิลำเนาเพราะรัฐชาติพยายามทำให้เราอยู่ภายใต้กรอบที่เขา กำหนดให้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การศึกษาที่อยากรู้ว่าผู้คนในชาติยืนอยู่ในพื้นที่ที่รัฐชาติทั้งหมด หรือพื้นที่อื่นที่เขาสร้างได้เองบ้าง โดยการแสวงหาผ่านการศึกษากายประวัติศาสตร์ ว่าในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาผู้คนทั้งหลายในสังคมไทยเขายืนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ใช่ของชาติตรงไหนบ้าง มีบางพื้นที่ที่อยู่นอกภูมิลำเนาพื้นที่เหล่านี้คือพื้นที่ของความเป็นคน เพราะพื้นที่ของชาติคือพื้นที่ของการเป็นประชากร ทุกคนไม่ยอมเป็นราษฎรธรรมดา อยากมีอะไรที่มีความเป็นมนุษย์เล็ดรอดออกมาได้บ้าง เป็นคำถามหนึ่งที่เรอยากรู้ประวัติศาสตร์จะช่วยให้เรารู้ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ ประวัติศาสตร์ของการอยู่เป็นผู้คนเป็นอย่างไร

สุเทพ สุนทรเกสัช (2558) เน้นย้ำความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าช่วยให้เข้าใจความเป็นมาและพัฒนาการของชุมชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2548) ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หมายถึง ความทรงจำร่วมกันของคนในชุมชนที่มีต่อความเปลี่ยนแปลง

ศรัศกร วัลลิโภดม (2558) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นอันเป็นบริเวณที่มีชุมชนอยู่ร่วมกันและมีความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ สังคมระบบความเชื่อ พิธีกรรมและการเมือง การปกครอง จนกล่าวได้ว่าทำให้ผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีอะไรหลาย ๆ อย่างร่วมกันและคล้ายคลึงกันจนมีจิตสำนึกว่าเป็นคนถิ่นเดียวกัน การศึกษาเช่นนี้นับอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยแสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ได้อย่างไร

เช่น ท้องถิ่นนั้นมีสภาพแวดล้อมอย่างไร ตั้งอยู่ตำแหน่งไหนภายในเขตอำเภอใด จังหวัดไหน และภูมิภาคใดมีหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ที่แสดงความเป็นมาทางวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง บรรดากลุ่มชนที่อยู่รวมกันเป็นชุมชน ที่สืบมาจนปัจจุบันเป็นพวกไหน อยู่ในท้องถิ่นมาแต่ดั้งเดิมหรือเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น เมื่อเข้ามาอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันแล้ว มีความขัดแย้งหรือมีเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างไรเกิดขึ้น

ยงยุทธ ชูแว่น (2562) กล่าวถึงหลักการของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าต้องอาศัยการบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขา ทั้งประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และภูมิศาสตร์ เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างรอบด้านเกี่ยวกับท้องถิ่นที่ศึกษา

วิไลลักษณ์ ทรงศิริ (2561) ให้ความหมายของการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า คล้ายกับการศึกษาประวัติของครอบครัวหรือสายตระกูล ซึ่งชาวบ้านธรรมดา ๆ ก็สามารถทำได้ โดยไม่ต้องมีประสบการณ์การศึกษาทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการในสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย เพราะโดยธรรมชาติของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น มักเริ่มขึ้นจากเรื่องราวบอกเล่าภายในของผู้คนในท้องถิ่นที่ยังคงมีเรื่องราวให้จดจำได้ และนักวิจัยท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ได้จากความชำนาญเท่าที่จำเป็น ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น บันทึกเอกสารสำคัญที่เก็บรักษาไว้หรือตกทอดสู่ลูกหลาน และผู้อาวุโสในสังคม สามารถให้คำแนะนำ กระตุ้น และเป็นหลักฐานหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อีกทั้งการเรียบเรียงและรูปแบบการเขียนเปิดกว้างมาก จึงมีนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจำนวนมากที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แต่เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่และรู้เรื่องราวและรับรู้ในประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเอง นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทั้งหมดใช้กระบวนการที่เริ่มจากข้อเท็จจริงพื้นฐานจากหลักฐานในท้องถิ่น แล้ววิเคราะห์รายละเอียดที่มีอยู่มากมาย เช่น เรื่องราวชีวิตประจำวันกว้างๆ บริบททางภูมิศาสตร์ ความรู้ความชำนาญเฉพาะ เช่น อาชีพประจำท้องถิ่น การทำเกษตรกรรม การค้าขาย เป็นต้น แต่ก็มีอยู่บ้างที่ บางคนใช้วิธีการศึกษาที่มีทฤษฎีวิเคราะห์ร่วมเพิ่มเติม

Amato (2002) กล่าวถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าช่วยสร้างความภาคภูมิใจและอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้เข้าใจรากเหง้าและพัฒนาการของตนเอง นำไปสู่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

Tosh (2010) เน้นความสำคัญของการวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่กว้างขึ้น โดยเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้ากับประวัติศาสตร์ระดับชาติและระดับโลก เพื่อให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความหมายครอบคลุมการศึกษาเรื่องราวในอดีตของชุมชนหรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากประวัติศาสตร์กระแสหลักมักเน้นการศึกษาเหตุการณ์สำคัญระดับชาติ การเมืองการปกครอง และบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทาง

ของประเทศ โดยใช้หลักฐานชั้นต้นจากเอกสารทางราชการ บันทึกทางการทูต และเอกสารที่ผลิตโดยชนชั้นนำเป็นหลัก แนวทางการศึกษาแบบนี้มักมองประวัติศาสตร์จากมุมมองของส่วนกลาง และให้ความสำคัญกับการสร้างเรื่องเล่าขนาดใหญ่ อธิบายพัฒนาการของประเทศไทยในทางตรงกันข้าม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในระดับท้องถิ่น โดยใช้หลักฐานที่หลากหลายกว่า ทั้งจากการบอกเล่าตำนานพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีหลักการสำคัญคือการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชา และการใช้หลักฐานที่หลากหลายทั้งลายลักษณ์และมุขปาฐะ ความสำเร็จของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ที่การสร้างความเข้าใจในรากเหง้าและพัฒนาการของชุมชน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงช่วยให้เห็นภาพของอดีตที่ซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น รวมถึงเปิดพื้นที่ให้กับเสียงของผู้คนธรรมดา อีกทั้งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังเป็นการศึกษาพัฒนาการของสังคมมวลชนในระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นชนบทหรือเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาเกิดขึ้นในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ได้อย่างไร

ประวัติศาสตร์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้วิชาประวัติศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีวิสัยทัศน์ เป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ คุณลักษณะตามที่หลักสูตรแม่บทกำหนด และเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีมาตรฐานการเรียนรู้มุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล นอกจากนี้หลักสูตรฯ ยังให้ความสำคัญโดยแยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นวิชาเดี่ยว ที่บังคับเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเสริมสร้างความเป็นไทยและสร้างความเป็นพลเมือง มีมาตรฐานตัวชี้วัดแบ่งเป็น 3 ช่วงชั้น

โดยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ 3 ข้อ ดังนี้ มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบมาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นมาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย มาตรฐานตัวชี้วัดดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึง

เป้าหมายที่ต้องการสร้างผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ และเกิดสำนึกความไทย

การกำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัดเหล่านี้ เป็นผลมาจากการปรับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งอยู่บนเงื่อนไขของบริบททางเศรษฐกิจ ที่เป็นผลพวงมาจากวิกฤติต้มยำกุ้ง ความขัดแย้งทางการเมือง ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2550 จึงต้องการมุ่งเน้นความเป็นไทย กระแสหลัก โดยเมื่อพิจารณาข้อความในมาตรฐานการเรียนรู้ จะเห็นว่ามาตรฐาน ส 4.1 มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.2 มุ่งถึงการศึกษาความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ไทย กับพัฒนาการทางสังคมมนุษยชาติของอารยธรรมอื่นๆ มาตรฐาน ส 4.3 มุ่งถึงการศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักภูมิใจในความเป็นไทย ผลของการกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัด ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพด้านเนื้อหา แต่ก็พบว่าการสอนประวัติศาสตร์มีปัญหาในด้านการขาดการเชื่อมโยงกับบริบทจริงในท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาจากการใช้หลักสูตรแกนกลางที่เป็นหลักสูตรแม่บทในการจัดการศึกษาเดียวกันทั้งประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 มาตรา 8 ได้กำหนดการจัดการศึกษาให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการต่าง ๆ มาตรา 27 ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตัวตนมากขึ้น เป็นการเปิดอิสระให้แก่โรงเรียนและท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นตามที่ชุมชนต้องการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2560) ได้กำหนดให้วิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามการนำหลักสูตรนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ธีระ นุชเปี่ยม, 2553; สิริวรรณ ศรีพหล, 2553; ชัยรัตน์ โตศิลา, 2555; วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช), 2555) พบว่า มีปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ การเน้นเนื้อหาที่ต้องท่องจำมากเกินไป การขาดการเชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบัน การขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และการตีความ การขาดความหลากหลายในวิธีการสอนและการประเมินผลที่เน้นการวัดความจำ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เน้นการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับปัจจุบัน ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีและสื่อการสอนที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผล และส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน การนำแนวทางเหล่านี้มาปรับใช้จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ทางประวัติศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เกิดประสิทธิผลสูงสุด

จากการทบทวนวรรณกรรม ทำให้ผู้วิจัยพบว่า การกำหนดให้ประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของมนุษยชาติ ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนวิธีการทางประวัติศาสตร์และการคิดวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน โดยปัญหาสำคัญที่พบในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลาง 2551 คือเน้นการท่องจำมากกว่าการทำความเข้าใจและตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งการสอนประวัติศาสตร์ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ควรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นที่มาของการนำแนวความคิดในการมองประวัติศาสตร์ และการใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประเด็นในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

แนวความคิดทางประวัติศาสตร์

การศึกษาประวัติศาสตร์มีพัฒนาการและแนวคิดที่หลากหลายตามยุคสมัย นักประวัติศาสตร์ทั้งต่างประเทศและไทยได้นำเสนอแนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถแบ่งออกเป็นแนวความคิดหลัก ๆ ดังนี้

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบปรนัยนิยมของ Ranke (1824) เสนอว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ควรยึดหลักความเป็นกลางและการใช้หลักฐานปฐมภูมิเพื่อเข้าถึงความจริงในอดีตหรือตามที่มีบันทึกขึ้นจริง ๆ

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบสังคมนิยมของ Thompson (1963) นำเสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นชีวิตของคนธรรมดาและชนชั้นแรงงาน เพื่อเข้าใจพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม

แนวความคิดประวัติศาสตร์แนววัฒนธรรมศึกษาของ Hunt (1989) เสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับการตีความสัญลักษณ์ ความหมาย และการแสดงออกทางวัฒนธรรมในอดีต

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบหลังสมัยใหม่ของ Jenkins (1991) ทำทลายแนวคิดแบบปรนัยนิยม โดยเสนอว่าประวัติศาสตร์เป็นเพียงการตีความของนักประวัติศาสตร์ และไม่มีความจริงทางประวัติศาสตร์ที่เป็นกลางอย่างแท้จริง

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบโลกาภิวัตน์ของ Mazlish (1998) นำเสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ข้ามพรมแดนของชาติ เน้นการเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบดิจิทัลของ Cohen and Rosenzweig (2006) เสนอการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอประวัติศาสตร์ รวมถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในรูปแบบดิจิทัล

เช่นเดียวกันนักวิชาการไทยได้เสนอแนวความคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ ไว้ดังนี้

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยมของ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เขียนประวัติศาสตร์ที่เน้นความสำคัญของสถาบันกษัตริย์และชาติไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเขียนประวัติศาสตร์ไทยและกลายเป็นการกำหนดเนื้อหาให้เป็นประวัติศาสตร์ชาติ

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบวิพากษ์ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2523) เสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ตั้งคำถามต่อการตีความแบบเดิม และเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบสังคมและวัฒนธรรมของ ธงชัย วินิจจะกุล (2534) และ สายชล สัตยานุรักษ์ (2558) นำเสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการวิเคราะห์ว่าทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาและประยุกต์ใช้แนวคิดประวัติศาสตร์สังคมในบริบทของสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจในพลวัตของสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเปิดมุมมองใหม่ ๆ ในการมองประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะในแง่ของการให้ความสำคัญกับเสียงของคนชายขอบและการวิเคราะห์ว่าทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อสังคม

แนวความคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ ยงยุทธ ชูแว่น (2562) เสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับศาสตร์อื่นๆ เช่น มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาและประยุกต์ใช้แนวคิดประวัติศาสตร์สังคมในบริบทของสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การใช้วิธีการศึกษาแบบสหวิทยาการ และการให้ความสำคัญกับเสียงของคนธรรมดาในประวัติศาสตร์

แนวความคิดประวัติศาสตร์แบบสหวิทยาการ ของ สุเนตร ชุตินธรานนท์ (2557) นำเสนอ การศึกษาประวัติศาสตร์ที่บูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และรอบด้านเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต

เห็นได้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์มีแนวความคิดที่หลากหลายและมีพัฒนาการตามยุคสมัย แต่ละแนวคิดมีจุดเน้นและวิธีการศึกษาที่แตกต่างกัน การเลือกใช้แนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา บริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงมุมมอง ของนักประวัติศาสตร์แต่ละคน การเข้าใจแนวความคิดที่หลากหลายนี้จะช่วยให้การศึกษาและตีความ ประวัติศาสตร์มีมิติที่ลึกซึ้งและรอบด้านมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ชนิตา พรหมพยัคฆ์ และณัฐพงษ์ สกกุลเลียว (2563) ได้เสนอกรอบแนวความคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อให้เห็นวิธีวิทยาในการศึกษา ประวัติศาสตร์ อันจะสะท้อนพื้นฐานในการตีความ วิพากษ์หลักฐาน ที่เจาะลึกลงมากขึ้นไปอีก ซึ่งจำแนกได้ เป็น 4 กลุ่ม จำแนกได้ดังนี้ 1) มิติปรัชญาประวัติศาสตร์ 2) มิติของเวลาในประวัติศาสตร์ 3) มิติประวัติศาสตร์สังคม 4) นวัตกรรมในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 3 แสดงการวิเคราะห์แนวความคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์

ประเด็น	แนวจาริต	มิติท้องถิ่น	ประวัติศาสตร์ สังคม	ประวัติศาสตร์ แนวใหม่
จุดมุ่งหมาย	ให้ความสำคัญกับ หลักฐาน โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ผ่านตำนานและ พุทธศาสนา	การศึกษา ประวัติศาสตร์ที่ให้ ความสำคัญกับ การเรียงลำดับยุคสมัย อย่างเป็นพัฒนาการ เพื่อสร้างความทรงจำ และการเกิดขึ้นของคน ในท้องถิ่น	การศึกษา ประวัติศาสตร์ที่ให้ ความสำคัญกับคน ทั่วไปภายใต้เงื่อนไข แวดล้อมทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง	การนำเสนอ มุมมองใหม่ต่อ ประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานในลุ่ม น้ำฝาง โดยพิจารณา บทบาทของกลุ่มชาติ พันธุ์ต่าง ๆ และ ผลกระทบทาง นิเวศวิทยา
การเขียน เนื้อหา	ประวัติศาสตร์ชาติ ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็น องค์ที่กลายเป็น ความรู้กระแสหลัก ผ่านการศึกษา เอกสารจาก แหล่งโบราณสถาน โบราณคดี	ประวัติศาสตร์เมือง ที่ชุมชน ที่ยึดโยงกับ ความเป็น ประวัติศาสตร์ชาติ หรือเรื่องราวบุคคล สำคัญในท้องถิ่น	ประวัติศาสตร์สังคม หรือเรื่องราว ความทรงจำของ กลุ่มคนตาม ช่วงเวลาที่กำหนด	การนำเสนอเรื่องราว ประสบการณ์ ผลกระทบจาก นโยบายรัฐที่ส่งผลต่อ วิถีชีวิต

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเด็น	แนวจารีต	มิติท้องถิ่น	ประวัติศาสตร์ สังคม	ประวัติศาสตร์ แนวใหม่
ลักษณะ	เป็นประวัติศาสตร์ กระแสหลัก	เป็นประวัติศาสตร์ กระแสรอง ที่อาจ คู่ขนานไปกับ ประวัติศาสตร์กระแส หลักได้	เป็นประวัติศาสตร์ กระแสรอง	เป็นประวัติศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับ ความทรงจำ อารมณ์ ความรู้สึกที่สะท้อน ออกมา
ตัวอย่าง ประเด็น	แบบเรียน ประวัติศาสตร์ ชินกาลมาลีปกรณ์ มูลศาสนา	ศรีรามเทพนคร ประวัติศาสตร์ล้านนา	วัฒนธรรมกระฎุมพี ในสมัยรัตนโกสินทร์, จากขานาสู่ ผู้ประกอบการ	
ผู้เขียน	เจ้าพระยาพระคลัง (หน) กรมพระยาดำรงรา ชาณุภาพ พระรัตนปัญญา ประเสริฐ ณ นคร	ศรีศักร วัลลิโภดม สร้อยดี อ่องสกุล สุนทรชัย ขอบยศ ยงยุทธ ชูแว่น	นิธิ เอียวศรีวงศ์ อานันท์ กาญจนพันธ์ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ สายชล สัตยานุรักษ์	อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

จากตาราง 3 ชี้ให้เห็นว่า การวิเคราะห์กรอบแนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์สามารถจำแนกได้เป็นแนวความคิด ประกอบด้วย 1) แนวการศึกษาประวัติศาสตร์แบบจารีต 2) แนวการศึกษาประวัติศาสตร์แบบมิติท้องถิ่น 3) แนวการศึกษาประวัติศาสตร์แบบประวัติศาสตร์สังคม 4) แนวการศึกษาประวัติศาสตร์แนวใหม่ โดยแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของผู้วิจัย เป็นกรอบด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างตัวตน สร้างพื้นที่ สร้างเรื่องราวของสิ่งที่เกิดขึ้นให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ในท้องถิ่น เป็นผลมาจากความต้องการต่อสู้กับองค์ความรู้กระแสหลักอันเป็นผลมาจากกระแสของการศึกษาประวัติศาสตร์เริ่มมีความตื่นตัวอันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ในขณะเดียวกันการพัฒนา ก็ละเลยการให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น กล่าวคือ การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและรอบด้านเกี่ยวกับสังคมไทยในอดีต โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งมักถูกละเลยในการศึกษาประวัติศาสตร์แบบดั้งเดิม นอกจากนี้ ยังช่วยให้เกิดการตั้งคำถามใหม่ ๆ ต่อการตีความประวัติศาสตร์แบบเดิม และนำไปสู่

การสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์และรอบด้านมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจสังคมไทยในมิติต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ผู้วิจัยเล็งเห็นแนวทางในการจัดการศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งพบว่าหากจะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะต้องมุ่งเน้นแนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์ แนวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สอดคล้องกับ ยงยุทธ ชูแว่น (2562) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การศึกษาเรื่องราวในอดีตของท้องถิ่นหนึ่ง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์จากภายในหรือมุมมองของคนในท้องถิ่นเอง ผ่านการใช้หลักฐานที่หลากหลาย ทั้งเอกสาร คำบอกเล่า ตำนาน และร่องรอยทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลง และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างเป็นองค์รวม โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์กายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม และวัฒนธรรม 2) ด้านวิธีการศึกษา ที่เน้นการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับศาสตร์อื่นๆ เช่น มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และภูมิศาสตร์ 3) ด้านหลักฐานและแหล่งข้อมูล ที่ให้ความสำคัญกับการใช้หลักฐานที่หลากหลาย ทั้งเอกสาร โบราณคดี และการสัมภาษณ์ และ 4) ด้านการนำเสนอที่เสนอให้มีการนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความ และสื่อมัลติมีเดีย แนวคิดนี้ช่วยให้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความครอบคลุม เป็นระบบ และสามารถสร้างองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อการเข้าใจประวัติศาสตร์และพัฒนาการของท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง และมีขั้นตอนและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นระบบและครอบคลุม ซึ่งสามารถสรุปได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดขอบเขตการศึกษา 2) การรวบรวมข้อมูล และหลักฐาน 3) การวิเคราะห์และตีความข้อมูล 4) การนำเสนอผลการศึกษา 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน 6) การเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ระดับชาติ 7) การใช้วิธีการศึกษาแบบสหวิทยาการ 8) การประเมินผล

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2567) ได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง กิจกรรมเหล่านี้ประกอบด้วย การเดินสำรวจชุมชน ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมจริงของท้องถิ่น การทำแผนที่ทางสังคม ที่ช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน การสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่า การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ และการจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่ช่วยในการนำเสนอและเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ รูปแบบกิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง แต่ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีกด้วย

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้

แนวคิดพลเมืองตื่นรู้

แนวคิดพลเมืองตื่นรู้มีรากฐานมาจากปรัชญาการเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาพลเมืองที่มากกว่าการเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตน แต่ยังคงมีความกระตือรือร้นในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม มีความคิดวิพากษ์ และมุ่งมั่นที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อสังคมที่เป็นธรรมมากขึ้น ในยุคที่สังคมเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดเรื่องพลเมืองตื่นรู้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในฐานะเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคม เนื่องจากแนวคิดพลเมืองตื่นรู้เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากความเป็นประชาธิปไตยและการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง แต่ความหมายของคำนี้มีความหลากหลายและซับซ้อน ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ โดยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพลเมืองตื่นรู้ มีดังนี้

สถาบันพระปกเกล้า (2555) เสนอแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองโดยมีเป้าหมายให้เกิดพลเมืองที่มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

วิชัย ตันศิริ (2557) เสนอเป้าหมายของการสร้างพลเมืองตื่นรู้ว่าควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2555) เสนอว่า เป้าหมายของการสร้างพลเมืองตื่นรู้ควรมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีความรู้เท่าทันสื่อ มีจิตสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล (2562) เสนอเป้าหมายของการสร้างพลเมืองตื่นรู้ว่าควรมุ่งเน้นการพัฒนาพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงจากแนวคิดของนักวิชาการทั้งต่างประเทศและไทย สรุปได้ว่าเป้าหมายของการสร้างพลเมืองตื่นรู้มุ่งเน้นการพัฒนาพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพสิทธิและความหลากหลาย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและการเมือง การบรรลุเป้าหมายเหล่านี้จะช่วยสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน

Putnam (2000) ให้ความหมายของพลเมืองในมิติของการมีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความสำคัญกับการสร้างทุนทางสังคมผ่านการมีส่วนร่วมในองค์กรภาคประชาสังคมและกิจกรรมอาสาสมัคร ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในสังคม พลเมืองตื่นรู้จึงหมายถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ ความหมายของพลเมืองตื่นรู้ได้ขยายขอบเขตไปสู่มิติระดับโลก

Westheimer and Kahne (2004) เสนอเป้าหมายของการสร้างพลเมืองตื่นรู้ใน 3 ระดับ คือ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบส่วนบุคคล มีองค์ประกอบที่บ่งชี้พฤติกรรม ได้แก่ การเป็นคนดีในสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม การปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบสังคม การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในยามยาก เช่น บริจาคเลือด บริจาคอาหาร การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อชุมชนของตน 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม มีองค์ประกอบที่บ่งชี้พฤติกรรม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนและสังคมอย่างกระตือรือร้น การมีบทบาทในการจัดการองค์กรชุมชน ความเข้าใจการทำงานของระบบสถาบันทางสังคม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน และ 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมทางสังคม มีองค์ประกอบที่บ่งชี้พฤติกรรม ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์ปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคม การตั้งคำถามกับระบบและกลไกที่สร้างความไม่เป็นธรรม การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่รากเหง้าของความไม่เป็นธรรม ความต้องการมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบเพื่อสังคมที่เป็นธรรมมากขึ้น โดยการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามแนวคิดนี้ควรเริ่มจากการปลูกฝังผู้เรียนในระดับความรับผิดชอบส่วนบุคคล ไปสู่การมีส่วนร่วม และพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองที่ตระหนักและมุ่งแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม

Dalton (2008) เสนอว่า พลเมืองตื่นรู้ต้องมีความรู้และความเข้าใจในระบบการเมืองและกระบวนการประชาธิปไตย สามารถวิเคราะห์และวิพากษ์นโยบายสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการรวมกลุ่มทางสังคม

Bennett, et al. (2009) เสนอแนวคิดเรื่อง พลเมืองดิจิทัล ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ พลเมืองตื่นรู้ในยุคดิจิทัลจึงต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูล สื่อสาร และมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก

Biesta (2009) ให้ความหมายของพลเมืองตื่นรู้ ในรูปแบบของการคำนึงที่ไม่จำกัดบทบาทที่ตายตัวจนเกินไป หรือการกำหนดคุณลักษณะที่เป็นอุดมคติที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคม และชี้ให้เห็นว่า การเป็นพลเมืองตื่นรู้ควรเป็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้ค้นพบและกำหนดบทบาทของตนในฐานะพลเมืองภายใต้บริบททางสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

Hoskins and Mascherini (2009) ให้ความหมายของคำว่า การเป็นพลเมือง มากกว่าการมีสถานะทางกฎหมาย แต่เป็นบทบาทเชิงรุกที่บุคคลพึงปฏิบัติในฐานะสมาชิกของชุมชนและสังคม

เห็นได้ว่าในบริบทสากล แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ที่เชื่อมโยงกับประเด็นร่วมสมัย เช่น ความเป็นพลเมืองโลก การเป็นพลเมืองที่รู้เท่าทันสื่อ และการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัล ขณะที่นักวิชาการไทยได้ประยุกต์และตีความแนวคิดนี้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะ

การเชื่อมโยงกับการพัฒนาประชาธิปไตย การกระจายอำนาจ และการสร้างสำนึกพลเมือง โดยคำว่า พลเมืองตื่นรู้ ถูกแปลในหลายความหมาย เช่น พลเมืองเข้มแข็ง พลเมืองที่มีความกระตือรือร้น เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัย เลือกใช้คำว่า พลเมืองตื่นรู้ โดยหมายถึง บุคคลที่มีความตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนในฐานะสมาชิกของสังคม และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมทางสังคมและการเมือง เพื่อส่งเสริมประโยชน์ส่วนรวมและความเป็นธรรมในสังคม

องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้

ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ เป็นคุณลักษณะของความสามารถที่กำหนดให้บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรม ในรูปแบบของการสร้างพลเมืองที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักวิชาการและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้พยายามกำหนดองค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาและสังคม โดยแต่ละท่านได้นำเสนอแนวคิดที่มีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

ทิพย์พพร ดันติสุนทร (2555) ได้เสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ไว้ 3 ประการ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2) การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม และ 3) การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบทางสังคม

สถาบันพระปกเกล้า (2555) ได้เสนอองค์ประกอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 6 ประการ ได้แก่ 1) มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพสิทธิผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพหลักความเสมอภาค 5) เคารพกติกา และ 6) รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพลเมืองตื่นรู้

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (6 สิงหาคม 2557) ได้กำหนดคุณลักษณะของพลเมืองตื่นรู้ไว้ 8 ระดับ ประกอบด้วย 1) เคารพกติกาสังคม 2) ทำหน้าที่ทางสังคม 3) ติดตามข่าวสารบ้านเมือง 4) เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 5) กล้าแสดงความคิดเห็น 6) การไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมต่าง ๆ 7) อาสาสมัครเข้าร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ 8) ความเป็นผู้นำกล้าคิดกล้าตัดสินใจ

วรากรณ์ สามโกเศศ (2558) นำเสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) การเคารพกติกาและกฎหมาย 2) การเคารพสิทธิผู้อื่น 3) การมีจิตสาธารณะ และ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ได้ระบุคุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นคนไทย 4.0 ไว้ 4 ด้าน ซึ่งสามารถพิจารณาเป็นองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองได้ ดังนี้ 1) ผู้เรียนรู้ เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้มีทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์ 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น

รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ และ 4) ผู้เรียนที่มีความสามารถสูงเป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ

ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล (2562) ได้เสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองต้นรู้ไว้ 3 ประการ คือ 1) การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น 2) การเคารพความแตกต่าง และ 3) การเคารพกติกา และรับผิดชอบต่อสังคม

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ได้ร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะ ตามโครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช... โดยกำหนดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นหนึ่งในสมรรถนะที่สำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) พลเมืองรู้เคารพสิทธิ หมายถึง การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือให้เกียรติ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติตามตามกฎ กติกา ข้อตกลง กฎหมาย อย่างถูกต้องและเหมาะสม รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ตนเอง ในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก 3) พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหาของสังคมอย่างมีวิจารณญาณ มีส่วนร่วมทางสังคมด้วยจิตสาธารณะ และสำนึกสากล 4) พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การมีความกระตือรือร้นในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทางสังคม บนพื้นฐานของความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี

Cogan and Derricott (1998) เสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองต้นรู้ไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการมองปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมโลก 2) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) ความสามารถในการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม 4) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ 5) ความเต็มใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี 6) ความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม 7) ความสามารถในการเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน และ 8) ความเต็มใจและความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Westheimer and Kahne (2004) นำเสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองต้นรู้ไว้ 3 ประการ คือ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคล 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม และ 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมทางสังคม

Schuitema, et al. (2008) เสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองต้นรู้ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจทางการเมือง 2) ทักษะทางสังคม 3) ทศนคติประชาธิปไตย และ 4) การมีส่วนร่วมในสังคม

จากแนวคิดองค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 4 แสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้

ที่	นักวิชาการ	หลักการ	องค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้
1	ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2555)	การสร้างพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย มองว่าความรู้ เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เป็นพื้นฐานสำคัญให้ ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบทางสังคม มีรูปแบบการพัฒนาพลเมือง จากความรู้สู่การปฏิบัติ	1) ความรู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย 2) การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม 3) การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ทางสังคม
2	สถาบันพระปกเกล้า (2555)	มุ่งเน้นการสร้างพลเมือง ที่เคารพสิทธิและกติกาสังคม โดยให้ความสำคัญกับอสิรภาพ การพึ่งตนเอง การเคารพ ความแตกต่าง ความเสมอภาค เท่าเทียมในสังคมตามแนวคิด ประชาธิปไตยตามลักษณะของ ความเป็นปัจเจกบุคคล	1) มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพสิทธิผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพหลักความเสมอภาค 5) เคารพกติกา 6) รับผิดชอบต่อสังคม
3	สำนักงานกองทุน สนับสนุน การเสริมสร้าง สุขภาพ (2557)	มุ่งเน้นการสร้างพลเมือง ภาคการเมืองท้องถิ่นให้เกิด ความตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ไปพร้อม ๆ กับการรู้จักหา ความรู้ มีจิตสำนึกสาธารณะ ตื่นตัวต่อปัญหาส่วนรวม	1) เคารพกติกาสังคม 2) ทำหน้าที่ทางสังคม 3) ติดตามข่าวสารบ้านเมือง 4) เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 5) กล้าแสดงความคิดเห็น 6) การไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมต่าง ๆ 7) อาสาสมัครเข้าร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ 8) ความเป็นผู้นำกล้าคิดกล้าตัดสินใจ

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	นักวิชาการ	หลักการ	องค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้
4	วรารักษ์ สามโกเศศ (2558)	การสร้างพลเมืองที่มีวินัยและ จิตสาธารณะ โดยมุ่งการเคารพ กฎหมายและเคารพสิทธิผู้อื่น การมีจิตสาธารณะและความ รับผิดชอบต่อสังคม สะท้อน มุมมองด้านสิทธิ หน้าที่ และ การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี ต่อชุมชน สังคม	1) การเคารพกติกาและกฎหมาย 2) การเคารพสิทธิผู้อื่น 3) การมีจิตสาธารณะ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม
5	มาตรฐานการศึกษา ของชาติ พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ , 2562)	การสร้างพลเมืองที่มีทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียน สามารถสร้างนวัตกรรมและ การเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ มีความสำคัญกับความเป็น พลเมืองไทยและพลโลก ผ่านการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์เพื่อการแข่งขัน ในยุคโลกาภิวัตน์	1) ผู้เรียนรู้ เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้มี ทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดคิดจิตใจ ทักษะการคิด สร้างสรรค์และความสามารถในการ บูรณาการข้ามศาสตร์ 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นผู้มีความรัก ชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึก เป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ 4) ผู้เรียนที่มีความสามารถสูง เป็น นักคิด ผู้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ ประเทศ

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	นักวิชาการ	หลักการ	องค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้
6	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2562)	การสร้างพลเมืองที่เคารพสิทธิ ความแตกต่าง และให้ ความสำคัญกับการเคารพ กติกา การมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม โดยให้ความสำคัญ ของความเป็นพลเมือง ในด้านการอยู่ร่วมกัน ในสังคมผ่านมิติประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วม	1) การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น 2) การเคารพความแตกต่าง 3) การเคารพกติกาและรับผิดชอบต่อสังคม
7	หลักสูตรฐาน สมรรถนะ (สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2564)	การสร้างผู้เรียนให้มีการปฏิบัติ ตนอย่างรับผิดชอบในฐานะ พลเมืองไทยและพลโลก รู้ เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น เคารพในกฎกติกา และกฎหมาย มีส่วนร่วมทาง สังคมอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลาง ความหลากหลาย เห็นคุณค่า ของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีบทบาทในการตัดสินใจและ สร้างการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม โดยยึดมั่นใน ความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และ สันติวิธี	1) พลเมืองรู้เคารพสิทธิ 2) พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ 3) พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ 4) พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	นักวิชาการ	หลักการ	องค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้
8	Cogan and Derricott (1998)	การสร้างพลเมืองโลกที่มี ความรับผิดชอบเน้น ความสามารถในการมอง ปัญหาในระดับโลก รวมถึง การให้ความสำคัญกับ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	1) ความสามารถในการมองปัญหา ในฐานะสมาชิกของสังคมโลก 2) ความสามารถในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น 3) ความสามารถในการยอมรับ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม 4) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อย่างมีวิจารณญาณ 5) ความเต็มใจในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งอย่างสันติวิธี 6) ความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม 7) ความสามารถในการเข้าใจและปกป้อง สิทธิมนุษยชน 8) ความเต็มใจและความสามารถ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
9	Westheimer and Kahne (2004)	การพัฒนาพลเมือง เป็นลำดับขั้นเริ่มจาก ความรับผิดชอบต่อส่วนบุคคล สู่การมุ่งเน้นความเป็นธรรม ทางสังคม เน้นการมีส่วนร่วม และการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม ผ่านแนวคิด ประชาธิปไตยแบบก้าวหน้า	1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ ส่วนบุคคล 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม ทางสังคม

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	นักวิชาการ	หลักการ	องค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้
10	Schuitema, et al. (2008)	การสร้างความเป็นพลเมือง ผ่านการบูรณาการความรู้ ทักษะ และทัศนคติให้ ความสำคัญกับการสร้าง ความเข้าใจทางการเมือง และ ทักษะทางสังคม มองว่าการมี ความคิดเกี่ยวกับความเป็น ประชาธิปไตยและการมี ส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ	1) ความรู้และความเข้าใจทางการเมือง 2) ทักษะทางสังคม 3) ทัศนคติประชาธิปไตย 4) การมีส่วนร่วมในสังคม

จากตาราง 4 วิเคราะห์องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญของพลเมืองตื่นรู้ จำนวน 3–8 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยจำแนกองค์ประกอบที่สำคัญของพลเมืองตื่นรู้ประกอบด้วย 4 ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ 1) ความรู้และความเข้าใจทางการเมืองและสังคม 2) การมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง 3) การเคารพสิทธิและความแตกต่าง 4) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดพลเมืองตื่นรู้ของมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) หลักสูตรฐานสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) และ Schuitema, et al. (2008) มีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในบริบทของประเทศไทยมากที่สุด โดยได้กำหนดองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ไว้ 4 องค์ประกอบ นอกจากนี้แนวคิดของ Cogan and Derricott (1998) ยังแสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในฐานะพลเมืองโลก อีกทั้ง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (6 สิงหาคม 2557) ได้ชี้ให้เห็นถึงระดับของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้ในชุมชนสู่การเมืองในท้องถิ่น และการมองการเมืองในระดับชาติ ในขณะที่ ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2555; สถาบันพระปกเกล้า, 2555; วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2562 และ Westheimer and Kahne, 2004 มองการสร้างพลเมืองตื่นรู้ในด้านการมีความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ

ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ มีความหมายว่า ความรู้ ความเข้าใจการเมือง การพลีสิทธิและกฎหมาย การมีทักษะในการแสวงหาความรู้และมีส่วนร่วมทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จากความหมายข้างต้น ยังขาดความสอดคล้องกับเป้าหมายที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เรียนรู้

ผ่านหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นการกำหนดนิยามและองค์ประกอบย่อย เพื่อออกแบบให้สอดคล้องไปตามเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ โดยผู้วิจัยทำการเพิ่มเติมประเด็นความเป็นพลเมืองต้นรู้ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อันเป็นการจุดกระแสการเมืองภาคพลเมืองและเป็นพลังสำคัญในการในการพัฒนาบ้านเมืองที่เรียกว่า พลังพลเมือง (วินิจ ผาเจริญ, 2563) โดยผู้วิจัยขอเสนอเป็นตาราง ดังนี้

ตาราง 5 แสดงการปรับปรุงองค์ประกอบความเป็นพลเมืองต้นรู้

ความเป็นพลเมืองต้นรู้	ประเด็นแก้ไขเพิ่มเติม
นิยาม ความรู้ ความเข้าใจการเมือง เศรษฐกิจในสิทธิและกฎหมาย การมีทักษะในการแสวงหาความรู้ และมีส่วนร่วมทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	นิยาม ควรส่งเสริมเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต และทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
องค์ประกอบ 1) ความรู้และความเข้าใจทางการเมืองและสังคม 2) การมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง 3) การเคารพสิทธิและความแตกต่าง 4) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	องค์ประกอบ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และเพิ่มรายละเอียดของความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ให้ครอบคลุมยุคอดีต ปัจจุบัน อนาคต 2) ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น และเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน 3) การเคารพความหลากหลาย การสร้างสำนึกรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงถึงความภาคภูมิใจในท้องถิ่น 4) การมีจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น

จากตาราง 5 การปรับปรุงองค์ประกอบความเป็นพลเมืองตื่นรู้ แสดงให้เห็นถึงการแก้ไขเพิ่มเติมนิยามของพลเมืองตื่นรู้ ให้ความครอบคลุมสอดคล้องกับผลลัพธ์จากการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมากขึ้น การแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีการนำประเด็นเนื้อหา และทักษะทางประวัติศาสตร์ศาสตร์ ในการกำหนดรายละเอียด และพฤติกรรมที่ต้องแสดงออก ให้ชัดเจนมากขึ้น

สรุปข้อมูลการสังเคราะห์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้

ผู้วิจัยวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ และสังเคราะห์องค์ประกอบความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองตื่นรู้ในสังคมประชาธิปไตยและสังคมโลก ได้ 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ความรู้และความเข้าใจทางการเมืองและสังคม 2) การมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง 3) การเคารพสิทธิและความแตกต่าง 4) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่มีความถี่ตรงกันมากที่สุด จากแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อสร้างพลเมือง จากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์ รูปแบบความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งได้เป็นองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ดังนี้

ตาราง 6 แสดงองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

พลเมืองตื่นรู้	
นิยาม	ความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของท้องถิ่นตนเอง ในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง สามารถใช้ทักษะทางประวัติศาสตร์ในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เคารพในความหลากหลายและสิทธิของผู้อื่น พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน รับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง และมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม
องค์ประกอบ	รายละเอียด
1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น	1.1 ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น 1.2 ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจท้องถิ่น 1.3 เข้าใจการเมืองการปกครองในท้องถิ่น

ตาราง 6 (ต่อ)

พลเมืองตื่นรู้	
องค์ประกอบ	รายละเอียด
2. ทักษะทางประวัติศาสตร์ ในบริบทท้องถิ่น	2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ร่วมกับชุมชน 2.2 การคิดวิเคราะห์และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 2.3 การสร้างสรรค์ชิ้นงานทางประวัติศาสตร์เพื่อนำเสนอให้เข้าใจ ความเปลี่ยนแปลง 2.4 การเสนอประเด็นความเป็นธรรมทางสังคม สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
3. จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพ ความหลากหลาย ในท้องถิ่น	3.1 ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ การเห็นคุณค่าของทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3.2 การเคารพสิทธิและเสรีภาพ ความหลากหลายและอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ
4. การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในท้องถิ่น	4.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการตัดสินใจของชุมชน 4.2 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองในระดับท้องถิ่น จิตอาสา และจิตสาธารณะ

ตาราง 6 ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของพลเมืองตื่นรู้ มีความสัมพันธ์และเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยความรู้และความเข้าใจเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะและความสามารถ ในขณะที่เจตคติและค่านิยมเป็นแรงขับเคลื่อนให้พลเมืองนำความรู้และทักษะไปใช้ในการมีส่วนร่วมและพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้อย่างสมดุลจะช่วยสร้างพลเมืองตื่นรู้ที่มีคุณภาพ สามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

การวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้

การวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการประเมินประสิทธิภาพของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง การวัดนี้มีความซับซ้อนเนื่องจากความเป็นพลเมืองตื่นรู้ประกอบด้วยหลายมิติทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ

เจตคติ หลักการสำคัญในการวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้ คือ การใช้วิธีการที่หลากหลายและครอบคลุมทุกมิติของความเป็นพลเมือง โดยแนวทางในการวัดความเป็นเมือง ดังนี้

ดารุณี ทิพยกุลไพโรจน์ และวรรณิ์ แกมเกตุ (2557) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย โดยเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบวัดความรู้ ทักษะ ที่มีลักษณะเป็นปรนัย 4 ตัวเลือก แบบวัดเจตคติที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ทในการประเมินความเป็นพลเมืองไทยประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) ด้านความรู้ในการเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้ในหลักการของระบอบประชาธิปไตย 2) ด้านทักษะพลเมือง ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสังคมการคิดอย่างมีวิจารณญาณการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาของสังคม 3) ด้านเจตคติต่อความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความภาคภูมิใจในสังคมและจิตสำนึกความเป็นพลเมือง และ 4) ด้านพฤติกรรมของการเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคม การใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคมและความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

พนิดา ทองเงา ดอร์น และคณะ (2561) ได้พัฒนาโมเดลการวัดคุณลักษณะความยึดมั่นในความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทย โดยใช้แบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในการประเมินองค์ประกอบของความเป็นพลเมือง 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้สึกเกี่ยวข้องกับชุมชนและการเมือง 2) การมีเจตคติด้านพลเมือง 3) การเข้าร่วมกลุ่มหรือองค์กร 4) การมีความประสงค์ที่จะทำเพื่อส่วนรวม 5) การมีความสามารถด้านพลเมือง 6) ความรู้สึกตระหนักต่อหน้าที่พลเมือง 7) การมีความรู้ด้านพลเมือง 8) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

วรรณกร พรประเสริฐ (2562) ได้พัฒนาแบบวัดและเกณฑ์ปกติความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสร้างแบบวัดเชิงสถานการณ์ โดยใช้แบบวัดออนไลน์ที่มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือกเชิงพฤติกรรม ในการประเมินความเป็นพลเมืองดิจิทัลประกอบด้วย 11 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การเข้าถึงดิจิทัล 2) การซื้อขายทางดิจิทัล 3) การสื่อสารทางดิจิทัล 4) มารยาทดิจิทัล 5) การรู้เท่าทันดิจิทัล 6) กฎหมายดิจิทัล 7) สิทธิและความรับผิดชอบทางดิจิทัล 8) สุขภาพกายและใจทางดิจิทัล 9) การรักษาความปลอดภัยทางดิจิทัล 10) อัตลักษณ์ทางดิจิทัล 11) ความปลอดภัยในการใช้ดิจิทัล

Hoskins and Mascherini (2009) เสนอการใช้ดัชนีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งรวมตัวชี้วัดหลายด้านเข้าด้วยกัน ซึ่งขั้นตอนในการวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้ สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวัด ระบุว่าต้องการวัดมิติใดของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และในกลุ่มเป้าหมายใด 2) พัฒนาเครื่องมือวัด สร้างหรือปรับใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เช่น แบบทดสอบ แบบสอบถาม หรือแบบสังเกตพฤติกรรม โดยคำนึงถึงความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น

3) เก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มี 4) วิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ใช้วิธีการทางสถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายผลการวัด 5) รายงานและใช้ประโยชน์จากผลการวัด นำเสนอผลการวัดในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายหรือปรับปรุงการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ในการวัดความเป็นพลเมืองต้นรู้ ผู้วิจัยคำนึงถึงข้อจำกัดและความท้าทายต่าง ๆ เช่น ความยากในการวัดเจตคติและพฤติกรรมที่แท้จริง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่อาจส่งผลต่อการตีความผลการวัด และการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมและการเมืองที่อาจกระทบต่อความเป็นพลเมืองต้นรู้ ผู้วิจัยจึงออกแบบเครื่องมือ วิธีการวัดและประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ ดังนี้

การประเมินโดยใช้แบบทดสอบอัตนัย เนื่องจากธรรมชาติขององค์ความรู้ในมิตินี้มีความซับซ้อนและต้องการการประเมินเชิงลึก การใช้แบบทดสอบอัตนัยจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวัดและประเมินความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากกว่าแบบทดสอบปรนัย โดยแบบทดสอบอัตนัยจะประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่ออกแบบตามหลักการของ Bloom's Taxonomy ในระดับการวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสดงความรู้และความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ประเพณี ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองในท้องถิ่น การใช้แบบทดสอบอัตนัยนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถประเมินทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson and Krathwohl (2001) ที่ได้ปรับปรุง Bloom's Taxonomy โดยเน้นการประเมินความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ นอกเหนือจากการจำและความเข้าใจพื้นฐาน นอกจากนี้ การใช้แบบทดสอบอัตนัยยังสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งเน้นการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

การประเมินโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วิธีการนี้ถูกเลือกใช้เนื่องจากความเหมาะสมในการวัดเจตคติ ความรู้สึก และการรับรู้ความรับผิดชอบของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Zimmerman and Schunk (2011) ที่เน้นความสำคัญของการประเมินตนเองในการพัฒนาการเรียนรู้และความรับผิดชอบ การใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าในการประเมินตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมปัญญาของ Bandura (1986) ที่เน้นความสำคัญของการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ การประเมินตนเองช่วยส่งเสริมการสะท้อนคิด และการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้ ตามแนวคิดของ Kolb (2014) เกี่ยวกับวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยแบบมาตราส่วนประมาณค่าจะถูกออกแบบตามหลักการของลิเคิร์ท

โดยใช้มาตราส่วน 5 ระดับ ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญของจิตสำนึก ความภาคภูมิใจ การเคารพ ความหลากหลาย และความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการวัดและประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยกำหนดเครื่องมือวิธีการวัดและประเมินผลและเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม กับแต่ละองค์ประกอบ ดังสรุปในตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงแนวทางการวัดและประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้

องค์ประกอบ	เครื่องมือวัด	วิธีการวัด	ผู้ประเมิน	เกณฑ์ การประเมิน
1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น	แบบทดสอบ อัตนัย จำนวน 10 ข้อ	นักเรียนตอบ คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา วัฒนธรรม ประเพณี ความเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ และการเมือง การปกครอง ในท้องถิ่น	ครูผู้สอน	ใช้รูบริคส์แบบ แยกองค์ประกอบ 5 ระดับ (1-5)
2. ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น				คะแนน) ประเมิน ความถูกต้อง ความลึกซึ้ง และ การเชื่อมโยง ความรู้
3. จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพ ความหลากหลาย ในท้องถิ่น				
4. การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อ และการพัฒนา อย่างยั่งยืน ในท้องถิ่น				

ตาราง 7 (ต่อ)

องค์ประกอบ	เครื่องมือวัด	วิธีการวัด	ผู้ประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น	แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	นักเรียนประเมินตนเองโดยตอบแบบสอบถามที่วัดระดับความรู้สึกทัศนคติ และการรับรู้ความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น	นักเรียนประเมินตนเอง	ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1-5) โดยมีการกำหนดความหมายของแต่ละระดับอย่างชัดเจน
2. ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น	5 ระดับ			
3. จิตสำนึกความภาคภูมิใจและการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น	จำนวน 40 ข้อ			
4. การมีส่วนร่วมความรับผิดชอบและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น				

จากตาราง 7 แนวทางการวัดและประเมินความเป็นพลเมืองดีนรู้ แสดงให้เห็นถึงการใช้เครื่องมือและวิธีการวัดที่ใช้ในการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของความเป็นพลเมืองดีนรู้ โดยใช้แบบทดสอบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ คะแนนที่ได้อยู่ระหว่าง 1-5 คะแนน นำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ย เต็ม 5 คะแนน และประเมินผลโดยครูผู้สอน และใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง เห็นได้ว่ารูปแบบการได้มาของคะแนนจะมาจากการประเมินโดยครูและผู้เรียน มีลักษณะที่ตรวจสอบถ่วงดุลกัน

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลสำหรับแต่ละองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองดีนรู้ ในหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยพิจารณาจากลักษณะของเครื่องมือวัดและเกณฑ์การประเมินที่ตามแนวคิดของลิเคิร์ท ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 แสดงเกณฑ์การแปลผลคะแนนจากเครื่องมือวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้

เครื่องมือ	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	การแปลผล
แบบทดสอบ	5	4.50-5.00	มีความรู้ความเข้าใจและทักษะ ในระดับดีเยี่ยม
อัตรัย		3.50-4.49	มีความรู้ความเข้าใจและทักษะ ในระดับดีมาก
จำนวน 10 ข้อ		2.50-3.49	มีความรู้ความเข้าใจและทักษะ ในระดับดี
		1.50-2.49	มีความรู้ความเข้าใจและทักษะ ในระดับพอใช้
		1.00-1.49	มีความรู้ความเข้าใจในและทักษะ ระดับปรับปรุง
แบบประเมิน	5	4.50-5.00	มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับสูงมาก
ตนเอง		3.50-4.49	มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับสูง
จำนวน 40 ข้อ		2.50-3.49	มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับปานกลาง
		1.50-2.49	มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับต่ำ
		1.00-1.49	มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับต่ำมาก

ตาราง 8 แสดงเกณฑ์การแปลผลสำหรับแต่ละองค์ประกอบ โดยคำนึงถึงลักษณะของเครื่องมือวัดที่แตกต่างกัน โดยการแปลผลคะแนนจากแบบทดสอบอัตรัย เพื่อวัดระดับความเป็นพลเมือง จากการประเมินความรู้ความเข้าใจและทักษะ ในขณะที่ การแปลผลจากแบบประเมินตนเอง โดยนักเรียนจะแปลผลในรูปแบบระดับความเป็นพลเมือง ทั้งนี้มีคะแนนเต็มเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินคือ 5 คะแนน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

ความเป็นมาของแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม

แนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรม ถูกพัฒนาขึ้นโดย Bourdieu (1986) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นทางสังคมกับการสืบทอดความได้เปรียบเชิงวัฒนธรรม แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรที่ไม่ใช่ตัวเงิน แต่สามารถแปลงเป็นความได้เปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจได้ โดยทุนทางวัฒนธรรม สามารถแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ทุนทางวัฒนธรรมที่ฝังในตัวตน หมายถึง ทักษะ และความสามารถที่สั่งสมในตัวบุคคลผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เช่น การใช้ภาษา มารยาท รสนิยม และความสามารถในการซึมซับวัฒนธรรม ขั้นสูง การสั่งสมทุนประเภทนี้ต้องใช้เวลาและความพยายามส่วนบุคคล 2) ทุนทางวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปวัตถุ หมายถึง สินทรัพย์ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น หนังสือ งานศิลปะ

เครื่องดนตรี และสิ่งของที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ทุนประเภทนี้สามารถส่งต่อหรือเปลี่ยนมือได้ แต่การเข้าใจและใช้ประโยชน์จากมันต้องอาศัยทุนที่ฝังในตัวคนด้วย 3) ทุนทางวัฒนธรรมที่ผ่านการรับรอง หมายถึง การรับรองทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ เช่น วุฒิการศึกษา ประกาศนียบัตร หรือคุณวุฒิต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการยอมรับและสามารถแปลงเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจได้

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2558) ให้ความหมายของทุนทางวัฒนธรรมว่า เป็นระบบความรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อ และการปฏิบัติที่สั่งสมและถ่ายทอดกันมาในสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรในการสร้างประโยชน์ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยทุนทางวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ แต่รวมถึงระบบคุณค่า ความหมาย และวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ชุมชนใช้ในการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมและการจัดการทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นพื้นฐานของการสร้างอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และการพึ่งตนเองของชุมชน

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2548) ได้กล่าวถึงการสร้างความรู้ใหม่ในทางประวัติศาสตร์ว่ามีความสำคัญมาก เพราะเป็นการแสวงหาแนวทางใหม่ในการสร้างสรรค์อนาคตของสังคม ผ่านงานเขียนเรื่องลึมหาดำเนิน จากชาวนาสู่ผู้ประกอบการ โดยได้นำเสนอกรอบคิดใหม่ในการมองชนบท และความสามารถของเกษตรกรในการเชื่อมโยงตนเองเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมและกลไกอำนาจรัฐอย่างเต็มตัว และความพร้อมในการเคลื่อนไหวต่อต้านนโยบายที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของชาวบ้าน

อัญชิชา มั่นคง (2560) ได้ศึกษาบทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน คือ ประเพณีดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ การจักสานผักตบชวา การทำนาแบบดั้งเดิมและการทำนาอินทรีย์ ทุนบุคคลมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการรวมกลุ่มการสร้างเสริมพลังและการพัฒนา ชุมชน สำหรับทุนเครือญาตินั้นในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเคารพผู้อาวุโส เคารพกฎระเบียบ กติกาของหมู่บ้าน โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังเป็นรูปแบบการผลิตในขั้นพื้นฐานและการแปรรูปผลผลิตที่ได้เป็นผลิตภัณฑ์อย่างง่ายเพื่อใช้ในการดำรงชีพและจัดจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ระบบการจ้างงานยังคงมีการใช้ระบบการลงแขกเกี่ยวข้าวภายในเครือญาติและภายในชุมชน มีการจ้างแรงงานจากชาวบ้านในชุมชนเป็นครั้งคราว

ภาณุรังษี เตือนไธสง และคณะ (2566) ได้นำเสนอความหมายของทุนทางวัฒนธรรมผ่านข้อแฮศรีเมือง ในจังหวัดแพร่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์ในชุมชน เพื่อนำมาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มในมิติเศรษฐกิจชุมชน จากแนวคิดข้างต้น ทำให้เห็นว่าทุนทาง

วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมทางสังคม การนำแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้านเนื้อหาโดยใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมในฐานะการต่อสู้ช่วงชิง เป็นแว่นตาในการมองประวัติศาสตร์ หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทรัพยากรร่วมกันในชุมชน การศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมหรือการรวมกลุ่มทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่ม อาสามัครชุมชน การรวมกลุ่มสหกรณ์ วิทยุชุมชน เป็นต้น

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2566) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องทุนและการสร้างทุนของผู้นำสตรีภาคประชาสังคม จังหวัดชลบุรี ด้วยแนวคิดทุนของ ปีแอร์ บูร์ดิเอดู โดยได้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของการเป็นผู้นำชุมชนสตรี ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยปัจจัย ได้แก่ 1) ทุนทางเศรษฐกิจ การทำงานภาคประชาสังคม ไม่มีเงินเดือนค่าจ้าง มีเพียงเบี้ยประชุม และค่าน้ำมันในการเดินทาง ผู้นำชุมชนจึงต้องมีอาชีพที่พอเลี้ยงชีพได้ เพื่อจะได้ไปทำงานชุมชนได้ 2) ทุนทางวัฒนธรรม พบว่าสำหรับทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในร่างกาย มีความสำคัญกับการเป็นผู้นำอย่างมาก และสามารถเห็นทุนนี้ผ่านการแสดงออกแนวทริยา หรือปฏิบัติการ ทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของสถาบันการศึกษา มีความสำคัญในแง่ของการเป็นพื้นที่ในการสร้างและบ่มเพาะคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ แต่ไม่ได้มีความสำคัญในแง่ของการรับประกันคุณสมบัติ และทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปวัตถุ ที่พบว่ามีมีความสำคัญต่อผู้นำชุมชนน้อยมาก 3) ทุนทางสังคม คือเครือข่ายความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึง การมุ่งมั่นทำงาน พบปะบ้าน เข้าร่วมประชุม คือที่มาสำคัญของทุนทางสังคม 4) ทุนสัญลักษณ์ ได้มาจากการทำงานจนเป็นที่ประจักษ์และได้รับการยกย่อง ทุนเหล่านี้ถูกสร้างและสั่งสมผ่านยุทธศาสตร์การผลิตซ้ำที่ครอบครัวและสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญ และยุทธศาสตร์การแปลงซ้ำที่ต้องใช้เวลาในการแปลงทุน รูปแบบและปริมาณของทุนมีส่วนสำคัญในการกำหนดตำแหน่งและความสัมพันธ์กับตำแหน่งอื่น ๆ ในสนาม และในฐานะผู้นำชุมชนสตรี การใช้คุณลักษณะของความเป็นผู้หญิง การวางตัว และการปรับตัว ได้แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ และการครอบงำของเพศชาย

การศึกษาความเป็นมาของแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม ทำให้ได้ความหมายของทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม และผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ภาพวาด หัตถกรรม ดนตรี ภาพยนตร์และวรรณกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่วัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้ในขณะที่ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีต วิถีชีวิต ความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติ ทำให้เห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ถูกจัดว่าเป็นทุน เนื่องจากแนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมมีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการทำให้การ ผลิตสินค้าและบริการขยายตัวเพิ่มขึ้น ประกอบกับพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง มีความโดดเด่นและมีความหลากหลายทาง วัฒนธรรมมีผู้มีความรู้

ด้านภูมิปัญญาไทยมากมาย กระจายอยู่ทุกพื้นที่ซึ่งหากสามารถพัฒนาและสามารถเลือกใช้ประโยชน์จากทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นแนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรมในด้านการเมืองผ่านงานของ รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2566) ทำให้ได้มุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำของชุมชนและการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในบริบทเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าผู้นำชุมชนต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างและรักษาความชอบธรรมจากสองทิศทาง คือ จากประชาชนในชุมชน ในลักษณะจากล่างขึ้นบน และจากสถาบันต่าง ๆ ในลักษณะบนลงล่าง ซึ่งต้องอาศัยทักษะในการจัดการความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ทั้งการสร้างการยอมรับจากชุมชน การเข้าถึงและจัดสรรทรัพยากร การแข่งขันกับผู้นำคนอื่นในพื้นที่ และการสร้างเครือข่ายกับสถาบันต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การนำแนวคิดทุนทางการเมืองของ ปีแอร์ บูร์ดิเอดู จึงเป็นวิธีการที่จะใช้ในการอธิบายกระบวนการสร้างความชอบธรรมของผู้นำชุมชน ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือมักไม่ได้มาจากการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ จึงต้องพิสูจน์และรักษาความชอบธรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่าการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันมีความซับซ้อนและไม่เป็นทางการมากขึ้น ทำให้ผู้นำชุมชนต้องปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์ในการทำงานที่หลากหลาย เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของชุมชนและการทำงานร่วมกับสถาบันต่างๆ องค์ความรู้เหล่านี้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจพลวัตของการพัฒนาชุมชนเมืองและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยกระบวนการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ จะอยู่ในรูปแบบของการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในเป็นกรอบคิดการอธิบาย เหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ในการสรุปอย่างเชื่อมโยง เช่น การสำรวจทุนทางวัฒนธรรมผ่านการกำหนดพีชที่ได้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ลุ่มน้ำ การทำความเข้าใจบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการแก้ปัญหาในชุมชน การปรับเปลี่ยนบทบาทของชาวนาในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การประยุกต์ใช้แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การนำแนวคิดทุนวัฒนธรรมไปใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ได้แสดงความรู้ วิธีการในการเลือกและใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ การต่อสู้อย่างมีความรู้จากส่วนกลาง และความรู้จากท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรได้นำความรู้ท้องถิ่นมาใช้ จึงสอดคล้องกับการนำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น คือนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการเลือกและการใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ประเด็นที่โดดเด่นคือ ปรากฏการณ์การต่อสู้อย่างมีความรู้จากส่วนกลางและความรู้จากท้องถิ่น (Bourdieu, 1986) การที่หลักสูตรได้นำความรู้ท้องถิ่นมาใช้นั้น สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เป็นอิสระจากการครอบงำของความรู้กระแสหลัก

กระบวนการบูรณาการความรู้ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเข้าสู่หลักสูตร ไม่เพียงแต่เป็นการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ทำทลายโครงสร้างอำนาจในการผลิตความรู้แบบดั้งเดิม กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับเสียงที่ถูกเพิกเฉยในประวัติศาสตร์กระแสหลัก อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับทุนวัฒนธรรมของชุมชน ทว่าอย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงสมดุลระหว่างความรู้ท้องถิ่นและความรู้สากล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ในท้องถิ่นกับบริบทที่กว้างขึ้น หากมุ่งเน้นแต่เพียงเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากเกินไปอาจทำให้ความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับมิติในสังคมอื่น ๆ เป็นไปได้ยาก ดังนั้นการสร้างสมดุลนี้จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เกิดการพัฒนาทุนวัฒนธรรมที่มีความหมายและยั่งยืน อีกทั้งการนำแนวคิดการเป็นพลเมืองตื่นรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น โดยทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สามารถพัฒนาทั้งความเข้าใจในบริบทท้องถิ่น และทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในระดับที่กว้างขึ้น ประกอบกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในด้านผู้นำและประชาชนชุมชน เปิดโอกาสให้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ย่อมแสดงให้เห็นถึงพลังของเครือข่ายการเรียนรู้ในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ การประยุกต์ใช้แนวคิดทุนวัฒนธรรมในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จึงไม่เพียงแต่เป็นการอนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างมีความหมาย การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ตอนที่ 5 บริบทลุ่มน้ำฝาง

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ลุ่มน้ำฝางเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ในภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1,930 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับประเทศเมียนมา ทิศตะวันออกติดกับอำเภอไชยปราการและอำเภอแม่ฮาด ทิศใต้ติดกับอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย และทิศตะวันตกติดกับอำเภอเวียงแหง ลักษณะภูมิประเทศของลุ่มน้ำฝางประกอบด้วยที่ราบลุ่มสลับกับภูเขาสูง โดยมีแม่น้ำฝางเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านกลางพื้นที่จากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ ก่อนไหลบรรจบกับแม่น้ำกก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบลุ่มน้ำโขงทางทิศตะวันตกและทิศเหนือมีเทือกเขาสูงที่เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาถนนธงชัย ซึ่งนอกจากจะเป็นแนวกันพรมแดนธรรมชาติระหว่างไทยกับเมียนมาแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดลักษณะภูมิอากาศและระบบนิเวศของพื้นที่

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของพื้นที่

ลุ่มแม่น้ำฝางมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน สะท้อนถึงความสำคัญของพื้นที่นี้ในบริบทของประวัติศาสตร์ล้านนาและประเทศไทย (สภากษัตริย์ล้านนา, 2559) (ได้กล่าวถึงพัฒนาการของประวัติศาสตร์เมืองฝางในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-18 พื้นที่ลุ่มแม่น้ำฝางอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรโยนกเชียงแสน มีการสร้างเมืองและชุมชนหลายแห่ง รวมถึงการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อ ในยุคนี้มีการพัฒนาระบบเหมืองฝายที่ซับซ้อน ซึ่งยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ ต่อมาในสมัยพญามังราย ราว พ.ศ. 1839-พ.ศ. 1860 ลุ่มแม่น้ำฝางถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา มีการพัฒนาเมืองฝางให้เป็นเมืองหน้าด่านสำคัญทางตอนเหนือของอาณาจักร มีการสร้างวัดและระบบการปกครองแบบล้านนา ในช่วงนี้ ลุ่มแม่น้ำฝางมีบทบาทสำคัญในฐานะเส้นทางการค้าและการติดต่อระหว่างล้านนากับรัฐฉานและพม่า มีการแลกเปลี่ยนสินค้า วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่อย่างมาก ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-23 ลุ่มน้ำฝางตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ในยุคนี้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างล้านนาและพม่า ซึ่งสังเกตได้จากรูปแบบสถาปัตยกรรมและศิลปะที่ปรากฏในวัดและอาคารบางแห่งในพื้นที่ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการฟื้นฟูเมืองฝางและบูรณะระบบป้องกันเมือง โดยเมืองฝางมีฐานะเป็นเมืองประเทศราชของสยาม และในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการปกครองและผนวกลุ่มแม่น้ำฝางเข้าเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลพายัพ การเปลี่ยนแปลงทางการปกครองนี้ส่งผลให้เกิดการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจครั้งสำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (สร้อยอ่องสกุล, 2561)

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของลุ่มแม่น้ำฝางมักถูกเขียนขึ้นโดยอิงอยู่กับประวัติศาสตร์กระแสหลักที่เกี่ยวข้องกับพงศาวดารของพญามังรายในการสร้างเมืองเชียงใหม่ ความเกี่ยวข้องกับพระนเรศวรมหาราชและพระเอกาทศรถ และเหตุการณ์ในยุคสมัยหลังจากการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 จนทำให้ขาดการอธิบายความเปลี่ยนแปลงพื้นที่นี้ในฐานะจุลยุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงอารยธรรมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ในภูมิภาค อีกทั้งยังไม่มีมีการรวบรวมประวัติศาสตร์ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางให้เป็นพัฒนาการ ดังนั้น การศึกษาและทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ของพื้นที่นี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในอนาคต

เศรษฐกิจ

เศรษฐกิจในลุ่มน้ำฝางมีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยอาชีพหลักของประชากรในลุ่มน้ำฝางส่วนใหญ่ยังคงเกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนผลไม้

เมืองหนาวและพืชผักเมืองหนาว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ สตรอเบอร์รี่ ลิ้นจี่ ลำไย และกาแฟอาราบิก้า นอกจากนี้ ยังมีการทำนาข้าวในพื้นที่ราบลุ่ม และการเลี้ยงสัตว์ เช่น โคเนื้อ และสุกร ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ผลิตภัณฑ์และสินค้าท้องถิ่นที่สำคัญของกลุ่มน้ำฝาง ได้แก่ สตรอเบอร์รี่ฝาง ลิ้นจี่จักรพรรดิฝาง และส้มสายน้ำฝาง ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา การท่องเที่ยวที่สำคัญของกลุ่มน้ำฝาง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก น้ำพุร้อนฝาง และดอยอ่างขาง หมู่บ้านชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวเขาเผ่าลาหู่และอาข่า

สังคมและวัฒนธรรม

กลุ่มน้ำฝางเป็นพื้นที่ที่มีสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ สะท้อนถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานและการผสมผสานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ โครงสร้างประชากรประกอบด้วยชาวไทยวนหรือคนเมืองเป็นกลุ่มหลัก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น ไทยใหญ่ ลาหู่ อาข่า และจีนยูนนาน ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในช่วงเวลาต่าง ๆ (ขวัญชีวัน บัวแดง, 2560) ความหลากหลายนี้ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจในหลายด้าน ในด้านความเชื่อและศาสนา แม้พระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาหลัก แต่ก็มี การผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงผีปู่ย่า และการบูชาเจ้าที่เจ้าทาง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มก็ยังคงรักษาความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิมของตนไว้ (ยศ สันตสมบัติ, 2556)

สถานการณ์ปัจจุบันและความท้าทาย

กลุ่มน้ำฝางเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ จากร่องรอยซากกำแพงเมือง และคูน้ำคันดินแสดงให้เห็นถึงการก่อตั้งเมืองฝางมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 1800 และดำรงต่อเนื่องมาจากกระทั่งถึงปัจจุบัน เป็นพื้นที่ที่มีสำคัญด้านยุทธศาสตร์มาตั้งแต่โบราณ สภาพสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนที่มีความจำเพาะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตกลุ่มแม่น้ำ เนื้อหาประวัติศาสตร์ล้านนา สรัสวดี อ๋องสกุล (2561) ได้กล่าวถึงเมืองฝางไว้ว่าเป็นเมืองที่พญามังรายได้ย้ายมาปกครองและตั้งถิ่นฐานก่อนจะยกทัพไปตั้งเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับตำนานโยนก และตำนานพื้นเมืองเชียงแสน แต่เนื่องด้วยหลักฐานด้านเอกสารที่กล่าวถึงเมืองฝางมีน้อย และเรื่องราวบางส่วนมักถูกแต่งขึ้นโดยปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งเขียนจากความรู้ความเข้าใจของตนเองมากกว่าการเทียบกับหลักฐานชนิดต่าง ๆ จึงทำให้ข้อมูลเกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความ และเนื้อหาของประวัติศาสตร์เมืองฝางถูกกล่าวถึงไม่มากนักหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงสำนึกและความเข้มแข็งของปราชญ์ในท้องถิ่นที่มีต่อการเขียน

ประวัติศาสตร์ในการสร้างตัวตน ซึ่งเป็นพลังสำคัญในการสืบทอด เพื่อรื้อฟื้นเรื่องราวและการสร้างความรู้ในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ ส่งผลทำให้พื้นที่ลุ่มน้ำฝางมีความเป็นชนบทใหม่มากขึ้น (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2559) ดังนั้น การจะอธิบายภาพของประวัติศาสตร์ตามกรอบแนวคิดเดิมย่อมไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจใหม่และอธิบายประวัติศาสตร์ชนบทใหม่ผ่านกรอบแนวคิดใหม่

สภาพปัจจุบันด้านโรงเรียน

โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประจำอำเภอเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อตั้งในปีพุทธศักราช 2504 เปิดรับนักเรียนในเขตพื้นที่อำเภอฝางอำเภอแม่สายอำเภอไชยปราการเนื่องจากเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐถึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณและมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2566 มีนักเรียน จำนวน 1,818 คน โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2565 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ทำให้โรงเรียนสามารถจัดหลักสูตร หรือออกแบบการสอนในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของคนในพื้นที่ได้ รวมทั้งมีงบประมาณสนับสนุนด้านการผลิตเอกสารจัดซื้อตำราที่สถานศึกษาต้องการได้ และสิ่งสำคัญคือทำให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารจัดการและออกแบบการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรที่สำคัญในท้องถิ่นได้อย่างอิสระ

แต่ด้วยโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์เป็นมัธยมศึกษา โรงเรียนแรกในสหวิทยาเขตกลุ่มดอยอย่างขางที่เข้าร่วมโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่, 2564, สื่อออนไลน์) จึงยังไม่มีต้นแบบในการบริหารจัดการตามลักษณะของพื้นที่สูง จึงใช้การบริหารจัดการที่เน้นด้านการเพิ่มเนื้อหาวิชาใหม่ให้กับหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดซื้อเอกสารตำราที่สอดคล้องกับการเรียนในวิชาพื้นฐาน มากกว่าการปรับโครงสร้าง เวลาเรียน กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนน้ำฝางวิทยายังเป็นแม่ข่ายด้านโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มาเป็นตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 ซึ่งเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ส่งผลให้โรงเรียนจึงต้องเลือกและให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นลำดับแรกและถูกบรรจุไว้ในแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ส่วนแนวทางการบริหารจัดการโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ กลายเป็นประเด็นสำคัญรองลงมา และขาดผู้เชี่ยวชาญสนับสนุนขับเคลื่อนอย่างแท้จริง

ด้านผู้บริหาร

โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 5 คนแบ่งเป็นฝ่ายบริหารจำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มบริหารวิชาการ 2) กลุ่มบริหารกิจการนักเรียน 3) กลุ่มบริหารงบประมาณและงานบุคลากร 4) กลุ่มบริหารทั่วไป ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากรองผู้อำนวยการโรงเรียน อายุ 58 ปี ซึ่งเคยเป็นนักเรียนศิษย์เก่าโรงเรียนรุ่นแรกและเคยปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนในโรงเรียน และเคยดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่เป็นรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียน ได้กล่าวถึงการมีหลักสูตรท้องถิ่นของเราซึ่งเป็นรายวิชาที่เปิดขึ้นในอดีตของโรงเรียน และถูกปิดไป เพราะเปลี่ยนแปลงตามนโยบายทางการศึกษา ที่ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการศึกษาจากส่วนกลาง สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนมีสถานะและหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาของรัฐโดยมีการติดตามตรวจสอบจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งนโยบายของสถานศึกษาอาจเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคนว่าต้องการให้โรงเรียนมีแนวทางพัฒนาไปในทิศทางใด ดังปรากฏให้เห็นจากคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายของผู้บริหารคนปัจจุบันที่แสดงออกถึงการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนด้านหลักสูตรท้องถิ่น จากการนำโรงเรียนเข้าร่วมโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

ด้านหลักสูตร

ปัจจุบันโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่อิงอยู่กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งสมรรถนะสำคัญ นอกจากนี้โรงเรียนน้ำฝางวิทยา มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นประจำทุก ๆ 3 ปี การศึกษา โดยในปีล่าสุด โรงเรียนมีการปรับหลักสูตรสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564 และมีระยะเวลาการใช้งานจนถึงปีการศึกษา 2567 มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับการเป็นโรงเรียนเทียบเคียงมาตรฐานสากล เน้นคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นเลิศวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก (บันทึกภาคสนาม, 19 ตุลาคม 2566)

จากการที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายวิชาการของโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ เป็นเวลา 7 ปี จึงเห็นความเคลื่อนไหว และแนวทางด้านการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน เป็นอย่างดี หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ เน้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) อย่างเคร่งครัด เนื่องจากถูกกำหนดด้วยจำนวนชั่วโมงไม่ให้เกิดที่กำหนดไว้ คือปีละ 1,200 ชั่วโมง จึงมีเฉพาะเนื้อหาวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จำเป็นเท่านั้น ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกลับมีทิศทางที่ต่างกัน เนื่องจาก

โครงสร้างเวลาเรียนกำหนดให้ ระยะเวลา 3 ปี มีจำนวนชั่วโมงไม่ต่ำกว่า 3,600 ชั่วโมง จึงทำให้มีการเปิดเป็นแผนการเรียนที่หลากหลายตอบสนองความต้องการในด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย แผนการเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, แผนการเรียนห้องเรียนวิทย์พลังสิบ ที่มุ่งเน้นด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ทั่วไป แผนการเรียนศิลป์-ภาษาอังกฤษ, แผนการเรียนศิลป์-ภาษาจีน, แผนการเรียนศิลป์-ภาษาไทย-สังคมศึกษา, แผนการเรียนศิลป์-ศิลปะ, แผนการเรียนศิลป์-ดนตรี, แผนการเรียนศิลป์-นาฏศิลป์, แผนการเรียนศิลป์-พลศึกษา ซึ่งแผนการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีรายวิชาเพิ่มเติมเป็นวิชาที่สอดคล้องกับเนื้อหาตามแผนการเรียน จำนวน 2.0-3.0 หน่วยกิต

หลักสูตรแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ เปิดขึ้นครั้งแรก ในปีการศึกษา 2557 เป็นแผนการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนในด้านการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร และทักษะความรู้ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา แบ่งสัดส่วนโครงสร้างวิชาเพิ่มเติมเป็นรายวิชาภาษาไทย จำนวน 1.0 หน่วยกิต และ รายวิชาเพิ่มเติมสังคมศึกษาจำนวน 2.0 หน่วยกิต จากการที่ผู้วิจัยเริ่มปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในปี 2559 จึงเป็นมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการนำหลักสูตรไปสู่ตัวผู้เรียน และสามารถเข้าถึงข้อมูลด้านโครงสร้างหลักสูตร รวมทั้งมีโอกาสได้พูดคุยกับอดีตหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ถึงแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า การขอเปิดหลักสูตรแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา เกิดจากการนำต้นแบบมาจากโรงเรียนรัฐบาลขนาดใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ โดยนำตัวอย่างหลักสูตรมาปรับใช้ และกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ได้ เช่น รายวิชาศาสนา ศาสนา, รายวิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้, รายวิชากฎหมายแรงงาน, รายวิชาอาเซียนศึกษา, รายวิชาโลกศึกษา, รายวิชาการปกครองท้องถิ่นไทย, รายวิชาประชากรศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตร และการเลือกเนื้อหาสาระจึงเกิดขึ้นจากความต้องการของครู และเอกสารตำราที่มีจำหน่ายเป็นพื้นฐาน

ผู้วิจัยศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ครูยังขาดความเชี่ยวชาญในเนื้อหา ไม่มีวิธีการออกแบบจัดการศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมกับท้องถิ่น หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ใช้อยู่เกิดจากการอบรมโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมุ่งเน้นเนื้อหาแบบพงศาวดาร มีการนำรูปแบบกิจกรรมทัศนศึกษามาใช้ในการเรียนรู้ เพราะครูส่วนใหญ่ไม่มีความถนัดเรื่องการทำหลักสูตร แต่ถ้ามีวิทยากรมาสอนทำก็พร้อมให้ความร่วมมือ

ด้านครูผู้สอน

โรงเรียนน้ำฝางชนูปถัมภ์มีครูผู้สอน จำนวน 92 คน แบ่งเป็น ครูประจำการ จำนวน 78 คน และครูอัตราจ้าง จำนวน 14 คน การจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ ถูกกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบของครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีครูจำนวน 11 คนเป็นคนในพื้นที่จำนวน 2 คน นอกนั้นเป็นคนที่มาจากต่างอำเภอ ส่วนใหญ่มาจากการสอบบรรจุเข้ารับราชการได้ โรงเรียนน้ำฝางชนูปถัมภ์มีครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์อยู่จำนวน 3 คน สำเร็จการศึกษาด้านครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาด้านไทยคดีศึกษา จำนวน 1 คน สำเร็จการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 1 คน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินงานร่วมกัน และสอบถามถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอน พบว่า เนื่องจากครูผู้สอนแต่ละคน ได้รับมอบหมายให้สอนรายวิชามากกว่า 1 รหัสวิชา จึงให้ความสำคัญกับรายวิชาที่มีจำนวนหน่วยกิต มากที่สุดเป็นลำดับแรก ส่วนรายวิชาประวัติศาสตร์ ถูกจัดสอนจำนวน 0.5 หน่วยกิต (1 คาบ ต่อสัปดาห์) จึงทำให้ได้รับความสำคัญในลำดับรองลงมา โดยการสอนประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะมุ่งเน้นการจัดเนื้อหาตามแบบเรียน โดยใช้หนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ที่ได้รับอนุญาต ส่วนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะเน้นให้ครูผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้เองได้อย่างอิสระ สามารถผลิตสื่อเอกสารประกอบการเรียนเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนโดยตรงคือภาระงานของครูที่มาก และจำนวนวันหยุดหรือกิจกรรมพิเศษที่กระทบต่อเวลาเรียน

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ของการจัดการเรียนการสอนด้านประวัติศาสตร์ คือการเรียนรู้เนื้อหาตามหลักสูตรที่มีจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมุ่งจัดการเรียนรู้แบบบรรยายเป็นหลัก ส่วนการนำเนื้อหาประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นไปปรับใช้ ยังมีน้อยเนื่องจากข้อจำกัดด้านเนื้อหา ความรู้ของครูผู้สอน เนื่องจากครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ส่วนใหญ่เป็นครูผู้ช่วย พึงบรรจุใหม่ ซึ่งมีภูมิลำเนาต่างถิ่น จึงยังไม่มี ความชำนาญในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน ครูผู้สอนก็มองเห็นว่าการสอนประวัติศาสตร์ควรจะมีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสนใจในประเด็นเกี่ยวกับท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียน แต่ไม่รู้ว่าจะดำเนินการสอนในวิธีใด รูปแบบใด จึงจะมีความเหมาะสม

อีกทั้ง ฝ่ายวิชาการโรงเรียนยังมีความคาดหวังต่อครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าจะต้องเป็นผู้รู้ในด้านการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ครูสังคมศึกษาบรรจุใหม่ สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในคาบสอนเสริมและจริยธรรม ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จึงจัดให้มีการเสวนารับฟังการบรรยายความรู้ประวัติความเป็นมาของกลุ่มน้ำฝาง จากสภาวัฒนธรรมอำเภอฝาง แต่ด้วยความเป็นบุคลากรใหม่ของโรงเรียนจึงทำให้ขาดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม

ด้านผู้เรียน

ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีโอกาสสอบถามความต้องการของผู้เรียนที่เลือกเรียนแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา พบว่า เหตุผลสำคัญที่นอกเหนือจากความสนใจของผู้เรียนแล้ว และความชื่นชอบในเนื้อหาสาระแล้ว ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการสอบไม่ผ่านการคัดเลือกเข้าแผนการเรียนอื่นที่สนใจ กล่าวคือ เลือกแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา เป็นลำดับที่สอง หรือสาม หรือย้ายจากแผนเรียนที่ทดลองเรียนแล้วคิดว่าไม่สามารถเรียนต่อได้ ส่งผลทำให้จำนวนผู้เรียนที่เลือกเรียนในแผนการเรียนศิลป์ไทย-สังคมศึกษา มีประมาณ 40-80 คน ซึ่งสามารถจัดเป็นห้องเรียนได้จำนวน 1-2 ห้องเรียนเป็นประจำทุกปีการศึกษา โดยในปีการศึกษา 2566 มีจำนวนผู้เรียนในแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย สังคมศึกษา จำนวน 40 คน อยู่ในห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตความสนใจของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ในรูปแบบห้องถิ่นที่โรงเรียนเคยจัดการเรียนรู้มาก่อน พบว่า นักเรียนมองว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย เพราะเน้นการท่องจำ ต้องการทำงานกลุ่ม หรือการแสดงผลงาน แต่ยังขาดความคล่องตัวในการสำรวจพื้นที่ชุมชน ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัด อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้เนื่องจากการดูแลอย่างไม่ทั่วถึง หรือรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องใช้นอกเวลาเรียน และส่วนหนึ่งมาจากแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งในโรงเรียนน้ำผางวิทยา มีนักเรียนนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย รวมทั้งมีนักเรียนที่มีเชื้อสายจีน จะต้องได้รับการศึกษาภาษาจีนจากโรงเรียนในหมู่บ้านซึ่งจะทำการสอนในช่วงเย็นวันจันทร์-ศุกร์ และ วันเสาร์-อาทิตย์ เป็นช่วงเวลาที่ไม่ทับซ้อนกับเวลาเรียนของโรงเรียนในระบบการศึกษาไทย อีกทั้งมีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนหนึ่ง ที่อยู่หอพักนอนในโรงเรียน ที่มีข้อจำกัดในเรื่องการทำกิจกรรมภายนอกโรงเรียน

ด้วยข้อมูลเรื่องจำกัดที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นถึงปัญหาที่อาจจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการรับฟังเสียงของผู้เรียน ซึ่งเป็นมุมมองหรือเสียงสะท้อนที่ครูผู้สอนที่อาจมองข้ามไปและอาจเป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงสภาพปัญหาในมุมต่าง ๆ ได้ ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีโอกาสสอนในรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ของแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงเป็นโอกาสอันดีที่ได้จัดการเรียนการสอนตามงานวิจัย และได้ค้นหานักเรียนที่มีความสนใจในด้านการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเชิญมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น กระทั่งในปีการศึกษา 2565 ผู้วิจัยจัดตั้งกิจกรรมชุมนุมเยาวชนพลเมือง เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 0.5 หน่วยกิต เพื่อค้นหานักเรียนที่มีความสนใจในด้านการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและศึกษาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น จนได้นักเรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวนหนึ่งในการให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับท้องถิ่น ตลอดระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นศักยภาพในการทำงานร่วมกันของนักเรียนในการเก็บข้อมูลด้านท้องถิ่น และนำเสนอเพื่อเป็นตัวแทนโรงเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านความเป็นพลเมือง โดยประกาศรับสมัครนักเรียนเพื่อเป็นตัวแทนนักเรียนในการให้ข้อมูลสำคัญในกระบวนการวิจัย ดังจะเห็นได้จากข้อความสัมภาษณ์ ที่แสดงถึงความสนใจในการสมัครของนักเรียน

หลังจากที่ผู้วิจัยได้รวมกลุ่มกับนักเรียนแกนนำเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว แล้วผู้วิจัยได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัยที่ทำ ให้นักเรียนเป็นนักเรียนกลุ่มแกนนำ เพื่อระดมสมอง วางแผน และเก็บข้อมูลสำคัญในชุมชนที่คิดว่ามีความเหมาะสมในการศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมกับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยมีนักเรียนแกนนำ ทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัย จำนวน 5 คน ตลอดจนผู้วิจัยได้ฝึกฝนด้านทักษะที่จำเป็นในการทำวิจัย การค้นคว้าในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

ด้านชุมชน

ชุมชนในลุ่มน้ำฝางส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ราบสลับหุบเขา ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตรปลูกข้าว หอม กระเทียม และผักชนิดต่างๆ รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขาย คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ แม้ว่าลุ่มน้ำฝางจะมีความเจริญและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (เทศบาลตำบลสันทราย, 2566, สื่อออนไลน์) ดังจะเห็นได้จากการมีห้างขายส่งขนาดใหญ่เปิดบริการ รวมทั้งมีสถานพยาบาล ศูนย์ราชการที่ครบวงจร แต่ด้วยระยะที่ห่างไกลจากตัวเมืองก็ส่งผลสำคัญในด้านความหลากหลายของตลาดแรงงานการประกอบอาชีพ รวมทั้งแรงงานมีทักษะสมัยใหม่ ส่งผลทำให้คนวัยทำงาน มักเลือกไปหางานทำในตัวเมืองเชียงใหม่หรือไปทำงานยังภูมิภาคอื่นเป็นจำนวนมาก และจะเหลือเพียงผู้สูงอายุและเด็กไว้ในชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันน้อยเนื่องจากโรงเรียนมัธยมมักจะมุ่งเน้นการสอนผู้เรียนในระบบปิด มีจำนวนคาบสอนตามชั่วโมงที่กำหนดไว้ และให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กิจกรรม หรือการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมักเกิดขึ้นผ่านกิจกรรมในรูปแบบทัศนศึกษาโดยจัดขึ้นปีการศึกษาละ 1 ครั้ง รับผิดชอบโดยหัวหน้าระดับชั้น สังกัดกลุ่มงานกิจการนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ ได้เห็นแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนผ่านกิจกรรมทัศนศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลจากฝ่ายแผนงานของโรงเรียน

โดยนโยบายสำคัญด้านการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน คือกำหนดให้ทุกระดับชั้นต้องจัดกิจกรรมทัศนศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคน มีการจัดงบประมาณส่วนหนึ่งมาจากพัฒนาผู้เรียน และส่วนต่างมาจากการเรียกเก็บจากผู้เรียนเพิ่มเติมจากการไปศึกษาในพื้นที่ห่างไกลและมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น โดยจะกำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมในเดือนกุมภาพันธ์-เดือนมีนาคม ซึ่งในปีการศึกษา

2566 โรงเรียนมีนโยบายให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้ทัศนศึกษานอกพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนระดับชั้นอื่นให้ศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่หรือใกล้เคียง ซึ่งจะให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่สามารถรองรับคนจำนวนมาก เพื่อรองรับการควบคุมดูแล และเน้นบริบทด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก สืบเนื่องจากการวางแผนเลือกสถานที่ด้านการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาในการศึกษาที่ผ่านมา มักจะมุ่งเน้นสถานที่สำคัญด้านแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติโป่งน้ำร้อน หรือแหล่งเศรษฐกิจสำคัญเขตชายแดนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย หรือห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในตัวเมือง และแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรกรรม โครงการหลวงที่ 1 โครงการร้อยใจรักไร่หอมแผ่นดิน เป็นต้น มีเพียงส่วนน้อยที่เลือกจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ในชุมชนต่าง ๆ ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ และเป็นครูภูมิปัญญาด้านศิลปะในท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียนในการการเป็นพื้นที่เรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ร่วมกันยังมีน้อย และเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือเพื่อสร้างความรู้ และการนำประเด็นด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้เกิดขึ้น

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

กิริรินทร์ สหเสียนต์ (2546, สื่อออนไลน์) ทำการวิจัย เรื่อง การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการของครูในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากการใช้วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และค้นพบว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติในทางทฤษฎี ซึ่งในสถานการณ์จริงอาจมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้เสมอและเป็นการยากที่จะบังคับควบคุมให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยดำเนินไปตามวงจรอย่างเคร่งครัดโดยไม่เปลี่ยนแปลงได้ การปฏิบัติงานจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ในวงจรอาจเกิดขึ้นได้มากกว่า 4 ขั้นตอน หรือเริ่มกระบวนการกำหนดหลักสูตรด้วยวิธีการที่ครูสอบถามประเด็นที่นักเรียนสนใจ (Acting) ซึ่งผลการวิจัยนี้เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาต่อยอดในหลายแนวทาง ประการแรก ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในบริบทของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ประการที่สอง ควรมีการพัฒนาแนวทางในการเตรียมความพร้อมและสนับสนุนครูในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยคำนึงถึงความท้าทายและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในสถานการณ์จริง ประการที่สาม ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบดั้งเดิมกับรูปแบบที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อประเมินผลลัพธ์และประสิทธิภาพ

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การวิจัยในอนาคตอาจมุ่งเน้นการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการที่ช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด รวมถึงการศึกษาผลกระทบของการใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นมากขึ้น เช่น การเริ่มกระบวนการกำหนดหลักสูตรด้วยการสอบถามความสนใจของนักเรียน ต่อคุณภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ท้ายที่สุด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนที่ได้จากการวิจัยนี้กับครูและนักวิจัยคนอื่นๆ จะช่วยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในบริบทของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

อมรรัตน์ วัฒนาร (2547) ทำการวิจัย เรื่อง การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร: กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การร่วมมือกับมี 2 ลักษณะคือชาวบ้านกับผู้วิจัย และชาวบ้านกับชาวบ้าน ทั้ง ระยะของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และช่วงการพัฒนาหลักสูตร โดยเนื้อหาของหลักสูตร มี 12 มโนทัศน์ ได้แก่ ความชำนาญพิเศษ, การแบ่งงานกันทำ, การตัดสินใจ และแรงจูงใจ, การลงทุนและผลกำไร, การแลกเปลี่ยนโดยความสมัครใจ, อุปทานและอุปสงค์, อุปสงค์และอุปทาน, การแข่งขันกันขาย, การกระจายสินค้า, การมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากร, การกำหนดราคา และ สถาบันการเงิน จัดแบ่งเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการผลิตงานศิลปหัตถกรรมบ้านถวาย ความเอื้ออาทรของผู้ขายและกำไรที่ได้รับ การร่วมใจร่วมแรงสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การผลิตไม้แกะสลักบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการประเมินเพื่อเปรียบเทียบหลักสูตรท้องถิ่นกับหลักสูตรแม่บท พบว่าหลักสูตรท้องถิ่นมีเนื้อหาที่บูรณาการกับรายวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาแนวนวนนิยมวัฒนธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะที่หลักสูตรแม่บทมีเนื้อหาเศรษฐศาสตร์สากลแนวนิยม ผลการวิจัย ได้เปิดมุมมองใหม่ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ การนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้สามารถทำได้หลากหลายแนวทาง โดยเริ่มจากการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในบริบทอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร แนวทางการพัฒนาหลักสูตรนี้ไปปรับใช้กับวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากเศรษฐศาสตร์ และขยายไปสู่ระดับมัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การปรับปรุงกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและการประเมินผลลัพธ์ระยะยาวของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นสิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเข้าใจผลกระทบของหลักสูตรต่อผู้เรียนและชุมชนในระยะยาว การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ และการใช้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรนี้เพื่อส่งเสริมให้

ผู้เรียนและชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นมากขึ้น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และสร้างหลักสูตรที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น การปรับใช้ผลการวิจัยในลักษณะนี้จะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น และสังคมในวงกว้างต่อไป

ออมสิน จตุพร (2560) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาอิงถิ่นฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้กรณีศึกษาชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์ จุดเด่นของงานวิจัยนี้คือการใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การศึกษาองค์ความรู้ในท้องถิ่น กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้ และการประเมินผล นอกจากนี้ ยังมีการนำองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาใช้เป็นประสบการณ์จัดการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้หลักสูตรมีความเหมาะสมมาก และผู้เรียนมีความรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 รวมทั้งมีความพึงพอใจมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสในการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยนี้ โดยอาจปรับใช้หลักสูตรกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีความสามารถด้านการคิดให้เหตุผลที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ยังสามารถขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนเพิ่มเติม การวัดผลด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงศึกษาผลกระทบระยะยาวของหลักสูตรต่อความเข้าใจและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของผู้เรียน การพัฒนาต่อยอดเหล่านี้จะช่วยเพิ่มคุณค่าและประสิทธิภาพของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในระดับที่สูงขึ้น และขยายผลการใช้งานในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ (2564) ได้พัฒนานวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรด้วยวิธีการเชิงพื้นที่: กรณีศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นประวัติศาสตร์นครทริภุญไชย โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมตามแนวคิดวิธีการเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างผู้บริหารท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนจนเกิดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ประวัติศาสตร์นครทริภุญไชย มีเนื้อหาที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ความภาคภูมิใจให้กับชุมชน และสอดคล้องกับบริบทของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าประวัติศาสตร์ในชุมชนของตน ผู้วิจัยได้นำกระบวนการด้านเนื้อหา เป็นต้นแบบในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น งานวิจัยนี้เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาต่อยอดในหลายแนวทางการแรก ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อประเมินความยั่งยืนและประสิทธิผลของหลักสูตรประการที่สอง ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการในการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ

เป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น นอกจากนี้ การวิจัยในอนาคตอาจมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ เช่น การเตรียมความพร้อมของครู การสนับสนุนจากผู้บริหารและชุมชน หรือการบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่นกับหลักสูตรปกติ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น แนวทางการขยายผลการวิจัยไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ โดยใช้กระบวนการเชิงพื้นที่ จะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในบริบทที่แตกต่างกัน นำไปสู่การพัฒนานโยบายและแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านกระบวนการทางการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรทำให้ มองเห็นรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ผ่านนวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาหลักสูตรในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผลการวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การวิเคราะห์บริบทและความต้องการอย่างรอบด้าน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผลที่หลากหลายและต่อเนื่อง แม้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะต้องเริ่มต้นจากการเข้าสู่ชุมชนของผู้วิจัย และอุปสรรคที่สำคัญคือความเข้าใจของผู้ร่วมกระบวนการ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรได้ ในรูปแบบ การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และองค์ประกอบของหลักสูตร

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ณัฐติกาญจน์ สีเหนียง (2555) ทำวิจัย เรื่อง การสังเคราะห์ชุดความรู้ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการศึกษาของชุมชน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ท้องถิ่นของชุมชนที่ได้จากการสังเคราะห์ มี 6 มิติ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2) วิถีชีวิต ภาษา 3) เศรษฐกิจชุมชน 4) ทูทางสังคม 5) การจัดการทรัพยากร 6) ภูมิปัญญาและความสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อม ชุดความรู้มีแนวทางในการนำไปใช้ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน การนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อสามารถทำได้หลายแนวทาง โดยเริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การสร้างสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายจากชุดความรู้ท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนที่เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน นอกจากนี้ ยังสามารถทำการวิจัยต่อยอดเพื่อศึกษาผลกระทบของการนำชุดความรู้ท้องถิ่นไปใช้ในการจัด

การศึกษา ทั้งในแง่ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน แนวทางการขยายผลสู่ชุมชนอื่น การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน และการบูรณาการกับนโยบายการศึกษา เป็นแนวทางสำคัญในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในวงกว้าง นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการจัดเก็บและเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบดิจิทัลจะช่วยให้ชุดความรู้ท้องถิ่นสามารถเข้าถึงได้ง่ายและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ การพัฒนาต่อยอดเหล่านี้จะช่วยให้ชุดความรู้ท้องถิ่นที่สังเคราะห์ขึ้นเกิดประโยชน์สูงสุดในการส่งเสริมการศึกษาของชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างการศึกษาที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

นันทนา ราชเฉลิม (2557) ทำการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนปอแดง จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการ จัดกระบวนการเรียนรู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมุ่งศึกษาบริบทของชุมชนและโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควบคู่กับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) ขั้นเตรียมการเพื่อวางแผนเชื่อมโยงไปสู่แผนการสอน 2) ขั้นจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้โครงงานประวัติศาสตร์ 3) ขั้นปรับปรุงจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอน 4) ขั้นประเมินคุณลักษณะ และทักษะของนักเรียน ผลการวิจัยด้านกระบวนการ พบว่า การสังเคราะห์ความรู้เกิดควบคู่ไปกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นครูและนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์เท่าที่ควร และคนในชุมชนเห็นว่าการสอนยังไม่ใช่วิธีของตนเองและไม่มี ความสามารถมากพอ จึงทำให้การสร้างสรค์องค์ความรู้ระหว่างชุมชนและโรงเรียนยังไม่ปรากฏ ชัดเจน ด้านคุณลักษณะที่ประเมินผู้เรียนประกอบด้วย 1) การมีจิตใฝ่รู้ 2) มีทักษะในการจัดระบบ ข้อมูล ตรวจสอบประเมินค่าข้อมูล 3) มีแนวคิดวิเคราะห์วิพากษ์บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง 4) มีทักษะ การเขียนความเรียงเรื่องเล่าและการนำเสนอ ผลการวิจัยขั้นนี้ทำให้เห็นถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยอาจจะพบเจอและเป็นประเด็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นไปตามปัญหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผลการวิจัยได้เผยให้เห็นถึงความท้าทายในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่มีคุณค่าและสามารถนำไปสู่การพัฒนาต่อยอด ในอนาคต แนวทางในการนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อมีหลายประการ ประการแรก ควรมีการพัฒนา กลยุทธ์ในการสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น โดยอาจมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนถึงบทบาทสำคัญ ของพวกเขาในการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่น ประการที่สอง ควรมีการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการ

ในการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและทักษะที่ต้องการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคิดวิเคราะห์และการนำเสนอ ประการที่สาม ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การวิจัยในอนาคตอาจมุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่อผู้เรียนและชุมชน รวมถึงการพัฒนาแนวทางในการบูรณาการการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับวิชาอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม ท้ายที่สุด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนที่ได้จากการวิจัยนี้กับโรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ จะช่วยขยายผลและพัฒนากิจการการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในวงกว้าง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ พบว่า งานวิจัยมุ่งศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยพบว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ การใช้หลักฐานขั้นต้น หลักฐานชั้นรอง การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจผ่านการใช้คำถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล และการอภิปราย และการเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์กับประเด็นร่วมสมัย อีกทั้งยังพบว่า การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มความน่าสนใจและความเข้าใจในเนื้อหาประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายแนวทาง เช่น การออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สืบค้นและวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง การจัดทำแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล การใช้เทคนิคการตั้งคำถามที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน และการพัฒนาเครื่องมือประเมินผลที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นพลเมือง

สุทธิรักษ์ โรจนหัตถ์ (2562) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา มีวิธีการดำเนินการ 4 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาความเป็นพลเมือง และ ศึกษาสภาพและแนวทางการดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ระยะที่ 2 การร่างรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบและนำร่องทดลองใช้กับสถานศึกษา ระยะที่ 4 การสรุปและยืนยันรูปแบบ โดยพิจารณา 3 ด้าน ประกอบด้วย 1.ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ กฎหมาย จุดหมายการศึกษา แนวทางการสร้างความเป็นพลเมือง แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม 2.ด้านกระบวนการ ได้แก่ ด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริม 3.ด้านผลผลิต ลำดับนำเสนอลักษณะความเป็นพลเมืองที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) มีวินัยเคารพกฎกติกาของสังคม 2) รับผิดชอบต่อตนเอง

และส่วนรวม 3) เคารพสิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ 4) ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ โดยผ่านการระดมความเห็นจากกรรมการในการกำหนดเป้าหมายซึ่งเน้นรูปแบบการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงการตั้งคณะกรรมการเครือข่ายสร้างความเป็นพลเมืองขึ้นมาประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู ผู้นำชุมชน เพื่อกำหนดประเด็นความเป็นพลเมืองมาจากตัวแทนของสถานศึกษาในการกำหนดและในความสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นพลเมืองด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ ตามลำดับ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทและกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนในพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นถึงแนวทางในการกำหนดผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

กันยารัตน์ นิลภา (2566) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม และศึกษาความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม ผลการวิจัย พบว่า 1. กิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานของกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหาของกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.39) มีประสิทธิภาพ 77.78/78.47 และคู่มือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) 2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการใช้กิจกรรม พบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียน อยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย 4.15) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเป็นพลเมืองต้นรู้โดยใช้การวัดและประเมินผลในเชิงปริมาณเพื่อให้เห็นถึงการวัดโดยใช้แบบประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ต้องกำหนดให้ครอบคลุมกับพฤติกรรมที่กำหนด งานวิจัยนี้เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาต่อยอดในหลายแนวทาง ประการแรก ควรมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวของกิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมต่อพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง

ของนักเรียน เพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ประการที่สอง ควรมีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากแบบมาตราส่วนประมาณค่า เช่น การใช้วิธีการประเมินเชิงคุณภาพ การสังเกตพฤติกรรม หรือการวิเคราะห์ผลงานของนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ การวิจัยในอนาคตอาจมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนสังคม เช่น บทบาทของครู สภาพแวดล้อมของโรงเรียน หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบการจัดการกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนสังคมกับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับบริบทการศึกษาไทย รวมทั้งแนวทางการขยายผลการวิจัยไปสู่ระดับชั้นอื่น ๆ และบริบทที่แตกต่างกัน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระบบการศึกษาไทย และนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและแนวปฏิบัติในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพต่อไป

พิมพ์ตะวัน จันทน์ (2566) ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE MODEL ในการสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน บทความนี้นำเสนอการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการ ADDIE Model ในการออกแบบ ผลการวิจัยกล่าวถึงพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) มีความรับผิดชอบต่อนานาชาติ 2) เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น 3) เคารพกติกาและกฎหมาย 4) มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ และ 5) เคารพความหลากหลายของคนในสังคม รูปแบบการเรียนรู้พลเมืองพลังสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ปลุกพลังความตื่นรู้ 2) เชิดชูพลเมืองดี และ 3) ทาวิธีสร้างวินัยเพื่อสร้างสังคมยุคใหม่บนฐานของความเท่าเทียม ผลการทดลองใช้ พบว่า นักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมบ่งชี้หลังเรียนสูงขึ้นในทุกด้าน โดยจุดเด่นของงานวิจัยนี้ คือ การนำเสนอพฤติกรรมบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรมของสมรรถนะความเป็นพลเมือง และการพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองเห็นช่องว่างสำหรับการนำไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ การเพิ่มเติมบริบทและประเด็นปัญหาเฉพาะของท้องถิ่นเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์และแก้ปัญหาจริงในชุมชนของตน นอกจากนี้ควรมีการบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกมิติของการเรียนรู้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นพลเมือง พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองที่มีประสิทธิภาพต้องเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ประเด็นทางสังคม ผลการวิจัยส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้กรณีศึกษาและสถานการณ์จำลอง และการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับปัญหาในชุมชนท้องถิ่น จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับงานวิจัย และการออกแบบพัฒนาระบบประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านความเป็นพลเมือง

งานวิจัยต่างประเทศ

Fredella and Zecca (2020, Online) ทำการวิจัย เรื่อง Local History and Identity Building: a Case Study in the Field of Active Citizenship Education โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เพื่อศึกษาว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามารถส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์และความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในนักเรียนประถมศึกษาได้อย่างไร ผลการวิจัยพบว่า การให้นักเรียนมีอิสระในการสำรวจและแบ่งปันความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น และส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์แบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์และสื่อสารคุณค่าเหล่านั้น จุดเด่นของงานวิจัยนี้ คือ การแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางประวัติศาสตร์และการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมเข้ากับการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ช่องว่างที่พบ คือ การขาดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของครูและชุมชนในโรงเรียน ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างครูในโรงเรียนมากขึ้น รวมถึงสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการวิจัยในโรงเรียนอย่างแท้จริง

Koh (2010, Online) วิจัย เรื่อง National Identity and Young Children: A Comparative Study of 4th and 5th Graders in Singapore and the United States ได้นำเสนอการวิจัยเชิงเปรียบเทียบที่สำคัญเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นชาติในเด็กประถมศึกษาระหว่างสองประเทศที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกัน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษาามีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นพลเมืองและอัตลักษณ์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการใช้เรื่องราวท้องถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนกับประวัติศาสตร์ชาติ การศึกษาพบว่าบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันระหว่างสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกาส่งผลต่อการรับรู้และตีความประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

อย่างมีนัยสำคัญโดยเป็นการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นชาติในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ระหว่างประเทศสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ผ่านการสำรวจ สัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในทั้งสองประเทศมีเป้าหมายในการสร้างความเป็นพลเมืองที่แตกต่างกัน นักเรียนในสิงคโปร์มีแนวโน้มที่จะมองประวัติศาสตร์ในมุมมองของการสร้างชาติและความสามัคคี โดยเน้นการเล่าเรื่องความสำเร็จในการพัฒนาประเทศจากอดีตสู่ปัจจุบัน ในขณะที่นักเรียนในสหรัฐอเมริกามีมุมมองที่หลากหลายมากกว่าและมักเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับประเด็นสิทธิพลเมืองและความเท่าเทียม ข้อค้นพบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการสอนประวัติศาสตร์โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับประวัติศาสตร์ชาติ การใช้กรณีศึกษาที่หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการสร้างบทเรียนที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ส่วนตัวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีความหมาย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ พบว่า แนวทางการการสร้างพลเมืองต้นรู้ผ่านการใช้ประเด็นด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่เป็นการมุ่งเน้นการให้อิสระในการสืบค้นข้อมูล อีกทั้งยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางของครูและชุมชน รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำไปพัฒนาต่อในการออกแบบหลักสูตรและเป้าหมายของการสร้างพลเมืองต้นรู้สามารถตีความหมายให้เกิดความแตกต่างได้ตามบริบทเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ที่มุ่งวิจัยและพัฒนาหลักสูตรระดับรายวิชา โดยมีรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ที่เกิดจากการสังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสังเคราะห์ชุดความรู้ 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การศึกษาผลการใช้หลักสูตร

เนื้อหาของหลักสูตรเกี่ยวกับบริบทในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง และประวัติศาสตร์อันยาวนาน เนื่องจากมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคเหนือ โดยพื้นที่แห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาโบราณ มีร่องรอยของการตั้งถิ่นฐานและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังจะเห็นได้จากโบราณสถานและวัดเก่าแก่หลายแห่งในพื้นที่ทางด้านเศรษฐกิจลุ่มน้ำฝางมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก โดยเฉพาะการทำนาและสวนผลไม้ ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ ยังมีการค้าขายกับพื้นที่ใกล้เคียง

และประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ในแง่สังคม กลุ่มน้ำฝางมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งคนพื้นเมืองไทใหญ่ และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำฝาง จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เข้าใจพัฒนาการของพื้นที่ แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ตามแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ

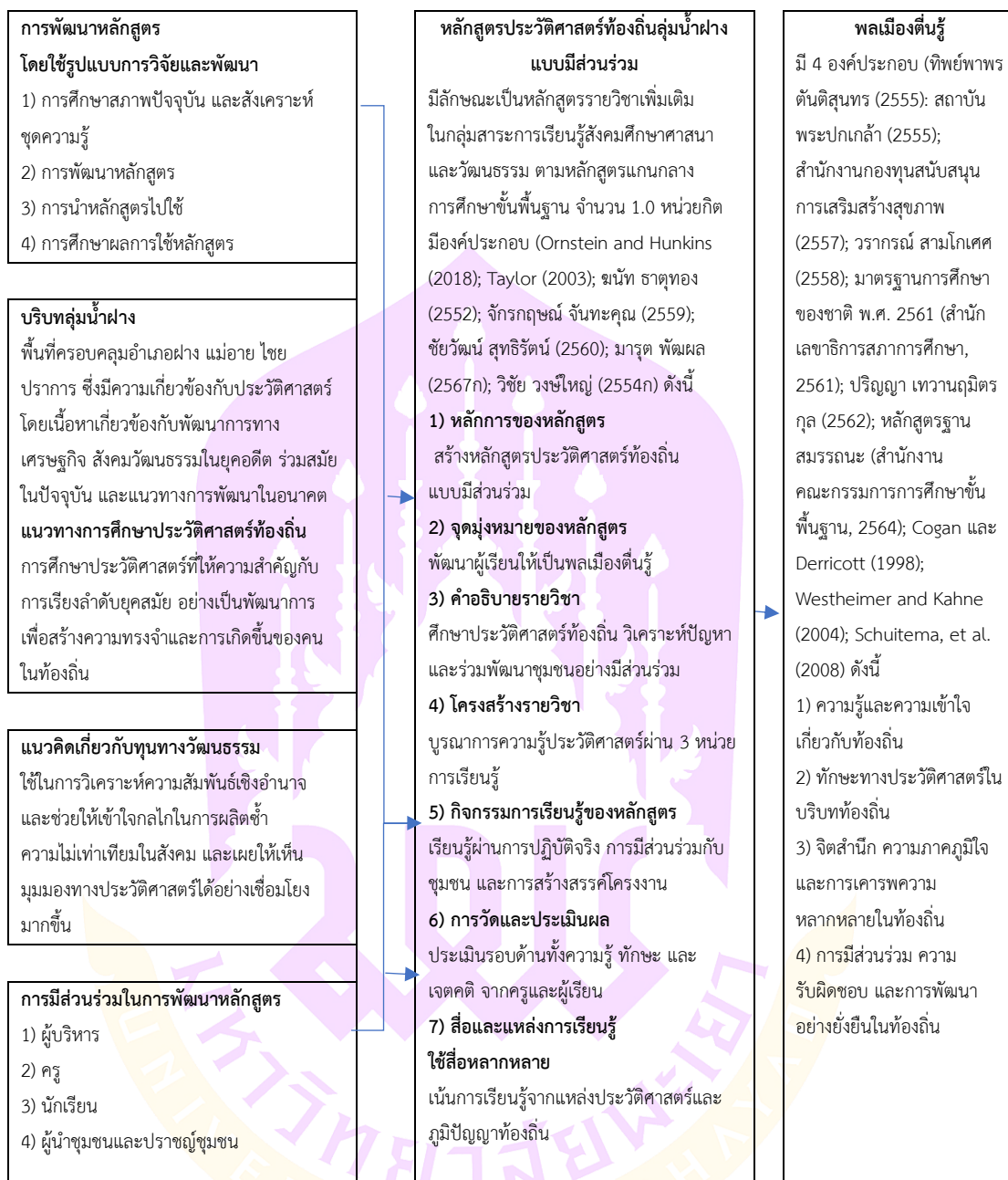
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประกอบด้วยหลายกลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร รวมถึงสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณที่จำเป็น นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตร 2) ครู เป็นอีกกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง พวกเขามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ออกแบบและพัฒนาเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการประเมินผลที่เหมาะสม นอกจากนี้ ครูยังเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้จริงในห้องเรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับที่มีค่าเพื่อปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 3) นักเรียน ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรงจากหลักสูตร ก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเช่นกัน พวกเขาสามารถแสดงความคิดเห็นและความต้องการในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร และให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับประสิทธิภาพของหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น และ 4) ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชุมชน เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พวกเขาสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตร นอกจากนี้ยังสามารถร่วมเป็นวิทยากรหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบูรณาการความรู้ท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนี้ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ประกอบด้วย มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ ประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (ชนันท์ ธาตุทอง, 2552; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554ก, จักรกฤษณ์ จันทะคุณ, 2559; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ 2560; มารุต พัฒนาผล, 2567ก; Taylor, 2003; Ornstein and Hunkins, 2018)

ผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นประกอบด้วย ด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น 2) ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น 3) จิตสำนึกความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น 4) การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น (ทิพย์พาพร ตันตีสุนทร, 2555: สถาบันพระปกเกล้า, 2555; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 6 สิงหาคม 2557; วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558; มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2562) หลักสูตรฐานสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564; Cogan and Derricott, 1998; Westheimer and Kahne, 2004; Schuitema, et al., 2008)

จากกรอบแนวคิดข้างต้นของผู้วิจัย สามารถนำเสนอได้ดังภาพ

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมี
 ส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคของชุมชน ครู และนักวิจัย โดยเชื่อว่าทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่า เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรนี้ให้คุณค่าและความสำคัญต่อสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ความต้องการของคนในพื้นที่เพื่อนำมาใช้เป็นเนื้อหาในการพัฒนาเป็นหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การศึกษาสภาพความต้องการ และสังเคราะห์ชุดความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยให้ความสำคัญกับสมาชิกในโรงเรียนในฐานะที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยตรง ประกอบด้วยครู ผู้บริหาร และนักเรียนในฐานะผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากหลักสูตร และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะที่เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และเป็นส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของชุมชนลุ่มน้ำฝาง ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัยระยะนี้ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการด้านการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 3 คน โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มน้ำฝาง 2) ยินยอมและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 3) เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จากเกณฑ์ข้างต้น ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพื้นที่วิจัยและกลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

1.1 นายประพันธ์ ผายผัน (นามสมมติ) ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการในสถานศึกษา

1.2 นายธงชัย เจริญสกุล (นามสมมติ) รองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายกิจการนักเรียน มีความเชี่ยวชาญด้านภาษา วรรณกรรม ศิลปะ และ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1.3 นายวรพงศ์ ดิติดีก (นามสมมติ) รองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ และการเงิน มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารหลักสูตร และงบประมาณด้านโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรม

2. ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1) เป็นครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ 2) มีประสบการณ์สอนประวัติศาสตร์อย่างน้อย 3 ปี และ ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ครบรอบการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษามองเห็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน และ เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง และ 4) ยินยอมและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

2.1 นายเอก ใจอ้าย (นามสมมติ) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการในการบริหารหลักสูตร และครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 นายสุรารักษ์ คนใหญ่ (นามสมมติ) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3 นางสาวลลิตา วงศ์ตุลา (นามสมมติ) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.4 นายสิงห์ทอง เกรงขาม (นามสมมติ) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.5 นายสมบุญ ทอคำ (นามสมมติ) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา จำนวน 9 คน ได้มาจากการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer selection) โดยคณะชั้น ชั้นละ 3 คน โดยกำหนดเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1) เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 แผนการเรียนศิลป์ ภาษาไทย-สังคมศึกษา โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ 2) มีความสนใจในวิชาสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น และ 3) สามารถให้ข้อมูลและปฏิบัติหน้าที่เป็นนักเรียนผู้ช่วยนักวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง เรื่อง สภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียน การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในโรงเรียน

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสาร ตำราประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากนั้นสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้แนวคิดในการศึกษาสภาพปัจจุบันและ ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ที่มีองค์ประกอบ 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ประเด็นในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการเรียน การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ประกอบด้วยคำถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำ ฝาง ประกอบด้วย 2 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝางของโรงเรียนเป็นอย่างไร

2. ความต้องการในด้านหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียนควรเป็น อย่างไร

3. ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3. นำแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา และตรวจสอบ ความถูกต้อง พร้อมทั้งแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. นำแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างไปทดลองสัมภาษณ์เพื่อทดลองใช้เครื่องมือ ก่อนลงภาคสนาม พร้อมทั้งปรับปรุงให้เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structural Interview) วางแผนการใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 30 นาที ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย จากมหาวิทยาลัย และนำหนังสือแจ้งต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัย รวมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์

1.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย รวมทั้งการวิธีการปกปิด และเก็บรักษาข้อมูลวิจัยให้เป็นความลับ หากในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจจากประเด็นข้อคำถามหรือการสัมภาษณ์ สามารถขอหยุดการให้สัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา

1.3 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกภาพ หรือเสียงของผู้ให้ข้อมูล และจดบันทึกประเด็นสำคัญในระหว่างการสัมภาษณ์ หากผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมให้บันทึกภาพหรือเสียง ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกประเด็นสำคัญที่ได้ภายหลังจาสิ้นสุดการสัมภาษณ์ทันที

1.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ตามประเด็นข้อคำถามที่เตรียมไว้ในส่วนที่ 1 เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ส่วนที่ 2 ด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง และหากมีประเด็นข้อสงสัยเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทุกประเด็นการวิจัย

1.5 เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปผล สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางต่อไป

2. การเก็บข้อมูลจากนักเรียน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group Interview) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 60 นาที ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากนักเรียน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย จากมหาวิทยาลัย และนำหนังสือแจ้งต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัยกับนักเรียน รวมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการเก็บรวบรวม

2.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย รวมทั้งการวิธีการปกปิด และเก็บรักษาข้อมูลวิจัยให้เป็นความลับ หากในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ จากประเด็นข้อคำถาม สามารถขอหยุดการสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา

2.3 ผู้วิจัยวางแผนการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group Interview) เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียน ผู้วิจัยจึงต้องให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนมุมมองที่แตกต่าง เป็นการกระตุ้น

ความทรงจำของนักเรียนคนอื่น ๆ เกี่ยวกับความต้องการด้านหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง รวมทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และความกล้าแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น

2.4 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกภาพ หรือเสียงของผู้ให้ข้อมูล ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ หากผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมให้บันทึกภาพหรือเสียง ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกประเด็นสำคัญที่ได้ภายหลังจากสิ้นสุดการสัมภาษณ์ทันที

2.5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ตามประเด็นข้อคำถามที่เตรียมไว้ในส่วนที่ 1 เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ส่วนที่ 2 ด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง และหากมีประเด็นข้อสงสัยเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะซักถามเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทุกประเด็นการวิจัย

2.6 เมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวม ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปผล สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ ชาย โพธิ์สีตา (2559) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักโดยผู้วิจัยเริ่มจาก 1) การถอดเทปสัมภาษณ์ เพื่อแปลงจากข้อความเสียงเป็นข้อความตัวอักษร 2) การลงรหัส (Coding) ให้แก่ข้อมูลการสัมภาษณ์จากเอกสารที่ได้ และ 3) การจัดกลุ่มและการกำหนดประเด็นหลัก (Overarching Theme) โดยจำแนกรหัสข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน แล้วจัดกลุ่มประเด็นย่อยต่าง ๆ และประเด็นหลัก เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูล (Investigator Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน

ส่วนที่ 2 การสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลด้านชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 7 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชุมชนที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติด้านความรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมชุมชนจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ 2) เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตพื้นที่ลุ่มน้ำฝางและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และ 3) มีความรู้และบทบาทในการดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่น ในการระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงผลที่อาจเกิดขึ้นต่อการเปิดเผยชื่อ นามสกุลจริงในงานวิจัย ดังนั้น

ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นามสมมติในการปกปิดข้อมูลส่วนตัวเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดจริยธรรมในการวิจัย โดยมีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

1. นายบุญเพชร ยอดรักษ์ (นามสมมติ) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสันทราย เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการในท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงท้องถิ่น ตลอดจนมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนองค์กรพัฒนาท้องถิ่น
2. นายชุมสุข อุดม (นามสมมติ) ปราชญ์ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปะ และ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง
3. นายคมนัตต์ หัตถการ (นามสมมติ) ปราชญ์ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร และการรวมกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชน
4. นายสมศักดิ์ ตู่กองจาย (นามสมมติ) ปราชญ์ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย มีความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. นางสาวโกศล ลุงโต๊ะ (นามสมมติ) ปราชญ์ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย มีความเชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การหัตถกรรม และวิสาหกิจชุมชน
6. นายทองดี มีบุญ (นามสมมติ) ปราชญ์ชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน มีความเชี่ยวชาญด้านหัตถกรรม วิสาหกิจชุมชน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
7. นางโสภา ทองดี (นามสมมติ) ปราชญ์ชุมชนบ้านสันมะเฟือง มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างสำหรับศึกษาความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง
2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มสำหรับสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างสำหรับศึกษาความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (Semi-Structural Interview)

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการสังเคราะห์ชุดความรู้ประวัติศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างสำหรับศึกษาความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (Semi-Structural Interview) ที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ประเด็นในการกำหนดชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ส่วนที่ 3 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ประเด็นด้านการสัมภาษณ์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ประกอบด้วย 6 ประเด็น ดังนี้ 1) พัฒนาการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานและความเป็นมาของเมืองฝาง 2) ประวัติศาสตร์ของชุมชนหมู่บ้าน กลุ่มคน และเหตุการณ์สำคัญร่วมสมัย 3) วัฒนธรรม ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำฝาง 4) ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญในลุ่มน้ำฝาง 5) ศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) การเมืองท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1.3 นำแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างสำหรับศึกษาความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มสำหรับสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.2 สร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มสำหรับสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความเหมาะสมของลำดับและเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ท่านคิดว่าลำดับการนำเสนอเนื้อหาในหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร 2) เนื้อหาใดในหลักสูตรที่ท่านเห็นว่ามีค่ามากที่สุด เพราะเหตุใด 3) มีเนื้อหาใดที่ท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมหรือตัดออกจากหลักสูตร เพราะเหตุใด

ส่วนที่ 2 แนวทางการนำชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เพื่อนำไปใช้สำหรับสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ท่านคิดว่าควรมีวิธีการสอนอย่างไรที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความตื่นรู้ในฐานะพลเมือง 2) มีกิจกรรมใดบ้างที่ท่านแนะนำให้นำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางกับการเป็นพลเมืองตื่นรู้ 3) ท่านคิดว่ามีความท้าทายใดบ้างในการนำชุดความรู้นี้ไปใช้ และมีวิธีแก้ไขอย่างไร

ส่วนที่ 3 ประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

1.3 นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview)

การดำเนินการวิจัยในส่วนที่ 2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview) วางแผนการใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 30 นาที โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย จากมหาวิทยาลัย และนำหนังสือแจ้งต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัย รวมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์

1.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย รวมทั้งการวิธีการปกปิด และเก็บรักษาข้อมูลวิจัยให้เป็นความลับ หากในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจจากประเด็นข้อคำถามหรือการสัมภาษณ์ สามารถขอหยุดการให้สัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา

1.3 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกภาพ หรือเสียงของผู้ให้ข้อมูล และจดบันทึกประเด็นสำคัญ ในระหว่างการสัมภาษณ์ หากผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมให้บันทึกภาพหรือเสียง ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกประเด็นสำคัญที่ได้ภายหลังจากสิ้นสุดการสัมภาษณ์ทันที

1.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ตามประเด็นข้อคำถามที่เตรียมไว้

ส่วนที่ 1 ขอบเขตของความรู้ การลำดับเนื้อหาชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางสำหรับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ส่วนที่ 2 ชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง สำหรับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ที่จะมาใช้เป็นเนื้อหาหลักหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางให้สอดคล้องกับความต้องการ และบริบทพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

ส่วนที่ 3 ประเด็นเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะซักถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทุกประเด็นการวิจัย

1.5 เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปผล สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางต่อไป

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม โดยเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ มาร่วมอภิปรายข้อมูลที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปไว้ มีวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์ชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางสำหรับใช้เป็นกรอบเนื้อหา และการลำดับเนื้อหาสำหรับสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยวางแผนเตรียมการจัดสนทนากลุ่ม โดยทำหนังสือเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้นำและประชาชนชุมชนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ชัดเจนเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และเลือกผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม รวมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสนทนากลุ่ม

2.2 การดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย รวมทั้งการวิธีการปกปิด และเก็บรักษาข้อมูลวิจัยให้เป็นความลับ หากในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจจากประเด็นข้อคำถามหรือการสนทนากลุ่ม สามารถขอยุติการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลา เพื่อเป็นการเคารพการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูล

2.3 ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แนะนำผู้นำการสนทนากลุ่ม และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความคุ้นชิน จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม จากนั้นขออนุญาตบันทึกภาพ หรือเสียงของผู้ให้ข้อมูล และแนะนำผู้จัดบันทึกประเด็นสำคัญในระหว่างการสนทนากลุ่ม

2.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นข้อคำถามที่เตรียมไว้ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเหมาะสมของลำดับและเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ส่วนที่ 2 แนวทางการนำชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เพื่อนำไปใช้สำหรับสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนที่ 3 ประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

2.5 เมื่อสิ้นสุดการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปผล สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ ชาย โพธิ์สีตา (2559) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักโดยผู้วิจัยเริ่มจาก 1) การถอดเทปสัมภาษณ์ เพื่อแปลงจากข้อความเสียงเป็นข้อความตัวอักษร 2) การลงรหัส (Coding) ให้แก่ข้อมูลการสัมภาษณ์จากเอกสารที่ได้ และ 3) การจัดกลุ่มและการกำหนดประเด็นหลัก (Overarching Theme) โดยจำแนกรหัสข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน แล้วจัดกลุ่มประเด็นย่อยต่าง ๆ และประเด็นหลัก เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูล (Investigator Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน สำหรับข้อมูลด้านการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ในฐานะมุมมองของนักวิชาการ อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในบริบทท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการให้ความสำคัญกับข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งในพื้นที่ อีกทั้งการพัฒนาหลักสูตรนี้ เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่

1. ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ได้แก่

- 1.1 นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสันทราย จำนวน 1 คน

- 1.2 ปราชญ์ชุมชน มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การเกษตร การรวมกลุ่มรัฐวิสาหกิจชุมชน หัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

- 1.2.1 ปราชญ์ชุมชนบ้านแม่สุ่น้อย จำนวน 4 คน

- 1.2.2 ปราชญ์ชุมชนโป่งน้ำร้อน จำนวน 1 คน

- 1.2.3 ปราชญ์ชุมชนบ้านสันมะเฟือง จำนวน 1 คน

ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุดนี้เป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 ส่วนที่ 2 การสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ได้แก่

- 2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน

- 2.2 รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการ

3. ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน และเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 ส่วนที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง ได้แก่

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน กำหนดเกณฑ์ในการเลือก คือ เป็นนักวิชาการ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ที่มีความชำนาญในด้านหลักสูตรและ

การสอน หรือการวัดและประเมินผล หรือการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

(รายละเอียด ดังปรากฏในภาคผนวก ก)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มสำหรับเก็บข้อมูลด้านความเหมาะสมของหลักสูตร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่หนึ่ง (Focus Group Discussion Form)
2. แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างสำหรับตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง (Semi-Structural Interview Form)
3. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรของหลักสูตรประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (Evaluation Form) มีลักษณะเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สำหรับตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จากผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยกำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร จากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สำหรับเก็บข้อมูลด้านความเหมาะสมของหลักสูตร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (Focus Group Discussion Form)

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารด้านแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและหลักสูตรท้องถิ่น แนวทางการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร แนวทางการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร

1.2 ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม และกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

1.3 ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสอบถามความเห็นที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ในประเด็น ดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2. แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง สำหรับตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (Semi-Structural Interview Form)

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารด้านแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและหลักสูตรท้องถิ่น แนวทางการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร

2.2 ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบของการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview) และกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi Structural Interview Form) โดยกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสอบถามความเห็นที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ในด้าน 1) ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตร 2) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างพลเมืองดี 3) ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

ส่วนที่ 2 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เพื่อใช้ในการสอบถามข้อมูลที่ไม่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้า แต่มีความเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร ของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (Evaluation Form)

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารด้านแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและหลักสูตรท้องถิ่น แนวทางการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร แนวทางในการสร้างแบบประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร

3.2 ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ และรูปแบบของการประเมินในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สำหรับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 สำหรับตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

3.3 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยกำหนดประเด็นคำถามในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมิน

ส่วนที่ 2 การสอบถามความเห็นที่มีต่อความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาหลักสูตร 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผล 5) ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

ส่วนที่ 3 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ทั้งนี้ผู้วิจัย กำหนดเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมน้อยที่สุด

และในประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมน้อยที่สุด

4. ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวางแผนการสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยวางแผนโดยกำหนดระดับของหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ จากนั้นยกร่างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 มาเป็นประเด็นในการยกร่างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

2. การยกร่างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.1 เอกสารหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ (ชนัท ธาตุทอง, 2552; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554ก; จักรกฤษณ์ จันทะคุณ, 2559; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2560; มารุต พัฒนา, 2567ก; Taylor, 2003; Ornstein and Hunkins, 2018)

2.2 เอกสารประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีลักษณะเป็นเอกสารชี้แจงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้สอน เพื่อให้ผู้นำไปใช้เกิดความเข้าใจ มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน คำชี้แจงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเอกสารที่อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สื่อการสอน แหล่งเรียนรู้

3. การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.1 การตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน จำนวน 7 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน 3) ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์ความเหมาะสมของร่างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อร่างหลักสูตร และข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยวางแผนเตรียมการจัดสนทนากลุ่ม โดยทำหนังสือเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้นำและปราชญ์ชุมชนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญชุดเดียวกับผู้ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 และเลือกผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม รวมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสนทนากลุ่ม และจัดส่งข้อมูลและเอกสารแบบประเมินตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง สำหรับตรวจสอบคุณภาพให้ล่วงหน้า

3.1.2 ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย รวมทั้งการวิธีการปกปิด และเก็บรักษาข้อมูลวิจัยให้เป็นความลับ หากในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจจากประเด็นข้อคำถามหรือการสนทนากลุ่มสามารถขอยุติการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลา เพื่อเป็นการเคารพการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูล

3.1.3 ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แนะนำผู้นำการสนทนากลุ่ม และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกคน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความคุ้นชิน จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม และขออนุญาตบันทึกภาพ หรือเสียงของผู้ให้ข้อมูล และแนะนำผู้จัดบันทึกประเด็นสำคัญในระหว่างการสนทนากลุ่ม

3.1.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นข้อคำถามที่เตรียมไว้ ส่วนที่ 1 การสอบถามความเห็นที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ในด้าน 1) ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตร 2) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างพลเมืองดี 3) ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนที่ 2 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.1.5 เมื่อสิ้นสุดการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปผล สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางต่อไป

3.2 การตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัย รวมทั้งนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ และจัดส่งข้อมูลและเอกสารแบบประเมินตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง สำหรับตรวจสอบคุณภาพให้ล่วงหน้า

3.2.2 ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย รวมทั้งการวิธีการปกปิด และเก็บรักษาข้อมูลวิจัยให้เป็นความลับ หากในระหว่างการเก็บรวบรวม ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจจากประเด็นข้อคำถามหรือการสัมภาษณ์ สามารถขอหยุด การให้สัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา

3.2.3 ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกภาพ หรือเสียงของผู้ให้ข้อมูล และจัดบันทึกประเด็น สำคัญในระหว่างการสัมภาษณ์ หากผู้ให้ข้อมูลไม่ยินยอมให้บันทึกภาพหรือเสียง ผู้วิจัยจะใช้วิธีการ จัดบันทึกประเด็นสำคัญที่ได้ภายหลังการสิ้นสุดการสัมภาษณ์ทันที

3.2.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ตามประเด็นข้อคำถามที่เตรียมไว้ ส่วนที่ 1 การสอบถามความเห็นที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ในด้าน 1) ความเหมาะสม ของเนื้อหาหลักสูตร 2) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ 3) ความเหมาะสม ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ข้อเสนอแนะ ในการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนที่ 2 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เพื่อใช้ในการสอบถามข้อมูลที่ไม่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้า แต่มีความเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.2.5 เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และนำข้อมูล ที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปผล สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางต่อไป

3.3 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง (Evaluation Form)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลปริมาณจากการตอบแบบประเมิน ความเหมาะสมของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ที่ได้จากการพิจารณาของผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่หนึ่ง และ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง มาวิเคราะห์และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนา เป็นต้นแบบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมืองท้องถิ่นตื่นรู้สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนนำเสนอหลักสูตรเพื่อขอความเห็นชอบให้ใช้หลักสูตร

4. การนำเสนอหลักสูตร ผู้วิจัยนำเสนอหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง และขอความเห็นชอบการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เป็นการนำเสนอต้นแบบ หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมืองท้องถิ่นตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อเห็นชอบให้ใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมืองท้องถิ่นตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
ลุ่มน้ำฝาง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ประกอบด้วย 1) ข้อมูล
เชิงปริมาณ และ 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร และเอกสารประกอบ
หลักสูตร ในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปล
ความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552)

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

และในประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญนั้น
ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความถูกต้องเหมาะสมน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ ข่าย โพธิ์สีดา (2559)
ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักโดยผู้วิจัยเริ่มจาก 1) การถอดเทปสัมภาษณ์ เพื่อแปลงจากข้อความเสียง
เป็นข้อความตัวอักษร 2) การลงรหัส (Coding) ให้แก่ข้อมูลการสัมภาษณ์จากเอกสารที่ได้ และ
3) การจัดกลุ่มและการกำหนดประเด็นหลัก (Overarching Theme) โดยจำแนกรหัสข้อมูลที่มี
ความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน แล้วจัดกลุ่มประเด็นย่อยต่าง ๆ และประเด็นหลัก เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

2.1 วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการ (Method Triangulation) ซึ่งเป็น
การตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อนำข้อมูล
เรื่องเดียวกันที่ได้มาตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการที่เหลือ

2.2 วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูล (Investigator Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำต้นแบบหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และได้รับการความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษามาทดลองใช้จำนวน 40 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ จำนวน 40 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นห้องเรียนแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา จำนวน 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะเป็นแบบทดสอบอัตนัย ชนิดเขียนตอบ จำนวน 10 ข้อ คะแนนเต็มข้อละ 5 คะแนน
2. แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 4 ด้าน รวม 40 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

- ด้านที่ 1 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น
- ด้านที่ 2 ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น
- ด้านที่ 3 จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น
- ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น

3. แบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน (Field Note Form)

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) แบบบันทึกการสังเกตความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลาย สำหรับครู และ 4) แบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน โดยมีวิธีการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางวัดและการประเมินความรู้ด้านประวัติศาสตร์ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สอดคล้องกับแนวคิดความเป็นพลเมืองตื่นรู้ (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2555: สถาบันพระปกเกล้า, 2555; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 6 สิงหาคม 2557; วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558) มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2562) หลักสูตรฐานสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564; Cogan and Derricott, 1998; Westheimer and Kahne, 2004; Schuitema, et al. (2008) จนได้แนวทางการวัดในรูปแบบข้อสอบอัตนัย

1.2 ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนำชุดความรู้ที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากระยะที่ 1 สำหรับเป็นเนื้อหาในการสร้างข้อคำถาม โดยผู้วิจัยสร้างข้อคำถามไว้ จำนวน 16 ข้อ จากนั้นคัดเลือกนำไปใช้จริงจำนวน 10 ข้อ และวางแผนสำหรับใช้ทดสอบผู้เรียนหลังการทดลอง โดยกำหนดเป็นตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ดังนี้

ตาราง 9 แสดงการวิเคราะห์แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ผลการเรียนรู้	ข้อคำถาม	ความรู้จำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การประเมินค่า	การสร้างสรรค์
1. วิเคราะห์ และอธิบายความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบ	1. ให้นักเรียนอธิบายความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ	-	✓	-	-	-	-
	2. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญในท้องถิ่นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และอธิบายผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	-	-	-	✓	-	-

ตาราง 9 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้	ข้อคำถาม	ความรู้จำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การประเมินค่า	การสร้างสรรค์
2. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการตั้งประเด็น รวบรวมวิเคราะห์ ตีความนำเสนอข้อมูลได้อย่างเหมาะสม	3. ให้นักเรียนเลือกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นมาก 1 ชิ้น พร้อมวิเคราะห์คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของหลักฐาน	-	-	✓	-	-	-
อย่างเป็นระบบและมีวิจารณ์ญาณ	4. ให้นักเรียนออกแบบโครงการนิทรรศการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่จะช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนให้กับคนรุ่นใหม่ โดยอธิบายแนวคิดเนื้อหา และวิธีการนำเสนอที่จะใช้	-	-	-	-	-	✓
	5. ให้นักเรียนวิเคราะห์ประเด็นความไม่เป็นธรรมทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน	-	-	-	✓	-	-
3. มีทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ ปราชญ์ท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์	6. หากนักเรียนต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ให้นักเรียนอธิบายขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับชุมชน และระบุแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่นักเรียนจะใช้ในการศึกษาในครั้งนี้	-	✓	-	-	-	-

ตาราง 9 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้	ข้อคำถาม	ความรู้จำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การประเมินค่า	การสร้างสรรค์
4. มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในชุมชน	7. ให้นักเรียนอภิปรายความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสนอวิธีการที่จะทำให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าและนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	-	-	-	-	✓	-
	8. ให้นักเรียนอธิบายความหมายของการเคารพความหลากหลายในบริบทของชุมชนท้องถิ่น และยกตัวอย่างสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความแตกต่าง	-	✓	-	-	-	-
	9. ให้นักเรียนเสนอโครงการจิตอาสาที่จะช่วยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของนักเรียน โดยอธิบายวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และผลที่คาดว่าจะได้รับทั้งต่อชุมชนและต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีของ ผู้เข้าร่วมโครงการ	-	-	-	-	-	✓
	10. ให้นักเรียนเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ในชุมชน พร้อมวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของแต่ละรูปแบบ	-	-	-	✓	-	-
	11. ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในท้องถิ่นของคุณ และนำเสนอแผนรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักและแก้ไขปัญหาดังกล่าว	-	-	✓	-	-	-

ตาราง 9 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้	ข้อความถาม	ความรู้จำ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การประเมินค่า	การสร้างสรรค์
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีความรับผิดชอบ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝางอย่างยั่งยืน	12. ให้นักเรียนวิเคราะห์นโยบายการพัฒนาท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อชุมชนของคุณในปัจจุบัน และเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงนโยบายให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน	-	-	-	✓	-	-
	13. ให้นักเรียนอธิบายบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน พร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ	-	-	✓	-	-	-
	14. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจ และการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในบริบทของชุมชนท้องถิ่น	-	-	-	✓	-	-
	15. ให้นักเรียนออกแบบสื่อที่สร้างสรรค์สำหรับสื่อสารระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับคนในชุมชนของนักเรียน โดยเสนอแนวทางการดำเนินการใช้สื่อให้ครอบคลุม	-	-	-	-	-	✓
	16. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความท้าทายในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และเสนอแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชน	-	-	-	-	-	✓
	รวม	-	3	3	5	1	4
		16					

จากตาราง 9 การวิเคราะห์แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
ลุ่มน้ำฝาง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้วัดและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการนำ
หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางไปใช้ โดยออกแบบข้อสอบ จำนวน 16 ข้อ โดยจำแนกเป็น
ระดับความเข้าใจจำนวน 3 ข้อ ระดับการนำไปใช้ จำนวน 3 ข้อ ระดับการวิเคราะห์ จำนวน 6 ข้อ
ระดับการประเมินค่า จำนวน 1 ข้อ และ ระดับการสร้างสรรค์ จำนวน 4 ข้อ เพื่อนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบความถูกต้อง

1.3 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง
และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (รายนามดังปรากฏในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับผลการเรียนรู้ (เกียรติสุดา
ศรีสุข, 2552) โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนความสอดคล้อง ดังนี้

คะแนน -1 เมื่อท่านแน่ใจ ว่าแบบวัดนี้ ไม่ ตรงกับผลการเรียนรู้

คะแนน 0 เมื่อท่าน ไม่ แน่ใจ ว่าแบบวัดนี้ตรงกับผลการเรียนรู้

คะแนน +1 เมื่อท่านแน่ใจ ว่าแบบวัดนี้ตรงกับผลการเรียนรู้

เกณฑ์การพิจารณาค่าความสอดคล้องมีรายละเอียด ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้ ผลการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณา
ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป
(ดังปรากฏในภาคผนวก ง)

1.4 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถาม เพื่อใช้เป็นแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10 ข้อ จากข้อคำถามที่สร้างไว้
16 ข้อ โดยใช้ข้อมูลผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองต้นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านความเป็นพลเมืองต้นรู้ของผู้เรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จนได้แนวทาง

การสร้างแบบวัดและประเมินผลผู้เรียน ในลักษณะแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) กำหนดให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง

2.2 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสร้างแบบประเมินความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสร้างข้อคำถามของแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยจัดกลุ่มประเด็นข้อคำถามไว้ 4 ด้าน รวม 50 ข้อ สำหรับให้ผู้เรียนประเมินตนเองหลังการทดลอง มีรายละเอียด ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง แสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 4 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นค่อนข้างบ่อย

ระดับ 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นเป็นบางครั้ง

ระดับ 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นน้อยมาก

ระดับ 1 หมายถึง ไม่แสดงพฤติกรรม

การแปลความหมายระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้จากแบบประเมินความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายซึ่งมีค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเป็นพลเมืองในระดับสูงมาก

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในระดับที่ต้องปรับปรุง

ตาราง 10 แสดงการกำหนดประเด็นในการสร้างแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความเป็นพลเมือง ตื่นรู้	ประเด็นข้อคำถาม
องค์ประกอบที่ 1 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น	
1.1 ประวัติ ความเป็นมา วัฒนธรรม และประเพณี ท้องถิ่น	1. ฉันสามารถอธิบายประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้ อย่างละเอียด 2. ฉันสามารถอธิบายความโดดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ของวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้ 3. ฉันสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติได้
1.2 ความ เปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ ท้องถิ่น	4. ฉันสามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญในท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้ 5. ฉันสามารถบอกเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางได้ 6. ฉันสามารถอธิบายความเชื่อมโยงระหว่าง การนำภูมิปัญญาในท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้ 7. ฉันสามารถคาดการณ์ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต ของคนในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้
1.3 เข้าใจการเมือง การปกครอง ในท้องถิ่น	8. ฉันสามารถบอกได้ว่าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบาลในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ในการแก้ไขปัญหาในชุมชนควรทำอย่างไรบ้าง 9. ฉันเข้าใจระบบการเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเป็นอย่างดี 10. ฉันเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ระบบเหมืองฝาย ระบบนาเช่า

ตาราง 10 (ต่อ)

ความเป็นพลเมือง ตื่นรู้	ประเด็นข้อคำถาม
องค์ประกอบที่ 2 ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น	
2.1 การเก็บ รวบรวมข้อมูล ประวัติศาสตร์ ร่วมกับชุมชน	11. ฉันสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จากแหล่งข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ได้ 12. ฉันให้ความสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝาง จากผู้อาวุโส ในชุมชน เป็นลำดับแรก
2.2 การคิด วิเคราะห์ และตีความ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์	13. ฉันสามารถพิจารณาความถูกต้องของหลักฐานที่ใช้ในการศึกษา ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยการแยกแยะชนิดหลักฐานได้ 14. ฉันสามารถเปรียบเทียบ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลมาก-น้อย ที่ได้จาก แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันได้ 15. ฉันสามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของเหตุการณ์ที่เป็น จุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้ 16. ฉันสามารถเชื่อมโยงประเด็นทางประวัติศาสตร์กับปัญหาที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน ของพื้นที่ลุ่มน้ำฝางได้
2.3 การสร้างสรรค์ ชิ้นงานทาง ประวัติศาสตร์ เพื่อนำเสนอ ให้เข้าใจความ เปลี่ยนแปลง	17. ฉันสามารถออกแบบเส้นเวลา (Timeline) แสดงพัฒนาการสำคัญ ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้ 18. ฉันสามารถนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในรูปแบบ ที่น่าสนใจได้ 19. ฉันสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบันทึกและเผยแพร่ข้อมูล ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้
2.4 การเสนอ ประเด็น ความเป็นธรรม ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา ท้องถิ่น อย่างยั่งยืน	20. ฉันสามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางโดยใช้บทเรียน หรือเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตได้ 21. ฉันเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีความโดดเด่น และสมควรได้รับการอนุรักษ์ไว้

ตาราง 10 (ต่อ)

ความเป็นพลเมือง ตื่นรู้	ประเด็นข้อคำถาม
องค์ประกอบที่ 3 จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น	
3.1 ความภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์ การเห็นคุณค่า ของทรัพยากร และภูมิปัญญา ท้องถิ่น	22. ฉันรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง 23. ฉันเห็นความสำคัญของ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางที่ใช้ ในการแก้ปัญหาชุมชน 24. ฉันต้องการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เช่น วัฒนธรรมชาติพันธุ์ 25. ฉันเห็นต้องการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรมสมัยใหม่ ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล 26. ฉันมีความพร้อมที่จะเป็นตัวแทนในการนำเสนออัตลักษณ์ของท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง ให้แก่บุคคลต่างชาติ ต่างท้องถิ่นได้รับรู้
3.2 การเคารพ สิทธิและ เสรีภาพ ความหลากหลาย และอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ	27. ฉันสามารถใช้ชีวิต หรือทำงาน ท่ามกลางกลุ่มคนที่มีความแตกต่าง ทางความคิดและวัฒนธรรมได้ 28. ฉันยินดีรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง 29. ฉันพยายามทำความเข้าใจมุมมองของกลุ่มคนที่หลากหลายทาง วัฒนธรรมในชุมชน และอธิบายวิธีคิดเหล่านั้น 30. ฉันเชื่อว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นจุดแข็งของท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง
องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น	
4.1 การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม และการ ตัดสินใจ ของชุมชน	31. ฉันสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน 32. ฉันเข้าร่วมการพัฒนาทักษะและอาชีพให้กับคนในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง 33. ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง 34. ฉันร่วมกิจกรรม ที่ส่งเสริมความเท่าเทียมและเป็นธรรมในชุมชน

ตาราง 10 (ต่อ)

ความเป็นพลเมือง ตื่นรู้	ประเด็นข้อคำถาม
องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาที่ยั่งยืนในท้องถิ่น	
4.1 การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม และการ ตัดสินใจ ของชุมชน	35. ฉันติดตามข่าวสาร จากประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน หรือข่าวจากแหล่งข่าว ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างสม่ำเสมอ 36. ฉันเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือเวทีสาธารณะ ในชุมชน 37. ฉันได้ความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองท้องถิ่น หรือการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ให้แก่ คนในชุมชน 38. ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครชุมชน 39. ฉันใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นทุกครั้งที่มีโอกาส 40. ฉันร่วมมือกับเพื่อนในหมู่บ้านเดียวกัน ในการแก้ไขปัญหาชุมชน 41. ฉันเสนอแนวคิดแก้ไขปัญหาชุมชนในระยะยาว ให้แก่ผู้นำชุมชน หรือนักการเมืองท้องถิ่น
4.2 ความ รับผิดชอบต่อ หน้าที่พลเมือง ในระดับ ท้องถิ่น จิตอาสา	42. ฉันรู้จักเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และต้องการนำแนวคิดนี้มาสู่ชุมชน ของฉัน 43. ฉันทำตามนโยบายการจัดการขยะในชุมชน 44. ฉันมีความกระตือรือร้นในการ ตรวจสอบ แจ้งผู้นำชุมชน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเมื่อพบเห็นปัญหาในชุมชน 45. ฉันเข้าร่วมในกิจกรรมเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน หรือ กิจกรรมอาสาพัฒนา ชุมชน 46. ฉันใช้สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจในชุมชน 47. ฉันมีส่วนในการส่งเสริมการขายสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจในชุมชน 48. ฉันร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมในชุมชน 49. ฉันเข้าถึงข้อมูลสำคัญด้านเทคโนโลยี และนำมาในการวางแผนแก้ไข ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชุมชนได้ 50. ฉันอยากจะเป็นคณะกรรมการชุมชน หรือนักการเมืองในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางให้ดีขึ้น

จากตาราง 10 การกำหนดประเด็นในการสร้างแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ข้อคำถามที่ใช้ในแบบประเมินมีลักษณะเป็นข้อคำถามที่ใช้วัดความถี่เชิงพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองดี ซึ่งมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น มีองค์ประกอบย่อย 1.1 มีจำนวน 3 ข้อ, องค์ประกอบย่อยที่ 1.2 มีจำนวน 4 ข้อ, องค์ประกอบย่อยที่ 1.3 มีจำนวน 3 ข้อ,

องค์ประกอบที่ 2 ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น มีองค์ประกอบย่อย 2.1 มีจำนวน 2 ข้อ, องค์ประกอบย่อยที่ 2.2 มีจำนวน 4 ข้อ, องค์ประกอบย่อยที่ 2.3 มีจำนวน 3 ข้อ, องค์ประกอบย่อยที่ 2.4 มีจำนวน 2 ข้อ,

องค์ประกอบที่ 3 จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น มีองค์ประกอบย่อย 3.1 มีจำนวน 4 ข้อ, องค์ประกอบย่อยที่ 3.2 มีจำนวน 4 ข้อ,

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น มีองค์ประกอบย่อย 3.1 มีจำนวน 11 ข้อ, องค์ประกอบย่อยที่ 3.2 มีจำนวน 9 ข้อ

2.3 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (รายนามดังปรากฏในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาคะแนนความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการสร้างแบบประเมิน (เกียรติสุตาศรีสุข, 2552) รวมทั้งปรับปรุงแบบประเมินในความถูกต้องเหมาะสม ตามข้อเสนอแนะ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีการให้คะแนน โดยผู้วิจัยพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่านำไปใช้ได้ และใช้เกณฑ์การพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

ค่า $IOC \geq 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้

ค่า $IOC < 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องควรปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

คะแนน -1 เมื่อท่านแน่ใจว่าแบบวัดนี้ไม่ตรงกับประเด็นการประเมิน

คะแนน 0 เมื่อท่านไม่แน่ใจว่าแบบวัดนี้ตรงกับประเด็นการประเมิน

คะแนน +1 เมื่อท่านแน่ใจว่าแบบวัดนี้ตรงกับประเด็นการประเมิน

เกณฑ์การพิจารณาค่าความสอดคล้องมีรายละเอียด ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.4 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถาม จำนวน 40 ข้อ จากเดิม 50 ข้อ เพื่อใช้เป็นประเด็นข้อคำถามในแบบประเมินความเป็นพลเมืองดีขั้นต้นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คัดเลือกจากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบประเมินความเป็นพลเมืองดีขั้นต้นสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 4 ด้าน รวม จำนวน 40 ข้อ ได้แก่

ด้านที่ 1 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น

ด้านที่ 2 ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น

ด้านที่ 3 จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น

ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น

3. แบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน (Field Note Form)

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดกับการจัดกิจกรรม แบบมีส่วนร่วม และวิธีการบันทึกภาคสนาม

3.2 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นสำคัญในการสร้างแบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนเพื่อรวบรวมข้อมูลกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนนอกชั้นเรียน ผ่านการบันทึกเหตุการณ์ บรรยายภาพที่เกิดขึ้น

3.3 ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนสำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของการจัดกิจกรรม 2) การบรรยายเหตุการณ์ บรรยายภาพ 3) ข้อมูลสำคัญด้านการสะท้อนคิดของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4) ข้อเสนอแนะที่ควรติดตาม 5) ข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ

3.4 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองดีขั้นต้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยวางแผนออกแบบการทดลอง โดยนำหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองดีขั้นต้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้กับผู้เรียน ในรูปแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบหลังเรียน (One Group Posttest Design)

2. ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ จำนวน 40 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือก ดังนี้

2.1 เป็นห้องเรียนแผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา จำนวน 1 ห้องเรียน ที่เปิดสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

2.2 เป็นการเลือกกลุ่มเป้าหมาย จากห้องเรียนที่แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานความสนใจของผู้เรียนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.3 มีการจัดหน่วยกิตในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพิ่มเติมจากห้องเรียนปกติ อีก 1.0 หน่วยกิต และจำนวนคาบว่าง สำหรับนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรไปทดลองใช้ โดยสามารถวางแผนให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทุกวันพฤหัสบดี ในเวลา 12.40 น.-14.30 น. รวมทั้งสามารถนำนักเรียนร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนได้โดยส่งผลกระทบต่อการศึกษาอื่นน้อยที่สุด

3. ผู้วิจัยนำต้นแบบหลักสูตรไปใช้ โดยหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ชั่วโมง ใช้เวลารวม 15 สัปดาห์ โดยแบ่งการจัดการเรียนรู้เป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน จำนวน 24 ชั่วโมง รวม 12 สัปดาห์

ส่วนที่ 2 การจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน จำนวน 16 ชั่วโมง รวม 3 สัปดาห์

3.1 การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมืองท้องถิ่นตื่นรู้ ผู้วิจัยแบ่งหน่วยการจัดการเรียนรู้เป็น 3 หน่วย มีเนื้อหาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการวัดและประเมินผล มีความสัมพันธ์กับข้อมูลที่ได้มาจากระยะที่ 1 ทั้งนี้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในบทบาทการเป็นผู้ให้ความรู้ประวัติศาสตร์ในการจัดกิจกรรมที่นอกชั้นเรียน ควบคู่กันการสอนของครูในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนจะเกิดขึ้นตอนท้ายในแต่ละหน่วย ซึ่งมีกำหนดการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง รายละเอียดการจัดกิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ ดังนี้

ตาราง 11 แสดงรูปแบบการจัดกิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย

หน่วยการเรียนรู้	จัดการเรียน ในชั้นเรียน/ชั่วโมง	จัดการเรียนร่วมกับ ชุมชน/ชั่วโมง	รวม/ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1			
ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	8	4	12
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2			
ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	10	8	18
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3			
การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	6	4	10
รวม	24	16	40

จากตาราง 11 รูปแบบการจัดกิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง พบว่า มีการกำหนดลำดับเนื้อหาออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง, หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง, หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ทั้งนี้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยร่วมมือกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน โดยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 จัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน จำนวน 4 ชั่วโมง, โดยหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 จัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน จำนวน 8 ชั่วโมง, โดยหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 จัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน จำนวน 4 ชั่วโมง

3.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ในการจัดการเรียนร่วมกับชุมชน โดยใช้แบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน

3.3 หลังจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 3 หน่วย ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ประเมินความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และทำแบบสังเกตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

3.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อภิเคราะห์ และสรุปข้อมูล

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้แก่ 1) เชิงปริมาณ และ 2) ข้อมูล

เชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการทดสอบ การให้นักเรียนประเมินตนเอง การสังเกตโดยครู รายละเอียดการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

- 1.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผู้นำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 1.2 แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 1.3 แบบบันทึกภาคสนาม ในการวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ ชาย โพธิ์สีดา (2559) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักโดยผู้วิจัยเริ่มจาก 1) การถอดเทปสัมภาษณ์ เพื่อแปลงจากข้อความเสียงเป็นข้อความตัวอักษร 2) การลงรหัส (Coding) ให้แก่ข้อมูลการสัมภาษณ์จากเอกสารที่ได้ และ 3) การจัดกลุ่มและการกำหนดประเด็นหลัก (Overarching Theme) โดยจำแนกรหัสข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน แล้วจัดกลุ่มประเด็นย่อยต่าง ๆ และประเด็นหลัก เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

- 2.1 วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการ (Method Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อนำข้อมูลเรื่องเดียวกันที่ได้มาตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการที่เหลือ
- 2.2 วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านผู้ให้ข้อมูล (Investigator Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผู้นำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผู้นำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อรับฟังการสะท้อนคิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผู้นำฝาง และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากการใช้หลักสูตรมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้เข้าร่วมกระบวนการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเข้าร่วมกระบวนการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยนำผู้ให้ข้อมูลระยะที่ 1 ระยะที่ 2 ระยะที่ 3 ของการวิจัย ในการให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน และเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 และระยะที่ 2

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน และเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 และระยะ 2

1.3 ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน และเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 1 และระยะ 2

1.4 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา จำนวน 40 คน และเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 3

2. ผู้ให้ข้อมูลด้านความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนตามหลักสูตรประวัติท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 แผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย - สังคมศึกษา จำนวน 40 คน และเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกภาคสนามกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Field Note Form)

2. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (Questionnaire) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

1. แบบบันทึกภาคสนาม กิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (Field Note Form)

ผู้วิจัยวางแผนการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ในการเข้ามาร่วมกันสะท้อนวิคิด มุมมอง ที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรตั้งเริ่มจนสิ้นสุดกระบวนการ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดกับการประเมินหลักสูตร การมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร และการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชน

1.2 ผู้วิจัยวางแผนการดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้หลักสูตร ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร ผ่านการพูดคุยสะท้อนคิด

1.3 ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกภาคสนาม สำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของการจัดกิจกรรม 2) การบรรยายเหตุการณ์บรรยากาศ 3) ข้อมูลสำคัญด้านการสะท้อนคิดของผู้เข้าร่วมกิจกรรม 4) ข้อสังเกตที่ควรติดตาม 5) ข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ

1.4 ผู้วิจัยนำแบบบันทึกภาคสนามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2. แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (Questionnaire)

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนักเรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรโดยตรง มีรายละเอียดการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดกับการประเมินหลักสูตร โดยกำหนดประเด็นในการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร ไว้ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการบริหารจัดการ 5) ด้านผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้หลักสูตร

2.2 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้หลักสูตร กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร โดยพิจารณาความเกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 จำนวน 40 คน

2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในลักษณะแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีระดับความเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อยที่สุด

**ตาราง 12 แสดงประเด็นข้อคำถามในแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง**

ประเด็น หลักสูตร	ประเด็นข้อคำถาม
1. ด้านเนื้อหา	1. นักเรียนคิดว่าเข้าใจพัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมากขึ้น 2. นักเรียนคิดว่าเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ ทำให้เห็นคุณค่า และสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมากขึ้น 3. นักเรียนมีความเข้าใจในวิถีทางประวัติศาสตร์มากขึ้น 4. นักเรียนมีความมั่นใจในการเผยแพร่เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางให้ผู้อื่นมากขึ้น
2. ด้าน กิจกรรม การเรียนรู้	5. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย และมีความท้าทาย สอดคล้องกับช่วงวัยในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียน 6. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ 7. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการทำโครงงาน ช่วยให้ได้ฝึกคิดวิเคราะห์มากขึ้น
3. ด้านการใช้ สื่อและ แหล่งเรียนรู้	8. นักเรียนคิดว่า สื่อ และชุมชนที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใช้มีความเหมาะสมและเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจ 9. นักเรียนคิดว่า การเรียนร่วมกับผู้นำหรือปราชญ์ชุมชน หรือครูที่เป็นวิทยากรท้องถิ่นทำให้เกิดความผูกพันในท้องถิ่นมากขึ้น 10. นักเรียนชอบเรียนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น 11. นักเรียนคิดว่า การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ มีความเหมาะสม
4. ด้านการ บริหาร จัดการ	12. นักเรียนคิดว่า วิธีการวัด และประเมินผลมีความเหมาะสมและยุติธรรม 13. นักเรียนคิดว่า การจัดเวลาเรียนเหมาะสม ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
5. ด้านผลที่ เกิดขึ้น หลังจากใช้ หลักสูตร	14. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดีขึ้น 15. นักเรียนคิดว่า ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง 16. นักเรียนรู้สึกภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเอง 17. นักเรียนเข้าใจบทบาทของคนและหน่วยงานในท้องถิ่นมากขึ้น 18. นักเรียนมีความสนใจข่าวสารในชุมชน ท้องถิ่นมากขึ้น 19. นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น 20. นักเรียนอยากช่วยพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากขึ้น

จากตาราง 12 ประเด็นข้อคำถามในแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง พบว่า มีการกำหนดประเด็นสำคัญในการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร จำนวน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา มีจำนวน 5 ข้อ 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 2 ข้อ 3) ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ 4) ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 2 ข้อ และ 5) ด้านผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้หลักสูตร จำนวน 7 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ

2.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สร้างขึ้นเพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (รายนามดังปรากฏในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความเหมาะสม โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างความถูกต้องของข้อคำถามที่ใช้ กับประเด็นในการประเมินหลักสูตร (เกียรติสุตา ศรีสุข, 2552) โดยใช้วิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง มีการให้คะแนน โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ค่าเฉลี่ย ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่านำไปใช้ได้ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนความสอดคล้อง ดังนี้

คะแนน -1 เมื่อท่านแน่ใจ ว่าข้อคำถามนี้ไม่ตรงกับประเด็นการประเมินหลักสูตร

คะแนน 0 เมื่อท่านไม่แน่ใจ ว่าข้อคำถามนี้ตรงกับประเด็นการประเมินหลักสูตร

คะแนน +1 เมื่อท่านแน่ใจ ว่าข้อคำถามนี้ตรงกับประเด็นการประเมินหลักสูตร

เกณฑ์การพิจารณาค่าความสอดคล้องมีรายละเอียด ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้ ผลพิจารณาความความสอดคล้องระหว่างความถูกต้องของข้อคำถามที่ใช้ กับประเด็นในการประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ย 0.50 ขึ้นไป (ภาคผนวก ง)

2.5 ผู้วิจัยใช้ข้อคำถาม โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ย 0.50 ขึ้นไป จำนวน 18 ข้อ และปรับปรุงเพื่อใช้เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร จากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำผางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาหลักสูตร หลังจากการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอน เพื่อพิจารณามุมมอง ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอันมีส่วนสำคัญในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน 2) ครูผู้สอน และ 3) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 ผู้วิจัยได้วางแผนการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมโดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การเคารพความหลากหลายของความคิดเห็น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม Freire (2000, Online) ซึ่งการดำเนินการ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยวางแผนการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำผาง ประกอบด้วย 1) นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3) ครูผู้สอน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 เพื่อรับฟังเสียงสะท้อน แลกเปลี่ยนมุมมอง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ โดยเลือกใช้สถานที่ในชุมชนบ้านแม่สุ่น้อย ซึ่งที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียน ร่วมกันตามหลักสูตรเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรม

2. การดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้บรรยาย และกล่าววัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยแนะนำผู้บริหาร ครู ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน ดำเนินการโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้เริ่มนำเสนอผลงานประเด็นความรู้ความเข้าใจ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำผาง จากนั้นผู้วิจัยเชิญปราชญ์ชุมชนแลกเปลี่ยนร่วมกัน เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 2 ชั่วโมง

3. ผู้วิจัยสังเกต และจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นลงในแบบบันทึกภาคสนาม

4. เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สรุปผล สำหรับการประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำผาง

5. ผู้วิจัยแจกเตรียมแบบสอบถาม ให้แก่นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไป วิเคราะห์ สรุปผล ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยในระยะที่ 4 เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ประกอบด้วย 1. ข้อมูลเชิงปริมาณ 2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดคะแนน (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อยที่สุด

การแปลผลข้อมูลของแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจที่สุด

การตรวจสอบข้อมูลเชิงปริมาณ

การตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง มีการให้คะแนน โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ย ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่าน่าเชื่อถือได้

สำหรับเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนความสอดคล้อง ดังนี้

คะแนน 1 เมื่อท่านแน่ใจ ว่าแบบวัดนี้ตรงกับประเด็นการประเมิน

คะแนน 0 เมื่อท่านไม่แน่ใจ ว่าแบบวัดนี้ตรงกับประเด็นการประเมิน

คะแนน +1 เมื่อท่านแน่ใจ ว่าแบบวัดนี้ตรงกับประเด็นการประเมิน
เกณฑ์การพิจารณาค่าความสอดคล้องมีรายละเอียด ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$$\frac{\sum R}{N} \quad \text{แทน ผลรวมคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ}$$

$$N \quad \text{แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ}$$

ทั้งนี้ ผลพิจารณาความสอดคล้องระหว่างความถูกต้องของข้อคำถามที่ใช้
กับประเด็นในการประเมินแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ
มีค่าเฉลี่ย 0.93 (ภาคผนวก ง)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ ชาย โพธิ์สีดา (2559)
ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักโดยผู้วิจัยเริ่มจาก 1) การถอดเทปสัมภาษณ์ เพื่อแปลงจากข้อความเสียง
เป็นข้อความตัวอักษร 2) การลงรหัส (coding) ให้แก่ข้อมูลการสัมภาษณ์จากเอกสารที่ได้ และ
3) การจัดกลุ่มและการกำหนดประเด็นหลัก (overarching theme) โดยจำแนกรหัสข้อมูลที่มี
ความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน แล้วจัดกลุ่มประเด็นย่อยต่าง ๆ และประเด็นหลัก เพื่อนำไปสู่
ข้อสรุป

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

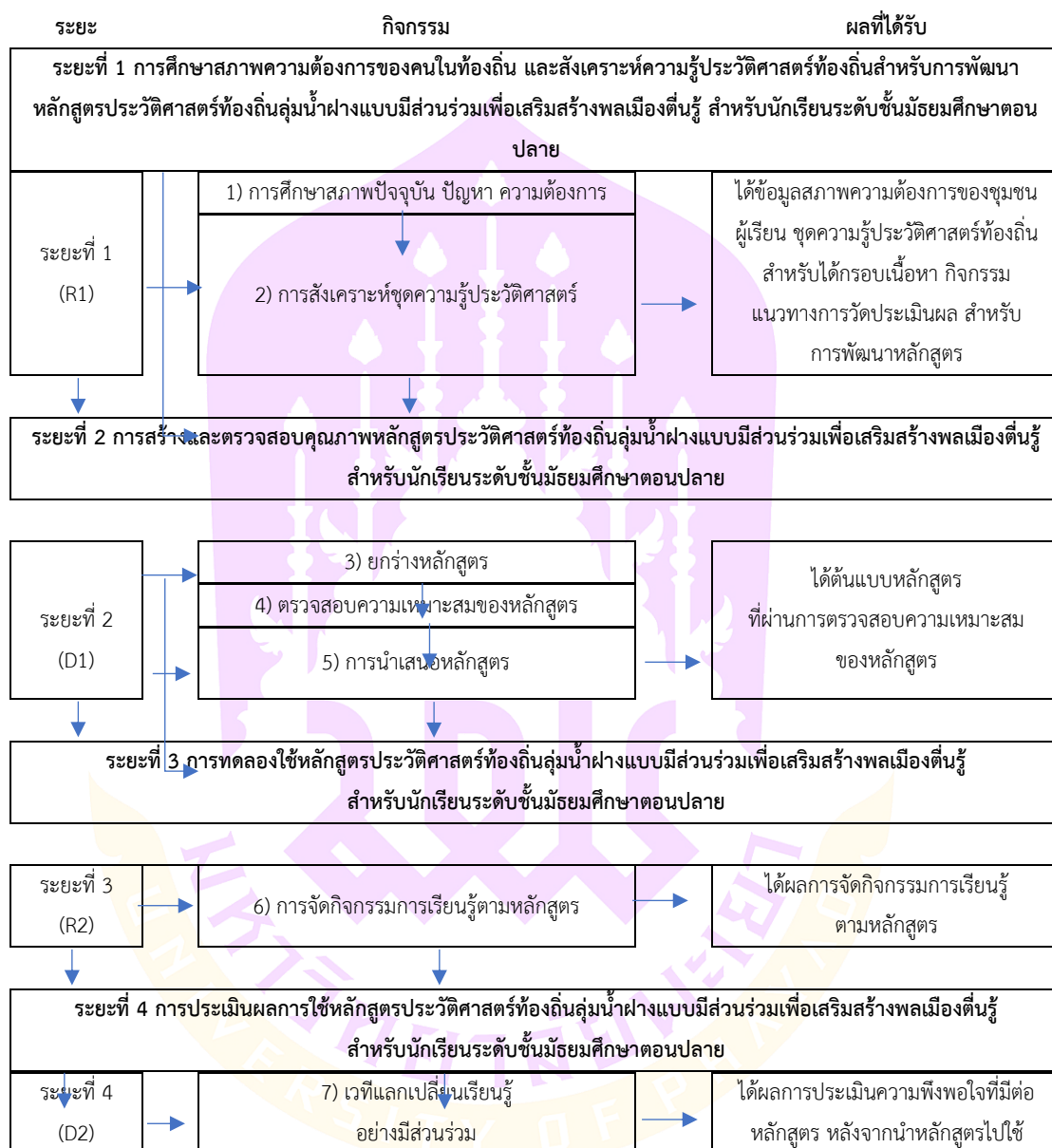
ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า
ด้านผู้ให้ข้อมูล (Investigator Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันโดยใช้ผู้ให้
ข้อมูลข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบทิศทางหรือมุมมองของการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลแต่ละ
คน แล้วพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่ ทั้งนี้การตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวก็เพื่อให้ผู้วิจัยได้
ข้อมูลที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น

การรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความเป็น
พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์
จากมหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่ HREC-UP-HSS 2.2/143/66

ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
โดยทุกท่านได้ลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือแสดงความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย
โดยได้รับการบอกกล่าวโดยปราศจากการบังคับก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง และการนำเสนอ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมและใช้นามสมมติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวและผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม และประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการของคนในท้องถิ่น เพื่อสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางสำหรับพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเคารพมุมมอง ความเชื่อ ทัศนคติ ที่แตกต่างกันหลากหลาย เพื่อเป็นความเห็นร่วมกัน ดังนั้น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการสานความร่วมมือกันระหว่าง ผู้วิจัย ครู นักเรียน โรงเรียน และชุมชน ผู้วิจัยเลือกนำเสนอข้อมูลสภาพปัจจุบันของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง ความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย โรงเรียน ผู้บริหาร หลักสูตร ครูผู้สอน ผู้เรียน ชุมชน และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝางผ่านชุมชน

จนเป็นการคัดลอกชุดความรู้ที่นำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ซึ่งมีรายละเอียด 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการสำหรับพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

การศึกษาสภาพความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน โดยมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง มีผลการศึกษาสภาพความต้องการดังนี้

ตาราง 13 แสดงผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
1. สภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียนจากมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา	โรงเรียนน้ำฝางชนูปถัมภ์มีผู้บริหารสถานศึกษา รวม 5 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่มบริหาร ได้แก่ วิชาการ กิจกรรมนักเรียน งบประมาณและบุคลากร และบริหารทั่วไป รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ อายุ 58 ปี เป็นศิษย์เก่ารุ่นแรกและอดีตครูของโรงเรียน ให้ข้อมูลว่า หลักสูตรท้องถิ่นเคยมีมาก่อนแต่ถูกยกเลิกไปตามนโยบายการศึกษาจากส่วนกลาง	1. นโยบายการศึกษาจากส่วนกลางมีผลต่อการจัดการศึกษาท้องถิ่น
2. ผู้บริหารมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ส่วนผู้อำนวยการคนปัจจุบันมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยต่อยอดจากโครงการเดิมที่เคยทำเกี่ยวกับต้นไม้อฝาง (ธงชัย เจริญสกุล, ประพันธ์ ผายผัน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566)	2. ผู้บริหารมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
3. ควรสนับสนุนแนวคิดของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น		3. ควรสนับสนุนแนวคิดของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ตาราง 13 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
2. สภาพปัจจุบัน ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำ ฝางของ โรงเรียนจาก มุมมองของ ครูผู้สอน	โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุง 2560) โดยมีการปรับปรุงหลักสูตรทุก 3 ปี การจัดการ เรียนการสอนเน้นตามหลักสูตรแกนกลาง อย่างเคร่งครัด ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีแผนการเรียนที่หลากหลาย ครูผู้สอนบางส่วน ยังขาดความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร ครูไม่ได้เรียนจบด้านครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์มา โดยตรง จึงไม่เข้าใจเรื่องหลักสูตรเหมือนคนที่จบ ครุศาสตร์มา แต่พร้อมให้ความร่วมมือ (เอก ใจอ้าย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566) ครูส่วนใหญ่มาจากต่างถิ่น ทำให้ขาดความรู้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากนี้ภาระงาน รับผิดชอบส่วนกลางของครูมีมาก ส่งผลกระทบต่อ การจัดการเรียนการสอน ส่วนการสอน ประวัติศาสตร์ เน้นสอนเนื้อหาประวัติศาสตร์ สากล เพราะเด็กจะสนใจมากกว่า ประวัติศาสตร์ไทย หรือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น <u>ความต้องการ</u> 1. มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความ ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นมากขึ้น 2. ครูต้องการการสนับสนุนในการพัฒนา หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 3. ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบ หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับครู (สุรารักษ์ คนใหญ่, ลลิตา วงศ์ตุลา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566)	1. ครูมีความต้องการ ในการพัฒนาความรู้ และทักษะในการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2. ควรจัดสรรเวลาและ ทรัพยากรให้ครูได้ พัฒนาการสอน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 3. ควรสร้างความตระหนัก ถึงความสำคัญของ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในหมู่ครูผู้สอน

ตาราง 13 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
3. ความต้องการ ในการพัฒนา หลักสูตร การจัดการ เรียนการสอน เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำ ฝางของ โรงเรียน		
4. สภาพปัจจุบัน ด้านหลักสูตร การเรียน การสอน จากมุมมอง ของผู้เรียน	ผู้เรียนบางส่วนเลือกเรียนแผนศิลปภาษาไทย-สังคมศึกษาเพราะไม่ผ่านการคัดเลือกแผนอื่น ผู้เรียนส่วนใหญ่มองว่าประวัติศาสตร์เป็นเรื่องน่าเบื่อ เน้นการท่องจำ นักเรียนส่วนมากสนใจเรียนนิติศาสตร์ และอยากให้ครูเน้นการสอนกฎหมายให้มากขึ้น ในขณะที่นักเรียนอีกกลุ่มแสดงความกังวล เกี่ยวกับข้อจำกัดในการลงพื้นที่ (นักเรียนชาย ม.4 และนักเรียนหญิง ม.5, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2566) <u>ความต้องการ</u> 1. มีความต้องการในการพัฒนาวิธีการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจมากขึ้น 2. ด้านเนื้อหาเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับความสนใจในพิธีกรรมด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และอนาคตของผู้เรียน 3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับข้อจำกัดของผู้เรียน	

ตาราง 13 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
5. สภาพปัจจุบัน ด้านหลักสูตร การเรียน การสอนจาก มุมมองของ โรงเรียนและ ครู	ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีน้อย กิจกรรมร่วมกับชุมชนมักเป็นการทัศนศึกษา ปีละครั้ง แม้ว่าชุมชนจะมีศักยภาพเป็นแหล่ง เรียนรู้ แต่โรงเรียนยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ อย่างเต็มที่ ชุมชนมักได้รับความสำคัญจาก โรงเรียนในพื้นที่อื่นมาทัศนศึกษา ขาดเพียง โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ซึ่งไม่ให้ความสำคัญกับ แหล่งเรียนรู้ใกล้ตัว <u>ความต้องการ</u> 1. มีความต้องการในการสร้างความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการจัดการ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 2. ควรใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชนเป็น แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ชุมสุข อุดม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2566)	3. ควรจัดกิจกรรม ที่เชื่อมโยงโรงเรียนกับ ชุมชนในการพัฒนา หลักสูตรประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น

จากตาราง 13 ผลการศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ นักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน มีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทว่ายังประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงติดขัดในด้านนโยบายการศึกษาจากส่วนกลาง ขณะเดียวกันครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนาความรู้และทักษะในการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แต่ขาดการสนับสนุนด้านเวลาและทรัพยากร ส่วนผู้เรียนมองว่าการเรียนประวัติศาสตร์เป็นเรื่องน่าเบื่อและไม่เห็นความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนยังมีน้อย ขาดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน พัฒนาวิธีการสอนให้น่าสนใจและเชื่อมโยงกับชีวิตของผู้เรียน ตลอดจนสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน จำนวน 7 คน ซึ่งใช้ข้อมูลสำคัญด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและบริบทของชุมชน ในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและการปรับตัวของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ระหว่างชุมชนซึ่งเป็นประสบการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาความต้องการซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

ตาราง 14 แสดงผลการศึกษาความต้องการด้านเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
1. พัฒนาการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน พบว่าควรนำเสนอตำนานและประวัติศาสตร์ของเมืองฝางโดยเริ่มจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ผ่านหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในพื้นที่	1. ยุคก่อนประวัติศาสตร์ของเมืองฝาง
ตำนานและความเป็นมาของเมืองฝาง	จากนั้นควรกล่าวถึงตำนานการสร้างเมืองฝางที่สัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนา รวมถึงความสำคัญของเมืองฝางในฐานะเมืองหน้าด่านการนำเสนอควรใช้เรื่องเล่า ตำนานพื้นบ้านและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประกอบกันเพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพความเป็นมาของเมืองฝางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ควรเชื่อมโยงประวัติศาสตร์เมืองฝางกับบริบททางประวัติศาสตร์ของภาคเหนือและประเทศไทย เพื่อให้เห็นความสำคัญของเมืองฝางในภาพรวม	2. ตำนานการสร้างเมือง
		3. ความสัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนา
		4. ความสำคัญของเมืองฝางในฐานะเมืองหน้าด่าน
		5. การใช้เรื่องเล่าและหลักฐานทางประวัติศาสตร์
		6. การเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ภาคเหนือและประเทศไทย
	(ชุมสุข อุตม, สมศักดิ์ ตู่กองฉาย, โสภา ทองดี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2566)	

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
2. ประวัติศาสตร์ ของชุมชน หมู่บ้าน กลุ่มคน และ เหตุการณ์ สำคัญร่วมสมัย	ปราชญ์ชุมชนเสนอให้นำเสนอประวัติศาสตร์ ชุมชนโดยเน้นการอพยพและการตั้งถิ่นฐาน ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น คนเมือง ไทใหญ่ และจีนยูนนาน ควรระบุช่วงเวลา ที่ชัดเจน เช่น การก่อตั้งบ้านแม่สุ่น้อย ในปี พ.ศ. 2432 และบ้านยางในปี พ.ศ. 2496 อธิบายถึงสาเหตุของการอพยพ และ การปรับตัวในพื้นที่ใหม่ สำหรับเหตุการณ์ สำคัญร่วมสมัย ควรนำเสนอเหตุการณ์ที่ส่งผล กระทบต่อชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ เช่น เหตุการณ์น้ำป่าไหลหลากในปี 2554 ที่บ้าน เปียงกอก โดยอธิบายถึงสาเหตุ ผลกระทบ และการฟื้นฟูชุมชน การนำเสนอควรใช้ เรื่องเล่าจากผู้อาวุโส ภาพถ่าย และเอกสาร ประกอบ เพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลง ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ทองดี มีบุญ, โสภา ทองดี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2566)	1. การอพยพและตั้งถิ่นฐาน ของกลุ่มชาติพันธุ์ 2. ช่วงเวลาสำคัญในการ ก่อตั้งชุมชน 3. สาเหตุของการอพยพ 4. การปรับตัวในพื้นที่ใหม่ 5. เหตุการณ์สำคัญ ร่วมสมัยในหมู่บ้าน 6. ผลกระทบและการฟื้นฟู ชุมชน
3. วัฒนธรรม ความเชื่อของ กลุ่มชาติพันธุ์ ในกลุ่มน้ำฝาง ในกลุ่มน้ำฝาง	ปราชญ์ชุมชนเน้นย้ำว่าการนำเสนอวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ควรสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลาย ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง ซึ่งประกอบด้วยคนเมืองไทใหญ่ และจีนยูนนาน ควรอธิบายลักษณะเฉพาะ ของแต่ละกลุ่ม ทั้งด้านภาษา การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ และประเพณี เช่น การเลี้ยง ผีป๋วย่า การเลี้ยงผีเสื้อบ้าน ประเพณีเดือนยี่เป็ง และเดือนสิบสองเป็ง พร้อมทั้งอธิบายความหมาย และความสำคัญ นอกจากนี้ ควรนำเสนอ การผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น	1. ความหลากหลายทาง ชาติพันธุ์ 2. ลักษณะเฉพาะของแต่ละ กลุ่มชาติพันธุ์ 3. ภาษา การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ และ ประเพณี 4. การผสมผสานทาง วัฒนธรรม

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
	การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และแนวทาง การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การนำเสนอ ควรใช้สื่อมัลติมีเดีย และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรม (โกศล ลุงต๊ะ, โสภา ทองดี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2566)	5. การเปลี่ยนแปลงของ วัฒนธรรมในปัจจุบัน
4. ทรัพยากร ธรรมชาติและ สถานที่สำคัญ ในกลุ่มน้ำฝาง	ปราชญ์ชุมชนแนะนำให้นำเสนอแหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญ โดยเน้นความสำคัญและคุณค่าต่อชุมชน ควรกล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศ แหล่งน้ำ สำคัญ เช่น ลำน้ำฝาง แม่น้ำแม่ใจ และ อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะ อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก อธิบายระบบ นิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สำหรับสถานที่สำคัญ ควรนำเสนอ ทั้งแหล่งโบราณสถาน เช่น พระธาตุทันใจ และสถานที่สำคัญร่วมสมัย เช่น โรงงานหลวง อาหารสำเร็จรูปที่ 1 การนำเสนอควรใช้แผนที่ ภาพถ่าย และวิดีโอประกอบ และจัดให้มี การศึกษานอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัส กับสถานที่จริง (สมศักดิ์ ตู่กองฉาย, คมนทนต์ หัตถการ, โสภา ทองดี, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2566)	1. ลักษณะภูมิประเทศ ของเมืองฝาง 2. แหล่งน้ำสำคัญในพื้นที่ 3. พื้นที่ป่าไม้และอุทยาน แห่งชาติ 4. การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ 5. แหล่งโบราณสถานและ สถานที่สำคัญร่วมสมัย

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
5. ศิลปะ และ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	ปราชญ์ชุมชนเสนอให้นำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะของการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยครอบคลุมภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เช่น หัตถกรรมตัดเย็บ งานใบตอง การจักสาน ศิลปกรรมร่วมสมัย และการทำไม้กวาด ลวดลาย ควรอธิบายถึงที่มาของภูมิปัญญา วัสดุและเทคนิคที่ใช้ รวมถึงการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ไม้กวาดดอกหญ้าบ้านเปียงกอก นอกจากนี้ ควรนำเสนอเรื่องราวของปราชญ์ชุมชนที่เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญา และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน การนำเสนอควรเน้นการปฏิบัติจริง โดยจัดให้มีการสาธิตและฝึกปฏิบัติจากปราชญ์ชุมชน (คมน์ทัศน์ หัตถการ, ทองดี มีบุญ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2566)	1. การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น 2. วัสดุและเทคนิคที่ใช้ 3. การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน
6. การเมือง ท้องถิ่น	ปราชญ์ชุมชนเสนอให้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นโดยเริ่มจากประวัติการปกครองของเมืองฝางตั้งแต่อดีต การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองมาสู่ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ควรอธิบายโครงสร้างการปกครองท้องถิ่น บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล รวมถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรนำเสนอประเด็นปัญหาและความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจน	1. ประวัติการปกครองของเมืองฝาง 2. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง 3. โครงสร้างการปกครองท้องถิ่นปัจจุบัน 4. บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5. บทบาทของผู้นำชุมชนและประชาชน

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็นคำถาม	สรุปผลการสัมภาษณ์	ประเด็นสำคัญที่นำไปใช้
	แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น การนำเสนอควรใช้กรณีศึกษาจริงในพื้นที่ และจัดให้มีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ เช่น การจำลองการประชุมสภาท้องถิ่น หรือการทำโครงการพัฒนาชุมชน (บุญเพ็ชร ยอดรักษ์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2566) (สมศักดิ์ ตู๋กองฉาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2566)	6. ประเด็นปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน
7. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความสนใจในกิจกรรมท้องถิ่น	ปราชญ์ชุมชนแนะนำให้จัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในลักษณะที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและกิจกรรมในท้องถิ่น โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติ ควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สำรวจชุมชน สัมภาษณ์ผู้อาวุโสหรือปราชญ์ชาวบ้าน และร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญา การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการแก้ไขปัญหาในชุมชน การเรียนการสอนควรใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น เกม การแสดง บทบาทสมมติ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจและสนุกสนาน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สมศักดิ์ ตู๋กองฉาย, ชุ่มสุข อุดม, คมนทนต์ หัตถการ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2566)	1. การใช้แผนที่ ภาพถ่าย และวิดีโอประกอบ 2. การจัดการศึกษา นอกสถานที่แบบมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ 3. การสำรวจชุมชนและสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน 4. การร่วมกิจกรรม ประเพณีท้องถิ่น 5. การทำโครงงานพัฒนาท้องถิ่น 6. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้

จากตาราง 14 การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชุมชน พบว่า การศึกษาความต้องการด้านเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตร ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง พบว่า ชุมชนมีความรู้ท้องถิ่นสามารถสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แต่เนื้อมหาดังกล่าวยังขาดการรวบรวมความรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและขาดการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเพื่อเชื่อมต่อเข้ากับระบบการศึกษา ผู้วิจัยจึงร่วมกับผู้นำชุมชนในการจัดสนทนากลุ่มเพื่อเป็นการสังเคราะห์ชุดความรู้สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ส่วนที่ 2 ผลการสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

การสังเคราะห์ชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ผู้วิจัยเน้นการมีส่วนร่วมโดยขอความร่วมมือจากปราชญ์ชุมชน เพื่อสังเคราะห์ชุดความรู้สำหรับการนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้วยการนำเสนอประเด็นการสนทนากลุ่มของปราชญ์ชุมชนหลังจากที่ได้รับฟังการเสนอประเด็นจากผู้ร่วมสนทนาได้สักระยะหนึ่งแล้วตัวแทนปราชญ์ชุมชนได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการแบ่งเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ และได้รับการตอบรับจากทุกฝ่ายที่ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยแนวทางการลำดับเนื้อหาสำหรับการนำไปใช้ในเนื้อหาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีดังนี้

ตาราง 15 แสดงสรุปประเด็นเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	รายละเอียด
1. ด้านความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	1.1 พัฒนาการการก่อตั้งเมืองฝาง ตำนานเมืองฝาง	ความรู้เกี่ยวกับตำนานเมืองฝางยุคโบราณ มุ่งเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษา พัฒนาการการเกิดเมืองจากหลักฐาน ประเพณีพงศาวดาร และตำนานจาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้มองเห็น เป็นพัฒนาการ
	1.2 บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ยุคจารีต	ความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ กระแสหลักและประวัติศาสตร์กระแสรอง ได้แก่ พญามังราย, พระเจ้าพรหม มหาราช, พระเจ้าฝางพระนางสามผิว, เจ้าแม่มะลิกา, เจ้าพ่อขอมือเหล็ก

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	รายละเอียด
2. ด้านความรู้ ในความเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ	1.3 วัด และสถานที่สำคัญ ในกลุ่มน้ำฝาง	ความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางศาสนา ความเชื่อ สถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา วัดพระบาทอุดม วัดสัมสุข แนวกำแพง เมืองฝาง
	1.4 ประวัติการอพยพ ย้ายถิ่น และการก่อตั้งชุมชน ในกลุ่มน้ำฝาง	ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของผู้คน ในฐานะสามัญชน เช่น การอพยพ ของชาวจีนเข้ามาในพื้นที่กลุ่มน้ำฝาง การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ การก่อตั้งชุมชน และประวัติเรื่องเล่า เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน
	1.5 เหตุการณ์ร่วมสมัยในพื้นที่ กลุ่มน้ำฝาง	ความรู้ในรูปแบบประวัติศาสตร์บอกเล่า เกี่ยวกับเหตุการณ์ร่วมสมัย เช่น การตั้งจังหวัดฝาง เหตุการณ์อุทกภัย ครั้งใหญ่
	2.1 วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวจีน ไทใหญ่	ความรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณีที่มี เอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น วันสำคัญ ความเชื่อ ประเพณี
	2.2 ศิลปะ งานหัตถกรรม ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา	ความรู้เกี่ยวกับ การสืบสานความรู้ ในด้านงานหัตถกรรม การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น เช่น งานจักสาน การทำไม้กวาด
	2.3 การเกษตร การประกอบ อาชีพ	ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตด้าน เกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิต
	2.4 สถานที่สำคัญ และ แหล่งท่องเที่ยว	ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเมืองฝาง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น โครงการหลวงที่ 1 บ่อน้ำมันฝาง น้ำพุ ร้อน ดอยอ่างขาง รวมถึงการสร้างชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	รายละเอียด
3. ด้านความรู้ ในกิจกรรมการเมือง การรวมกลุ่มทาง สังคม	3.1 การรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน	ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสร้าง เครือข่ายและแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น การรวมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน, การจัดการด้านกองทุน หมู่บ้าน, การรวมกลุ่มด้านสาธารณสุข ชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของ คนในชุมชน เช่น หน่วยงานอาสาสมัคร ในชุมชน
	3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่น	การบริหารจัดการของผู้นำในชุมชน และแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับท้องถิ่น โดยเน้นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และหาแนวทางการแก้ไข

จากตาราง 15 ประเด็นเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเนื้อหา มีประเด็นหลัก 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีประเด็นย่อย 5 ด้าน 2) ด้านความรู้ในความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ มีประเด็นย่อย 4 ด้าน 3) ด้านความรู้ในกิจกรรมการเมือง การรวมกลุ่มทางสังคม มีประเด็นย่อย 2 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝางในอดีต
 - 1.1 พัฒนาการการก่อตั้งเมืองฝาง ตำนานเมืองฝาง
 - 1.2 บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์
 - 1.3 วัด และสถานที่สำคัญในลุ่มน้ำฝาง
 - 1.4 ประวัติการอพยพ ย้ายถิ่น และการก่อตั้งชุมชนในลุ่มน้ำฝาง
 - 1.5 เหตุการณ์ร่วมสมัยในลุ่มน้ำฝาง
2. ความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติความเป็นมาของลุ่มน้ำฝางในปัจจุบัน
 - 2.1 วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวจีน ไทยใหญ่ ที่เป็นเอกลักษณ์
 - 2.2 ศิลปะ งานหัตถกรรม ภูมิปัญญา
 - 2.3 การเกษตร การประกอบอาชีพ
 - 2.4 สถานที่สำคัญ และแหล่งท่องเที่ยว

3. แนวทางการมีส่วนร่วมทางสังคม การเมืองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต

3.1 การรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่น

การกำหนดขอบเขตและการลำดับเนื้อหา

การนำความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ที่ได้จากการสังเคราะห์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญความรู้ที่คนในท้องถิ่นต้องการ ไปใช้ในหลักสูตรท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง กำหนดขอบเขตและการลำดับเนื้อหา จึงเป็นวิธีการเรียงลำดับเนื้อหาจากยากไปง่าย และตามลำดับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ผู้วิจัยนำเนื้อหาชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กำหนดโดยปราชญ์ชุมชนจาก ส่วนที่ 1 ไปกำหนดขอบเขตของเนื้อหาตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยให้ความสำคัญกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างพลเมืองตื่นรู้ มีการออกแบบวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วย ให้สอดคล้องกับความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และออกแบบชื่อหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับเนื้อหา มีรายละเอียด ดังนี้

ความรู้ชุดที่ 1 ด้านความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เห็นได้ว่าเนื้อหาในการกำหนดขอบเขตประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในยุคจารีต ผ่านการช่วงชิงพื้นที่การระหว่างประวัติศาสตร์กระแสหลักของชาติประวัติศาสตร์กระแสรอง คือชุดความรู้ที่แสดงให้เห็นถึงการต่อรองระหว่างความรู้แบบกระแสหลักและความรู้แบบกระแสรอง ว่าแต่ละฝ่ายทำหน้าที่ช่วงชิงกันอย่างไร เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักคิดและมองเห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้คนรู้จักตัวตน และนิยามตัวเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวท้องถิ่น ซึ่งอาจนำไปสู่ความรักและความหวงแหนที่ต้องการจะสืบทอดเรื่องราววัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จากมุมมองต่าง ๆ การอภิปรายกลุ่ม การเรียนรู้จากผู้รู้ท้องถิ่น และการสร้างสื่อนำเสนอ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างประวัติศาสตร์กระแสหลักและกระแสรอง วิเคราะห์และเปรียบเทียบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จากมุมมองที่แตกต่างตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการมองประวัติศาสตร์จากหลายมุมมองและเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทั้งนี้ การวัดและประเมินผลจะใช้วิธีการทดสอบความรู้ด้วยข้อสอบและการเขียนบทความการประเมินทักษะผ่านรายงานการวิเคราะห์ และการนำเสนอ รวมถึงการประเมินเจตคติด้วยการสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์

ความรู้ชุดที่ 2 ด้านความรู้ในความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เป็นความรู้ที่สัมพันธ์อยู่กับฐานของทรัพยากรการผลิต กล่าวคือ เป็นชุดความรู้ถูกสร้างขึ้นเพื่อความอยู่รอดและเป็นหลักประกัน

ความมั่นคงให้กับชีวิต ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพที่เป็นสิ่งสำคัญและแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างอาชีพในสมัยก่อนและอาชีพในปัจจุบัน หรืองานหัตถกรรมที่คนสมัยใหม่ได้ถูกปลูกฝังถ่ายทอดให้มีความรู้ ดังนั้น การเป็นพลเมืองท้องถิ่นตื่นรู้จำเป็นต้องรู้และเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคน

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของอาชีพ และวิธีการจัดการทรัพยากร การสำรวจและเปรียบเทียบอาชีพในอดีตกับปัจจุบัน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรและการประกอบอาชีพ การวัดและประเมินผลใช้การสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศึกษาชุมชน การประเมินการนำเสนอผลการเก็บข้อมูล การทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น และการประเมินทักษะการวิเคราะห์ผ่านการเขียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อชุมชน

ความรู้ชุดที่ 3 ด้านความรู้ในกิจกรรมการเมือง การรวมกลุ่มทางสังคมเป็นความรู้ที่มีพลังมากในการขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงชุมชน เช่น วิธีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของคนในชุมชน การแก้ปัญหาในท้องถิ่น ซึ่งไม่สามารถหาได้จากในตำราเรียนสำเร็จรูป หรือโรงเรียน แต่เกิดขึ้นจากความเห็นพ้องต้องกันของคนในท้องถิ่น

แนวทางการจัดกิจกรรมด้านการเมืองในท้องถิ่นสามารถทำได้ผ่านการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและการมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น การให้ผู้เรียนเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาท้องถิ่น การจำลองสถานการณ์แก้ไขปัญหาชุมชน การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเกี่ยวกับวิธีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ การเข้าร่วมพิธีกรรมท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถอธิบายกระบวนการทางการเมืองและการรวมกลุ่มทางสังคมในท้องถิ่น วิเคราะห์ปัญหาชุมชน และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมืองท้องถิ่น การวัดและประเมินผล เน้นการประเมินตามสภาพจริงและการสะท้อนคิด เช่น การประเมินการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจำลองสถานการณ์ การวิเคราะห์บันทึกการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน การประเมินโครงงาน และการเขียนสะท้อนคิด

การกำหนดขอบเขตและลำดับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางสามารถแสดงในตาราง ดังนี้

ตาราง 16 แสดงการกำหนดขอบเขตและลำดับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
ลุ่มน้ำฝาง

ความรู้	ประเด็นย่อย	หน่วยการเรียนรู้	ชื่อแผน
1. ความรู้ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ ลุ่มน้ำฝางในอดีต	1.1 พัฒนาการการก่อตั้ง เมืองฝาง ตำนาน เมืองฝาง 1.2 บุคคลสำคัญใน ประวัติศาสตร์ 1.3 วัด และสถานที่ สำคัญในลุ่มน้ำฝาง 1.4 ประวัติการอพยพ ย้ายถิ่น และ การก่อตั้งชุมชน ในลุ่มน้ำฝาง 1.5 เหตุการณ์ร่วมสมัย ในลุ่มน้ำฝาง	1. ตำนานและ ความทรงจำในพื้นที่ ลุ่มน้ำฝาง	1. มรดกทางวัฒนธรรม ในลุ่มน้ำฝาง 2. เรื่องเล่าจากบ้านเรา 3. จากอำเภอสู่จังหวัด 4. ตัวตนคนลุ่มน้ำฝาง
2. ความรู้ความเข้าใจ เรื่องประวัติ ความเป็นมาของ ลุ่มน้ำฝางในปัจจุบัน	2.1 วัฒนธรรมกลุ่มชาติ พันธุ์ ชาวจีน ไทใหญ่ ที่เป็น เอกลักษณ์ 2.2 ศิลปะ งานหัตถกรรม ภูมิปัญญา 2.3 การเกษตร การ ประกอบอาชีพ 2.4 สถานที่สำคัญ และ แหล่งท่องเที่ยว	2. ความเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	1. สถานการณ์ในลุ่มน้ำ ฝาง 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชน 3. ชุมชนเข้มแข็ง
3. แนวทางการมี ส่วนร่วมทางสังคม การเมืองในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ในอนาคต	3.1 การรวมกลุ่มองค์กร ต่าง ๆ ในชุมชน 3.2 การมีส่วนร่วม ทางการเมือง ในท้องถิ่น	3. การเป็นพลเมือง ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	1. สำรวจและวิเคราะห์ ปัญหาในชุมชน 2. เมื่อฉันเป็น นักการเมืองท้องถิ่น

จากตาราง 16 การกำหนดขอบเขตและลำดับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง พบว่า ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางที่ผู้เชี่ยวชาญได้กำหนด จำนวน 3 ชุด ถูกนำไปจัดเรียงลำดับเพื่อใช้เป็นเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยผู้วิจัยได้กำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ ให้มีความสอดคล้องประเด็นเนื้อหาที่ได้ จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ และมีแผนการเรียนรู้จำนวน 9 แผน ประกอบด้วย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง มีแผนการเรียนรู้ ดังนี้

1. มรดกทางวัฒนธรรมในลุ่มน้ำฝาง
2. เรื่องเล่าจากบ้านเรา
3. จากอำเภอสู่จังหวัด
4. ตัวตนคนลุ่มน้ำฝาง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง มีแผนการเรียนรู้ ดังนี้

1. สถานการณ์ในลุ่มน้ำฝาง
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน
3. ชุมชนเข้มแข็ง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีแผนการเรียนรู้ ดังนี้

1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน
2. เมื่อฉันเป็นนักการเมืองท้องถิ่น

ระยะที่ 2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลที่ได้มาจากการให้ความร่วมมือของปราชญ์ชุมชนในการให้สัมภาษณ์ชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในระยะที่ 1 เพื่อนำมาเป็นสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการสร้างหลักสูตร ตลอดจนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีการดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้เวลาดำเนินการระยะเวลา ภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2566 โดยผู้วิจัยขอเสนอผลการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ผลการสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีรายละเอียด ดังนี้

ผลการสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เอกสารหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และส่วนที่ 2 เอกสารประกอบหลักสูตร มีลักษณะเป็นเอกสารชี้แจงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้สอน เพื่อให้ผู้นำไปใช้เกิดความเข้าใจ มี 2 ส่วนย่อย ประกอบด้วย 2.1 คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน คำชี้แจงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล 2.2 หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเอกสารที่อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สื่อการสอนแหล่งเรียนรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ พ.ศ. 2566

1. หลักการของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ได้มีการออกแบบเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งเสริมการสร้างพลเมืองตื่นรู้ โดยยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น 2) ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น 3) จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น และ 4) การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น

ประการที่สอง เป็นหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การริเริ่มและออกแบบหลักสูตร ไปจนถึงการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ประการที่สาม เป็นหลักสูตรที่นำสภาพปัจจุบันและความต้องการของคนในท้องถิ่นมาใช้เป็นประเด็นในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

ประการที่สี่ เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน และมุ่งเน้นการศึกษาพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้

ประการสุดท้าย เป็นหลักสูตรระดับรายวิชาเพิ่มเติม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1.0 หน่วยกิต ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

หลักการทั้ง 5 ประการนี้ ทำให้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ มีทักษะ และมีความรับผิดชอบ ต่อท้องถิ่นของตน พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการสร้างพลเมืองต้นรู้ ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน หลักสูตรนี้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทักษะทางประวัติศาสตร์ และเจตคติที่ดีต่อชุมชน โดยบูรณาการการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เข้ากับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง วิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
2. มีทักษะทางประวัติศาสตร์ กำหนดประเด็น รวบรวม วิเคราะห์ และตีความข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ นำเสนอโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ
4. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

3. คำอธิบายรายวิชาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

รหัสวิชา ส30257 พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการทางวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองของท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ในท้องถิ่น และผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของชุมชนลุ่มน้ำฝางในมิติต่างๆ

โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เรียนรู้ร่วมกับชุมชน ผ่านการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ ปราชญ์ท้องถิ่น และการทำโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบบูรณาการ พัฒนาความสามารถในการนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นโดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์

เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีในการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นและรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองต้นรู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างยั่งยืน

ผลการเรียนรู้

1. วิเคราะห์ และอธิบายความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบ
2. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการตั้งประเด็น รวบรวม วิเคราะห์ ตีความ นำเสนอข้อมูลได้อย่างเหมาะสมอย่างเป็นระบบและมีวิจารณ์ญาณ
3. มีทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์
4. มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น ส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างยั่งยืน

4. โครงสร้างรายวิชาของหลักสูตรและสาระการเรียนรู้

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
1	ตำนานและ ความทรงจำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ฝาง (16 ชั่วโมง)	1.1 มรดกทาง วัฒนธรรม ในลุ่มน้ำฝาง	ข้อ 1 ข้อ 3 ข้อ 4	1) ศึกษาข้อมูลจาก แหล่งโบราณคดี สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำ ฝาง เอกสารตำนาน ความเชื่อและพิธีกรรม สถาปัตยกรรม 2) ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ ในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับพัฒนาการ ทางประวัติศาสตร์ ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	4
		1.2 เรื่องเล่าจาก บ้านเรา	ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 4	1) ศึกษาประวัติ ความเป็นมาของ ชุมชนผ่านเรื่องเล่า ท้องถิ่น บุคคลสำคัญ ในท้องถิ่น 2) ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ ในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล และเปรียบเทียบ กับประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นประวัติศาสตร์ กระแสหลัก	4

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
		1.3 จากอำเภอสู่ จังหวัด	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 4	1) ศึกษาเหตุการณ์ การก่อตั้งจังหวัดฝาง ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และผลกระทบที่ อาจเกิดขึ้น 2) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูล ทางประวัติศาสตร์ และการนำเสนอ ข้อมูลโดยใช้ เทคโนโลยี	4
		1.4 ตัวตนคนลุ่มน้ำ ฝาง	ข้อ 3 ข้อ 4 ข้อ 5	1) สัมภาษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ในลุ่มน้ำฝาง และ ศึกษาอัตลักษณ์ร่วม ของคนลุ่มน้ำฝาง 2) ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ ในการ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุป และ นำเสนอด้วย เทคโนโลยี	4
2	ความ เปลี่ยนแปลงใน พื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (14 ชั่วโมง)	2.1 สถานการณ์ ในลุ่มน้ำฝาง	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3	1) ศึกษาปัญหา ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำ ฝาง เช่น การใช้ สารเคมีในภาค การเกษตร ปัญหา แรงงาน	6

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
				2) ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุป และนำเสนอด้วยเทคโนโลยี	6
		ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 5	1) ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เช่น ด้านการเกษตร ด้านศิลปะ ด้านหัตถกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน 2) การลงพื้นที่ในชุมชน 3) สรุปและนำเสนอข้อมูลโดยใช้สื่อเทคโนโลยี	4
		ชุมชนเข้มแข็ง	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 4	1) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย 2) ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น 3) นำเสนอข้อมูลจากการศึกษาชุมชน ผ่านเครื่องมือศึกษาชุมชน	4
3	การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (10 ชั่วโมง)	สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน	ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 5	1) สำรวจปัญหาชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา	6

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
				2) ใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน	6
	เมื่อฉันเป็น		ข้อ 3	1) จำลองบทบาทและหน้าที่ในฐานะ	4
	นักการเมืองท้องถิ่น		ข้อ 4	นักการเมืองท้องถิ่น	
			ข้อ 5	2) ออกแบบชิ้นงานโปสเตอร์หาเสียงนโยบายการแก้ปัญหาในท้องถิ่น	
				3) นำเสนอสร้างชิ้นงานด้วยเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์	
					40

5. กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานและมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 การเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ แนวทางนี้เริ่มต้นจากการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยนักเรียนจะได้ลงพื้นที่สำรวจแหล่งประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น บันทึกข้อมูลและสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ฝึกการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมความตระหนักในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น การสร้างแผนที่ประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และการจัดเวทีเสวนา การสร้างสื่อสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ

5.2 กิจกรรมเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน นักเรียนใช้เครื่องมือ 7 ชิ้นในการศึกษาชุมชน ลงพื้นที่เก็บข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและเชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์กับสถานการณ์ปัจจุบันของท้องถิ่น

5.3 การพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ผ่านการทำโครงการเป็นฐาน โดยนักเรียนจะได้ทำโครงการกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่น ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นฐานในการออกแบบโครงการ และนำเสนอโครงการต่อชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น

6. การวัดและประเมินผล

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องมีผลการเรียนรู้ที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ช่วง ให้ครอบคลุมด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ โดยมีกระบวนการ ดังนี้

การประเมินก่อนเรียน เป็นการสำรวจพื้นฐานความรู้และทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยใช้การสำรวจความสนใจและความคาดหวังของนักเรียนต่อการเรียนรู้ในรายวิชานี้

การประเมินระหว่างเรียน เป็นการติดตามพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตลอดการเรียนการสอน ประเมินด้านความรู้ ใช้การทดสอบย่อย การนำเสนอหน้าชั้นเรียน และการเขียนสรุปความรู้ ประเมินด้านทักษะผ่านการสังเกตการทำงานกลุ่ม การวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอข้อมูล ด้านเจตคติ ใช้การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และคุณภาพชิ้นงาน เช่น หลักฐานการเก็บข้อมูล สื่อนำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แผนที่ความคิด อินโฟกราฟิก และโครงการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ที่ชัดเจนและครอบคลุมทั้งเนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ และการนำเสนอ

การประเมินหลังเรียน เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน โดยใช้การทดสอบความรู้รอบตัวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ประเมินด้านทักษะผ่านการสังเกต และการประเมินชิ้นงานที่การประยุกต์ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ การจัดเวทีนำเสนอผลงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน การประเมินเจตคติผ่านแบบสำรวจความพึงพอใจ รวมถึงการให้นักเรียนสะท้อนคิดถึงการเปลี่ยนแปลงของตนเองตลอดการเรียนรู้ในรายวิชานี้

การตัดสินผลการเรียน

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง กำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ของสถานศึกษาซึ่งยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ซึ่งนักเรียนจะต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด วิธีการตัดสินผลการเรียนใช้ระบบตัวเลข ซึ่งแสดงรายละเอียด ดังนี้

ผลการเรียน	ช่วงคะแนน	ความหมาย
4	80 - 100	ดีมาก
3.5	75 - 79	ดีมาก
3	70 - 74	ดี
2.5	65 - 69	ค่อนข้างดี
2	60 - 64	ปานกลาง
1.5	55 - 59	พอใช้
1	50 - 54	ผ่านเกณฑ์
0	0 - 49	ต่ำกว่าเกณฑ์

7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้

7.1 สื่อสิ่งพิมพ์และดิจิทัล

1. หนังสือประวัติศาสตร์เมืองฝาง (สภากวีพัฒนธรรมอำเภอฝาง, 2559) เป็นแหล่งข้อมูลหลักและจุดเริ่มต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2. ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นออนไลน์ รวบรวมข้อมูล เอกสาร และภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น เพจประวัติศาสตร์เมืองฝาง, ภาพเก่าเล่าเรื่องเมืองฝาง
3. สื่อสังคมออนไลน์ท้องถิ่น แพลตฟอร์มสำหรับแบ่งปันข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสานงานกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เช่น เพจเรารักเมืองฝาง, ฝางทูเดย์, ชมรมคนรักฝาง, ท่องเที่ยวเมืองฝาง, ฝางนิวส์

7.2 สื่อมัลติมีเดียและอุปกรณ์

1. ชุดภาพถ่ายประวัติศาสตร์
2. คลิปสารคดีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นำเสนอเรื่องราวและพัฒนาการของชุมชนผ่านมุมมองของคนในท้องถิ่น เช่น รายการประวัติศาสตร์นอกตำรา, ประวัติเมืองฝาง
3. ชุดอุปกรณ์สำรวจและบันทึกข้อมูลภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง และแท็บเล็ตสำหรับการทำงานภาคสนาม

7.3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

1. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีชีวิต จัดแสดงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีปฏิสัมพันธ์ ในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย
2. เส้นทางประวัติศาสตร์ในชุมชน เช่น วัดเก่าแก่ โบราณสถาน และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยและชุมชนใกล้เคียง โบราณสถาน แนวกำแพงเมือง
3. ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงและสาธิตงานหัตถกรรมและการเกษตรแบบดั้งเดิม ในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย
4. หน่วยงานราชการท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลสันทราย

7.4 ทรัพยากรบุคคลและเครือข่าย

1. ประชาชนชุมชนและผู้อาวุโส เป็นแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. นักประวัติศาสตร์และนักวิชาการท้องถิ่น จากสภาวัฒนธรรมอำเภอฝาง ให้ความรู้เชิงลึกและมุมมองทางวิชาการ
3. กลุ่มเยาวชนพลเมืองฝางชนูปถัมภ์ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองอย่างต่อเนื่อง
4. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน สนับสนุนข้อมูลและทรัพยากรในการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น หน่วยงานสื่อสร้างสรรค์, สภาเด็กและเยาวชน

**เอกสารประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ พ.ศ. 2566**

รายวิชา ส30257 พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 1.0 หน่วยกิต เวลาเรียน 40 ชั่วโมง ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น จัดการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน เน้นการปฏิบัติจริงมีส่วนร่วมกับชุมชน และความรู้ทางประวัติศาสตร์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

1. คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ในรายวิชานี้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การฝึกทักษะทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายประเด็นท้องถิ่น
2. การเรียนรู้จากการลงพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน รวมทั้งการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น และเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน
3. การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ที่เน้นการทำโครงงานเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น
4. การปลูกฝังจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานต่อชุมชน เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น

บทบาทครูผู้สอน ชุมชน และนักเรียนในการจัดการเรียนรู้

รายวิชา ส30257 พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีครู ชุมชน และนักเรียนบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน ดังนี้

ครูผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนนอกชั้นเรียน ครูต้องเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน โดยติดต่อประสานงานกับแหล่งเรียนรู้และปราชญ์ท้องถิ่น รวมทั้งดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรมภาคสนาม ในด้านการร่วมมือกับชุมชน ครูต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การเชิญวิทยากรท้องถิ่น การจัดหาพื้นที่สำหรับนำเสนอผลงานของผู้เรียน และการร่วมกันพัฒนาโครงงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน นอกจากนี้ ครูยังต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการมีจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น และกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิตและเป็นหุ้นส่วนในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านทั่วไปสามารถเป็นวิทยากรท้องถิ่น ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ชุมชนยังเป็นพื้นที่ปฏิบัติการสำหรับผู้เรียนในการเก็บข้อมูล สังเกตการณ์ และทำความเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้ ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดโจทย์หรือประเด็นปัญหาสำหรับโครงงานของผู้เรียน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะและร่วมประเมินผลงานของผู้เรียน สถานที่สำคัญในชุมชน เช่น วัด โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือศูนย์วัฒนธรรม สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในขณะที่หน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรชุมชนสามารถสนับสนุนทรัพยากรและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็น

การสร้างเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นใหม่ อีกด้วย

ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมชั้น รวมทั้งฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การสืบค้นข้อมูล และการนำเสนอความรู้ ส่วนนอกชั้นเรียน ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในการเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ ปรารักษ์ชาวบ้านและผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วยความเคารพ และใส่ใจ ในด้านการร่วมมือกับชุมชน ผู้เรียนต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและภูมิปัญญาของคน ในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขผ่านโครงการพัฒนาชุมชน รวมทั้งนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้อง พัฒนาจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และมีความมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งในระหว่างการเรียนรู้และในอนาคต

โครงสร้างหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	ชั่วโมง
1. ตำนานและ ความทรงจำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (16 ชั่วโมง)	1. มรดกทางวัฒนธรรมในลุ่มน้ำฝาง 2. เรื่องเล่าจากบ้านเรา 3. จากอำเภอสู่จังหวัด 4. ตัวตนคนลุ่มน้ำฝาง	4 4 4 4
2. ความเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (14 ชั่วโมง)	1. สถานการณ์ในลุ่มน้ำฝาง 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน 3. ชุมชนเข้มแข็ง	6 4 4
3. การเป็นพลเมือง เมืองท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง (10 ชั่วโมง)	1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน 2. เมื่อฉันเป็นนักการเมืองท้องถิ่น	6 4
รวม		40

โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

หน่วยการเรียนรู้	จัดการเรียน ในชั้นเรียน/ชั่วโมง	จัดการเรียนร่วมกับ ชุมชน/ชั่วโมง	รวม/ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	10	6	16
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	6	8	14
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	6	4	10
รวม	22	18	40

แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหน่วยการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

เน้นการสร้างความรู้เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น

ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอข้อมูล

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์และปัจจุบัน

ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในการแก้ปัญหาปัจจุบัน

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นผ่านการจำลองสถานการณ์

พัฒนาทักษะการนำเสนอและการสื่อสารผ่านการทำโครงการ

2. คำชี้แจงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

วิธีการประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้และครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังนี้

1. การประเมินตามสภาพจริง ใช้การสังเกตพฤติกรรม การประเมินการมีส่วนร่วม ในกิจกรรม และการประเมินผลงานจากการปฏิบัติจริง

2. การประเมินโครงการ ประเมินจากกระบวนการทำโครงการ ผลงานที่ได้ และการนำเสนอโครงการ
3. การประเมินชิ้นงาน ประเมินจากคุณภาพของชิ้นงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น เช่น โปสเตอร์ รายงาน หรือสื่อนำเสนอ
4. การสะท้อนคิด ประเมินจากการเขียนบันทึกสะท้อนคิด การอภิปรายกลุ่ม และการแสดงความคิดเห็น
5. การประเมินโดยเพื่อน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของเพื่อนร่วมชั้น
6. การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือนักการเมืองท้องถิ่นมาร่วม ประเมินผลงานของผู้เรียน

ระยะเวลาในการประเมิน

1. การประเมินระหว่างเรียน ดำเนินการตลอดการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรมมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การประเมินชิ้นงานย่อยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินทักษะการปฏิบัติงานในกิจกรรมภาคสนาม
2. การประเมินสิ้นสุดแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดำเนินการเมื่อจบแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การประเมินโครงการหรือชิ้นงาน การประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่มหรือรายบุคคล

แนวทางการวัดและประเมินผลตามหน่วยการเรียนรู้

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง
- ประเมินทักษะการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการวิเคราะห์และตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ท้ายหน่วย)
 - ประเมินการสะท้อนคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น (ท้ายหน่วย)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง
- ประเมินการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาชุมชน (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการนำเสนอผลการศึกษาชุมชน (ท้ายหน่วย)
 - ประเมินการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (ท้ายหน่วย)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง
 ประเมินการออกแบบโปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (ระหว่างเรียน)
 ประเมินการนำเสนอนโยบายและการตอบคำถาม (ระหว่างเรียน)
 ประเมินการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม (ตลอดหน่วย)

(ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1)

รหัสวิชา ส 30257 รายวิชา พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (เวลา 16 ชั่วโมง)
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง จากอำเภอสู่จังหวัด (เวลา 4 ชั่วโมง)
 ชื่อผู้สอน..... สอนวันที่.....

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายเหตุการณ์จัดตั้งจังหวัดฝางได้
2. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำเสนอข้อมูล โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีในการเคารพสิทธิเสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน

2. สาระการเรียนรู้

1. ศึกษาเหตุการณ์การก่อตั้งจังหวัดฝาง ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และผลกระทบต่อที่อาจจะเกิดขึ้น
2. ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และการนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยี

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

3.1 ชี้นำ (20 นาที)

ครูนำข้อมูลโครงการจัดตั้งจังหวัดฝางที่เคยเกิดขึ้นในอดีต มาเป็นประเด็นในการเรียนรู้ และสอบถามความรู้พื้นฐานของนักเรียนว่าเคยได้ยิน หรือมีความเข้าใจอย่างไรบ้าง จากนั้น

ครูอธิบายวิธีการในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล จากประเด็นเรื่อง โครงการจัดตั้ง จังหวัดฝางที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

3.2 ขั้นสอน (60 นาที)

ครูตั้งประเด็นว่า แล้วคนที่เกิดร่วมสมัยเหตุการณ์การจัดตั้งจังหวัดฝาง จะมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง และนักเรียนจะมีวิธีการอย่างไรในเก็บข้อมูล

ครูนำเสนอ ความหมายวิธีการเก็บข้อมูล ความรู้สึก ความคิดของคนด้วยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากคนที่เกิดร่วมสมัยกับเหตุการณ์นี้ ครูสอนเทคนิคการสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม และการบันทึกข้อมูล

นักเรียนฝึกตั้งคำถามเกี่ยวกับการจัดตั้งจังหวัดฝาง และเขียนคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และลองให้นักเรียนจับคู่เพื่อฝึกปฏิบัติ และให้คำแนะนำปรับปรุงวิธีการสัมภาษณ์

ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน เพื่อให้นักเรียนวางแผนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ในประเด็น เรื่อง พัฒนาการการก่อตั้งจังหวัดฝาง มีความเป็นมาอย่างไร และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น โดยระบุ วัน เวลา สถานที่ บุคคล อุปกรณ์ ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล โดยครูกำหนดให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล 3 คน

ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างและครูให้คำแนะนำปรับปรุงวิธีการสัมภาษณ์

3.3 ขั้นสรุป (20 นาที)

ครูกล่าวถึงหลักการสำคัญของการสัมภาษณ์ หลักจริยธรรม หลักมารยาท และมอบหมายให้นักเรียนใช้เวลาหลังเลิกเรียน หรือ วันหยุด ในการสัมภาษณ์ โดยต้องมีร่องรอยการบันทึกข้อมูลโดยใช้สมุดบันทึก และอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

ชั่วโมงที่ 3-4

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์

วิเคราะห์ ตรวจสอบ นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก

3.2 ขั้นสอน (80 นาที)

ครูตั้งประเด็นคำถามว่า จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) มีความน่าเชื่อถือหรือไม่
- 2) ระหว่างผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 คน ให้ข้อมูลเหมือน หรือแตกต่างกัน
- 3) เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร

ครูสอนโดยใช้วิธีการถอดเทป ซึ่งจะแปลงจากเสียงเป็นข้อความ จากนั้นใช้วิธีการให้รหัสข้อความสำคัญ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ครูแนะนำการสรุปเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้กับแนวคิดทางประวัติศาสตร์ แนวคิดทางการเมืองการปกครอง หรือแนวคิดทางเศรษฐกิจ โดยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล และ ช่วยเหลือในการหาแหล่งอ้างอิงข้อมูลเพิ่มเติม

ครูแนะนำวิธีการสรุปข้อมูลที่เข้าใจง่าย เช่น การใช้ผังความคิด หรือเส้นเวลา ผ่านโปรแกรมนำเสนอด้วยเทคโนโลยี

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยี ใช้เวลากลุ่มละ 3-5 นาที

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ผ่านโครงการจัดตั้งจังหวัดฝางที่ได้เรียนรู้ จากนั้นนักเรียนสะท้อนความรู้สึกเกี่ยวกับมุมมองความรู้สึกที่ได้สัมผัส และความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

4. สื่อและแหล่งเรียนรู้

นักการเมืองท้องถิ่น

ปราชญ์ชุมชนด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและภูมิปัญญา

อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

สมุดบันทึก ปากกา ดินสอ

คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตสำหรับการนำเสนอข้อมูล

5. การวัดและประเมินผล

ประเมินจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

ประเมินจากคุณภาพของการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ประเมินจากการสะท้อนคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ประเมินจากรายงานสรุปผ่านสื่อออนไลน์

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
ทักษะ การสัมภาษณ์ (30 คะแนน) เก็บข้อมูล 3 คน คนละ 10 คะแนน	ดีมาก	(9-10)	ตั้งคำถามที่เหมาะสม ฟังอย่างตั้งใจ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี กับผู้ให้สัมภาษณ์
	ดี	(7-8)	ตั้งคำถามได้ดี มีการฟังและปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นส่วนใหญ่
	พอใช้	(5-6)	ตั้งคำถามได้ แต่อาจไม่ครอบคลุม การฟังและปฏิสัมพันธ์ ยังต้องปรับปรุง
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่สามารถตั้งคำถามได้อย่างเหมาะสม ขาดทักษะการฟังและ ปฏิสัมพันธ์
การมีส่วนร่วม ในการทำงาน กลุ่ม (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น อย่างสม่ำเสมอแสดงภาวะผู้นำหรือผู้ตามที่ดีตามสถานการณ์ ช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิกในกลุ่มอย่างเต็มที่
	ดี	(7-8)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น เป็นส่วนใหญ่แสดงความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ของตน ในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี
	พอใช้	(5-6)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่นเป็น บางครั้งทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่อาจต้องได้รับ การกระตุ้นให้มีความร่วมมือในการทำงานกลุ่มเมื่อได้รับ การร้องขอ
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือรับฟังผู้อื่น ไม่แสดงความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ของตนในกลุ่ม ไม่ให้ ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม แม้จะได้รับการกระตุ้น
การบันทึก ข้อมูล (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	บันทึกข้อมูลได้ครบถ้วน ชัดเจน และเป็นระบบ
	ดี	(7-8)	บันทึกข้อมูลได้ค่อนข้างครบถ้วนและเป็นระบบ
	พอใช้	(5-6)	บันทึกข้อมูลได้บางส่วน ขาดความเป็นระบบ
	ปรับปรุง	(0-4)	บันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่เป็นระบบ
การนำเสนอโดย ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเสนอข้อมูล ได้น่าสนใจและเข้าใจง่าย
	ดี	(13-16)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี นำเสนอข้อมูลได้ชัดเจน
	พอใช้	(9-12)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ แต่การนำเสนอยังไม่น่าสนใจ เท่าที่ควร
	ปรับปรุง	(0-8)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ไม่มีประสิทธิภาพ การนำเสนอไม่ ชัดเจน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
การสะท้อนคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น	ดีมาก	(13-15)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน มีการยกตัวอย่างและอธิบายเหตุผลประกอบ
ภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น	ดี	(10-12)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีการยกตัวอย่างประกอบ
(15 คะแนน)	พอใช้	(7-9)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้บ้าง แต่ขาดการยกตัวอย่างหรือเหตุผลประกอบ
	ปรับปรุง	(0-6)	ไม่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น หรือไม่เขียนอธิบาย
รายงานสรุปผ่านสื่อออนไลน์	ดีมาก	5	ความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา
	ดีมาก	5	ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบสื่อ
(15 คะแนน)	ดีมาก	5	การใช้ภาษาและการสื่อสาร

เกณฑ์การตัดสินผล

ช่วงคะแนน	ความหมาย
80-100	ดีเยี่ยม
75-79	ดีมาก
70-74	ดี
65-69	ค่อนข้างดี
60-64	ปานกลาง
55-59	พอใช้
50-54	ผ่านเกณฑ์
0-49	ต่ำกว่าเกณฑ์

(ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2)

รหัสวิชา ส 30257

รายวิชา พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (เวลา 14 ชั่วโมง)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชุมชนเข้มแข็ง (เวลา 4 ชั่วโมง)

ชื่อผู้สอน.....

สอนวันที่.....

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยได้
2. นักเรียนใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. นักเรียนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจในชุมชน

2. สาระการเรียนรู้

1. ศึกษาปัจจัยความสำเร็จชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย
2. ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น
3. นำเสนอข้อมูลจากการศึกษาชุมชน ผ่านเครื่องมือศึกษาชุมชน

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูแนะนำชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยให้นักเรียนได้รู้จัก และสอบถามนักเรียนที่มีภูมิปัญญาในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยว่าชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยมีความโดดเด่นอย่างไรบ้าง จากนั้นครูมอบหมายให้นักเรียนสืบค้นข้อมูล ความโดดเด่นในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย มาพูดนำเสนอพอสังเขป

3.2 ขั้นสอน (70 นาที)

ครูตั้งประเด็นว่า หากนักเรียนอยากศึกษาชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย นักเรียนจะมีวิธีการอย่างไรในการศึกษา

ครูนำเสนอวิธีการใช้ศึกษาชุมชน และครูอธิบายความหมายของเครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น วิธีการใช้งาน และให้นักเรียนฝึกใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในห้องเรียน ประกอบด้วย 1) แผนที่

เดินดิน 2) ผังเครือญาติ 3) โครงสร้างองค์กรชุมชน 4) ระบบสุขภาพชุมชน 5) ปฏิทินชุมชน 6) ประวัติศาสตร์ชุมชน 7) ประวัติชีวิต

ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน เพื่อให้นักเรียนวางแผนการเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกศึกษาชุมชนโดยใช้เครื่องมือ กลุ่มละ 2 ชิ้น

ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างและครูให้คำแนะนำ ปรับปรุงวิธีการสัมภาษณ์

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูกล่าวถึงหลักการสำคัญของแผนที่เดินดิน และแจ้งการลงพื้นที่ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย ซึ่งเป็นชุมชนในการใช้ป็นกรณีศึกษา โดยให้นักเรียนคำนึงถึงหลักจริยธรรม หลักมารยาท จากนั้นให้นักเรียนวางแผนการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน

ชั่วโมงที่ 3-4

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม และนำนักเรียนเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อเป็นการขออนุญาตอย่างเป็นทางการ และกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นให้นักเรียนสำรวจชุมชน เพื่อสร้างชิ้นงาน เครื่องมือศึกษาชุมชนตามที่วางแผนไว้

3.2 ขั้นสอน (80 นาที)

นักเรียนลงพื้นที่ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย แต่ละกลุ่มใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์คนในชุมชน และถ่ายภาพ โดยครูให้คำแนะนำและสังเกตการทำงาน ของนักเรียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นชิ้นงาน จากนั้นเตรียมการนำเสนอในรูปแบบที่สร้างสรรค์

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาชุมชน กลุ่มละ 4-5 นาที เพื่อนร่วมชั้นและครู ร่วมกันตั้งคำถามและให้ข้อเสนอแนะ

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาชุมชน โดยนักเรียน สะท้อนคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและปัญหาที่พบ สุดท้ายครูเสนอชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางอื่นได้อีก เช่น ชุมชนบ้านยาง ชุมชนโป่งน้ำร้อน ชุมชนบ้านนอแล

4. สื่อและแหล่งเรียนรู้

ชุมชนบ้านแม่สุนน้อย
ผู้นำและปราชญ์ชุมชนใน
เครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น
อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

5. การวัดและประเมินผล

ประเมินจากการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน (30 คะแนน)
ประเมินจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล (30 คะแนน)
ประเมินจากการนำเสนอผลการศึกษา (20 คะแนน)
ประเมินจากการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (20 คะแนน)

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
ประเมินจากการใช้ เครื่องมือศึกษา ชุมชน (30 คะแนน)	ดีมาก	(25-30)	ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนครบทั้ง 7 ชิ้นได้ อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เก็บข้อมูลได้ ครบถ้วน ตรงประเด็น และมีความละเอียด แสดงความเข้าใจในการใช้เครื่องมือแต่ละชิ้น อย่างชัดเจน
	ดี	(7-8)	ตั้งคำถามได้ดี มีการฟังและปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นส่วนใหญ่
	พอใช้	(5-6)	ตั้งคำถามได้ แต่อาจไม่ครอบคลุม การฟัง และปฏิสัมพันธ์อยู่ในระดับควรปรับปรุง
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่สามารถตั้งคำถามได้อย่างเหมาะสม ขาดทักษะ การฟังและการมีปฏิสัมพันธ์

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
การมีส่วนร่วม ในการทำงานกลุ่ม (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น อย่างสม่ำเสมอแสดงภาวะผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ตามสถานการณ์ ช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิก ในกลุ่มอย่างเต็มที่
	ดี	(7-8)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น เป็นส่วนใหญ่แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาท หน้าที่ของตนในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำงาน กลุ่มเป็นอย่างดี
	พอใช้	(5-6)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น เป็นบางครั้งทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่อาจต้องได้รับการกระตุ้น ให้ความร่วมมือ ในการทำงานกลุ่มเมื่อได้รับการร้องขอ
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือรับฟัง ผู้อื่น ไม่แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ของตนในกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน กลุ่ม แม้จะได้รับการกระตุ้น
การบันทึกข้อมูล (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	บันทึกข้อมูลได้ครบถ้วน ชัดเจน และเป็นระบบ
	ดี	(7 - 8)	บันทึกข้อมูลได้ค่อนข้างครบถ้วนและเป็นระบบ
	พอใช้	(5-6)	บันทึกข้อมูลได้บางส่วน ขาดความเป็นระบบ
	ปรับปรุง	(0-4)	บันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่เป็นระบบ
การนำเสนอโดยใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศ (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเสนอข้อมูลได้น่าสนใจและเข้าใจง่าย
	ดี	(13-16)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี นำเสนอข้อมูลได้ ชัดเจน
	พอใช้	(9-12)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ แต่การนำเสนอ ยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร
	ปรับปรุง	(0-8)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ไม่มีประสิทธิภาพ การนำเสนอไม่ชัดเจน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
การสะท้อนคิด เกี่ยวกับความ ภาคภูมิใจในอัต ลักษณ์ท้องถิ่น (15 คะแนน)	ดีมาก	(13-15)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น อย่างชัดเจน มีการยกตัวอย่างและอธิบายเหตุผลประกอบ
	ดี	(10-12)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีการยกตัวอย่างประกอบ
	พอใช้	(7-9)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้บ้าง แต่ขาดการยกตัวอย่างหรือเหตุผลประกอบ
	ปรับปรุง	(0-6)	ขาดแสดงออกถึงความภาคภูมิใจใน อัตลักษณ์ท้องถิ่น หรือไม่สามารถอธิบายได้
รายงานสรุป	ดีมาก	5	ความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา
ผ่านสื่อออนไลน์	ดีมาก	5	ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบสื่อ
(15 คะแนน)	ดีมาก	5	การใช้ภาษาและการสื่อสาร

เกณฑ์การตัดสินผล

ช่วงคะแนน	ความหมาย
80-100	ดีเยี่ยม
75-79	ดีมาก
70-74	ดี
65-69	ค่อนข้างดี
60-64	ปานกลาง
55-59	พอใช้
50-54	ผ่านเกณฑ์
0-49	ต่ำกว่าเกณฑ์

(ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3)

รหัสวิชา ส 30257

รายวิชา พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (เวลา 10 ชั่วโมง)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เมื่อฉันเป็นนักการเมืองท้องถิ่น (เวลา 4 ชั่วโมง)

ชื่อผู้สอน.....

สอนวันที่.....

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาผ่านนโยบายการเมืองท้องถิ่นได้
2. นักเรียนออกแบบและนำเสนอโปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีได้อย่างสร้างสรรค์
3. นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นและการเป็นพลเมืองดี

2. สาระการเรียนรู้

1. จำลองบทบาทและหน้าที่ในฐานะนักการเมืองท้องถิ่น
2. ออกแบบชิ้นงานโปสเตอร์หาเสียงนโยบายการแก้ปัญหาในท้องถิ่น
3. นำเสนอสร้างชิ้นงานด้วยเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูแนะนำบทบาทของนักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น และให้นักเรียน บอกชื่อนักการเมืองท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จักมา 3-5 ชื่อ จากนั้นครูจะให้บอกลักษณะของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาพอสังเขป

3.2 ขั้นสอน (80 นาที)

ครูให้นักเรียนนักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน จากนั้นครูตั้งประเด็นว่า หากกลุ่มของนักเรียนเป็นพรรคการเมืองที่จะต้องลงเลือกตั้งท้องถิ่น นักเรียนจะอย่างไร เพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง โดยครูให้นักเรียนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น บทบาทของนายกเทศมนตรี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากนั้นออกแบบโปสเตอร์หาเสียง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ เช่น สโลแกน นโยบายหลัก และภาพลักษณ์ของผู้สมัคร เป็นต้น

ครูให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการสำรวจปัญหาในท้องถิ่น จากชั่วโมงเรียนก่อนหน้า มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบนโยบายเพื่อหาเสียง และครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่างภาพการออกแบบโปสเตอร์หาเสียง

ครูให้นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอร่างโปสเตอร์รณรงค์หาเสียง และครูให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับเพื่อให้นักเรียนไปปรับปรุง

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูกล่าวถึงหลักการสำคัญของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น

ครูแจ้งการกำหนดลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้นอกชั้นเรียน ณ เทศบาลตำบลสันทราย ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการปกครองในท้องถิ่น โดยให้นักเรียนคำนึงถึงหลักจริยธรรม หลักมารยาท กาลเทศะ และเน้นย้ำการแต่งกายชุดนักเรียน และ ความพร้อมในการเรียนรู้ร่วมกับนักการเมืองท้องถิ่นตัวจริง จากนั้นให้นักเรียนใช้เวลาหลังเลิกเรียน สร้างชิ้นงานให้เสร็จและซ่อมพุดนำเสนอ โดยให้เวลานำเสนอกลุ่มละ 5-7 นาที

ชั่วโมงที่ 3-4

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูนำนักเรียนเข้าพบนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสันทราย และคณะ เพื่อเป็นการขออนุญาตอย่างเป็นทางการในการเรียนรู้ร่วมกัน และกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดการเรียนรู้ และดำเนินการตามกิจกรรมที่วางไว้

3.2 ขั้นสอน (60 นาที)

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาชุมชน กลุ่มละ 5-7 นาที แก่นักการเมืองท้องถิ่น ร่วมรับฟังและให้ข้อเสนอแนะที่ละกลุ่ม พร้อมทั้งประเมินผลชิ้นงาน การนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และกล่าวสรุปผลคะแนน

3.3 ขั้นสรุป (30 นาที)

ครู นักเรียน นายกเทศมนตรีและคณะ ร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น และการเป็นพลเมืองดีนรู้ โดยนักเรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และความต้องการในทำให้ชุมชนท้องถิ่นยั่งยืนขึ้น

4. สื่อและแหล่งเรียนรู้

เทศบาลตำบลสันทราย

นายกเทศมนตรี และคณะทำงานในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

อุปกรณ์สำหรับร่างโปสเตอร์ (กระดาษ สีเมจิก)

คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต และออกแบบโปสเตอร์โดยใช้เทคโนโลยี

เอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นและบทบาทของนายกเทศมนตรี

5. การวัดและประเมินผล

ประเมินจากคุณภาพของโปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ประเมินจากการนำเสนอนโยบายและการตอบคำถาม

ประเมินจากการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มและการแสดงความคิดเห็น

ประเมินจากการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
คุณภาพของโปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (30 คะแนน)	ดีมาก	(25-30)	มีองค์ประกอบครบถ้วน สร้างสรรค์ สื่อสารชัดเจน
	ดี	(19-24)	มีองค์ประกอบครบถ้วน สื่อสารได้ดี
	พอใช้	(13-18)	มีองค์ประกอบพื้นฐาน สื่อสารได้พอเข้าใจได้
	ปรับปรุง	(0-12)	ขาดองค์ประกอบสำคัญ สื่อสารไม่ชัดเจน
การนำเสนอ	ดีมาก	(25-30)	นำเสนอชัดเจน มีเหตุผล ตอบคำถามได้ดีมาก
นโยบายและ	ดี	(19-24)	นำเสนอได้ดี ตอบคำถามได้เป็นส่วนใหญ่
การตอบคำถาม (30 คะแนน)	พอใช้	(13-18)	นำเสนอพอเข้าใจ ตอบคำถามได้บางส่วน
	ปรับปรุง	(0-12)	นำเสนอไม่ชัดเจน ตอบคำถามไม่ได้
การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน แสดงภาวะผู้นำ
	ดี	(13-16)	มีส่วนร่วมดี ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
	พอใช้	(9-12)	มีส่วนร่วมบ้าง ให้ความร่วมมือเมื่อได้รับการร้องขอ
	ปรับปรุง	(0-8)	ไม่มีส่วนร่วม ไม่ให้ความร่วมมือ
การสะท้อนคิด (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	สะท้อนคิดลึกซึ้ง เชื่อมโยงกับการเป็นพลเมืองดี
	ดี	(13-16)	สะท้อนคิดได้ดี เห็นความสำคัญของการเมืองท้องถิ่น
	พอใช้	(9-12)	สะท้อนคิดได้บ้าง เข้าใจประเด็นพื้นฐาน
	ปรับปรุง	(0-8)	ไม่สามารถสะท้อนคิดได้ หรือไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรม

เกณฑ์การตัดสินผล

ช่วงคะแนน	ความหมาย
80-100	ดีเยี่ยม
75-79	ดีมาก
70-74	ดี
65-69	ค่อนข้างดี
60-64	ปานกลาง
55-59	พอใช้
50-54	ผ่านเกณฑ์
0-49	ต่ำกว่าเกณฑ์

ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการศึกษาที่ไม่ได้จำกัดการพัฒนาหลักสูตรไว้เฉพาะระดับผู้เชี่ยวชาญ แต่กลับมองเห็นความสำคัญของการดึงคนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญในประสบการณ์ตรงทางประวัติศาสตร์มาให้ความร่วมมือ โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบคุณภาพ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จำนวน 7 คน และกลุ่มที่สองเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากการตรวจสอบโดยใช้แบบประเมิน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ประเด็นในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ประกอบด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 17 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการของหลักสูตร			
1.1 สอดคล้องกับความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	4.14	0.38	มาก
1.2 สอดคล้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้	4.57	0.53	มากที่สุด
1.3 สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	3.86	0.38	มาก
1.4 ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	4.29	0.49	มาก
1.5 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.29	0.49	มาก
ภาพรวมด้านหลักการของหลักสูตร	4.23	0.45	มาก
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร			
2.1 สอดคล้องกับความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 มีความชัดเจน ง่ายต่อการนำไปใช้	3.57	0.53	มาก
2.3 มีความเหมาะสม	4.71	0.49	มากที่สุด
2.4 สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.14	0.38	มาก
2.5 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.57	0.53	มากที่สุด
ภาพรวมด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.40	0.39	มาก
3. คำอธิบายรายวิชา			
3.1 สอดคล้องกับการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้	4.71	0.49	มากที่สุด
3.2 เนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อผู้เรียน	3.71	0.49	มาก
3.3 สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบท ของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	3.86	0.38	มาก
3.4 สามารถนำไปจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ได้	3.71	0.76	มาก
ภาพรวมด้านคำอธิบายรายวิชา	4.00	0.53	มาก
4. โครงสร้างรายวิชา			
4.1 สอดคล้องกับ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ	4.57	0.53	มากที่สุด
4.2 มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสม	4.57	0.53	มากที่สุด

ตาราง 17 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4.3 การกำหนดผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องกันระหว่างแต่ละหน่วย	4.57	0.79	มากที่สุด
4.4 หน่วยการเรียนรู้ สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้	4.00	0.58	มาก
ภาพรวมด้านโครงสร้างรายวิชา	4.43	0.61	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร			
5.1 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	3.71	0.49	มาก
5.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการสร้างพลเมืองต้นรู้	4.00	0.00	มาก
5.3 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น	4.57	0.53	มากที่สุด
5.4 การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	3.86	0.38	มาก
5.5 การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมเนื้อหาสาระ	4.29	0.49	มาก
ภาพรวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.09	0.38	มาก
6. การวัดและประเมินผล			
6.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองต้นรู้	4.29	0.49	มากที่สุด
6.2 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	4.00	0.00	มาก
6.3 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน	3.57	0.53	มาก
6.4 ความเหมาะสมของวิธีวัดและประเมิน	4.71	0.49	มากที่สุด
6.5 ความเหมาะสมของเครื่องมือวัดและประเมิน	4.14	0.38	มาก
ภาพรวมด้านการวัดและประเมินผล	4.14	0.38	มาก
7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้			
7.1 มีการกำหนดให้ใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.57	0.53	มากที่สุด
7.2 สื่อและแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมต่อการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	4.71	0.49	มากที่สุด
ภาพรวมด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้	4.64	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.24	0.45	มาก

จากตาราง 17 ผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารหลักสูตรโดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่งพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.45) ด้านที่ได้รับการประเมินสูงสุด คือ ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.39) และด้านโครงสร้างรายวิชา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ ส่วนด้านคำอธิบายรายวิชาได้รับการประเมินต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.53)

ตาราง 18 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านคำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล			
1. คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม	3.86	0.38	มาก
2. หน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับระยะเวลา	4.00	0.58	มาก
ภาพรวมด้านคำชี้แจงของหลักสูตร	3.86	0.38	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1			
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน	4.00	0.00	มาก
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.71	0.49	มากที่สุด
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	3.86	0.38	มาก
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	4.14	0.38	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	4.14	0.38	มาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.00	0.00	มาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี	3.43	0.53	มาก

ตาราง 18 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับ ของผู้เรียน	4.43	0.79	มาก
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.00	0.58	มาก
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้	3.86	0.38	มาก
ภาพรวมหน่วยที่ 1	3.93	0.48	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2			
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน	4.43	0.53	มาก
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.29	0.49	มาก
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ การเรียนรู้	4.86	0.38	มากที่สุด
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ เจตคติ	4.57	0.53	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.71	0.49	มาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.14	0.38	มาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมือง ดี	4.00	0.82	มาก
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับ ของผู้เรียน	4.43	0.53	มาก
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.57	0.53	มากที่สุด
10 วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้	4.43	0.79	มาก
ภาพรวมหน่วยที่ 2	4.50	0.66	มากที่สุด
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3			
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน	4.43	0.53	มาก
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.29	0.49	มาก

ตาราง 18 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	4.86	0.38	มากที่สุด
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ เจตคติ	4.57	0.53	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	4.29	0.49	มาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.14	0.38	มาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมือง ตื่นรู้	4.57	0.53	มากที่สุด
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับ ของผู้เรียน	4.43	0.53	มาก
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.57	0.53	มากที่สุด
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้	4.71	0.49	มากที่สุด
ภาพรวมหน่วยที่ 3	4.64	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.27	0.48	มาก

ตาราง 18 ผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรโดยผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่หนึ่ง พบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.48) ด้านที่ได้รับการประเมินสูงสุดคือหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.66) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.48) ตามลำดับ ส่วนด้านคำชี้แจงของหลักสูตรได้รับการประเมิน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.38) เอกสารประกอบหลักสูตรนี้มีความสอดคล้องกับการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง การพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และมีความเหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน

ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของหลักสูตร กับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง โดยเก็บข้อมูลจากการทำแบบสอบถามและดำเนินการสัมภาษณ์ ซึ่งมีประเด็นสำคัญ จากการประเมินหลักสูตร ดังนี้

ตาราง 19 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการของหลักสูตร			
1.1 สอดคล้องกับความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 สอดคล้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้	3.80	0.45	มาก
1.3 สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	4.60	0.55	มากที่สุด
1.4 ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.5 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	3.60	0.55	มาก
ภาพรวมด้านหลักการของหลักสูตร	4.24	0.53	มาก
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร			
2.1 สอดคล้องกับความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 มีความชัดเจน ง่ายต่อการนำไปใช้	5.00	0.00	มากที่สุด
2.3 มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.00	0.00	มาก
2.5 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.00	0.00	มาก
ภาพรวมด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.52	0.11	มากที่สุด
3. คำอธิบายรายวิชา			
3.1 สอดคล้องกับการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้	4.20	0.45	มาก
3.2 เนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
3.3 สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของ พื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 สามารถนำไปจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ได้	3.80	0.84	มาก
ภาพรวมด้านคำอธิบายรายวิชา	4.20	0.57	มาก
4. โครงสร้างรายวิชา			
4.1 สอดคล้องกับ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ	4.00	0.00	มาก
4.2 มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสม	4.20	0.45	มาก

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4.3 การกำหนดผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องกันระหว่างแต่ละหน่วย	4.80	0.45	มากที่สุด
4.4 หน่วยการเรียนรู้ สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้	3.40	0.55	ปานกลาง
ภาพรวมด้านโครงสร้างรายวิชา	4.10	0.36	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร			
5.1 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	3.40	0.55	ปานกลาง
5.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการสร้างพลเมืองต้นรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
5.3 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น	5.00	0.00	มากที่สุด
5.4 การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
5.5 การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมเนื้อหาสาระ	4.00	0.00	มาก
ภาพรวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.32	0.33	มาก
6. การวัดและประเมินผล			
6.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองต้นรู้	4.00	0.00	มาก
6.2 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	4.20	0.45	มาก
6.3 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
6.4 ความเหมาะสมของวิธีวัดและประเมิน	4.20	0.45	มาก
6.5 ความเหมาะสมของเครื่องมือวัดและประเมิน	4.20	0.45	มาก
ภาพรวมด้านการวัดและประเมินผล	4.28	0.36	มาก
7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้			
7.1 มีการกำหนดให้ใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 สื่อและแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมต่อการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	3.80	0.84	มาก
ภาพรวมด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้	4.20	0.69	มาก
เฉลี่ยรวม	4.28	0.39	มาก

จากตาราง 19 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง พบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.39) ด้านที่ได้รับการประเมินสูงสุดคือด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.11) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.33) และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ ส่วนด้านที่ได้รับการประเมินต่ำสุดคือ ด้านโครงสร้างรายวิชา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.36)

ตาราง 20 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านคำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล			
1. คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม	4.00	0.00	มาก
2. หน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับระยะเวลา	4.20	0.45	มาก
ภาพรวมด้านคำชี้แจงของหลักสูตร	4.10	0.22	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1			
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน	4.60	0.55	มากที่สุด
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.60	0.55	มากที่สุด
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	4.00	0.00	มาก
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	3.80	0.45	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	4.00	0.71	มาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 20 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับ ของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.20	0.45	มาก
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้	3.40	0.55	ปานกลาง
ภาพรวมหน่วยที่ 1	3.80	0.50	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2			
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน	3.80	0.45	มาก
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.60	0.55	มากที่สุด
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ เจตคติ	3.60	0.55	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.40	0.55	ปานกลาง
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมือง ดี	4.60	0.55	มากที่สุด
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับ ของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.60	0.55	มากที่สุด
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
ภาพรวมหน่วยที่ 2	4.40	0.50	มาก
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3			
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน	4.80	0.45	มากที่สุด
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 20 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ เจตคติ	4.60	0.55	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	4.40	0.55	มาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.20	0.45	มาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมือง ตื่นรู้	4.20	0.45	มาก
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับ ของผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	4.80	0.45	มากที่สุด
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
ภาพรวมหน่วยที่ 3	4.70	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.35	0.48	มาก

จากตาราง 20 ผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรโดยผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่สอง พบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48) ด้านที่ได้รับการประเมินสูงสุด คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ ส่วนด้านคำชี้แจงของหลักสูตรได้รับการประเมินในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.22) เอกสารประกอบหลักสูตรนี้มีความสอดคล้องกับการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง การพัฒนาความเป็นพลเมือง ตื่นรู้ และมีความเหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน

การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสองกลุ่ม เพื่อรวบรวมประเด็นเพิ่มเติมสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ทั้งเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 21 แสดงสรุปประเด็นเพิ่มเติมในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง

ข้อเสนอแนะ จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง	ข้อเสนอแนะ จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง	การปรับปรุงหลักสูตร
เอกสารหลักสูตร		
1. หลักการของหลักสูตร	ปรับปรุงหลักการของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับแนวการเขียน ตามหลักสูตรแกนกลาง	แก้ไขข้อความหลักการของ หลักสูตร ให้ตรงประเด็น และมีความกระชับได้ใจความ มากขึ้น
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	ปรับปรุงจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร ให้สอดคล้องกับ แนวการเขียนตามหลักสูตร แกนกลาง	แก้ไขข้อความจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร ให้ตรงประเด็น และมีความกระชับได้ใจความ มากขึ้น
3. คำอธิบายรายวิชา	ปรับปรุงข้อความคำอธิบาย รายวิชาให้ถูกต้องสอดคล้องกัน	แก้ไขคำอธิบายรายวิชา ให้ตรงประเด็น และสอดคล้อง กับจุดมุ่งหมาย รวมทั้ง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
4. โครงสร้างรายวิชา	ปรับปรุงความเหมาะสมของ ระยะเวลาในแต่ละหน่วยการ เรียนรู้	จัดทำคู่มือครูที่มีรายละเอียด เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ปรับโครงสร้างเวลาเรียน นอกชั้นเรียน ให้ยืดหยุ่น มากขึ้น

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง	ข้อเสนอแนะ จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง	การปรับปรุงหลักสูตร
5. กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร ปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้อง กับบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง มากขึ้น	เพิ่มเติมเนื้อหาที่เชื่อมโยง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับ การสร้างความเป็นพลเมือง ต้นรู้ให้ชัดเจนมากขึ้น	
6. การวัดและประเมินผล ปรับปรุงผลการเรียนรู้ให้ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติมากขึ้น ในทุกหน่วยการเรียนรู้	ปรับปรุงคุณลักษณะความเป็น พลเมืองต้นรู้ให้ชัดเจน	ปรับปรุงผลการเรียนรู้ในแต่ละ หน่วยให้ครอบคลุมทั้งสามด้าน ปรับปรุงองค์ประกอบของ พลเมืองต้นรู้และแนวทาง การวัดและประเมินผล
7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กำหนดแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการวางแผน การจัดการเรียนรู้ และ ประโยชน์ในด้านการสร้าง ความร่วมมือระยะยาว		ปรับปรุงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้มี ความเหมาะสม และเลือกผู้ให้ ข้อมูลที่มีความสามารถในการ เป็นวิทยากรท้องถิ่น
เอกสารประกอบหลักสูตร หน่วยที่ 1 เพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริม การพัฒนาความเป็นพลเมือง ต้นรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1		เพิ่มกิจกรรมการลงพื้นที่ ภาคสนามชุมชน และให้ผู้เรียน จัดทำข้อมูลการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำ ฝาง ในรูปแบบออนไลน์

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง	ข้อเสนอแนะ จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง	การปรับปรุงหลักสูตร
เพิ่มเติมแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลายและทันสมัย ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1	ปรับปรุงสื่อและแหล่งเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมต่อการ เรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มากขึ้นในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และ 2	หน่วยที่ 1 และ 2 เพิ่มแหล่ง เรียนรู้ด้านจิตรกรรมแบบ สมัยใหม่ และการเกษตรกรรม ในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย และ ชุมชนบ้านยาง
เอกสารประกอบหลักสูตร หน่วยที่ 2		
ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ ในหน่วยที่ 2 ให้ส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของผู้เรียนมากขึ้น	เพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของผู้เรียน ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปรับปรุงวิธีการวัดและ ประเมินผลในหน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 ให้สอดคล้องกับ ผลการเรียนรู้มากขึ้น	ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโครงงานที่ให้ผู้เรียน ทำงานร่วมกันในการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพิ่มกิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม เกี่ยวกับบทบาทของพลเมือง ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และปรับปรุงแบบประเมินผล ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ และทักษะการคิดวิเคราะห์
เอกสารประกอบหลักสูตร หน่วยที่ 3		
	เพิ่มความหลากหลายของ กิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วย การเรียนรู้ที่ 3	และเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ในหน่วยที่ 3 รวมทั้งจัดเวที นำเสนอนโยบายทางการเมือง เพื่อเรียนรู้ร่วมกับนักการเมือง ท้องถิ่น

ตาราง 21 สรุปประเด็นเพิ่มเติมในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร ดังนี้

เอกสารหลักสูตร ควรมีการแก้ไขข้อความหลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา ให้ตรงประเด็น และมีความกระชับได้ใจความมากขึ้น และให้สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมาย รวมทั้งผลการเรียนรู้

เอกสารประกอบหลักสูตร ควรจัดทำคู่มือครูที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ปรับโครงสร้างเวลาเรียนนอกชั้นเรียน ให้ยืดหยุ่นมากขึ้น ปรับปรุงผลการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยให้ครอบคลุมทั้งสามด้าน ปรับปรุงและแนวทางการวัดและประเมินผลตามองค์ประกอบ ของพลเมืองดี

ผู้วิจัยนำเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลมาปรับปรุงเพื่อเป็นต้นแบบหลักสูตร มีการนำเสนอ หลักสูตรเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขอความเห็นชอบ ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ จัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้ปกครอง 2 คน ผู้แทนชุมชน 4 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ซึ่งจากการนำเสนอหลักสูตร มีการพูดคุย และเสนอแนะประเด็นสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ทั้งมุมมองในด้านการเห็นชอบ ดังข้อความ

“...เห็นความตั้งใจในการพัฒนาหลักสูตรที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้ชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรและเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก...” (ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา, ผู้ร่วมสนทนา, 7 พฤศจิกายน 2566)

คำพูดดังกล่าว สอดคล้องกับความเห็นจาก ผู้ร่วมสนทนาซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในชุมชน ดังข้อความว่า

“...ในฐานะของตัวแทนชุมชน อยากเห็นโรงเรียนสอนให้เด็กเห็นความสำคัญของชุมชนให้มากขึ้น ผมอาจจะไม่ได้เรียนจบสูง แต่ผมให้โรงเรียนช่วยสอนอยากเห็นนักเรียนในวันนี้โตมาพร้อมกับความรักบ้านเกิดตนเอง...” (ตัวแทนชุมชน, ผู้ร่วมสนทนา, 7 พฤศจิกายน 2566)

จากการนำเสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบ 11 เสียง จึงได้นำหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลังจากหลักสูตรผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา ในการนำหลักสูตรไปใช้ มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากผู้เรียนที่ได้สอนซึ่งเป็นห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนศิลป์ภาษาไทย-สังคมศึกษา ซึ่งถูกจัดกลุ่มเป็นห้องเรียนจำนวน 40 คน ไว้แล้ว จึงเลือกผู้เรียนกลุ่มนี้มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ซึ่งหลังจากที่หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ได้รับการเห็นชอบแล้ว ผู้วิจัยประสานงานกับฝ่ายวิชาการ และฝ่ายทะเบียนในการดำเนินการจัดตารางเรียนให้รายวิชาใหม่ โดยกำหนดรหัสวิชาใหม่ ส30257 พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สามารถจัดการเรียนรู้ได้ เต็มประสิทธิภาพ โดยวางแผนการจัดกิจกรรมในคาบ 6-7 ของวันพฤหัสบดี ของห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ผู้วิจัยเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการสอนนอกห้องเรียนได้รับความร่วมมือจาก ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย ชุมชนบ้านยาง รวมทั้ง เทศบาลตำบลสันทราย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ผู้วิจัยทำหน้าที่ในการจัดทำเอกสารจากโรงเรียน และนำไปสำหรับการติดต่อเพื่อสร้างความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีการพูดคุย วางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 กิจกรรม ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ โดยสังเกตพฤติกรรมมีส่วนร่วมระหว่างจัดกิจกรรมและการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ใช้แบบบันทึกภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการจัดกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ณ ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย และชุมชนบ้านบ้านยาง

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หน่วยที่ 1 มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบฐานการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนและคนในชุมชน จัดขึ้นในวันที่ 11 มกราคม 2567 เวลา 13.00น.-16.00น. ณ ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย และชุมชนบ้านยาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนในครั้งนี้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และปราชญ์ชุมชน ซึ่งเป็นการพบกันครั้งแรก ระหว่างผู้เรียนและชุมชน การจัดกิจกรรมมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ในระหว่างเรียนจะมีการพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นชินระหว่างกัน โดยออกแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มอบหมายให้ผู้เรียนใช้เครื่องมือสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลจากชุมชน ก่อนการลงพื้นที่ผู้เรียนได้รับการสอนเกี่ยวกับเทคนิคการสัมภาษณ์

การตั้งคำถามที่เหมาะสม และการบันทึกข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ในระหว่างการลงพื้นที่ ผู้เรียนได้แบ่งกลุ่มเพื่อสัมภาษณ์โดยเฉพาะจากปราชญ์ชุมชน ในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย ชุมชนบ้านยาง โดยใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจและการตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ นักเรียนได้บันทึกข้อมูลโดยใช้สมุดบันทึก และบางกลุ่มใช้อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง โดยขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ เมื่อสิ้นสุดเวลาเรียนนอกชั้นเรียน ได้รับข้อมูลสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อประเมินกิจกรรมนี้ ดังข้อความ

สมศักดิ์ ตู่กองจาย ปราชญ์ชุมชนด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กล่าวว่า "...ลุงรู้สึกปลื้มใจมากที่เห็นเด็ก ๆ สนใจเรื่องราวของบ้านเรา เมื่อก่อน ลุงกังวลว่าความรู้เก่า ๆ จะสูญหายไปกับคนรุ่นลุง แต่วันนี้ลุงเห็นความหวัง เด็ก ๆ ถามคำถามได้ลึกซึ้งและตั้งใจฟังมาก ลุงหวังว่าเด็ก ๆ จะช่วยสืบทอดเรื่องราวเหล่านี้ต่อไป..." (สมศักดิ์ ตู่กองจาย, ผู้ร่วมสนทนา, 11 มกราคม 2567)

โกศล ลุงต๊ะ ปราชญ์ชุมชนด้านภูมิปัญญา และเจ้าของร้านขายสินค้าหัตถกรรมในชุมชน กล่าวว่า "...ตอนแรกก็แปลกใจที่มีเด็ก ๆ มาถามเรื่องร้านค้าสมัยก่อน แต่พอได้คุยไปก็รู้สึกสนุก ได้นึกถึงความหลัง ดีใจที่ได้เล่าให้คนรุ่นใหม่ฟัง หวังว่าจะช่วยให้เขาเข้าใจว่าชุมชนเราเปลี่ยนแปลงอย่างไร..." (โกศล ลุงต๊ะ, ผู้ร่วมสนทนา, 11 มกราคม 2567)

หลังจากการเรียนรู้นอกชั้นเรียน นักเรียนได้นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในชั้นเรียน โดยมีการจัดกิจกรรมนำเสนอและอภิปรายกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่แต่ละกลุ่มได้รับ เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โดยพิจารณาความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จากนั้นรายงานสรุปผลการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยสร้างเป็นสื่อออนไลน์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2. การศึกษาชุมชน และสภาพปัญหาในชุมชนด้านการเกษตรกรรม ณ ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย

การจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2 จัดขึ้นในวันที่ 25 มกราคม 2567 ผู้เรียนจะต้องเก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ชุมชน โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนเพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งวิธีการการสัมภาษณ์ สังเกต การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่าง วิธีการเรียนรู้ วิธีการได้มาซึ่งข้อมูลรวมทั้งเห็นถึงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเพื่อ

ลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรในชุมชน โดยมุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำเกษตร ปัญหาที่เกษตรกรกำลังเผชิญ และแนวทางการแก้ไขที่ชุมชนได้ดำเนินการ ความรู้ที่ได้จะนำมาสร้าง ชี้นงาน เช่น การทำแผนที่ชุมชนเพื่อระบุพื้นที่เกษตรกรรมและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตร และการถ่ายภาพเพื่อบันทึกสภาพปัจจุบัน ของพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เก็บข้อมูลในพื้นที่อื่น ๆ ที่สนใจ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นชุดความรู้ เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันในชุมชน โดยผลที่เกิดขึ้น จากการเรียนรู้ของผู้เรียน ถูกสะท้อนกลับมายังผู้วิจัย แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ จากการเรียนในห้องเรียน ดังข้อความ

คมณฑิต หัตถการ ปราชญ์ชุมชนด้านเกษตรกรรม กล่าวว่า “...ผักที่พวกเรากิน ทุกวันนี้มันมีสารเคมี เราลองหันมาปลูกผักกินเอง เริ่มจากวิธีง่าย ๆ ... น้อย ๆ ลองปลูก ผักเลยนะครับ ถ้ามันโตเมื่อไหร่ค่อยมาเก็บได้นะครับ...” (คมณฑิต หัตถการ, ผู้ร่วมสนทนา, 11 มกราคม 2567)

ชุมสุข สมบูรณ์ ปราชญ์ชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรม และคณะกรรมการชุมชน เห็นว่ากิจกรรมนี้เป็นประโยชน์ทั้งต่อนักเรียนและชุมชน กล่าวว่า “...นักเรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริง ส่วนชุมชนก็ได้มีโอกาสพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ ครอบคลุมความรู้ยุคร่วมสมัย ที่รองรับความต้องการได้หลากหลายกลุ่มมากขึ้น...” (ชุมสุข อุดม, ผู้ร่วมสนทนา, 11 มกราคม 2567)

เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ในชุมชนชนบ้านแม่สุ่นน้อย ครูยังเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาที่นอกเหนือจากการเรียนตามตารางของโรงเรียนในการเก็บข้อมูลในพื้นที่อื่น ๆ ที่สนใจ ในประเด็นอื่น ๆ เมื่อถึงเวลาเรียนในชั้นเรียน ผู้เรียนได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อสร้างเป็นเครื่องมือศึกษาชุมชน

3. การนำเสนอนโยบายเพื่อการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ณ เทศบาลตำบลสันทราย

การจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3 ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นและกระบวนการเลือกตั้งผ่านการปฏิบัติจริง จัดขึ้นในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2567 ในกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ได้มอบหมายให้ทำงานเป็นกลุ่มเพื่อออกแบบ โปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยมีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ ระบุประเด็นปัญหา ในท้องถิ่น เขียนแบบร่างเพื่อระบุประเด็นปัญหา ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

บทบาทของนายกเทศมนตรี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบโปสเตอร์หาเสียง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ เช่น สโลแกน นโยบายหลัก และภาพลักษณ์ของผู้สมัคร

การจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน ให้ผู้เรียนนำเสนอและรับฟังคำวิจารณ์ จากนักการเมืองท้องถิ่นที่ได้รับเชิญมาเป็นวิทยากรพิเศษ ได้แก่ นายกเทศมนตรีและคณะทำงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ประสานงานกับนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อให้ตัวแทนนักการเมืองได้เข้ามาเป็นครูผู้สอน ทำหน้าที่เป็นผู้วิพากษ์ประเด็นการนำเสนอจากนโยบายของนักเรียนผ่านชิ้นงานโปสเตอร์หาเสียง เพื่อกระตุ้นให้มองเห็นความสัมพันธ์ของปัญหาในชุมชนและแนวทางการแก้ไขโดยมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ ผู้วิจัยสังเกตการณ์และบันทึกภาคสนาม มีการแสดงความคิดเห็นที่สำคัญของ นักการเมืองท้องถิ่น ผ่านการนำเสนอของกลุ่มนักเรียน ที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ดังข้อความ

บุญเพชร ยอดรักษ์ นายกเทศมนตรีคนปัจจุบัน กล่าวว่า “...ตอนแรกผมคิดว่าน้องพวกนี้ ยังอีกนานกว่าจะเล่นการเมืองได้ แต่ตอนนี้ผมกลับมานั่งคิดใหม่แล้ว เพราะผมประทับใจกับไอเดียของน้อง ๆ ที่สดใหม่ต่อปัญหาในท้องถิ่นที่บางครั้งผมอาจมองข้ามไป ผมคิดว่าการเลือกตั้งครั้งหน้า ผมอาจจะม่คู่แข่งที่น่ากลัวก็ได้...” และกล่าวทิ้งท้ายกิจกรรม ความว่า “...ผมหวังว่ากิจกรรมนี้จะจุดประกายให้เด็ก ๆ สนใจการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น และหวังว่าในอนาคตพวกเขาจะกลับมาพัฒนาท้องถิ่นของเรา...” (บุญเพชร ยอดรักษ์, ผู้ร่วมสนทนา, 8 กุมภาพันธ์ 2567)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การศึกษาชุมชนและสภาพปัญหาด้านการเกษตรกรรม และการนำเสนอ นโยบายการเมืองท้องถิ่น โดยใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ การสัมภาษณ์ประชาชน ชุมชน การสำรวจพื้นที่ และการนำเสนอโครงการด้านนโยบายหาเสียงเลือกตั้งต่อนักการเมืองท้องถิ่น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และการนำเสนอ อีกทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนและความเข้าใจในประเด็นท้องถิ่น ผลสะท้อนจากชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกิจกรรมในการสร้างความตระหนักรู้และความสนใจในการพัฒนาท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองตื่นรู้

ทั้งนี้หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำเสนอผลการทดลองใช้รูปแบบการทดสอบกลุ่มเดียวหลังเรียน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการทดลองเป็น 2 ตอน 1) ผลการทดสอบความรู้ 2) ผลการประเมินใช้เครื่องมือวัด 2 ชนิด ได้แก่ แบบวัดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและ แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้

ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับนักเรียน มีผลแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การวัดความรู้ความเข้าใจใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 22 แสดงผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

องค์ประกอบความเป็นพลเมืองต้นรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น	3.65	0.45	ระดับสูง
2. ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น	3.66	0.80	ระดับสูง
3. จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น	3.83	0.73	ระดับสูง
4. การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น	4.54	0.64	ระดับสูงมาก
เฉลี่ยรวม	3.87	0.68	ระดับสูง

จากตาราง 22 ผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีความเป็นพลเมืองต้นรู้ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า นักเรียนมีคะแนนสูงที่สุดในด้านการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.64) รองลงมาคือด้านจิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.73) ด้านทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.80) และด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

ตาราง 23 แสดงผลการประเมินระดับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

องค์ประกอบความเป็นพลเมืองดี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น	4.17	0.58	ระดับสูง
2. ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น	4.27	0.63	ระดับสูง
3. จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น	4.30	0.61	ระดับสูง
4. การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น	4.24	0.62	ระดับสูง
เฉลี่ยรวม	4.23	0.61	ระดับสูง

จากตาราง 23 ผลการประเมินระดับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนมีความเป็นพลเมืองดีในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีคะแนนสูงที่สุดคือ จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.61) รองลงมาคือด้านทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.63) ด้านการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.62) และด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านรูปแบบการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการรับฟังการสะท้อนคิด และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากการใช้หลักสูตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และ 2) ผลการประเมินความพึงพอใจมีต่อการเรียนตามหลักสูตรฯ มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

กระบวนการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ได้จัดขึ้นในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00 น. – 15.00 น. ณ ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย เพื่อให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุดความรู้ที่เกิดขึ้น และได้สร้างความเปลี่ยนแปลงกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน และผู้วิจัย โดยกิจกรรมวางแผนให้ตัวแทนผู้เรียนเป็นผู้นำเสนอผลงาน ที่เกิดขึ้นจากการเรียน จากนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นมุมมองร่วมกัน ผู้วิจัยศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการสะท้อนคิด โดยมีรายละเอียด 4 ประเด็น เพื่อชี้ให้เห็นลำดับการนำเสนอในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ภาพสะท้อนผู้เรียนที่เกิดขึ้นหลังจากจัดกิจกรรมให้นักเรียน นักเรียนมองภาพการเรียนรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของคนตัวเล็กตัวน้อยในชุมชน และมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ดังปรากฏในข้อความ

“...จากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เราได้เรียนรู้วิธีการ ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ การวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน การทำงานร่วมกัน การลงพื้นที่สัมภาษณ์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำงานกับคนในชุมชน ซึ่งนั่นทำให้เราได้เรียนรู้ถึงหลาย ๆ อย่าง ทั้งความเป็นมา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง ที่ทำให้เยาวชนแบบพวกเราได้มี ส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและมีส่วนร่วม เพื่อแสดงวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นเป็นของตัวเองในการนำเสนอและเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้คนที่สนใจ...” (นักเรียนชาย บัณฑิตภาคสนาม, 22 กุมภาพันธ์ 2567)

“...การเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ หนูได้เห็นวิถีชีวิตของคนต่างหมู่บ้าน ได้รู้ถึงความคิดวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลาย อีกทั้งยังได้ความรู้รอบตัวเพิ่มมาด้วย ตอนไปสัมภาษณ์พ่อหลวงบ้านเขาแล้วว่าจริง ๆ แล้วคนกลุ่มแรกที่อยู่มาไม่ใช่คนจีนแต่เป็นคนอย่างเขา เลยให้เกียรติโดยการตั้งชื่อหมู่บ้าน..มันทำให้เห็นเลยว่าในชุมชนเรามีอะไรที่แตกต่างจากในหนังสืออีกเยอะ อย่างเช่นการลงพื้นที่เก็บข้อมูล มันก็ไม่ได้ง่าย เพราะมีอุปสรรคเรื่องภาษาที่ใช้สื่อสาร อย่างเช่นหนูเป็นคนเชื้อสายจีน หนูก็จะพูดฟัง คำเมืองไม่ค่อยได้...” (นักเรียนหญิง บัณฑิตภาคสนาม, 22 กุมภาพันธ์ 2567)

2. ผลการสะท้อนที่เกิดขึ้นกับครู ซึ่งครูมองเห็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในมิติท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งปกติครูจะใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสำนักพิมพ์ ทำให้การออกแบบกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับประเด็นด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้คัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถในการทำกิจกรรมแบบกลุ่ม ไปพัฒนาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันทักษะที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาสังคมศึกษาได้ ดังข้อความ

“...ตอนนี้ก็เห็นแววของเด็ก ๆ ที่จะสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ โดยให้เขาทำเป็นทีม เข้าไปทำโปรเจกต์คล้าย ๆ กับของบ้านยาง อันนั้นเขามีออร์แกนไนซ์รับจ้างทำให้ โดยที่ชุมชนไม่ได้ทำอะไรเลย แต่เราจะทำเป็นของชุมชนเราเอง...” (สมบุญ ทอคำ, บันทึกภาคสนาม, 22 กุมภาพันธ์ 2567)

3. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารสถานศึกษา ได้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเป็นหลักสูตรระดับรายวิชาเพิ่มเติม โดยบรรจุอยู่ในโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีเนื้อหาสาระชุดความรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งได้ปรับบทบาทของคนในชุมชนให้เป็นครู สอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการสถานศึกษา ในโครงการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี 2566 เรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง นอกจากนี้ยังได้แหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น จากการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ในการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังข้อความ

รองผู้อำนวยการโรงเรียน กล่าวว่า “...โรงเรียนได้รับความนิยมมากขึ้นจากการตอบรับของคนในชุมชน เพราะเรามีหลักสูตรที่ทำให้เด็กเห็นความสำคัญของชุมชน...” (วรพงศ์ ติดอีก, บันทึกภาคสนาม, 22 กุมภาพันธ์ 2567)

4. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัย จากการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ ระยะเวลามากกว่า 7 ปี แต่การทำความเข้าใจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง ผู้วิจัยมองว่าตนเองเป็นมือใหม่ คือ การลงพื้นที่จำเป็นต้องให้นักเรียนตัวแทนเป็นคนนำเข้าไป บางครั้งอาจถูกปฏิเสธในการให้ข้อมูล หรืออุปสรรคในการใช้ภาษาสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้สูงอายุ อีกทั้งยังต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งอาจเกิดปัญหาในการดำเนินการ แต่ผู้วิจัยจำเป็นต้องแก้ปัญหาด้วยตนเองที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการวิจัยไปพร้อมกัน

5. ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ตามหลักสูตร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ได้ส่งผลต่อชุมชน ประการแรก ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสถ่ายทอด ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่ เกิดการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ดังที่ปราชญ์ ชุมชนได้แสดงความรู้สึกลึกซึ้งใจที่เห็นผู้เรียนสนใจเรื่องราวของบ้านเกิด ประการที่สอง ชุมชนได้พัฒนา ตนเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต สามารถรองรับความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลายของ คนรุ่นใหม่ ทำให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา และช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึง คุณค่าของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ประการที่สาม ชุมชนได้รับ ประโยชน์จากการ การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งอาจช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต รวมทั้งสร้างความหวังให้กับชุมชนว่า จะมีคนรุ่นใหม่ที่เข้าใจและพร้อมสืบทอดการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนที่มีความพร้อมในการเป็น แหล่งเรียนรู้ เกิดจากความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนการมีบุคลากรที่มีศักยภาพ และความสามารถ ในการสร้างเครือข่ายเพื่อหาแหล่งทุนมาสนับสนุน จากประเด็นนี้เอง ส่งผลให้วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เปลี่ยนไป เน้นความรู้ในท้องถิ่นมากขึ้น ประกอบกับการได้รับการอบรมโครงการ เยาวชนพลเมืองของผู้วิจัย ทำให้ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อการสร้าง พลเมือง นอกจากนี้ได้มีโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเยาวชนพลเมืองเป็นประจำทุกปี รวมทั้งมองเห็นโอกาส ความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายร่วมกันระหว่างครูต่างโรงเรียน และหน่วยงานด้านการศึกษาต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจมีต่อการเรียนตามหลักสูตรฯ

การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ออกแบบมาเพื่อวัดระดับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล ผลการประเมิน จะช่วยสะท้อนมุมมองของผู้เรียนต่อประสิทธิภาพของหลักสูตร รวมถึงชี้ให้เห็น จุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุง อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และบรรลุจุดมุ่งหมายในการสร้างพลเมืองต้นรู้ ผลการประเมินมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 24 แสดงผลการประเมินพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. นักเรียนคิดว่าเข้าใจพัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมากขึ้น	4.40	0.55	มาก
2. นักเรียนคิดว่าเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ ทำให้เห็นคุณค่า และ ความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมากขึ้น	3.95	0.45	มาก
3. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย และมีความท้าทาย สอดคล้องกับช่วงวัยในระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียน	4.25	0.49	มาก
4. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนช่วยให้เข้าใจ ประวัติศาสตร์	4.13	0.56	มาก
5. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการทำโครงการ ช่วยให้ได้ฝึกคิด วิเคราะห์มากขึ้น	4.00	0.68	มาก
6. นักเรียนคิดว่าสื่อและชุมชนที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ มีความเหมาะสมและเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจ	4.13	0.72	มาก
7. นักเรียนคิดว่าการเรียนร่วมกับผู้นำหรือปราชญ์ชุมชน หรือครูที่เป็นวิทยากรท้องถิ่น ทำให้เกิดความผูกพัน ในท้องถิ่นมากขึ้น	4.43	0.55	มาก
8. นักเรียนชอบเรียนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.48	0.55	มาก
9. นักเรียนคิดว่าการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ มีความเหมาะสม	4.38	0.70	มาก
10. นักเรียนคิดว่าวิธีการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม และยุติธรรม	4.18	0.50	มาก
11. นักเรียนคิดว่าการจัดเวลาเรียนเหมาะสม ทั้งในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน	4.15	0.53	มาก
12. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทำงานร่วมกับ เพื่อนได้ดีขึ้น	3.90	0.50	มาก

ตาราง 24 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
13. นักเรียนคิดว่าความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้จริง	4.25	0.63	มาก
14. นักเรียนรู้สึกภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเอง	4.55	0.50	มากที่สุด
15. นักเรียนเข้าใจบทบาทของคน และผู้ปฏิบัติงานหน่วยงาน ในท้องถิ่นมากขึ้น	4.25	0.63	มาก
16. นักเรียนมีความสนใจข่าวสารในชุมชน ท้องถิ่นมากขึ้น	4.03	0.70	มาก
17. นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น มากขึ้น	4.25	0.59	มาก
18. นักเรียนอยากช่วยพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วมในท้องถิ่น มากขึ้น	4.08	0.69	มาก
รวม	4.21	0.59	มาก

จากตาราง 24 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.59) ประเด็นที่ได้รับความพึงพอใจสูงสุดคือ นักเรียนรู้สึกภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ นักเรียนชอบเรียนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.55) และนักเรียนคิดว่าเข้าใจพัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.55)

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 1.1 เพื่อศึกษาสภาพความต้องการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
 - 1.2 เพื่อสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการด้านการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ ศึกษาสภาพความต้องการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง

พลเมืองตื่นรู้ผ่านการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครู จำนวน 5 คน และนักเรียน จำนวน 9 คน รวม 17 คน ในประเด็นด้านสภาพปัจจุบัน และความต้องการในด้านหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝางของโรงเรียนอย่างไร

ส่วนที่ 2 การสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน และปราชญ์ชุมชน จำนวน 6 คน รวม 7 คน ในประเด็นด้านพัฒนาการเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานและความเป็นมาของเมืองฝาง ประวัติศาสตร์ของชุมชนหมู่บ้าน กลุ่มคน และเหตุการณ์สำคัญร่วมสมัย วัฒนธรรม ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำฝาง ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญในลุ่มน้ำฝาง ศิลปะและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเมืองท้องถิ่น รวมถึงการสนทนากลุ่มในประเด็นความเหมาะสมของลำดับและเนื้อหา และแนวทางการนำชุดความรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางสำหรับนำไปสร้างหลักสูตร

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

การยกร่างหลักสูตร ผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร และขอบเขตการลำดับเนื้อหา (Scope and Sequence) ที่ได้จากการสังเคราะห์โดยปราชญ์ชุมชน มาพัฒนาเอกสารหลักสูตร จากนั้นจึงนำมาตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยมีผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ กลุ่มที่หนึ่งเป็นผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน จำนวน 7 คน และกลุ่มที่สองเป็นนักวิชาการ ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร โดยผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่หนึ่ง ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.45) และเอกสารประกอบหลักสูตรในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.48) ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.39) และเอกสาร ประกอบหลักสูตร ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

นำหลักสูตรไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/9 จำนวน 40 ชั่วโมง ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ ลุ่มน้ำฝาง (16 ชั่วโมง) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (16 ชั่วโมง) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (10 ชั่วโมง) โดยในแต่ละหน่วยจะมี กิจกรรมเรียนรู้นอกชั้นเรียน หน่วยละ 1 ครั้ง รวม 3 ครั้ง

หลังจากจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยวัดความรู้ความเข้าใจโดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะเป็นแบบทดสอบอัตนัย ชนิดเขียนตอบ จำนวน 10 ข้อ และประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ โดยใช้แบบประเมินที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

ด้านที่ 1 ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น

ด้านที่ 2 ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น

ด้านที่ 3 จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น

ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการประเมินหลังจากการใช้หลักสูตรเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้นำชุมชนและปราชญ์ชุมชน ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้วิจัย และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากการใช้หลักสูตร

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1.1 การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังคงเผชิญกับความท้าทายทั้งในระดับนโยบาย การบริหารจัดการ และการปฏิบัติ แม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทว่าก็ยังคงประสบปัญหาเชิงนโยบายที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง เช่นเดียวกันครูก็ขาดการสนับสนุนด้านเวลาและทรัพยากรในการพัฒนาความรู้และทักษะการสอน รวมถึงนักเรียนก็ยังมองว่าวิชาประวัติศาสตร์ไม่น่าสนใจและไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนค่อนข้างอ่อนแอส่งผลให้ขาดการประสานงานและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฉะนั้นการแก้ปัญหาจึงควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน พัฒนารูปแบบการสอนให้น่าสนใจและเชื่อมโยงกับชีวิตผู้เรียน รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาความรู้และทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ความรู้ท้องถิ่นประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝาง เป็นความรู้ระดับพื้นที่ที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นได้อย่างละเอียดและลึกซึ้ง ผู้ให้ข้อมูลได้วางกรอบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของลุ่มน้ำฝางไว้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ชุดความรู้ตามยุคสมัย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝางในอดีต, ความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติความเป็นมาของลุ่มน้ำฝางในปัจจุบัน, และแนวทางการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมืองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต เพื่อช่วยให้การลำดับเรื่องราว

เป็นไปอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ พัฒนาการของท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องและเห็นภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ได้ ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอชุดความรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตามลำดับความสัมพันธ์ ของเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัยผ่านจุดเปลี่ยนที่สำคัญ จากยุคอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต โดยกำหนด ชุดความรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จำนวน 3 ชุด ความรู้ ดังนี้

1.2.1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง เป็นเนื้อหาความรู้ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝางในยุคจารีต มุ่งเน้นการศึกษาประวัติศาสตร์การก่อตั้งเมืองฝาง ตำนานท้องถิ่น บุคคลสำคัญ วัดและสถานที่สำคัญ ประวัติการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน รวมถึงเหตุการณ์ ร่วมสมัยในลุ่มน้ำฝาง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจรากเหง้าและ พัฒนาการของท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง แนวทางจัด กิจกรรมการเรียนรู้ใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การอภิปรายกลุ่ม และการเรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการมองประวัติศาสตร์จากหลายมุมมอง

1.2.2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง เป็นเนื้อหาความรู้ความเข้าใจ เรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมาของลุ่มน้ำฝางในยุคร่วมสมัย จะเน้นความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เช่น ชาวจีนและไทใหญ่ รวมถึง ศิลปะ งานหัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงการเกษตร การประกอบอาชีพ และแหล่งท่องเที่ยว สำคัญในพื้นที่ แนวทางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อชุมชน และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2.3 การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทางสังคม การเมืองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต จะเน้นแนวทางการมีส่วนร่วมทางสังคมและ การเมืองในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น โดยศึกษาการรวมกลุ่มขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในระดับท้องถิ่น แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและการมีส่วนร่วม ในชุมชน เช่น การสังเกตการณ์การประชุมสภาท้องถิ่น การจำลองสถานการณ์แก้ไขปัญหาชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทางการเมืองและตระหนักถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมืองท้องถิ่น

ทั้งนี้ ชุดความรู้ที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีแนวทางการวัดและประเมินผลโดยใช้การทดสอบ ความรู้ การประเมินทักษะผ่านการวิเคราะห์และนำเสนอ การสังเกตพฤติกรรม และการเขียนสะท้อนคิด ของผู้เรียน

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.1 หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เอกสารหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างรายวิชา 5) กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 6) การวัดและประเมินผล 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และส่วนที่ 2 เอกสารประกอบหลักสูตร มีลักษณะเป็นเอกสารชี้แจงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้สอน เพื่อให้ผู้นำไปใช้เกิดความเข้าใจ มี 2 ส่วนย่อย ประกอบด้วย 2.1 คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน คำชี้แจงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล 2.2 หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเอกสารที่อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง พบว่า ภาพรวมหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.45) เอกสารประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.48) และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง พบว่า ภาพรวมหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.39) เอกสารประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48)

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางนอกชั้นเรียนเพื่อมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ตรงและการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน หน่วยที่ 1) เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจัดขึ้นที่ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยและชุมชนบ้านยาง ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบฐานเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและคนในชุมชน ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากปราชญ์ชุมชน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในชั้นเรียน พร้อมทั้งสร้างสื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับ

หน่วยที่ 2 เป็นการศึกษาชุมชนและสภาพปัญหาด้านการเกษตร จัดขึ้นที่ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตร ผู้เรียนได้สัมภาษณ์เกษตรกร สังเกตการณ์ และลงมือปฏิบัติจริง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างชิ้นงาน เช่น แผนที่ชุมชน และวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนได้อย่างลึกซึ้ง

หน่วยที่ 3 เป็นการนำเสนอนโยบายเพื่อการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น จัดขึ้นที่เทศบาลตำบลสันทราย ใช้วิธีการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยให้ผู้เรียนออกแบบโปสเตอร์ณรงค์

หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และนำเสนอต่อหน้านักการเมืองท้องถิ่นจริง กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทางการเมืองในท้องถิ่นและกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งสามกิจกรรมได้รับผลตอบรับที่ดีจากทั้งชุมชนและผู้เรียน ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สภาพปัจจุบัน และกระบวนการทางการเมืองในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝางของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมหลังเรียนอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.68)

3.3 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ประเมินระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.61)

4. ผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง

4.1 การจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม หลังจากใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง ได้ส่งผลกระทบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน ซึ่งได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมากขึ้น 2) ด้านครู ที่ได้เห็นแนวทางใหม่ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 3) ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้หลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาและได้รับการตอบรับที่ดีจากชุมชน 4) ด้านผู้วิจัย ซึ่งได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5) ด้านชุมชน ที่ได้มีโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญา พัฒนาตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต และตระหนักถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และได้รับประโยชน์จากการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ของผู้เรียน ซึ่งอาจนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในอนาคต

4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.59)

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นในการอภิปราย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง 4) ผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝาง โดยมีรายละเอียดการอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. สภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของคนในโรงเรียนและชุมชน ได้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังมีความท้าทายโดยเฉพาะในระดับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บทที่จัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางและถูกกำหนดให้ใช้ในสถานศึกษาทั่วประเทศ ทำให้เนื้อหาหนังสือและการจัดการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กระทรวงกำหนด ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และครูผู้สอนมีความสนใจที่จะพัฒนาความรู้และทักษะในการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แต่ก็ยังติดขัดด้านนโยบาย เวลา และทรัพยากรที่จำเป็น ดังที่ สุนทร ชูตินธรรนธ์ (2555) ชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์มักละเลยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและบริบทท้องถิ่น โดยเฉพาะในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ซึ่งผูกขาดเนื้อหาจากตำราเรียนของสำนักพิมพ์ ครูผู้สอนเน้นความสะดวกในการจัดกิจกรรม ส่งผลให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงยังคงยึดติดกับประวัติศาสตร์กระแสหลัก ละเลยมุมมองและเรื่องราวของท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจและความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตนเอง นอกจากนี้การสอนที่เน้นการท่องจำในวิชาประวัติศาสตร์ยังเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อความสนใจและการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่นเดียวกันเมื่อพิจารณาสภาพการเรียนของนักเรียนในฐานะที่เป็นพลเมืองท้องถิ่นที่จำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่าพวกเขามองว่าวิชาประวัติศาสตร์ไม่น่าสนใจและไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ดังข้อค้นพบในงานวิจัยของ ขวัญทิชา เชื้อหอม และภาวิณี โสธายะเพ็ชร (2564) กล่าวว่า ผู้เรียนมีทัศนคติทางลบกับวิชาประวัติศาสตร์และขาดความรู้เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ เนื่องจากการเรียนประวัติศาสตร์มักถูกลดทอนให้เป็นเพียงการท่องจำข้อมูลจำนวนมากที่ซับซ้อน โดยขาดการเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง จนทำให้วิชาที่ควรมีคุณค่านี้กลับถูกมองข้ามความสำคัญ

อย่างไรก็ตาม สภาพของการจัดการศึกษาประวัติศาสตร์ข้างต้นจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและปรับเปลี่ยนผ่านการกระจายอำนาจในการจัดทำหลักสูตรให้สมดุลระหว่างมาตรฐานการศึกษาจากส่วนกลางกับความต้องการของท้องถิ่น พร้อมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและความรู้สึกเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในฐานะที่เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดังข้อเสนอของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559) ที่เสนอให้มีการปรับโครงสร้างการจัดการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น เช่นเดียวกับ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2560) เสนอว่า จำเป็นต้องกระจายอำนาจทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา

ที่ตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น มีความยืดหยุ่นนี้เอื้อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงต้องนำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในลักษณะของประวัติศาสตร์ มวลชนและการบูรณาการศาสตร์สาขาอื่น ๆ ให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนมุมมองในการศึกษา ประวัติศาสตร์ให้ครอบคลุมเรื่องราวของคนธรรมดาและมีมิติที่หลากหลายมากขึ้น การช่วงชิงพื้นที่ ทางความรู้และความทรงจำผ่านกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สะท้อนถึงแนวคิด เรื่อง การต่อรองทางวัฒนธรรม (ธงชัย วินิจจะกูล, 2552; Anderson and Krathwohl, 2001) ในการสร้างความทรงจำและความรู้สึกต่อชุมชนผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าการสร้างสำนึกร่วม ของชุมชนเกิดขึ้นผ่านการสร้างและแบ่งปันเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียน เข้าใจความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง ในขณะที่การมุ่งเน้นการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ สะท้อนถึงแนวคิดประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง

ความรู้ท้องถิ่นในหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางจึงต้องสะท้อนถึง ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและบริบทของชุมชนในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและการปรับตัวของคนในชุมชน แสดงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ภายในชุมชน ระหว่างชุมชนซึ่งเป็นประสบการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน ครอบคลุม 3 ชุดความรู้ ประกอบด้วย ยุคอดีต ยุคปัจจุบัน ยุคอนาคต ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำฝาง ในอดีต ได้แก่ พัฒนาการการก่อตั้งเมืองฝาง ตำนานเมืองฝาง บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ วัด และสถานที่สำคัญในลุ่มน้ำฝาง ประวัติการอพยพ ย้ายถิ่น และการก่อตั้งชุมชนในลุ่มน้ำฝาง และเหตุการณ์ร่วมสมัยในลุ่มน้ำฝาง 2) ความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติความเป็นมาของลุ่มน้ำฝาง ในปัจจุบัน ได้แก่ วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวจีน ไทยใหญ่ ที่เป็นเอกลักษณ์ ศิลปะ งานหัตถกรรม ภูมิปัญญา การเกษตร การประกอบอาชีพ สถานที่สำคัญ และแหล่งท่องเที่ยว และ 3) แนวทางการมีส่วนร่วมทางสังคม การเมืองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่ การรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่น ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ข้างต้นชี้ให้เห็น ความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นความรู้ในระดับปฏิบัติการสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนกับธรรมชาติ และสถานที่ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2558) และ สุนทรชัย ขอบยศ (2562) ชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า ความรู้ในประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นเป็นการศึกษาความเป็นมาของผู้คนสามัญในพื้นที่ ผ่านมิติทางสังคม วัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร โดยมุ่งเน้นการศึกษาพลวัตของชุมชนมากกว่าประวัติศาสตร์จากมุมมอง ของอำนาจรัฐส่วนกลางหรือชนชั้นปกครอง โดยให้ความสำคัญกับการติดตามความเปลี่ยนแปลง ในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจของผู้คนทั่วไป โดยมุ่งที่จะปลูกฝังความรักในถิ่นฐานบ้านเกิด การรวบรวมและศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการทำความเข้าใจและฟื้นฟูความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่นที่มีต่อ

พื้นที่ของตน อีกทั้ง ความรู้ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรม ดังที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2558) ให้ความหมายของทุนทางวัฒนธรรมว่า เป็นระบบความรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อ และการปฏิบัติที่สั่งสมและถ่ายทอดกันมาในสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรในการสร้างประโยชน์ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมีบริบทที่ให้ความสำคัญกับสภาวะแวดล้อม จะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างละเอียดอ่อน รวมทั้ง รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2566) ที่ได้นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดเครือข่ายการสร้าง ความสัมพันธ์ การสร้างการยอมรับจากชุมชน การเข้าถึงและจัดสรรทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรม สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ในบริบททางการเมืองได้อีกด้วย

นอกจากนี้ แนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยผู้วิจัยมีฐานคิด ในการออกแบบให้มีกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกชั้นเรียน และกำหนดขอบเขตเนื้อหา ในการเรียนโดยเริ่มจากประวัติศาสตร์ใกล้ตัวไปสู่ประวัติศาสตร์ที่ไกลตัวออกไป ที่เน้นในรูปแบบ ของตำนานในท้องถิ่น ไปสู่ประวัติศาสตร์ของชาติที่เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์โลกที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2558) ส่งผลให้ผู้เรียนได้ สืบค้นข้อมูล ปรับปรุงทัศนคติในการค้นคว้า เพื่อเชื่อมโยงอดีตสู่ปัจจุบัน เกิดความเข้าใจในความคิด ของตนเองและผู้อื่น โดยกิจกรรมในหน่วยที่ 1 เป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่ง เฉลิม มลิตา นิติเขตต์ปรีชา (2559) ได้แสดงให้เห็นถึง การเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์โดยมุ่งสร้างความรู้จากกระบวนการโดยเริ่มต้นจาก การกำหนดหัวข้อ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ตีความ และการนำเสนอ ด้วยกระบวนการดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแนวทาง ที่กำหนด และการศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่น จะทำให้การเปรียบเทียบข้อเท็จจริงในการสร้างความรู้ มีความหลากหลายมากขึ้น หน่วยที่ 2 เป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2567) ในกิจกรรมการเรียนรู้นี้ ทำให้เกิดพลังในการสร้างประวัติศาสตร์ ชุมชน และเกิดการสร้างความสัมพันธ์ของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งในทุกสัปดาห์จะมี นักเรียนมาลงพื้นที่ศึกษาชุมชนในด้านความเปลี่ยนแปลงของชุมชน เป็นการเปิดพื้นที่ระหว่างผู้เรียน และชุมชน จนนำไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หน่วยที่ 3 การพัฒนาโครงการเพื่อแก้ปัญหา ในท้องถิ่น สอดคล้องกับ (ทวิศิลป์ สืบวัฒนะ, 2554) ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นเพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึก ในการวางแผนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมกับผู้มี บทบาทในการจัดกิจกรรมเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนโดยตรง การจัดกิจกรรมในหน่วยนี้ ผู้เรียนจะได้นำเสนอ สื่อสารประเด็นตามความสนใจเพื่อให้นักในชุมชน ได้รับรู้และเห็นปัญหาร่วมกัน และแสดงถึงอัตลักษณ์และตัวตนของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รวมถึง การกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองตื่นรู้ ยังเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและ

มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กล่าวคือ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ทำให้จักตัวตน เกิดความภาคภูมิใจ กล้าคิดกล้าแสดงออก ได้พบปัญหาความเปลี่ยนแปลง และช่วยกันแก้ไขพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2562, สื่อออนไลน์) ได้ระบุว่า เป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาชาติ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้เรียนรู้ การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การศึกษาผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ชี้ให้เห็นว่า การสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบหลักสูตรที่มีความครอบคลุมและเป็นระบบ มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะและให้ความสำคัญกับผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิสังคม ของ สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน (2561) ที่กล่าวถึงความสำคัญขององค์ประกอบของหลักสูตรบูรณาการ ในการนำสภาพปัญหา ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน มาใช้เป็นประเด็นและเนื้อหาการพัฒนาหลักสูตร กล่าวคือ การนำประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการจัดการ เรียนรู้ และการกำหนดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งเป็นทักษะที่แสดงถึงความคิด และ ความรับผิดชอบต่อสังคม แต่มีความอ่อนนุ่มแบบไทย ด้วยการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบดังกล่าว ถือเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน รวมทั้งยังเป็นการปรับกระบวนการทัศน์ ในการมองมองโรงเรียนและชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้การมีหลักสูตรประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญต่อความสำเร็จเชิงคุณภาพ

ความโดดเด่นของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ไม่ได้ถูกกำหนดจากผู้เชี่ยวชาญหรือครูเพียงอย่างเดียว แต่หลักสูตรพัฒนาร่วมกับผู้นำที่เป็นชาวบ้าน หรือคนในท้องถิ่นได้ เป็นคนสร้างองค์ความรู้ที่สั่งสมกันมา โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยง ระหว่างมุมมองด้านวิชาการ และมุมมองด้านชุมชน ในการเรียนรู้ด้านทฤษฎีความรู้ และการลงมือ ปฏิบัติ การลงภาคสนาม และการนำไปใช้ ฉะนั้นการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงมีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นปราชญ์ชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมถูกสร้างขึ้น เพื่อตามหลักการของนักพัฒนาหลักสูตร แต่ก็ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาและองค์ประกอบ ของหลักสูตรยังคงจัดอยู่ในกลุ่มการพัฒนาหลักสูตรตามกระแสหลัก ดังที่ อภิภา ปรัชญพทุทธิ (2555) ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวว่ามุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับขั้นตอน และมีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการจัดการศึกษา แต่ความแตกต่างจากการพัฒนาหลักสูตรตามกระแสหลักแบบเดิม คือ ให้ความสำคัญกับการกำหนด

วัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมหลายมิติ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่คงทน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายมากขึ้น

นอกจากนี้ ด้านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางจากผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในลักษณะที่เป็นทางการและผู้เชี่ยวชาญที่มาจากคนในชุมชน สะท้อนถึงแนวคิดการประเมินแบบมีส่วนร่วม ตามที่ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560) ได้ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบดังกล่าวง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เป็นการใช้ความสามารถในการบูรณาการของมนุษย์ และยกย่องความเชี่ยวชาญของบุคคล ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการประเมิน วิธีการนี้ช่วยให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุม ทั้งในด้านวิชาการและบริบทท้องถิ่น และสะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เป็นการเน้นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน แม้จะมีความเป็นอัตนัยสูง และผลการประเมินอาจยากต่อการสรุป แต่ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้งสองกลุ่มแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมีความเหมาะสมในระดับสูงทั้งในมุมมองของคนในพื้นที่และนักวิชาการ ความแตกต่างในการให้ความสำคัญกับด้านต่าง ๆ ของหลักสูตรระหว่างสองกลุ่มสะท้อนถึงมุมมองที่หลากหลายซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ความแตกต่างที่น่าสนใจปรากฏในด้านที่ได้รับการประเมินสูงสุดของแต่ละกลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งซึ่งเป็นคนในพื้นที่ให้คะแนนสูงสุดในด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการเรียนการสอน โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในขณะที่กลุ่มที่สองซึ่งเป็นนักวิชาการนอกพื้นที่ให้คะแนนสูงสุดในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สะท้อนถึงมุมมองที่เน้นความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มให้คะแนนความเหมาะสมในด้านโครงสร้างรายวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับสูงเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าทั้งคนในพื้นที่และนักวิชาการเห็นพ้องกันว่าหลักสูตรมีการจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ วศิน ปัญญาวุฒะกุล (2562) ที่กล่าวถึงบทบาทสำคัญของผู้วิจัยในฐานะพี่เลี้ยงในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วม เพื่อประสานระหว่างความแตกต่างและความขัดแย้งให้เกิดเป็นข้อตกลงร่วมกัน โดยยึดหลักการยอมรับซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้บนฐานของความมนุษย์มากกว่าการเน้นเนื้อหา จนนำไปสู่การพัฒนางานร่วมกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ออมสิน จตุพร (2560) ที่พบว่า การจัดตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญทำให้หลักสูตรมีคุณภาพ เมื่อนำไปใช้จะสามารถบรรลุผลได้ตามจุดหมาย ทั้งนี้หลักสูตรได้มีการนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาาร่วมกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรแบบธรรมเนียมนิยม แนวคิดการมีส่วนร่วม และเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่มาจากคนในท้องถิ่นเอง การมีผู้เชี่ยวชาญที่มีลักษณะเป็นทางการ

และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคนในท้องถิ่น เป็นการให้มุมมองและของทั้งสองฝ่ายให้มาบรรจบร่วมกัน นับว่าเป็นวิธีการที่ตอบสนองต่อความต้องการ และทำให้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามจุดหมาย สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สร้างพลเมืองตื่นรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างการเป็นพลเมืองตื่นรู้ สะท้อนแนวคิดการจัดการศึกษาที่ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพในหลายมิติ มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ตรงและการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ Freire (2000, Online) ที่เน้นการสร้างความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและชุมชน บูรณาการความรู้ทางประวัติศาสตร์กับสภาพปัจจุบันและการเมืองท้องถิ่น และแนวคิดของ ยงยุทธ ชูแว่น (2562) ที่ให้มุมมองด้านกระแสด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในปัจจุบันมุ่งเน้นเนื้อหา ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนมากขึ้น อีกทั้งการกำหนดเนื้อหาในแต่ละช่วงเวลาต่าง ๆ ยังแสดงให้เห็นถึงการคลี่คลายของในประวัติศาสตร์นั้น โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จะเป็นการสืบค้นถึงความสำเร็จของภูมิปัญญาในชุมชนไปพร้อม ๆ กับการรื้อฟื้นความทรงจำร่วมของคนในชุมชน อย่างเป็นธรรมชาติ

ผลการทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรในด้านความรู้ความเข้าใจที่มีต่อประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยในหน่วยที่ 1 เรื่องตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง มีการกำหนดเนื้อหาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ผ่านตำนาน เรื่องเล่า มุขปาฐะ ให้มีความลึกของเนื้อหาตามช่วงวัยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เฉลิม มลิลลา นิติเขตต์ปรีชา (2559) ได้กล่าวถึงการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์แบบเน้นกระบวนการ คือ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ผ่านการสืบค้นและตีความหลักฐานท้องถิ่น ในการแปลงความรู้ฝังลึกของปราชญ์ชุมชนให้เป็นความรู้ชัดแจ้งที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ จนทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสังคม เข้าใจสังคมโลก เข้าใจปัญหาปัจจุบัน ตัดสินอย่างมีเหตุผล เทียงธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง มีการออกแบบให้ผู้เรียน ได้ศึกษาชุมชน ตามแนวคิดของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2567) การจัดการเรียนรู้ในหน่วยนี้ มุ่งเน้นการใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะ ประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมจริง และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมพร อ่อนคำ, อุดร อรกุล และวรวรรณ อุบลเลิศ (2561) พบว่า การเรียนรู้ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์เชิงโต้ตอบ และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้มากขึ้น หน่วยที่ 3 เรื่องการเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ได้นำรูปแบบการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานมาใช้ในการออกแบบกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้จำลองสถานการณ์การลงเลือกตั้งนักการเมืองท้องถิ่น และให้นักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการในการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา และแสดงถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับข้อเสนอของ อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล (2559) ที่กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความตระหนักและเข้าใจสภาพปัญหา สถานการณ์ที่เป็นจริงเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก และการพัฒนาความเป็นพลเมือง โดยนำแนวคิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์แบบองค์รวมมาบูรณาการกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นใน 3 มิติ คือ มิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม โดยการเรียนรู้ทั้ง 3 มิติ นี้ จะบูรณาการ ผ่านกิจกรรมจุดหมายปลายทาง คือการพัฒนาผู้เรียนให้ตื่นรู้ต่อความเป็นพลเมืองในฐานะพลังที่จะช่วยขับเคลื่อนท้องถิ่นสู่อนาคต เกิดความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ และมองประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีชีวิตชีวา

ผลการประเมินองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ด้านความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบอัตนัย สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความรู้ของผู้เรียน และการใช้หลักฐานท้องถิ่นในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ช่วยเพิ่มความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงความสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ ทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์และความสนใจในการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Seixas and Morton (2013) ที่เสนอว่า การคิดทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยการให้ความสำคัญกับหลักฐาน ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง สาเหตุและผลที่ตามมา ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ในมิติจริยธรรม โดยผลลัพธ์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรากเหง้าของตนเองและเกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกับชุมชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคม นอกจากนี้ งานวิจัยของ สาวิตรี โชตค และอรพิน ศิริสัมพันธ์ (2564) พบว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นของตน ผ่านการพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการปฏิบัติพูดคุย สะท้อนคิดเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมอง

ผลการประเมินองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ด้านจิตสำนึกและความภาคภูมิใจและการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น ท้องถิ่น ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบประเมิน แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ผลลัพธ์นี้เป็นไปตามกรอบแนวคิดพลเมือง 3 แบบของ Westheimer and Kahne (2004) ที่เสนอแนวคิดแบบของพลเมืองว่า ประกอบด้วย 3 ระดับ

เริ่มจากพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มุ่งเน้นการปฏิบัติตามหน้าที่ กฎระเบียบ พลเมืองที่มีส่วนร่วม มุ่งเน้นการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาในด้านที่เป็นประโยชน์ พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม มุ่งเน้นการคิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้าง นโยบาย โดยสืบค้นประเด็นที่ไม่เป็นธรรมและเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากนี้ วสันต์ สรรพสุข (2559, สื่อออนไลน์) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายของความเป็นพลเมืองในแต่ละแบบ โดยเฉพาะในระดับที่ 3 ที่แม้ว่าการสร้างพลเมืองตามกรอบแนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับการทำให้นักเรียนเข้าใจประเด็นทางการเมืองความเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นรู้ ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาเชิงโครงสร้าง และพร้อมทั้งทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ ศุภณัฐ พานา (2563) ที่ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ 3 รูปแบบ ซึ่งเป็นไปตามการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วย ดังนี้ หน่วยที่ 1 เป็นการเสริมสร้างความทรงจำส่วนรวม เพื่อส่งเสริมให้พลเมืองรู้รากเหง้า หน่วยที่ 2 การสอนด้วยระเบียบวิธี ซึ่งเน้นการสอนให้เป็นพลเมืองได้รับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ หน่วยที่ 3 การสอนด้วยแนวคิดหลังสมัยใหม่ สอนให้เป็นพลเมืองต้นรู้ สามารถตั้งคำถามและตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล มองเห็นความแตกต่างและอยู่ร่วมกันได้

4. ผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ผ่านการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมหลังการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้ สะท้อนถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยผลของการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยการที่ชาวบ้านในฐานะปราชญ์ชุมชน ได้เข้ามาร่วมสนทนาเกี่ยวกับการนำเสนอความรู้ของผู้เรียน รวมทั้งความรู้สึกลึกซึ้งที่มีส่วนในการพัฒนาหลักสูตร ตั้งแต่กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเคราะห์และลำดับชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน จนถึงกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นถึงการออกแบบการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและภูมิสังคมได้ (มารุต พัฒผล, 2567ข) โดยส่งผลดังนี้ ประการแรก ด้านการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ในลักษณะของการเป็นผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นเข้ามากำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาการเรียนรู้ และมีบทบาทในการเป็นครูผู้สอนร่วมกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมโรงเรียนและครู เคยเป็นผู้ผูกขาดด้านความรู้ กลัปกลายเป็นชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ และครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ การมองภาพชุมชนเปลี่ยนไป เพราะชุมชนคือแหล่งที่รวบรวมความรู้และระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง สิ่งสำคัญที่มากกว่านั้นคือ การแสดงความเป็นเจ้าของหลักสูตรร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประการที่สองเนื้อหา

ความรู้ประวัติศาสตร์ ได้ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดสำนึกในท้องถิ่นและมองปัญหาในเชิงโครงสร้าง พฤติกรรมความรู้สึกต้องการเข้ามาจับบทบาทในการทำงานชุมชน หรืองานเพื่อสังคมมากขึ้น เช่น ทั้งการร่วมขับเคลื่อนโครงการสภาเด็ก หรือ การเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอาสาในชุมชน เริ่มต้นจากการเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนก่อน แล้วยกระดับไปสู่การเป็นคนที่ชุมชนต้องการ แม้จะไม่ได้มีส่วนในการบริหาร แต่ก็ได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

ผลการประเมินหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง จากการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรที่เน้นความสนใจ ความเกี่ยวข้อง ความมั่นใจ และความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ในระดับ มากที่สุด สะท้อนถึงความสำเร็จของหลักสูตรในการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน โดยพิจารณาได้จากการเรียนรู้นอกชั้นเรียนทุกหน่วยการเรียนรู้ จะมีผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ สอดคล้องกับการสร้างพลเมืองโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งชุมชนเป็นโลกแห่งความจริง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะของชุมชนนั้นเพื่อสร้างความรู้ โดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจผ่านกลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561; ฉัตรธิดา หยุคง, 2567) นอกจากนี้ ความเป็นเมืองต้นรู้ของผู้เรียนยังทักษะที่จำเป็นของการทำงานในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีออกแบบการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์โดยใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรสมัยใหม่ สำหรับอธิบายการสร้างชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นในมิติของความต่อเนื่อง อาจใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่น และเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ครอบคลุมกับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตร อาจใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ที่รวมทั้งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้

ภาพที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง หรือการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

2. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเพื่อหาความสอดคล้องระหว่างผลการประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ในด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และระดับความเป็นพลเมืองต้นรู้ของผู้เรียน ด้วยการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับการประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ในบริบทท้องถิ่น อาจใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในการสร้างและทดสอบเครื่องมือ โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล นักการศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนออกแบบเครื่องมือ กระบวนการ และใช้สถิติขั้นสูงในการวิเคราะห์ แปลความหมายของข้อมูล รวมทั้งการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีขยายผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ให้ครอบคลุมช่วงชั้นของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาเพื่อทดสอบความยืดหยุ่นและการปรับใช้ของหลักสูตร อาจทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อาจทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้

2. ควรมีการศึกษาความต้องการของผู้ปกครอง นักเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้อง เมื่อครบระยะเวลาการใช้หลักสูตร เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน และชุมชน และการพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน รวมทั้งนำศาสตร์ความรู้อื่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการบูรณาการเนื้อหาสาระที่หลากหลายมากขึ้น เช่น เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หรือกระบวนการคิดเชิงออกแบบการคิดสร้างสรรค์ มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ หรือความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กันยารัตน์ นิลภา. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 8(1), 177-196.
- กีรินทร์ สหเสวีพันธ์. (2546). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ: กรณีศึกษาครูชั้นประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Google.com.
<https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/36317>
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). ระเบียบวิธีวิจัย. เชียงใหม่: ครองช้าง.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2567). วิถีชุมชนเครื่องมือ 7 ขั้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก (ฉบับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2560). ชาติพันธุ์และชายแดนในภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ขวัญทิชา เชื้อหอม และภาวิณี โสธายะเพ็ชร. (2564). การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชา ประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED*, 16(2).
- มนัท ธาตุทอง. (2552). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- จักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2559). เอกสารประกอบการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการสอน. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ฉัตรธิดา หยุคง. (2567). การสร้างพลเมืองต้นรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 7(5), 175-190.
- เฉลิม มลิลา นิตเขตต์ปรีชา. (2559). เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชนิดา พรหมพยัคฆ์ และณัฐพงษ์ สกุลเลียว. (2563). *วิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง, กรวิชัย จิตวิบูลย์, เตชินี ทิมเจริญ และนิติกร แก้วปัญญา. (2564). นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรด้วยวิธีการเชิงพื้นที่: กรณีศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นประวัติศาสตร์นครศรีอยุธยา. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(2), 630-644.
- ชัยรัตน์ โตศิลา. (2555). *การพัฒนารูปแบบการสอนประวัติศาสตร์ไทยโดยใช้กระบวนการวิจัยทางประวัติศาสตร์*. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Google.com. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/37616>
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). *การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: วิพริ้นท์.
- ชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2560). *การศึกษาประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2560). *ประวัติการเมืองไทยสยาม พ.ศ. 2475-2500 (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาย โพธิ์สีตา. (2559). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ณัฐติกาญจน์ สีเหนียง. (2555). การสังเคราะห์ชุดความรู้ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาของชุมชน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 19(1), 133-154.
- ดารุณี ทิพยกุลไพโรจน์ และวรรณิ์ แกมเกตุ. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความยั่งยืนผูกพันกับความเป็นพลเมือง. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED*, 10(4), 209-223.
- ตรีนุช เทียนทอง. (2564, 2 กันยายน). ศธ.จัดใหญ่ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนวิชาประวัติศาสตร์. *เดลินิวส์*. <https://www.dailynews.co.th/news/228170/>
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2554). *แนวคิดและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- เทศบาลตำบลสันทราย. (2566). *หน้าหลัก*. <https://sansaifang.go.th/home>.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2534). *วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2552). อ่าน Imagined Communities ของ Benedict Anderson หรือ IC ของ "ครูเป็น". *ฟ้าเดียวกัน*, 9(1), 163-193.
- ธารัง บัวศรี. (2553). *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- ธิดา สารยา. (2529). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์.

- ธีระ นุชเปี่ยม. (2553). การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการ*, 13(3), 14-25.
- นันทนา ราชเฉลิม. (2557). *การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโดนบ่อแดง จังหวัดเลย*. [วิทยานิพนธ์ คุุณสมบัติ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2523). *ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *กรุงเทพ, พระเจ้าตากฯ และประวัติศาสตร์ไทย ว่าด้วยประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์นิพนธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 11)*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2562). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พินดา ทองเงา ดอร์น, สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และสิริวรรณ ศรีพล. (2561). การพัฒนาโมเดลการวัดคุณลักษณะความยึดมั่น ในความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 32 (ฉบับพิเศษ), 39-52.
- พัชรี ศรีสังข์. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 12, 91-104.
- พิมพ์ตะวัน จันทน์. (2566). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE MODEL ในการสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 52(1), 1-13.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2553). *กระบวนการออกแบบย้อนกลับ การพัฒนาหลักสูตรและการออกแบบการสอนอิงมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2559). *คิดสร้างสรรค์ : สอนและสร้างได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาณุรังษี เตือนไธ้, ชยพล อินทรวงค์ และดวงพร บัณฑิตกิจกุล. (2566). *ข้อแะศรีเมือง: ทูทางวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชน ตำบลช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่*. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมการท้องถิ่น*, 7(2), 345-358.
- ภิญญพันธุ์ พงนะลาวัณย์. (2561). *ประวัติศาสตร์สำเนียง*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มารุต พัฒนา. (2567ก). *แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- มารุต พัฒนา. (2567ข). การวิจัยและพัฒนาเพื่อการพัฒนาหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำ
นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยงยุทธ ชูแว่น. (2562). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: ยิปซีกรุ๊ป.
- ยศ สันตสมบัติ. (2556). อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐบาล
ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2566). ทุนและการสร้างทุนของผู้นำสตรีภาคประชาสังคม จังหวัดชลบุรี
ด้วยแนวคิดทุนของ ปีแอร์ บูร์ดิเอด. รัฐศาสตร์สาร, 44(2), 81-125.
- เรณู อรรถาเมศร์. (2554). โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- วรรณกร พรประเสริฐ. (2562). การพัฒนาแบบวัดและเกณฑ์ปกติความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิต
นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ฐานข้อมูล
เครือข่าย ThaiLis.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2558). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการ
พัฒนาประเทศไทย.
- วรากรณ์ เรืองศรี. (2557). คาราวานและพ่อค้าทางไกล: การก่อเกิดรัฐสมัยใหม่ในภาคเหนือของไทย และ
ดินแดนตอนในของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช). (2555). ครุสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ:
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วศิน ปัญญาบุตรกุล. (2562). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิธีการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. พิษณุโลก:
รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- วสันต์ สรรพสุข. (2559). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพลังอำนาจนักเรียนชาติพันธุ์
ในโรงเรียนชายแดน. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. Google.com.
file:///C:/Users/testadmin/Downloads/51894657.pdf
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2566). การพัฒนาหลักสูตร : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิชัย ดันศิริ. (2557). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: ทิศทางใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้าง
ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554ก). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปรีนธ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554ข). นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: อาร์แอนด์ปรีนธ์.
- วินิจ ฝาเจริญ. (2563). การเมืองภาคพลเมืองระดับท้องถิ่นในบริบทสังคมไทย. วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 10(2), 97-104.

- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11(3), 179-191.
- วิไลลักษณ์ ทรงศิริ. (2561). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: แนวคิดและวิธีการศึกษาเพื่อชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2558). *ประวัติศาสตร์โบราณคดีของล้านนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศุภณัฐ พานา. (2563). แนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่า เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *Journal of Humanities and Social Sciences Review*, 24(1), 390-399.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สภาวัฒนธรรมอำเภอฝาง. (2559). *ประวัติศาสตร์เมืองฝาง*. เชียงรา: ล้อล้านนา.
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2562). การพัฒนาหลักสูตรการคิดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 42(3), 37-53.
- สมโชติ อ๋องสกุล. (2552). *หนึ่งทศวรรษพัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณ.
- สมพงษ์ จิตระดับ สุธงคะวาทีน. (2561). *ฟังเสียงเด็กเป็น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็ก.
- สร้อยดี อ๋องสกุล. (2561). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2558). *การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่: ประวัติศาสตร์สังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สาวิตรี โชตก และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดประวัติศาสตร์บอกเล่าเพื่อส่งเสริมการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)*, 24(1), 57-77. file:///C:/Users/testadmin/Downloads/4.%E0%B8%AA% E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B8%B557-77(1).pdf
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (6 สิงหาคม 2557). คุณ คือ Active Citizen. *จดหมายข่าวชุมชนคนรักสุขภาพ ฉบับสร้างสุข*, 10(154), 1-23.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *หลักสูตรฐานสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562*. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/info/item/dc:138262>.

- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่. (2564). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักงานคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่.
<https://cmms.cmpeo.go.th>
- สิริวรรณ ศรีพล. (2553). การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 13(2), 121-134.
- สุทธิรักษ์ โจนห์สิน. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. [วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2560). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติ. เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. (2558). มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์: รวมความเรียงว่าด้วยการประยุกต์ใช้
แนวความคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ:
เมืองโบราณ.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2556). การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีและการปฏิบัติ. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธี
สอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนารากฐานท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืน. สถาบัน
พระปกเกล้า, 17(2), 115-138.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่: The Knowledge
Center.
- สุนทร ชูตินธรรานนท์. (2555). ประกอบสร้างความรู้เรื่องอยุธยาตอนปลาย. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุนทร ชูตินธรรานนท์. (2557). ขาดินิยมในแบบเรียนไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- อนันต์ ชูโชติ. (2553). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา. ม.ป.พ.
- อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล. (2559). การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองสู่การสร้างเมืองน่าอยู่อย่างมีส่วน
ร่วมผ่านหลักสูตรท้องถิ่น: เรื่องเล่าจากพื้นที่คลองหกวา จังหวัดปทุมธานี. วารสารสิทธิ, 2(2),
198-219.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2555). หลักสูตรการเรียนการสอนอุดมศึกษา: พาราไดม์และวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:
อินทภาษ.
- อมรรัตน์ วัฒนธรร. (2547). การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร:
กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่. [วิทยานิพนธ์
ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2548). *ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน: ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2559). ลืมตาอ้าปาก จาก “ชาวนา” สู่ “ผู้ประกอบการ”. กรุงเทพฯ: มติชน.

อมสิน จตุพร. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามแนวคิดการศึกษาอิงถิ่นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา กรณีชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน จังหวัดนครสวรรค์*.

[วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

อัญธิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาตำบลบ้านตู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(4), 25-40.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2535). *ศักยภาพขององค์กรชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาหมู่บ้านในภาคเหนือ*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2558). *กำกับคำปาก งานวิจัยวัฒนธรรมภาคเหนือ (การประเมินและสังเคราะห์สถานภาพองค์ความรู้จากการวิจัยวัฒนธรรม เล่ม 2)*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุมาพร อ่อนคำ, อุดร อรกุล และวรวรรณ อุบลเลิศ. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดส. น. งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2), 279-288.

Amato, J. A. (2002). *Rethinking Home: A Case for Writing Local History*. Berkeley: University of California Press.

Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.

Apple, M. W. (2019). *Ideology and Curriculum (4th ed.)*. New York: Routledge.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Beetham, H. and Sharpe, R. (2019). *Rethinking Pedagogy for a Digital Age: Principles and Practices of Design (3rd ed.)*. New York: Routledge.

Bennett, W. L., Wells, C. and Rank, A. (2009). Young Citizens and Civic Learning: Two Paradigms of Citizenship in the Digital Age. *Citizenship Studies*, 13(2), 105-120.

- Biesta, G. J. J. (2009). Good Education in an Age of Measurement: On the Need to Reconnect with the Question of Purpose in Education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 33-46.
- Biggs, J. and Tang, C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University* (4th ed.). Berkshire: Open University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In Richardson, J. (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood.
- Burston, W. H. (1954). Explanation in History and the Teaching of History. *British Journal of Educational Studies*, 2(2), 112-121.
- Carr, E. H. (2018). *What is History?*. London: Penguin Books.
- Cogan, J. J. and Derricott, R. (1998). *Citizenship for the 21st Century: An International Perspective on Education*. London: Kogan Page.
- Cohen, D. J. and Rosenzweig, R. (2006). *Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Collingwood, R. G. (1994). *The Idea of History* (Revised edition). Oxford: Oxford University Press.
- Dalton, R. J. (2008). Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation. *Political Studies*, 56(1), 76-98.
- Demarest, A. B. (2023). *Place-based Education: Connecting Classrooms and Communities in the Digital Age*. New York: Routledge.
- Drake, S. M. and Reid, J. L. (2018). Integrated Curriculum as an Effective Way to Teach 21st Century Capabilities. *Asia Pacific Journal of Educational Research*, 1(1), 31-50.
- Fink, L. D. (2013). *Creating Significant Learning Experiences: An Integrated Approach to Designing College Courses*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Fredella, C. and Zecca, L. (2020). Local History and Identity Building: A Case Study in the Field of Active Citizenship Education. *Education Sciences*, 10(9), 1-12. <https://doi.org/10.3390/educsci10090248>
- Freire, P. (2000). *Pedagogy of the Oppressed* (30th anniversary ed.). New York: Continuum.
- Fullan, M. and Langworthy, M. (2014). *A Rich Seam: How New Pedagogies Find Deep Learning*. London: Pearson.

- Greenwood, D. A. (2019). Place-conscious Education and the Emerging Hybrid Landscape of Knowledge Production. *Place-Based Education in the Global Age*, 203-218.
- Gruenewald, D. A. and Smith, G. A. (2010). *Place-based Education in the Global Age: Local Diversity*. New York: Routledge.
- Gryglewski, E. (2010). Teaching about the Holocaust in Multicultural Societies: Appreciating the Learner. *Intercultural Education*, 21(S1), S41-S49.
- Hoskins, B. and Mascherini, M. (2009). Measuring Active Citizenship Through the Development of a Composite Indicator. *Social Indicators Research*, 90(3), 459-488.
- Hunt, L. (1989). *The New Cultural History*. Berkeley: University of California Press.
- Jenkins, K. (1991). *Re-thinking History*. London: Routledge.
- Keiny, S. (2009). Local Curriculum as a Bridge Between Culture and Nature. In Zandvliet, D. (Ed.), *Diversity in Environmental Education Research* (pp. 139-154). Rotterdam: Sense Publishers.
- Kelly, A. V. (2009). *The Curriculum: Theory and Practice* (6th ed.). London: Sage.
- Koh, S. S. (2010). *National Identity and Young Children: A Comparative Study of 4th and 5th Graders in Singapore and the United State*. Doctoral dissertation, University of Michigan. file:///C:/Users/NaM/Downloads/serenek_1.pdf
- Kolb, D. A. (2014). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development* (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Madsen, K. D. (2013). Unfolding Education for Sustainable Development as Didactic Thinking and Practice. *Sustainability*, 5(9), 3771-3782.
- Mazlish, B. (1998). Comparing Global History to World History. *The Journal of Interdisciplinary History*, 28(3), 385-395.
- Null, W. (2011). *Curriculum: From Theory to Practice*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the Curriculum* (7th ed.). Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Ornstein, A. C. and Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues* (8th ed.). New York: Pearson.
- Pinar, W. F. (2019). *What is Curriculum Theory?* (3rd ed.). New York: Routledge.
- Priestley, M. and Biesta, G. (2013). *Reinventing the Curriculum: New Trends in Curriculum Policy and Practice*. London: Bloomsbury Academic.

- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Ranke, L. V. (1824). *Geschichten Der Romanischen Und Germanischen Völker Von 1494 Bis 1514*. Leipzig: Reimer.
- Schiro, M. S. (2013). *Curriculum Theory: Conflicting Visions and Enduring Concerns* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Schuitema, J., Ten Dam, G. and Veugelers, W. (2008). Teaching Strategies for Moral Education: A Review. *Journal of Curriculum Studies*, 40(2), 69-89.
- Seixas, P. and Morton, T. (2013). *The Big Six Historical Thinking Concepts*. Toronto: Nelson Education.
- Sobel, D. (2016). *Place-based Education: Connecting Classroom and Community*. Great Barrington, MA: The Orion Society.
- Taylor, P. (2003). *How to Design a Training Course: A Guide to Participatory Curriculum Development*. London: VSO/Continuum.
- Thompson, E. P. (1963). *The Making of the English Working Class*. London: Victor Gollancz.
- Tosh, J. (2010). *The Pursuit of History: Aims, Methods and New Directions in the Study of Modern History* (5th ed.). London: Longman.
- Tutiaux-Guillon, N. (2017). History in French Secondary School: A Tale of Progress and Universalism or a Narrative of Present Society? In M. Carretero, M., Berger, S. and Grever, M. (Eds.), *Palgrave Handbook of Research in Historical Culture and Education* (pp. 275-294). London: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-52908-4_15
- Westheimer, J. and Kahne, J. (2004). What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237-269.
- Wiggins, G. and McTighe, J. (2020). *Understanding by Design* (3rd ed.). Alexandria, VA: ASCD.
- Wiles, J. (2008). *Leading Curriculum Development*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Wineburg, S. (2001). *Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past*. Philadelphia: Temple University Press.
- Zimmerman, B. J. and Schunk, D. H. (2011). *Handbook of Self-regulation of Learning and Performance*. New York: Routledge. .

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจหลักสูตรฯ และเครื่องมือวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท อัคราภรณ์ อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ดร.ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนะ อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ดร.สุระศักดิ์ เมาทือก อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. ดร.สุจินตา คำเงิน ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่
เขต 3
5. ดร.เกษราภรณ์ สิงคะมณี ศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่

ภาคผนวก ข หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ พ.ศ. 2566

1. หลักการของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ได้มีการออกแบบเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งเสริมการสร้างพลเมืองตื่นรู้ โดยยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น 2) ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น 3) จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น และ 4) การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น

ประการที่สอง เป็นหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การริเริ่มและออกแบบหลักสูตร ไปจนถึงการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ประการที่สาม เป็นหลักสูตรที่นำสภาพปัจจุบันและความต้องการของคนในท้องถิ่นมาใช้เป็นประเด็นในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

ประการที่สี่ เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน และมุ่งเน้นการศึกษาพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้

ประการสุดท้าย เป็นหลักสูตรระดับรายวิชาเพิ่มเติม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1.0 หน่วยกิต ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

หลักการทั้ง 5 ประการนี้ ทำให้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้ มีทักษะ และมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่นของตน พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการสร้างพลเมืองต้นรู้ ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน หลักสูตรนี้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทักษะทางประวัติศาสตร์ และเจตคติที่ดีต่อชุมชน โดยบูรณาการการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เข้ากับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง วิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
2. มีทักษะทางประวัติศาสตร์ กำหนดประเด็น รวบรวม วิเคราะห์ และตีความข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ นำเสนอโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ
4. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

3. คำอธิบายรายวิชาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

รหัสวิชา ส30257 พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาและวิเคราะห์พัฒนาการทางวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองของท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้นคนในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของชุมชนลุ่มน้ำฝางในมิติต่างๆ

โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์ และตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เรียนรู้ร่วมกับชุมชน ผ่านการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ ปราชญ์ท้องถิ่น และการทำโครงการประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบบูรณาการ พัฒนาความสามารถในการนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นโดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์

เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น มีเจตคติที่ดี

ในการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นและรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองตื่นรู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างยั่งยืน

ผลการเรียนรู้

1. วิเคราะห์ และอธิบายความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบ
2. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการตั้งประเด็น รวบรวม วิเคราะห์ ตีความ นำเสนอข้อมูล ได้อย่างเหมาะสมอย่างเป็นระบบและมีวิจารณ์
3. มีทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างสร้างสรรค์
4. มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น ส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างยั่งยืน

4. โครงสร้างรายวิชาของหลักสูตรและสาระการเรียนรู้

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
1	ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (16 ชั่วโมง)	1.1 มรดกทางวัฒนธรรมในลุ่มน้ำฝาง	ข้อ 1 ข้อ 3 ข้อ 4	1) ศึกษาข้อมูลจากแหล่งโบราณคดีสำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง เอกสารตำนาน ความเชื่อและพิธีกรรม สถาปัตยกรรม 2) ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	4

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
		1.2 เรื่องเล่า จากบ้านเรา	ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 4	1) ศึกษาประวัติ ความเป็นมาของ ชุมชนผ่านเรื่องเล่า ท้องถิ่นบุคคลสำคัญ ในท้องถิ่น 2) ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ ในการสืบค้น รวบรวม และ วิเคราะห์ข้อมูล และเปรียบเทียบกับ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ กระแสหลัก	4
		1.3 จากอำเภอ สู่จังหวัด	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 4	1) ศึกษาเหตุการณ์ การก่อตั้งจังหวัดฝาง ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และผลกระทบที่ อาจเกิดขึ้น 2) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูล ทางประวัติศาสตร์ และการนำเสนอ ข้อมูลโดยใช้ เทคโนโลยี	4

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
		1.4 ตัวตนคน ลุ่มน้ำฝาง	ข้อ 3 ข้อ 4 ข้อ 5	1) สํารวจกลุ่มชาติพันธุ์ ในลุ่มน้ำฝาง และ ศึกษาอัตลักษณ์ร่วม ของคนลุ่มน้ำฝาง 2) ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ สรุป และนำเสนอ ด้วยเทคโนโลยี	4
2	ความ เปลี่ยนแปลงใน พื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (14 ชั่วโมง)	2.1 สถานการณ์ ในลุ่มน้ำฝาง	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3	1) ศึกษาปัญหา ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ลุ่มน้ำฝาง เช่น การใช้สารเคมี ในภาคการเกษตร ปัญหาแรงงาน 2) ใช้วิธีการทาง ประวัติศาสตร์ ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ สรุป และนำเสนอ ด้วยเทคโนโลยี	6

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
		ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชน	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 5	1) ศึกษาภูมิปัญญา ท้องถิ่นในชุมชน เช่น ด้านการเกษตร ด้านศิลปะ ด้านหัตถกรรม และ การนำไปประยุกต์ใช้ ในปัจจุบัน 2) การลงพื้นที่ในชุมชน 3) สรุปและนำเสนอ ข้อมูล โดยใช้สื่อ เทคโนโลยี	4
		ชุมชนเข้มแข็ง	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 4	1) ศึกษาปัจจัย ความสำเร็จของชุมชน บ้านแม่สุ่นน้อย 2) ใช้เครื่องมือศึกษา ชุมชน 7 ชิ้น 3) นำเสนอข้อมูลจาก การศึกษาชุมชน ผ่านเครื่องมือศึกษา ชุมชน	4
3	การเป็น พลเมืองเมือง ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง (10 ชั่วโมง)	สำรวจและ วิเคราะห์ปัญหา ในชุมชน	ข้อ 2 ข้อ 3 ข้อ 5	1) สำรวจปัญหาชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุ ของปัญหาการจัด ลำดับความสำคัญ ของปัญหา และ แนวทางการแก้ไข ปัญหา 2) ใช้การเรียนรู้แบบ โครงงานเป็นฐาน	6

ที่	ชื่อหน่วย	ชื่อแผน	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ชั่วโมง
		เมื่อฉันทเป็น นักการเมือง ท้องถิ่น	ข้อ 3 ข้อ 4 ข้อ 5	1) จำลองบทบาท และหน้าที่ในฐานะ นักการเมืองท้องถิ่น 2) ออกแบบชิ้นงาน โปสเตอร์หาเสียง นโยบายการแก้ปัญหา ในท้องถิ่น 3) นำเสนอสร้างชิ้นงาน ด้วยเทคโนโลยี อย่างสร้างสรรค์	4
					40

5. กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานและมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 การเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ แนวทางนี้เริ่มต้นจากการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยนักเรียนจะได้ลงพื้นที่สำรวจแหล่งประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น บันทึกข้อมูลและสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ฝึกการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมความตระหนักในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น การสร้างแผนที่ประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และการจัดเวทีเสวนา การสร้างสื่อสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ

5.2 กิจกรรมเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน นักเรียนใช้เครื่องมือ 7 ชิ้นในการศึกษาชุมชน ลงพื้นที่เก็บข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและเชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์กับสถานการณ์ปัจจุบันของท้องถิ่น

5.3 การพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ผ่านการทำโครงการเป็นฐาน โดยนักเรียนจะได้ทำโครงการกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่น ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นฐานในการออกแบบโครงการ และนำเสนอโครงการต่อชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น

6. การวัดและประเมินผล

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องมีผลการเรียนรู้ที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ช่วง ให้ครอบคลุมด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ โดยมีกระบวนการ ดังนี้

การประเมินก่อนเรียน เป็นการสำรวจพื้นฐานความรู้และทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยใช้การสำรวจความสนใจและความคาดหวังของนักเรียนต่อการเรียนรู้ในรายวิชานี้

การประเมินระหว่างเรียน เป็นการติดตามพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตลอดการเรียนการสอน ประเมินด้านความรู้ ใช้การทดสอบย่อย การนำเสนอหน้าชั้นเรียน และการเขียนสรุปความรู้ ประเมินด้านทักษะผ่านการสังเกตการทำงานกลุ่ม การวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอข้อมูล ด้านเจตคติ ใช้การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และคุณภาพชิ้นงาน เช่น หลักฐานการเก็บข้อมูล สื่อนำเสนอ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แผนที่ความคิด อินโฟกราฟิก และโครงงานพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและครอบคลุมทั้งเนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ และการนำเสนอ

การประเมินหลังเรียน เป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน โดยใช้การทดสอบความรู้รวบยอดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ประเมินด้านทักษะผ่านการสังเกต และการประเมินชิ้นงานที่การประยุกต์ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ การจัดเวทีนำเสนอผลงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน การประเมินเจตคติผ่านแบบสำรวจความพึงพอใจ รวมถึงการให้นักเรียนสะท้อนคิดถึงการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ตลอดการเรียนรู้ในรายวิชานี้

การตัดสินผลการเรียน

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง กำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเกณฑ์ของสถานศึกษาซึ่งยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ซึ่งนักเรียนจะต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด วิธีการตัดสินผลการเรียนใช้ระบบตัวเลข ซึ่งแสดงรายละเอียด ดังนี้

ผลการเรียน	ช่วงคะแนน	ความหมาย
4	80 - 100	ดีมาก
3.5	75 - 79	ดีมาก
3	70 - 74	ดี
2.5	65 - 69	ค่อนข้างดี
2	60 - 64	ปานกลาง
1.5	55 - 59	พอใช้
1	50 - 54	ผ่านเกณฑ์
0	0 - 49	ต่ำกว่าเกณฑ์

7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้

หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้

7.1 สื่อสิ่งพิมพ์และดิจิทัล

1. หนังสือประวัติศาสตร์เมืองฝาง (สภาวัฒนธรรมอำเภอฝาง, 2559) เป็นแหล่งข้อมูลหลักและจุดเริ่มต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2. ฐานข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นออนไลน์ รวบรวมข้อมูล เอกสาร และภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น เพจประวัติศาสตร์เมืองฝาง, ภาพเก่าเล่าเรื่องเมืองฝาง
3. สื่อสังคมออนไลน์ท้องถิ่น แพลตฟอร์มสำหรับแบ่งปันข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสานงานกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น เช่น เพจเรารักเมืองฝาง, ฝางทูเดย์, ชมรมคนรักฝาง, ท่องเที่ยวเมืองฝาง, ฝางนิวส์

7.2 สื่อมัลติมีเดียและอุปกรณ์

1. ชุดภาพถ่ายประวัติศาสตร์
2. คลิปสารคดีประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นำเสนอเรื่องราวและพัฒนาการของชุมชนผ่านมุมมองของคนในท้องถิ่น เช่น รายการประวัติศาสตร์นอกตำรา, ประวัติเมืองฝาง
3. ชุดอุปกรณ์สำรวจและบันทึกข้อมูลภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง และแท็บเล็ตสำหรับการทำงานภาคสนาม

7.3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

1. พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีชีวิต จัดแสดงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีปฏิสัมพันธ์ในชุมชนบ้านแม่สุนน้อย
2. เส้นทางประวัติศาสตร์ในชุมชน เช่น วัดเก่าแก่ โบราณสถาน และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านแม่สุนน้อยและชุมชนใกล้เคียง โบราณสถาน แนวกำแพงเมือง
3. ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงและสาธิตงานหัตถกรรมและการเกษตรแบบดั้งเดิม ในชุมชนบ้านแม่สุนน้อย
4. หน่วยงานราชการท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลสันทราย

7.4 ทรัพยากรบุคคลและเครือข่าย

1. ปราชญ์ชุมชนและผู้อาวุโส เป็นแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. นักประวัติศาสตร์และนักวิชาการท้องถิ่น จากสภาวัฒนธรรมอำเภอฝาง ให้ความรู้เชิงลึกและมุมมองทางวิชาการ
3. กลุ่มเยาวชนพลเมืองฝางชนูปถัมภ์ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนในโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองอย่างต่อเนื่อง
4. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน สนับสนุนข้อมูลและทรัพยากรในการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น หน่วยงานสื่อสร้างสรรค์, สภาเด็กและเยาวชน

**เอกสารประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนฝางชนูปถัมภ์ พ.ศ. 2566**

รายวิชา ส30257 พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 1.0 หน่วยกิต เวลาเรียน 40 ชั่วโมง ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น จัดการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน เน้นการปฏิบัติจริงมีส่วนร่วมกับชุมชน และความรู้ทางประวัติศาสตร์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

1. คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ในรายวิชานี้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การฝึกทักษะทางประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายประเด็นท้องถิ่น
2. การเรียนรู้จากการลงพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน รวมทั้งการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น และเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน
3. การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ที่เน้นการทำโครงงานเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น
4. การปลูกฝังจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานต่อชุมชน เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น

บทบาทครูผู้สอน ชุมชน และนักเรียนในการจัดการเรียนรู้

รายวิชา ส30257 พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีครู ชุมชน และนักเรียนบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน ดังนี้

ครูผู้สอนต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่วนนอกชั้นเรียน ครูต้องเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน โดยติดต่อประสานงานกับแหล่งเรียนรู้และปราชญ์ท้องถิ่น รวมทั้งดูแลความปลอดภัยของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรมภาคสนาม ในด้านการร่วมมือกับชุมชน ครูต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้นำชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การเชิญวิทยากรท้องถิ่น การจัดหาพื้นที่สำหรับนำเสนอผลงานของผู้เรียน และการร่วมกันพัฒนาโครงงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน นอกจากนี้ ครูยังต้องเป็น

ตัวอย่างที่ดีในการมีจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น และกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิตและเป็นหุ้นส่วนในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านทั่วไปสามารถเป็นวิทยากรท้องถิ่น ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ชุมชนยังเป็นพื้นที่ปฏิบัติการสำหรับผู้เรียนในการเก็บข้อมูล สังเกตการณ์ และทำความเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้ ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดโจทย์หรือประเด็นปัญหาสำหรับโครงการของผู้เรียน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะและร่วมประเมินผลงานของผู้เรียน สถานที่สำคัญในชุมชน เช่น วัด โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือศูนย์วัฒนธรรม สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในขณะที่หน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรชุมชนสามารถสนับสนุนทรัพยากรและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นใหม่ อีกด้วย

ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมชั้น รวมทั้งฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การสืบค้นข้อมูล และการนำเสนอความรู้ ส่วนนอกชั้นเรียน ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในการเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วยความเคารพและใส่ใจ ในด้านการร่วมมือกับชุมชน ผู้เรียนต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขผ่านโครงการพัฒนาชุมชน รวมทั้งนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้องพัฒนาจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และมีความมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งในระหว่างการเรียนรู้และในอนาคต

โครงสร้างหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้	ชั่วโมง
1. ดำเนินและ ความทรงจำ ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (16 ชั่วโมง)	1 มรดกทางวัฒนธรรมในลุ่มน้ำฝาง	4
	2 เรื่องเล่าจากบ้านเรา	4
	3 จากอำเภอสู่จังหวัด	4
	4 ตัวตนคนลุ่มน้ำฝาง	4
2. ความเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (14 ชั่วโมง)	1 สถานการณ์ในลุ่มน้ำฝาง	6
	2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน	4
	3 ชุมชนเข้มแข็ง	4
3. การเป็นพลเมือง เมืองท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง (10 ชั่วโมง)	1 สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน	6
	2 เมื่อฉันเป็นนักการเมืองท้องถิ่น	4
รวม		40

โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

หน่วยการเรียนรู้	จัดการเรียน ในชั้นเรียน/ ชั่วโมง	จัดการเรียน ร่วมกับชุมชน/ ชั่วโมง	รวม/ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ดำเนินและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	10	6	16
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง	6	8	14
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	6	4	10
รวม	22	18	40

แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหน่วยการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่นส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอข้อมูล

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์และปัจจุบัน

ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในการแก้ปัญหาปัจจุบัน

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นผ่านการจำลองสถานการณ์

พัฒนาทักษะการนำเสนอและการสื่อสารผ่านการทำโครงการ

2. คำชี้แจงเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

วิธีการประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้และครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังนี้

1. การประเมินตามสภาพจริง ใช้การสังเกตพฤติกรรม การประเมินการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการประเมินผลงานจากการปฏิบัติจริง
2. การประเมินโครงการ ประเมินจากกระบวนการทำโครงการ ผลงานที่ได้ และการนำเสนอโครงการ
3. การประเมินชิ้นงาน ประเมินจากคุณภาพของชิ้นงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น เช่น โปสเตอร์ รายงาน หรือสื่อนำเสนอ
4. การสะท้อนคิด ประเมินจากการเขียนบันทึกสะท้อนคิด การอภิปรายกลุ่ม และการแสดงความคิดเห็น
5. การประเมินโดยเพื่อน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของเพื่อนร่วมชั้น
6. การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือนักการเมืองท้องถิ่นมาร่วมประเมินผลงานของผู้เรียน

ระยะเวลาในการประเมิน

1. การประเมินระหว่างเรียน ดำเนินการตลอดการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
 - การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
 - การประเมินชิ้นงานย่อยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้
 - การประเมินทักษะการปฏิบัติงานในกิจกรรมภาคสนาม
2. การประเมินสิ้นสุดแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดำเนินการเมื่อจบแต่ละหน่วยการเรียนรู้
 - การประเมินโครงงานหรือชิ้นงาน
 - การประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่มหรือรายบุคคล

แนวทางการวัดและประเมินผลตามหน่วยการเรียนรู้

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง
- ประเมินทักษะการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการวิเคราะห์และตีความข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการนำเสนอข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ท้ายหน่วย)
 - ประเมินการสะท้อนคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น (ท้ายหน่วย)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง
- ประเมินการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาชุมชน (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการนำเสนอผลการศึกษาชุมชน (ท้ายหน่วย)
 - ประเมินการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (ท้ายหน่วย)
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง
- ประเมินการออกแบบโปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการนำเสนอนโยบายและการตอบคำถาม (ระหว่างเรียน)
 - ประเมินการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม (ตลอดหน่วย)

(ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1)

รหัสวิชา ส 30257

รายวิชา พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ตำนานและความทรงจำในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (เวลา 16 ชั่วโมง)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง จากอำเภอสู่จังหวัด (เวลา 4 ชั่วโมง)

ชื่อผู้สอน.....

สอนวันที่.....

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายเหตุการณ์จัดตั้งจังหวัดฝางได้
2. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำเสนอข้อมูล โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม
3. นักเรียนแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีในการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน

2. สาระการเรียนรู้

1. ศึกษาเหตุการณ์การก่อตั้งจังหวัดฝาง ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น
2. ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และการนำเสนอข้อมูล โดยใช้เทคโนโลยี

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

3.1 ขั้นนำ (20 นาที)

ครูนำข้อมูลโครงการจัดตั้งจังหวัดฝางที่เคยเกิดขึ้นในอดีต มาเป็นประเด็นในการเรียนรู้ และสอบถามความรู้พื้นฐานของนักเรียนว่าเคยได้ยิน หรือมีความเข้าใจอย่างไรบ้าง จากนั้น ครูอธิบายวิธีการในการสืบค้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล จากประเด็นเรื่อง โครงการจัดตั้งจังหวัดฝางที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

3.2 ขั้นสอน (60 นาที)

ครูตั้งประเด็นว่า แล้วคนที่เกิดร่วมสมัยเหตุการณ์การจัดตั้งจังหวัดฝาง จะมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง และนักเรียนจะมีวิธีการอย่างไรในเก็บเก็บข้อมูล

ครูนำเสนอ ความหมายวิธีการเก็บข้อมูล ความรู้สึก ความคิดของคนด้วยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากคนที่เกิดร่วมสมัยกับเหตุการณ์นี้ ครูสอนเทคนิคการสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม และการบันทึกข้อมูล

นักเรียนฝึกตั้งคำถามเกี่ยวกับการจัดตั้งจังหวัดฝาง และเขียนคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และลองให้นักเรียนจับคู่เพื่อฝึกปฏิบัติ และให้คำแนะนำปรับปรุงวิธีการสัมภาษณ์

ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน เพื่อให้นักเรียนวางแผนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ในประเด็น เรื่อง พัฒนาการการก่อตั้งจังหวัดฝาง มีความเป็นมาอย่างไร และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น โดยระบุ วัน เวลา สถานที่ บุคคล อุปกรณ์ ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล โดยครูกำหนดให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล 3 คน

ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างและครูให้คำแนะนำปรับปรุงวิธีการสัมภาษณ์

3.3 ขั้นสรุป (20 นาที)

ครูกล่าวถึงหลักการสำคัญของการสัมภาษณ์ หลักจริยธรรม หลักมารยาท และมอบหมายให้นักเรียนใช้เวลาหลังเลิกเรียน หรือ วันหยุด ในการสัมภาษณ์ โดยต้องมีร่องรอยการบันทึกข้อมูลโดยใช้สมุดบันทึก และอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

ชั่วโมงที่ 3-4

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ตรวจสอบ นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก

3.2 ขั้นสอน (80 นาที)

ครูตั้งประเด็นคำถามว่า จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) มีความน่าเชื่อถือหรือไม่
- 2) ระหว่างผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 คน ให้ข้อมูลเหมือน หรือแตกต่างกัน
- 3) เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร

ครูสอนโดยใช้วิธีการถอดเทป ซึ่งจะแปลงจากเสียงเป็นข้อความ จากนั้นใช้วิธีการให้รหัสข้อความสำคัญ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ครูแนะนำการสรุปเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้กับแนวคิดทางประวัติศาสตร์ แนวคิดทางการเมือง การปกครอง หรือแนวคิดทางเศรษฐกิจ โดยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล และช่วยเหลือในการหาแหล่งอ้างอิงข้อมูลเพิ่มเติม

ครูแนะนำวิธีการสรุปข้อมูลที่เข้าใจง่าย เช่น การใช้ผังความคิด หรือเส้นเวลาผ่านโปรแกรมนำเสนอด้วยเทคโนโลยี

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยี ใช้เวลากลุ่มละ 3-5 นาที

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ผ่านโครงการจัดตั้งจังหวัดฝางที่ได้เรียนรู้ จากนั้นนักเรียนสะท้อนความรู้สึกเกี่ยวกับมุมมองความรู้สึกที่ได้สัมผัส และความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

4. สื่อและแหล่งเรียนรู้

นักการเมืองท้องถิ่น

ปราชญ์ชุมชนด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและภูมิปัญญา

อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

สมุดบันทึก ปากกา ดินสอ

คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตสำหรับการนำเสนอข้อมูล

5. การวัดและประเมินผล

ประเมินจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

ประเมินจากคุณภาพของการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ประเมินจากการสะท้อนคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ประเมินจากรายงานสรุปผ่านสื่อออนไลน์

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
ทักษะ การสัมภาษณ์ (30 คะแนน) เก็บข้อมูล 3 คน คนละ 10 คะแนน	ดีมาก	(9-10)	ตั้งคำถามที่เหมาะสม ฟังอย่างตั้งใจ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ให้สัมภาษณ์
	ดี	(7-8)	ตั้งคำถามได้ดี มีการฟังและปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นส่วนใหญ่
	พอใช้	(5-6)	ตั้งคำถามได้ แต่อาจไม่ครอบคลุม การฟังและปฏิสัมพันธ์ยังต้องปรับปรุง
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่สามารถตั้งคำถามได้อย่างเหมาะสม ขาดทักษะการฟังและปฏิสัมพันธ์

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
การมีส่วนร่วม ในการทำงาน กลุ่ม (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น อย่างสม่ำเสมอแสดงภาวะผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ตามสถานการณ์ช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิก ในกลุ่มอย่างเต็มที่
	ดี	(7-8)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น เป็นส่วนใหญ่แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ของตนในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม เป็นอย่างดี
	พอใช้	(5-6)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น เป็นบางครั้งทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่อาจต้องได้รับการกระตุ้นให้ความร่วมมือในการ ทำงานกลุ่มเมื่อได้รับการร้องขอ
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือรับฟังผู้อื่น ไม่แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน ในกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม แม้จะได้รับการกระตุ้น
การบันทึก ข้อมูล (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	บันทึกข้อมูลได้ครบถ้วน ชัดเจน และเป็นระบบ
	ดี	(7-8)	บันทึกข้อมูลได้ค่อนข้างครบถ้วนและเป็นระบบ
	พอใช้	(5-6)	บันทึกข้อมูลได้บางส่วน ขาดความเป็นระบบ
	ปรับปรุง	(0-4)	บันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่เป็นระบบ
การนำเสนอ โดยใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศ (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเสนอข้อมูลได้น่าสนใจและเข้าใจง่าย
	ดี	(13-16)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี นำเสนอข้อมูลได้ชัดเจน
	พอใช้	(9-12)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ แต่การนำเสนอยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร
	ปรับปรุง	(0-8)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ไม่มีประสิทธิภาพ การนำเสนอไม่ชัดเจน
การสะท้อน คิดเกี่ยวกับ	ดีมาก	(13-15)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน มีการยกตัวอย่างและอธิบายเหตุผลประกอบ

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
ความ ภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์ ท้องถิ่น (15 คะแนน)	ดี	(10-12)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีการยกตัวอย่างประกอบ
	พอใช้	(7-9)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้บ้าง แต่ขาดการยกตัวอย่างหรือเหตุผลประกอบ
	ปรับปรุง	(0-6)	ไม่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น หรือไม่เขียนอธิบาย
รายงานสรุป ผ่านสื่อ ออนไลน์ (15 คะแนน)	ดีมาก	5	ความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา
	ดีมาก	5	ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบสื่อ
	ดีมาก	5	การใช้ภาษาและการสื่อสาร

เกณฑ์การตัดสินผล

ช่วงคะแนน	ความหมาย
80-100	ดีเยี่ยม
75-79	ดีมาก
70-74	ดี
65-69	ค่อนข้างดี
60-64	ปานกลาง
55-59	พอใช้
50-54	ผ่านเกณฑ์
0-49	ต่ำกว่าเกณฑ์

(ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2)

รหัสวิชา ส 30257

รายวิชา พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง (เวลา 14 ชั่วโมง)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ชุมชนเข้มแข็ง (เวลา 4 ชั่วโมง)

ชื่อผู้สอน.....

สอนวันที่.....

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยได้
2. นักเรียนใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. นักเรียนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจในชุมชน

2. สาระการเรียนรู้

1. ศึกษาปัจจัยความสำเร็จชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย
2. ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น
3. นำเสนอข้อมูลจากการศึกษาชุมชน ผ่านเครื่องมือศึกษาชุมชน

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูแนะนำชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยให้นักเรียนได้รู้จัก และสอบถามนักเรียนที่มีภูมิปัญญาในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยว่าชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อยมีความโดดเด่นอย่างไรบ้าง จากนั้นครูมอบหมายให้นักเรียนสืบค้นข้อมูล ความโดดเด่นในชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย มาพูดนำเสนอพอสังเขป

3.2 ขั้นสอน (70 นาที)

ครูตั้งประเด็นว่า หากนักเรียนอยากศึกษาชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย นักเรียนจะมีวิธีการอย่างไรในการศึกษา

ครูนำเสนอวิธีการใช้ศึกษาชุมชน และครูอธิบายความหมายของเครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น วิธีการใช้งาน และให้นักเรียนฝึกใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในห้องเรียน ประกอบด้วย 1) แผนที่

เดินดิน 2) ผังเครือญาติ 3) โครงสร้างองค์กรชุมชน 4) ระบบสุขภาพชุมชน 5) ภูมิทัศน์ชุมชน 6) ประวัติศาสตร์ชุมชน 7) ประวัติชีวิต

ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน เพื่อให้นักเรียนวางแผนการเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกศึกษาชุมชนโดยใช้เครื่องมือ กลุ่มละ 2 ชิ้น

ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างและครูให้คำแนะนำ ปรับปรุงวิธีการสัมภาษณ์

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูกล่าวถึงหลักการสำคัญของแผนที่เดินดิน และแจ้งการลงพื้นที่ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย ซึ่งเป็นชุมชนในการใช้เป็นกรณีศึกษา โดยให้นักเรียนคำนึงถึงหลักจริยธรรม หลักมารยาท จากนั้นให้นักเรียนวางแผนการลงพื้นที่ศึกษาชุมชน

ชั่วโมงที่ 3-4

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม และนำนักเรียนเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อเป็นการขออนุญาตอย่างเป็นทางการ และกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นให้นักเรียนสำรวจชุมชน เพื่อสร้างชิ้นงาน เครื่องมือศึกษาชุมชนตามที่วางแผนไว้

3.2 ขั้นสอน (80 นาที)

นักเรียนลงพื้นที่ชุมชนบ้านแม่สุ่นน้อย แต่ละกลุ่มใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์คนในชุมชน และถ่ายภาพ โดยครูให้คำแนะนำและสังเกตการทำงาน ของนักเรียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นชิ้นงาน จากนั้นเตรียมการนำเสนอในรูปแบบที่สร้างสรรค์

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาชุมชน กลุ่มละ 4-5 นาที เพื่อนร่วมชั้นและครู ร่วมกันตั้งคำถามและให้ข้อเสนอแนะ

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาชุมชน โดยนักเรียน สะท้อนคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและปัญหาที่พบ สุดท้ายครูเสนอชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำฝางอื่นได้อีก เช่น ชุมชนบ้านยาง ชุมชนโป่งน้ำร้อน ชุมชนบ้านนอแล

4. สื่อและแหล่งเรียนรู้

ชุมชนบ้านแม่สุนน้อย
ผู้นำและปราชญ์ชุมชนใน
เครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น
อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง

5. การวัดและประเมินผล

ประเมินจากการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน (30 คะแนน)
ประเมินจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล (30 คะแนน)
ประเมินจากการนำเสนอผลการศึกษา (20 คะแนน)
ประเมินจากการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (20 คะแนน)

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
ประเมินจากการใช้ เครื่องมือศึกษา ชุมชน (30 คะแนน)	ดีมาก	(25-30)	ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนครบทั้ง 7 ชิ้นได้ อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เก็บข้อมูลได้ ครบถ้วน ตรงประเด็น และมีความละเอียด แสดงความเข้าใจในการใช้เครื่องมือแต่ละชิ้น อย่างชัดเจน
	ดี	(7-8)	ตั้งคำถามได้ดี มีการฟังและปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นส่วนใหญ่
	พอใช้	(5-6)	ตั้งคำถามได้ แต่อาจไม่ครอบคลุม การฟังและปฏิสัมพันธ์อยู่ในระดับควรปรับปรุง
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่สามารถตั้งคำถามได้อย่างเหมาะสม ขาดทักษะการฟังและการมีปฏิสัมพันธ์
การมีส่วนร่วม ในการทำงานกลุ่ม (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น อย่างสม่ำเสมอแสดงภาวะผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ตามสถานการณ์ ช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิก ในกลุ่มอย่างเต็มที่

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
	ดี	(7-8)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น เป็นส่วนใหญ่แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนในกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำงาน กลุ่มเป็นอย่างดี
	พอใช้	(5-6)	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังผู้อื่น เป็นบางครั้งทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย แต่อาจต้องได้รับการกระตุ้น ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มเมื่อได้รับการร้องขอ
	ปรับปรุง	(0-4)	ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือรับฟังผู้อื่น ไม่แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนในกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม แม้จะได้รับการกระตุ้น
การบันทึกข้อมูล (10 คะแนน)	ดีมาก	(9-10)	บันทึกข้อมูลได้ครบถ้วน ชัดเจน และเป็นระบบ
	ดี	(7 - 8)	บันทึกข้อมูลได้ค่อนข้างครบถ้วนและเป็นระบบ
	พอใช้	(5-6)	บันทึกข้อมูลได้บางส่วน ขาดความเป็นระบบ
	ปรับปรุง	(0-4)	บันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่เป็นระบบ
การนำเสนอโดยใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศ (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเสนอข้อมูลได้น่าสนใจและเข้าใจง่าย
	ดี	(13-16)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี นำเสนอข้อมูลได้ชัดเจน
	พอใช้	(9-12)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ แต่การนำเสนอยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร
	ปรับปรุง	(0-8)	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ไม่มีประสิทธิภาพ การนำเสนอไม่ชัดเจน
การสะท้อนคิด เกี่ยวกับ ความภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์ท้องถิ่น (15 คะแนน)	ดีมาก	(13-15)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น อย่างชัดเจน มีการยกตัวอย่างและอธิบายเหตุผลประกอบ
	ดี	(10-12)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีการยกตัวอย่างประกอบ

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
	พอใช้	(7-9)	แสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้บ้าง แต่ขาดการยกตัวอย่างหรือเหตุผลประกอบ
	ปรับปรุง	(0-6)	ขาดแสดงแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น หรือไม่สามารถอธิบายได้
รายงานสรุปผ่านสื่อออนไลน์ (15 คะแนน)	ดีมาก	5	ความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา
	ดีมาก	5	ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบสื่อ
	ดีมาก	5	การใช้ภาษาและการสื่อสาร

เกณฑ์การตัดสินผล

ช่วงคะแนน	ความหมาย
80-100	ดีเยี่ยม
75-79	ดีมาก
70-74	ดี
65-69	ค่อนข้างดี
60-64	ปานกลาง
55-59	พอใช้
50-54	ผ่านเกณฑ์
0-49	ต่ำกว่าเกณฑ์

(ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3)

รหัสวิชา ส 30257

รายวิชา พลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การเป็นพลเมืองเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง (เวลา 10 ชั่วโมง)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เมื่อฉันเป็นนักการเมืองท้องถิ่น (เวลา 4 ชั่วโมง)

ชื่อผู้สอน.....

สอนวันที่.....

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาผ่านนโยบายการเมืองท้องถิ่นได้
2. นักเรียนออกแบบและนำเสนอโปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีได้อย่างสร้างสรรค์
3. นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นและการเป็นพลเมืองดี

2. สาระการเรียนรู้

1. จำลองบทบาทและหน้าที่ในฐานะนักการเมืองท้องถิ่น
2. ออกแบบชิ้นงานโปสเตอร์หาเสียงนโยบายการแก้ปัญหาในท้องถิ่น
3. นำเสนอสร้างชิ้นงานด้วยเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

3. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1-2

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูแนะนำบทบาทของนักการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น และให้นักเรียน บอกชื่อนักการเมืองท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จักมา 3-5 ชื่อ จากนั้นครูจะให้บอกลักษณะของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาพอสังเขป

3.2 ขั้นสอน (80 นาที)

ครูให้นักเรียนนักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน จากนั้นครูตั้งประเด็นว่า หากกลุ่มของนักเรียนเป็นพรรคการเมืองที่จะต้องลงเลือกตั้งท้องถิ่น นักเรียนจะอย่างไร เพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง โดยครูให้นักเรียนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น บทบาทของนายกเทศมนตรี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากนั้นออกแบบโปสเตอร์หาเสียง โดยคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ เช่น สโลแกน นโยบายหลัก และภาพลักษณ์ของผู้สมัคร เป็นต้น

ครูให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการสำรวจปัญหาในท้องถิ่น จากชั่วโมงเรียนก่อนหน้า มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบนโยบายเพื่อหาเสียง และครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่างภาพการออกแบบโปสเตอร์หาเสียง

ครูให้นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอร่างโปสเตอร์รณรงค์หาเสียง และครูให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับเพื่อให้นักเรียนไปปรับปรุง

3.3 ขั้นสรุป (10 นาที)

ครูกล่าวถึงหลักการสำคัญของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกิจกรรมของท้องถิ่น

ครูแจ้งการกำหนดลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้นอกชั้นเรียน ณ เทศบาลตำบลสันทราย ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการปกครองในท้องถิ่น โดยให้นักเรียนคำนึงถึงหลักจริยธรรม หลักมารยาท กาลเทศะ และเน้นย้ำการแต่งกายชุดนักเรียน และ ความพร้อมในการเรียนรู้ร่วมกับนักการเมืองท้องถิ่นตัวจริง จากนั้นให้นักเรียนใช้เวลาหลังเลิกเรียน สร้างชิ้นงานให้เสร็จและซ่อมพุดนำเสนอ โดยให้เวลานำเสนอกลุ่มละ 5-7 นาที

ชั่วโมงที่ 3-4

3.1 ขั้นนำ (10 นาที)

ครูนำนักเรียนเข้าพบนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสันทราย และคณะ เพื่อเป็นการขออนุญาตอย่างเป็นทางการในการเรียนรู้ร่วมกัน และกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดการเรียนรู้ และดำเนินการตามกิจกรรมที่วางไว้

3.2 ขั้นสอน (60 นาที)

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาชุมชน กลุ่มละ 5-7 นาที แก่นักการเมืองท้องถิ่น ร่วมรับฟังและให้ข้อเสนอแนะที่ละกลุ่ม พร้อมทั้งประเมินผลชิ้นงาน การนำเสนอของนักเรียนแต่ละกลุ่ม และกล่าวสรุปผลคะแนน

3.3 ขั้นสรุป (30 นาที)

ครู นักเรียน นายกเทศมนตรีและคณะ ร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น และการเป็นพลเมืองดี โดยนักเรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และความต้องการในทำให้ชุมชนท้องถิ่นยั่งยืนขึ้น

4. สื่อและแหล่งเรียนรู้

เทศบาลตำบลสันทราย

นายกเทศมนตรี และคณะทำงานในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

อุปกรณ์สำหรับร่างโปสเตอร์ (กระดาษ สีเมจิก)

คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต และออกแบบโปสเตอร์โดยใช้เทคโนโลยี

เอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นและบทบาทของนายกเทศมนตรี

5. การวัดและประเมินผล

ประเมินจากคุณภาพของโปสเตอร์รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ประเมินจากการนำเสนอนโยบายและการตอบคำถาม

ประเมินจากการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มและการแสดงความคิดเห็น

ประเมินจากการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน

ประเด็น	ระดับ	คะแนน	รายละเอียด
คุณภาพของ โปสเตอร์รณรงค์ หาเสียงเลือกตั้ง (30 คะแนน)	ดีมาก	(25-30)	มีองค์ประกอบครบถ้วน สร้างสรรค์ สื่อสารชัดเจน
	ดี	(19-24)	มีองค์ประกอบครบถ้วน สื่อสารได้ดี
	พอใช้	(13-18)	มีองค์ประกอบพื้นฐาน สื่อสารได้พอเข้าใจได้
	ปรับปรุง	(0-12)	ขาดองค์ประกอบสำคัญ สื่อสารไม่ชัดเจน
การนำเสนอ นโยบายและ การตอบคำถาม (30 คะแนน)	ดีมาก	(25-30)	นำเสนอชัดเจน มีเหตุผล ตอบคำถามได้ดีมาก
	ดี	(19-24)	นำเสนอได้ดี ตอบคำถามได้เป็นส่วนใหญ่
	พอใช้	(13-18)	นำเสนอพอเข้าใจ ตอบคำถามได้บางส่วน
	ปรับปรุง	(0-12)	นำเสนอไม่ชัดเจน ตอบคำถามไม่ได้
การมีส่วนร่วม ในการทำงานกลุ่ม (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน แสดงภาวะผู้นำ
	ดี	(13-16)	มีส่วนร่วมดี ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
	พอใช้	(9-12)	มีส่วนร่วมบ้าง ให้ความร่วมมือเมื่อได้รับการร้องขอ
	ปรับปรุง	(0-8)	ไม่มีส่วนร่วม ไม่ให้ความร่วมมือ
การสะท้อนคิด (20 คะแนน)	ดีมาก	(17-20)	สะท้อนคิดลึกซึ้ง เชื่อมโยงกับการเป็นพลเมืองตื่นรู้
	ดี	(13-16)	สะท้อนคิดได้ดี เห็นความสำคัญของการเมืองท้องถิ่น
	พอใช้	(9-12)	สะท้อนคิดได้บ้าง เข้าใจประเด็นพื้นฐาน
	ปรับปรุง	(0-8)	ไม่สามารถสะท้อนคิดได้ หรือไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรม

เกณฑ์การตัดสินผล

ช่วงคะแนน	ความหมาย
80-100	ดีเยี่ยม
75-79	ดีมาก
70-74	ดี
65-69	ค่อนข้างดี
60-64	ปานกลาง
55-59	พอใช้
50-54	ผ่านเกณฑ์
0-49	ต่ำกว่าเกณฑ์

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่น และสังเคราะห์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน

1.1 แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างสำหรับผู้บริหาร

เรื่อง สภาพปัจจุบันและความต้องการในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล
2. ตำแหน่ง
3. ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ปี
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด
5. สาขาวิชาที่จบการศึกษา

ส่วนที่ 2 ประเด็นด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1. สภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียน

1.1 ปัจจุบันโรงเรียนของท่านมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางหรือไม่ อย่างไร

1.2 มีการบูรณาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในวิชาอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร

1.3 ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในปัจจุบันมีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร

1.4 มีการสนับสนุนด้านทรัพยากรหรืองบประมาณในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไรบ้าง

2. ความต้องการในด้านหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียน

2.1 ท่านคิดว่าหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางควรมีเนื้อหาอะไรบ้าง

2.2 ควรมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.3 ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนหรือแหล่งเรียนรู้อะไรบ้างเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.4 ท่านมีแนวคิดในการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนสนใจและเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไร

3. ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.1 ท่านคิดว่าจะมีความท้าทายหรืออุปสรรคอะไรบ้างในการพัฒนาและนำหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมาใช้ในโรงเรียน

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไรบ้าง

3.3 ท่านคิดว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางจะส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนอย่างไรบ้าง

1.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับครู

เรื่อง สภาพปัจจุบันและความต้องการในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ - นามสกุล
2. วิชาที่สอน
3. ประสบการณ์ในการสอน ปี
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด
5. สาขาวิชาที่จบการศึกษา

ส่วนที่ 2 ประเด็นด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1. สภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียน

1.1 ท่านมีประสบการณ์ในการสอนหรือบูรณาการเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในการสอนของท่านหรือไม่ อย่างไร

1.2 ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในปัจจุบันมีข้อดีและข้อจำกัดอย่างไรบ้าง

1.3 ท่านมีวิธีการหรือเทคนิคอะไรบ้างในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1.4 ท่านได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรหรือการพัฒนาวิชาชีพเกี่ยวกับการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไรบ้าง

2. ความต้องการในด้านหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียน

2.1 ท่านคิดว่าหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางควรครอบคลุมเนื้อหาอะไรบ้าง

2.2 ท่านคิดว่าควรใช้วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบใดที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.3 ท่านต้องการสื่อการสอนหรือแหล่งเรียนรู้แบบใดเพื่อสนับสนุนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.4 ท่านคิดว่าควรมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไร

3. ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.1 ท่านคิดว่ามีความท้าทายหรืออุปสรรคอะไรบ้างในการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไรบ้าง

3.3 ท่านคิดว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของนักเรียนอย่างไรบ้าง

1.3 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับนักเรียน

เรื่อง สภาพปัจจุบันและความต้องการในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ - นามสกุล
2. อายุ ปี
3. ระดับชั้น
4. โรงเรียน
5. ภูมิลำเนา

ส่วนที่ 2 ประเด็นด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1. สภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียน

1.1 นักเรียนเคยเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในโรงเรียนหรือไม่ ถ้าเคยเรียนในวิชาอะไร

1.2 ครูสอนเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไรบ้าง มีกิจกรรมอะไรที่น้องชอบหรือจำได้

1.3 นักเรียนคิดว่าการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในปัจจุบันมีข้อดีและข้อเสียอะไรบ้าง

1.4 นักเรียนเคยไปทัศนศึกษาหรือเรียนรู้นอกห้องเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางหรือไม่ ถ้าเคย ไปที่ไหนบ้าง

2. ความต้องการในด้านหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางของโรงเรียน

2.1 นักเรียนอยากเรียนรู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางบ้าง

2.2 นักเรียนคิดว่าควรมีวิธีการสอนหรือกิจกรรมแบบไหนที่จะทำให้การเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางน่าสนใจมากขึ้น

2.3 นักเรียนอยากให้มีสื่อการเรียนการสอนหรืออุปกรณ์อะไรบ้างในการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

2.4 นักเรียนคิดว่าควรมีการวัดและประเมินผลการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างไร

3. ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

3.1 นักเรียนคิดว่ามีอะไรที่ยากหรือไม่น่าสนใจในการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางบ้าง

3.2 นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางบ้าง

3.3 นักเรียนคิดว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมีประโยชน์อย่างไรต่อตัวน้องและชุมชนของนักเรียน

3.4 นักเรียนเคยได้ยินเรื่องราวหรือตำนานท้องถิ่นเกี่ยวกับลุ่มน้ำฝางจากคนในครอบครัวหรือชุมชนหรือไม่ ถ้าเคย เป็นเรื่องอะไร

2. แบบสัมภาษณ์ผู้นำและปราชญ์ชุมชน

แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง
พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

อาชีพ.....อายุ.....ปี

ภูมิลำเนา.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....สถานที่สัมภาษณ์.....

เกริ่นนำ

กล่าวแนะนำตนเอง และแสดงความขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

กล่าวชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้

ขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกคำพูด

เริ่มคำถาม เกี่ยวกับอาชีพ การทำมาหากิน ชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพ

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. พัฒนาการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานและความเป็นมาของเมืองฝาง
 - 1.1 อาศัยอยู่ที่นี้มาตั้งแต่เกิดเลยหรือไม่ ทำไมถึงย้ายมาอยู่ที่นี่
 - 1.2 คนแรกที่เข้ามา เป็นใครมาจากไหน
 - 1.3 มีตำนาน เรื่องเล่าเกี่ยวกับชุมชนแห่งนี้หรือไม่
 - 1.4 ร่องรอย หลักฐานสำคัญที่ยังหลงเหลือ มีอยู่หรือไม่
 - 1.5 มีถนน มีไฟฟ้า มีน้ำประปา เข้ามาเมื่อไหร่
 - 1.6 มีชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาอาศัยอยู่หรือไม่ และความสัมพันธ์เป็นอย่างไร
2. ประวัติศาสตร์ของชุมชนหมู่บ้าน กลุ่มคน และเหตุการณ์สำคัญร่วมสมัย
 - 2.1 สมัยก่อนคนในชุมชนทำอาชีพอะไร ตอนนี้อยู่ทำอะไรหรือไม่ เลิกเพราะอะไร
 - 2.2 สมัยนี้ทำอาชีพอะไรมากที่สุด เพราะอะไร
 - 2.3 อาชีพที่อยากจะอนุรักษ์ไว้ คืออาชีพอะไร
3. ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่สำคัญในลุ่มน้ำฝาง
 - 3.1 การดูแลแหล่งน้ำ เมืองฝาง ยังมีการจัดการอย่างไร
 - 3.2 การใช้พื้นที่เพาะปลูก หรือหาของป่า เป็นอย่างไร
 - 3.3 มีหน่วยงาน ร้านค้าที่เข้ามาเปิดใหม่ ส่งผลอย่างไรบ้าง
 - 3.4 ผลผลิต หลักของชุมชน มีอะไรบ้าง

4. วัฒนธรรม ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มน้ำฝาง
 - 4.1 ศาสนสถานสำคัญในชุมชน สร้างขึ้นเมื่อใด
 - 4.2 ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในกิจกรรมใดบ้าง
 - 4.3 พื้นที่สาธารณะสำคัญของชุมชน มีที่ใดบ้าง เป็นอย่างไร
 - 4.4 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน มีที่ใดบ้าง
 - 4.5 มีกฎ หรือข้อห้ามอะไรบ้าง ในชุมชน
 - 4.6 มีพิธีกรรมสำคัญของชุมชน ช่วงใดบ้าง
5. ศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.1 คนส่วนใหญ่เรียน ส่งลูกไปเรียนที่ใดบ้าง
 - 5.2 การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัวเป็นอย่างไร
 - 5.3 ครูในอดีตเป็นอย่างไรบ้าง
 - 5.4 อยากจะให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนเรียนรู้อะไรบ้าง
6. การเมืองท้องถิ่น
 - 6.1 มีใคร หน่วยงาน องค์กรที่เข้ามาสนับสนุนชุมชน ในด้านใดบ้าง
 - 6.2 มีปัญหาด้านใดในชุมชนที่ควรได้รับการแก้ไขบ้าง

3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้นำและปราชญ์ชุมชน

แบบบันทึกสนทนากลุ่ม

การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง

พลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วันที่จัดสนทนากลุ่ม..... เวลา ถึง

สถานที่ ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้จัดบันทึก

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. ตำแหน่ง / หน่วยงาน
2. ตำแหน่ง / หน่วยงาน
3. ตำแหน่ง / หน่วยงาน
4. ตำแหน่ง / หน่วยงาน
5. ตำแหน่ง / หน่วยงาน

**ส่วนที่ 1 ความเหมาะสมของลำดับและเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
ลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมือง**

1.1 ท่านคิดว่าลำดับการนำเสนอเนื้อหาในหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

1.2 เนื้อหาใดที่ควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุงในหลักสูตร

.....

.....

1.3 มีประเด็นใดในเนื้อหาที่อาจเป็นประเด็นอ่อนไหวหรือควรระมัดระวังในการนำเสนอหรือไม่

.....

.....

1.4 ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาและลำดับการนำเสนอในหลักสูตรหรือไม่

.....

.....

**ส่วนที่ 2 แนวทางการนำชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เพื่อนำไปใช้สำหรับสร้าง
หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**

2.1 ท่านคิดว่าควรมีวิธีการหรือกิจกรรมอย่างไร ในการนำชุดความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

.....

.....

2.2 มีแหล่งเรียนรู้หรือทรัพยากรในท้องถิ่นใด ที่ควรนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่าควรมีการบูรณาการความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กับรายวิชาอื่น ๆ อย่างไร

.....

.....

2.4 มีวิธีการใดที่จะช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

.....

.....

ส่วนที่ 3 ประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

3.1 ท่านคิดว่ามีความท้าทายหรืออุปสรรคใดในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้จริง

.....

.....

3.2 มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหรือการนำหลักสูตรไปใช้หรือไม่

.....

.....

3.3 ท่านคิดว่าหลักสูตรนี้จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

.....

.....

สรุปประเด็นสำคัญจากการสนทนากลุ่ม

.....

.....

ข้อสังเกตเพิ่มเติมของผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

.....

.....

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประเมิน

1. ชื่อ - นามสกุล
2. เพศ () ชาย () หญิง
3. อายุ ปี
4. ระดับการศึกษาสูงสุด () ปริญญาตรี () ปริญญาโท () ปริญญาเอก () อื่น ๆ (โปรดระบุ)
5. สาขาวิชาที่จบการศึกษา
6. ตำแหน่งปัจจุบัน
7. ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปี
8. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรหรือการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วย มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ท่านเห็นด้วย มาก

ระดับ 3 หมายถึง ท่านเห็นด้วย ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ท่านเห็นด้วย น้อย

ระดับ 1 หมายถึง ท่านเห็นด้วย น้อยที่สุด

ที่	รายการประเมิน	5	4	3	2	1
1. หลักการ						
1.1	สอดคล้องกับความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม					
1.2	สอดคล้องกับการสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้					
1.3	สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง					
1.4	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย					

ที่	รายการประเมิน	5	4	3	2	1
1.5	มีความเหมาะสมกับผู้เรียน					
2. จุดมุ่งหมาย						
2.1	สอดคล้องกับความจำเป็นในการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม					
2.2	มีความชัดเจน ง่ายต่อการนำไปใช้					
2.3	มีความเหมาะสม					
2.4	สามารถนำไปใช้ได้จริง					
2.5	มีความเหมาะสมกับผู้เรียน					
3. คำอธิบายรายวิชา						
3.1	สอดคล้องกับการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้					
3.2	เนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อผู้เรียน					
3.3	สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง					
3.4	สามารถนำไปจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ได้					
4. โครงสร้างรายวิชา						
4.1	สอดคล้องกับ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ					
4.2	มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม					
4.3	การกำหนดผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องกันระหว่างแต่ละหน่วย					
4.4	หน่วยการเรียนรู้ สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้					
5. กิจกรรมการเรียนรู้						
5.1	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น					
5.2	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการสร้างพลเมืองตื่นรู้					
5.3	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น					

ที่	รายการประเมิน	5	4	3	2	1
5.4	การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
5.5	การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมเนื้อหาสาระ					
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความเป็นพลเมืองต้นรู้					
6.2	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ					
6.3	การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัยของผู้เรียน					
6.4	ความเหมาะสมของวิธีวัดและประเมิน					
6.5	ความเหมาะสมของเครื่องมือวัดและประเมิน					
7. สื่อและแหล่งเรียนรู้						
7.1	มีการกำหนดให้ใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริง					
7.2	สื่อและแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมต่อการเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น					

แบบประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง
แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการประเมิน	5	4	3	2	1
คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล					
1. คำชี้แจงวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม					
2. หน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับระยะเวลา					
หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1					
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน					
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง					
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้					
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน					
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ					
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้					
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน					
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง					
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้					
หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2					
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน					
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝาง					
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้					
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน					
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ					
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้					
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน					

รายการประเมิน	5	4	3	2	1
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง					
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้					
หน่วยการเรียนรู้ ที่ 3					
1. แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน					
2. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง					
3. สารสำคัญสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้					
4. ผลการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
5. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน					
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย น่าสนใจ					
7. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี					
8. สื่อ และแหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน					
9. สื่อ และแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง					
10. วิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้					

ส่วนที่ 3 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

.....

.....

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่หนึ่ง

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มการประเมินหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วันที่จัดสนทนากลุ่ม เวลา..... ถึง

สถานที่ ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม.....ผู้จัดบันทึก.....

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

..... ตำแหน่ง / หน่วยงาน

..... ตำแหน่ง / หน่วยงาน

..... ตำแหน่ง / หน่วยงาน

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1. ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตร

- 1) ความครอบคลุมของเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง
- 2) ประเด็นที่ควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุง
- 3) ความเหมาะสมกับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

บันทึกความคิดเห็น

.....

.....

2. ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้

- 1) วิธีการที่หลักสูตรสามารถเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้
- 2) ส่วนที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้มากที่สุด
- 3) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้

บันทึกความคิดเห็น

.....

.....

3. ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- 1) ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
- 2) กิจกรรมที่น่าสนใจและควรเน้นเป็นพิเศษ
- 3) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมกิจกรรมการเรียนรู้

บันทึกความคิดเห็น

.....

.....

4. ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

- 1) ความเหมาะสมของวิธีการวัดและประเมินผล
- 2) วิธีการวัดและประเมินผลที่ควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุง
- 3) ความสามารถในการสะท้อนการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้

บันทึกความคิดเห็น

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

- 1) ความท้าทายหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น
- 2) การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน
- 3) การสนับสนุนหรือทรัพยากรที่จำเป็น

บันทึกความคิดเห็น

.....

.....

ส่วนที่ 2 ประเด็นเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การบูรณาการหลักสูตรกับรายวิชาอื่นๆ

ผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่น

ประเด็นอื่น ๆ ที่สำคัญในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

บันทึกความคิดเห็น

.....

.....

สรุปประเด็นสำคัญจากการสนทนากลุ่ม

.....

.....

ข้อสังเกตเพิ่มเติมของผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

.....

.....

3. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สอง

แบบสัมภาษณ์การประเมินหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม

เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง / หน่วยงาน

วันที่สัมภาษณ์

ผู้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1. ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตร
 - 1.1 ท่านคิดว่าเนื้อหาในหลักสูตรมีความครอบคลุมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางมากน้อยเพียงใด
 - 1.2 มีประเด็นใดในเนื้อหาที่ท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุง
 - 1.3 เนื้อหาในหลักสูตรมีความเหมาะสมกับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือไม่ อย่างไร
2. ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้
 - 2.1 ท่านคิดว่าหลักสูตรนี้สามารถเสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ได้อย่างไรบ้าง
 - 2.2 มีส่วนใดของหลักสูตรที่ท่านคิดว่าสอดคล้องกับการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้มากที่สุด เพราะเหตุใด
 - 2.3 ท่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้มากขึ้นหรือไม่
3. ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 3.1 ท่านคิดว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 - 3.2 มีกิจกรรมการเรียนรู้ใดที่ท่านคิดว่าน่าสนใจและควรเน้นเป็นพิเศษ
 - 3.3 ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรหรือไม่
4. ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
 - 4.1 ท่านคิดว่าวิธีการวัดและประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 - 4.2 มีวิธีการวัดและประเมินผลใดที่ท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุง
 - 4.3 ท่านคิดว่าการวัดและประเมินผลในหลักสูตรนี้สามารถสะท้อนการเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้ได้หรือไม่ อย่างไร
5. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้
 - 5.1 ท่านคิดว่ามีความท้าทายหรืออุปสรรคใดที่อาจเกิดขึ้นในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้
 - 5.2 ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนสำหรับการใช้หลักสูตรนี้
 - 5.3 ท่านคิดว่าควรมีการสนับสนุนหรือทรัพยากรใดเพิ่มเติมเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ส่วนที่ 2 ประเด็นเพิ่มเติมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการบูรณาการหลักสูตรนี้กับรายวิชาอื่นๆ
2. ท่านคิดว่าหลักสูตรนี้จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและท้องถิ่นอย่างไรบ้าง
3. มีประเด็นอื่น ๆ ที่ท่านคิดว่าสำคัญและควรพิจารณาในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรนี้หรือไม่

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

คำชี้แจง ให้นักเรียนใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาพลเมืองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการตอบคำถามต่อไปนี้ โดยให้ทำลงในกระดาษคำตอบ

1. ให้นักเรียนอธิบายความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ พร้อมยกตัวอย่างประกอบ (5 คะแนน)
2. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญในท้องถิ่นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และอธิบายผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน (5 คะแนน)
3. หากนักเรียนต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ให้นักเรียนอธิบายขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับชุมชน และระบุแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่นักเรียนจะใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ (5 คะแนน)
4. ให้นักเรียนเลือกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นมาก 1 ชิ้น พร้อมวิเคราะห์คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของหลักฐาน (5 คะแนน)
5. ให้นักเรียนเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นระหว่างคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ พร้อมวิเคราะห์จุดเด่น และข้อจำกัดในแต่ละรูปแบบ (5 คะแนน)
6. ให้นักเรียนวิเคราะห์ประเด็นความไม่เป็นธรรมทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน (5 คะแนน)
7. ให้นักเรียนอภิปรายความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสนอวิธีการที่จะทำให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าและนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (5 คะแนน)

8. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความไม่เป็นธรรมทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา (5 คะแนน)

9. ให้นักเรียนเสนอโครงการจิตอาสาที่จะช่วยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของนักเรียน โดยอธิบาย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ และผลที่คาดว่าจะได้รับทั้งต่อชุมชน (5 คะแนน)

10. ให้นักเรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจ และการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองในบริบทของชุมชนท้องถิ่น (5 คะแนน)

2. แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมายวงกลม (○) ล้อมรอบตัวเลข ในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรม ของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง แสดงพฤติกรรมอย่าง สม่าเสมอ

ระดับ 4 หมายถึง แสดงพฤติกรรม ค่อนข้างบ่อย

ระดับ 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรม เป็นบางครั้ง

ระดับ 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรม น้อยมาก

ระดับ 1 หมายถึง ไม่แสดงพฤติกรรม

แบบประเมิน	สม่ำเสมอ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	น้อยมาก	ไม่แสดงพฤติกรรม
1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น					
1. ฉันสามารถอธิบายประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นลุ่มน้ำ ฝางได้อย่างละเอียด	5	4	3	2	1
2. ฉันสามารถอธิบายความโดดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ของวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้	5	4	3	2	1
3. ฉันสามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้	5	4	3	2	1
4. ฉันเข้าใจระบบการเมืองท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางเป็นอย่างดี	5	4	3	2	1

แบบประเมิน	สม่ำเสมอ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	น้อยมาก	ไม่แสดงพฤติกรรม
5. ฉันสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง โดยเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติได้	5	4	3	2	1
6. ฉันสามารถคาดการณ์ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้	5	4	3	2	1
7. ฉันบอกหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบาลในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้	5	4	3	2	1
8. ฉันเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ระบบเหมืองฝาย ระบบนาเช่า	5	4	3	2	1
2. ทักษะทางประวัติศาสตร์ในบริบทท้องถิ่น					
9. ฉันสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ได้	5	4	3	2	1
10. ฉันสามารถโดยการแยกแยะชนิดของหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้	5	4	3	2	1
11. ฉันเปรียบเทียบ ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มาก – น้อยที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันได้	5	4	3	2	1
12. ฉันสามารถออกแบบเส้นเวลา (Timeline) แสดงพัฒนาการสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้	5	4	3	2	1
13. ฉันนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางในรูปแบบที่น่าสนใจได้	5	4	3	2	1
14. ฉันวิเคราะห์สาเหตุและผลที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางได้	5	4	3	2	1
15. ฉันเชื่อมโยงปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของพื้นที่ลุ่มน้ำฝางได้	5	4	3	2	1
16. ฉันนำเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางโดยใช้บทเรียน หรือเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตได้	5	4	3	2	1

แบบประเมิน	สม่ำเสมอ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	น้อยมาก	ไม่แสดงพฤติกรรม
3. จิตสำนึก ความภาคภูมิใจ และการเคารพความหลากหลายในท้องถิ่น					
17. ฉันใช้ชีวิต หรือทำงาน ท่ามกลางกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรมได้	5	4	3	2	1
18. ฉันเห็นความสำคัญของ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	5	4	3	2	1
19. ฉันอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง เช่น วัฒนธรรมชาติพันธุ์	5	4	3	2	1
20. ฉันผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรมสมัยใหม่ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล	5	4	3	2	1
21. ฉันพร้อมที่จะเป็นตัวแทนในการนำเสนออัตลักษณ์ของท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ให้แก่บุคคลต่างชาติ ต่างท้องถิ่นได้รับรู้	5	4	3	2	1
22. ฉันยินดีรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	5	4	3	2	1
23. ฉันเข้าใจมุมมองของกลุ่มคนที่หลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชน และอธิบายวิถีดั้งเดิมเหล่านั้นได้	5	4	3	2	1
24. ฉันเชื่อว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นจุดแข็งของท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง	5	4	3	2	1
4. การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น					
25. ฉันติดตามข่าวสาร จากประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน หรือข่าวจากแหล่งข่าวในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางอย่างสม่ำเสมอ	5	4	3	2	1
26. ฉันเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือเวทีสาธารณะในชุมชน	5	4	3	2	1
27. ฉันแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองท้องถิ่นหรือการพัฒนาท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง ให้แก่คนในชุมชน	5	4	3	2	1

แบบประเมิน	สม่ำเสมอ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	น้อยมาก	ไม่แสดงพฤติกรรม
28. ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครชุมชน	5	4	3	2	1
29. ฉันจะใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นทุกครั้งที่มีโอกาส	5	4	3	2	1
30. ฉันร่วมมือกับเพื่อนในหมู่บ้านเดียวกัน ในการแก้ไขปัญหาชุมชน	5	4	3	2	1
31. ฉันเสนอแนวคิดแก้ไขปัญหาชุมชนในระยะยาว ให้แก่ผู้นำชุมชน หรือนักการเมืองท้องถิ่น	5	4	3	2	1
32. ฉันทำตามนโยบายการจัดการขยะในชุมชน	5	4	3	2	1
33. ฉันมีความกระตือรือร้นในการ ตรวจสอบ แจ้งผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบเห็นปัญหาในชุมชน	5	4	3	2	1
34. ฉันร่วมกิจกรรมเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน หรือ กิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชน	5	4	3	2	1
35. ฉันใช้สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจในชุมชน	5	4	3	2	1
36. ฉันส่งเสริมการขายสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจในชุมชน	5	4	3	2	1
37. ฉันรู้จักเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และต้องการนำแนวคิดนี้มาสู่ชุมชนของฉัน	5	4	3	2	1
38. ฉันร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมในชุมชน	5	4	3	2	1
39. ฉันเข้าถึงข้อมูลสำคัญด้านเทคโนโลยี และนำมาในการวางแผนแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชุมชนได้	5	4	3	2	1
40. ฉันอยากจะเป็นคณะกรรมการชุมชน หรือนักการเมืองในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางให้ดีขึ้น	5	4	3	2	1

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้หลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. แบบบันทึกภาคสนาม

แบบบันทึกภาคสนาม กิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน

1. ข้อมูลพื้นฐานของการจัดกิจกรรม

ชื่อกิจกรรม

วันที่จัดกิจกรรม เวลา เริ่ม ถึง.....

สถานที่

จำนวนผู้เข้าร่วม นักเรียน คน, ครู คน, บุคคลอื่น คน

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ผู้บันทึก

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2. การบรรยายเหตุการณ์และบรรยากาศ

3. ข้อมูลสำคัญด้านการสะท้อนคิดของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4. ข้อสังเกตที่ควรติดตาม

5. ข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ

ปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

ลงชื่อผู้บันทึก วันที่

2. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่ติดต่อหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมายวงกลม (○) ล้อมรอบตัวเลข ในช่องที่ตรงกับระดับความเห็น
ของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อยที่สุด

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. นักเรียนคิดว่าเข้าใจพัฒนาการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝางมากขึ้น	5	4	3	2	1
2. นักเรียนคิดว่าเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ ทำให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง มากขึ้น	5	4	3	2	1
3. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย และมีความท้าทาย สอดคล้องกับช่วงวัยในระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียน	5	4	3	2	1
4. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนช่วยให้ เข้าใจประวัติศาสตร์	5	4	3	2	1
5. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการทำโครงการ ช่วยให้ฝึก คิดวิเคราะห์มากขึ้น	5	4	3	2	1
6. นักเรียนคิดว่า สื่อ และชุมชนที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ มีความเหมาะสมและเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจ	5	4	3	2	1
7. นักเรียนคิดว่า การเรียนร่วมกับผู้นำหรือปราชญ์ ชุมชน หรือครูที่เป็นวิทยากรท้องถิ่น ทำให้เกิด ความผูกพันในท้องถิ่นมากขึ้น	5	4	3	2	1
8. นักเรียนชอบเรียนกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	4	3	2	1
9. นักเรียนคิดว่า การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ มีความเหมาะสม	5	4	3	2	1
10. นักเรียนคิดว่า วิธีการวัด และประเมินผล มีความเหมาะสมและยุติธรรม	5	4	3	2	1
11. นักเรียนคิดว่า การจัดเวลาเรียนเหมาะสม ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน	5	4	3	2	1
12. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมทำงาน ร่วมกับเพื่อนได้ดีขึ้น	5	4	3	2	1

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. นักเรียนคิดว่า ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้จริง	5	4	3	2	1
14. นักเรียนรู้สึกภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเอง	5	4	3	2	1
15. นักเรียนเข้าใจบทบาทของคนและหน่วยงาน ในท้องถิ่นมากขึ้น	5	4	3	2	1
16. นักเรียนมีความสนใจข่าวสารในชุมชน ท้องถิ่น มากขึ้น	5	4	3	2	1
17. นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง ท้องถิ่นมากขึ้น	5	4	3	2	1
18. นักเรียนอยากช่วยพัฒนาชุมชน และมีส่วนร่วม ในท้องถิ่นมากขึ้น	5	4	3	2	1

ภาคผนวก ง ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

ข้อ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5	IOC	แปลผล
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	0	-1	-1	-1	+1	-0.40	ปรับปรุง
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	-1	+1	0	0	0.20	ปรับปรุง
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
11	0	-1	+1	+1	-1	0.00	ปรับปรุง
12	+1	0	0	+1	-1	0.20	ปรับปรุง
13	+1	-1	0	0	+1	0.20	ปรับปรุง
14	+1	0	1	1	1	0.80	ใช้ได้
15	0	-1	-1	-1	-1	-0.80	ปรับปรุง
16	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบประเมินความเป็นพลเมืองดีนักรู้ของนักเรียน

ข้อ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5	IOC	แปลผล
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
4	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
5	+1	+1	0	+1	0	0.60	ใช้ได้
6	+1	-1	0	-1	0	-0.20	ปรับปรุง
7	0	-1	-1	0	+1	-0.20	ปรับปรุง
8	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
9	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
11	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
12	-1	0	-1	0	-1	-0.60	ปรับปรุง
13	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
15	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
17	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
19	-1	0	-1	-1	0	-0.60	ปรับปรุง
20	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
21	0	-1	-1	0	-1	-0.60	ปรับปรุง
22	-1	0	-1	-1	0	-0.60	ปรับปรุง
23	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
25	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
27	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ข้อ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5	IOC	แปลผล
28	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
30	-1	0	-1	-1	0	-0.60	ปรับปรุง
31	-1	0	-1	-1	0	-0.60	ปรับปรุง
32	0	-1	-1	0	-1	-0.60	ปรับปรุง
33	-1	-1	0	-1	0	-0.60	ปรับปรุง
34	0	-1	-1	-1	0	-0.60	ปรับปรุง
35	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
37	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
39	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
42	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
44	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
47	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
49	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้

3. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย

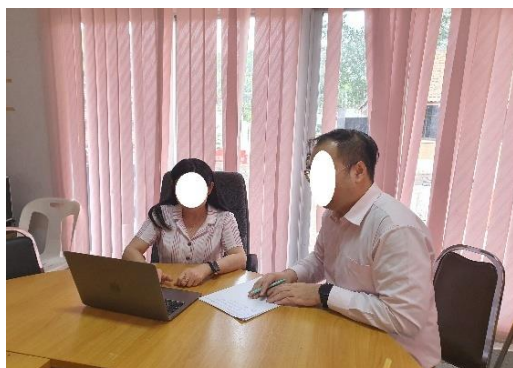
ข้อ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 5	IOC	แปลผล
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	0	-1	0	0	0.00	ปรับปรุง
4	+1	0	0	+1	0	0.40	ปรับปรุง
5	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	0	+1	0.80	ใช้ได้
13	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	0	0.80	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝางแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำฝาง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เวทีเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ปิยะพงษ์ มอญแสง
วัน เดือน ปี เกิด	23 ตุลาคม 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2558 ศษ.ม. (สังคมศึกษา), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	158 ถนนต้นขาม ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ผลงานตีพิมพ์	ปิยะพงษ์ มอญแสง. (2567). การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการและ สังเคราะห์ชุดความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. 10(2), 14-28. ปิยะพงษ์ มอญแสง. (2567). การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ลุ่มน้ำฝางเพื่อเสริมสร้างพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย. วารสารรัชต์ภาคย์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 18(61), 548-568.

